matteo bandello

VIITOARE APARIŢII ALE „BIBLIOTECII PENTRU TOŢI"

Gheorghe Şincai – *Hronica românilor*, 3 vol.

Christoph Martin Wieland – *Oberon*

Francis Parkman – *Pe calea Oregonului*

José Antonio Ramoş – *Caniquí*, roman

J. P. Priestley – *Prieteni de nădejde*, roman, 3 vol.

Germán Arciniegas – *Biografia Caraibelor*, 2 vol.

* * * – Basme turceşti. *Padişahul Fulger*

* * * – Nuvela rusă de la începutul sec. al XX-lea, 2 vol. (I. *Logodnica*. II. *Păţaniile lui Rastioghin*)

Lei 5

editura minerva

974

matteo bandello

matteo bandello

nuvele

**

Ilustrația copertei : *Tudor Jebeleanu*

matteo bandello

nuvele

* *

TRADUCERE ȘI SELECȚIE DE
ȘTEFAN CRUDU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1978
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

PARTEA ÎNTÎI

(Continuare)

BANDELLO

către strălucita și nobila doamnă

signora

MADDALENA SANSEVERINA

Dacă eu, preabună și mărinimoasă doamnă a mea, cît timp duhul meu va sălășlui în trupul acesta, nu mi-aș arăta recunoștința față de domnia-voastră și față de nenumăratele binefaceri pe care le-am dobîndit din partea-vă, m-aș socoti într-adevăr vrednic de veșnică ocară. Dar fiindcă vreau să cred, și nu fără temei, că nerecunoștința este unul dintre cele mai urîte, mai cumplite și mai rușinoase vicii care îl pot năpădi pe orice om, m-am silit și mă silesc tot timpul să o ocolesc, încercînd, din toate puterile, să mă îndepărtez de ea. Cum, însă, în ce mă privește, nu pot arăta o recunoștință egală cu nesfîrșita bunăvoință și cu regeasca dărnicie, precum și cu noblețea sufletească, pe care le-ați dovedit în tot ceea ce ați săvîrșit în chip atît de măreț, mă voi mulțumi numai să mă mărturisesc înglodat în datorii față de domnia-voastră și începînd, atît cît îmi stă în putință, să mă plătesc, voi fi fericit să aduc la cunoștința lumii că nu vreau să mă arăt nerecunoscător față de binefacerile de care m-am bucurat din partea domniei-voastre, părîndu-mi-se că singură mărturisirea datoriei poate să însemne un început de plată. Așadar, cu slabele puteri pe care le am, ca să încep să mă plătesc, vă înfățișez și vă dăruiesc o foarte scurtă nuvelă a mea, povestită mai zilele trecute de către talentatul nostru messer *Girolamo Cittadino, în ca-*

sa lui signor *L. Scipione Attellano, în fața a numeroase doamne frumoase, și adăugată de mine la numărul celorlalte, avînd neclintita credință că o veți primi cu plăcere. Și m-a mai îndemnat să v-o dăruiesc și gîndul că domniei-voastre vi se cuvine mai mult decît altora, fiindcă sînteți cea care, pe lîngă uriașa dărnicie și nespusa bunăvoință, ce strălucesc printre celelalte însușiri cu care sînteți înzestrată, întocmai ca luna în nopțile senine printre stelele mai mici decît ea, îi cinstiți și îi răsplătiți pe toți oamenii talentați ce vă sînt cunoscuți. Știu de asemeni că roadele minții vă plac și vă desfată mai mult decît nestematele, decît aurul și decît veșmintele bogate, lucruri pe care, slavă Domnului, le aveți din belșug și cu care vă arătați atît de darnică încît nu numai că vă deschideți larg mîinile la nevoia celui care vă cere, dar, cu darurile generoase și bogate, o luați deseori înaintea așteptărilor și nădejdilor celorlalți. Veți binevoi deci să luați aminte la ceea ce ne spune nobilul nostru Cittadino, în legătură cu un gest binevoitor și virtuos, făcut față de un om talentat de către o noră a lui Charles al șaptelea, regele Franței. Și, rugîndu-vă respectuos să îmi păstrați bunăvoința domniei-voastre, vă sărut mîinile cu umilință. Fiți sănătoasă.*

NUVELA XLVI

Messer *Girolamo Cittadino povestește în ce chip l-a cinstit* madama *Margareta de Scoția, delfina Franței, pe maestrul Alain, poet francez*

Cu toate că în zilele noastre, fie că e vorba de nefericirea vremurilor, a căror vină o poartă războaiele neîntrerupte și sîngeroase, fie de nu știu ce înrîurire a

cerurilor, ori de avariția celor mari, care se îngrijesc să strîngă aur, mai degrabă decît să cinstească talentele, fie din oricare altă pricină (căci vom lăsa pe seama altora cercetarea unei asemenea stări de lucruri), vedem cît de puțin sînt prețuiți bărbații talentați și mai ales cei care se ofilesc și se mistuie toată ziua în studierea cărților bune ; aceasta nu înseamnă însă că acolo unde există principi darnici și mărinimoși, ori republici puternic statornicite, oamenii învățați nu sînt totdeauna cinstiți și prețuiți după cuviință. Nu vreau acum să vă înșirui și nici să vă amintesc laudele, premiile și cinstirile de care s-au bucurat cei învățați, în diferite vremuri, din partea unor bărbați străluciți, a unor duci, a unor regi, a unor împărați și a unor orașe slăvite și nobile, căci lucrurile sînt atît de limpezi încît nu are rost să le repet, amintindu-le încă o dată. Și cine e cel care, citindu-i pe autorii de vază, să nu le cunoască ? Toate operele istoricilor latini și străini sînt pline de ele : dar, cu toate că am ajuns să trăim vremuri în care virtutea este lăudată, dar umblă cerșind, nu se cade ca, din pricina aceasta, tineretul nostru să-și piardă curajul și, părăsind învățătura de carte, să se dedea întru totul trîndăviei, jocurilor de noroc, vînătorii sau armelor. Și vreau ca, deocamdată, să vorbesc numai despre armată, unora părîndu-li-se că au venit pe lume doar ca să sporească rîndurile acesteia și să pricinuiască tulburări și că știința de carte n-ar face casă bună cu armata. N-am să m-apuc să spun că omul n-ar putea să ajungă uneori ostaș de ispravă, săvîrșind fapte vrednice de veșnică aducere-aminte în meșteșugul armelor, chiar dacă nu are știință de carte ; dar, dac-ar fi vorba să jur cu mîna pe cruce, aș susține că-i vine mult mai ușor unei minți strălucite, unui spirit înalt, pătruns adînc de știința de carte, să ajungă un bărbat strălucit în arta militară, decît unuia care s-ar apuca, fără știință de carte, să deprindă același meșteșug. Și se știe destul de bine că un om înzestrat de natură cu puteri firave îi va depăși pe un Anteu și pe un Hercule datorită

legăturilor, iscusinţei şi cunoştinţelor dobîndite de pe urma scriitorilor. Ne-au spus-o şi povestirile şi s-a putut vedea şi în zilele noastre că un căpitan, chibzuit şi învăţat, avînd la îndemînă un număr mic de oameni, a putut înfrînge şi pune pe fugă o armată numeroasă şi foarte puternică, fiindcă, aşa cum se spune de obicei, mintea întrece cu mult forţa. Iar dacă am vrea să vorbim despre căpitanii vestiţi şi străluciţi, atît italieni cît şi străini, din afara Italiei, vom descoperi, citind cronicile latineşti şi greceşti, că toţi cîţi s-au bucurat de mai multă faimă şi de mai mare preţuire au purtat podoaba unei frumoase ştiinţe de carte ; lucru care, fiind foarte limpede, nici nu are nevoie de a fi dovedit. Aş crede, prin urmare, că nu mă voi îndepărta de adevăr ori de cîte ori voi spune că ostaşul învăţat şi cel neînvăţat seamănă între ei tot atît de puţin cît seamănă, după cum se spune, un om viu cu unul pictat ori sculptat. Să mai adăugăm la asta faptul că, dacă n-ar exista ştiinţa de carte, nu am avea habar cine au fost strămoşii noştri, iar lumea nu ar şti nimic despre lucrurile din trecut. Şi-i adevărat că afară de nenumăratele plăceri şi foloase pe care ostaşii de ispravă le dobîndesc de pe urma ştiinţei de carte, este totuşi uriaşă mulţumirea sufletească pe care, atunci cînd, nimerind undeva unde se vorbeşte despre conducerea unei armate împotriva vrăjmaşului, despre aşezarea ei într-un loc potrivit atît pentru viaţa oamenilor, cît şi pentru a cailor, despre oprirea aprovizionării cu hrană şi cu apă a oastei vrăjmaşe, despre asedii, despre trecerea munţilor, despre cucerirea unei fortăreţe şi despre alte asemenea înfăptuiri, omul o încearcă văzîndu-se în stare nu numai să spună : „să facem astfel", ci şi să aducă, în sprijinul spuselor şi gîndurilor sale, acele argumente care să convingă sufletele ascultătorilor. Ceea ce se întîmplă zilnic acolo unde sînt strînse oşti. Prin urmare, cel învăţat va fi în stare, mult mai bine decît cel neştiutor, să spună ce trebuie întreprins şi să arate din ce pricină să se facă aşa, şi nu altfel. Iar aceasta este scara adevărată

pe care se poate ajunge, fără greş, la cea mai înaltă faimă şi dobîndi acele însemne ale cinstei, care ne dau un renume veşnic. Iar o temeinică ştiinţă de carte este trebuincioasă şi slujeşte de podoabă nu numai în meşteşugul armelor, ci împodobeşte, îndrumă, face să strălucească, desăvîrşeşte şi învredniceşte de respect oricare alt meşteşug. Şi, tocmai de aceea, părinţii care doresc să-şi hrănească feciorii cu nădejdea că vor ajunge străluciţi în orice meşteşug, ar trebui ca mai întîi să le înlesnească o temeinică ştiinţă de carte şi de-abia pe urmă să-i lase să deprindă ceea ce le place mai mult : căci, întotdeauna, orice copil va izbuti în meşteşugul acela către care este înclinat din fire mult mai bine decît ar face-o dacă ar fi silit ca, împotriva pornirii lui fireşti, să se apuce de unul care nu-i place. Să fim însă încredinţaţi că buna cunoaştere a cărţilor este adevărata podoabă a oricărui meşteşug şi a oricărei vîrste, ba, am putea spune, chiar şi a oricărui sex. Ehei, dacă, atunci cînd încep să se ducă la şcoală, copiii ar şti cîtă bucurie, cît folos şi cîtă cinste aduc literele celui care le învaţă, ce vrednic de cinste şi ce strălucit ar fi veacul acesta al nostru ! Vai, cu cîtă rîvnă, osteneală şi dragoste s-ar lăsa ei învăţaţi, cu cîtă grijă şi-ar cheltui ceasurile, pentru ca un lucru atît de preţios cum e timpul să nu se irosească zadarnic, să nu se arunce pe fereastră, să nu se risipească în treburi uşuratice şi de nici o însemnătate ! Se poate spune însă că, în privinţa aceasta, natura s-a arătat maşteră faţă de oameni, fiindcă nu le-a dat nici copiilor şi nici tinerilor atîta judecată încît să poată deosebi ceea ce le-ar fi folositor şi trebuincios, atunci cînd vîrsta lor fragedă le-ar îngădui să prindă tot ceea ce sînt învăţaţi ; căci mai tîrziu, cînd anii le dau voie să ştie ce anume le este de trebuinţă, oamenii sînt atît de puţin în stare să se supună, fie în ce priveşte învăţătura de carte, fie în orice alt meşteşug, încît rareori se întîmplă ca vreunul să ajungă la desăvîrşire. Şi chiar dacă este văzut cîte unul care izbuteşte s-o facă, nu trebuie să fie luat drept pildă ; fiindcă inşii aceştia sînt mai

rari decît corbii albi, iar cu o rîndunică nu se face primăvară.

M-am îndepărtat însă de ceea ce voiam să spun, adică de faptul că literații sînt adesea prea puțin prețuiți, datorită lumii care a ajuns pe cea din urmă treaptă a josniciei. După cum v-am mai spus-o, să nu vă închipuiți însă că lucrurile au stat totdeauna astfel. Așa că, lăsînd deoparte vremurile străvechi și ceea ce au scris despre ele marii scriitori, am să vă povestesc o faptă de o rară frumusețe, pe care a săvîrșit-o, cu multă noblețe, o doamnă de rang înalt, pe vremea străbunilor noștri, pentru a cinsti un bărbat învățat, și care îmi pare vrednică de a fi amintită și închinată celor ce vor veni după noi. Vă spun deci că regele Franței, Carol al șaptelea, a avut un fiu, numit Ludovic ; devenit mai tîrziu Ludovic al XI-lea, acesta a scăpat Franța de lunga și ruinătoarea samavolnicie a englezilor, care pîrjoliseră regatul în cea mai mare parte și aproape îl nimiciseră ; pe de altă parte, îi pedepsea atît de aspru pe seniorii răzvrătiți, care, profitînd, de învrăjbirile ce aveau loc, se deprinseseră să trăiască într-o libertate nestăpînită, încît nu mai rămăsese nici un nobil ori senior, oricît de mare și de bogat ar fi fost, care să cuteze să murmure ori să scoată vreo vorbă din gură atunci cînd vedea un slujitor de la curte ; căci Ludovic acesta voia ca prepușilor săi să li se arate același respect care i-ar fi fost arătat lui însuși, dacă s-ar fi aflat de față. Așadar, pe vremea cînd era încă delfin de Vienne, titlu și principat al întîiilor născuți ai regilor Franței, care moștenesc tronul acestei țări, Ludovic a luat-o de nevastă pe *madama* Margareta, fata regelui Scoției, femeie foarte frumoasă și cu o ținută regească, plină de politețe și de noblețe sufletească, foarte înțeleaptă și împodobită cu toate acele însușiri care li se potrivesc femeilor de neam regesc, cum era ea ; căci, într-adevăr, pe vremea aceea se bucura de faima de-a fi femeia cea mai virtuoasă și cea mai deșteaptă din întregul

regat. Iar, printre alte însușiri alese și vrednice de laudă pe care le avea, se pricepea de minune și într-un chip foarte plăcut să-i cinstească pe toți oamenii talentați, atît dintre literați cît și dintre ceilalți artiști care meritau acest lucru ; și n-a existat niciodată un om de talent care să-i ceară sprijinul în zadar. Trăia pe atunci la curte maestrul Alain Carrettieri, foarte bun cunoscător a numeroase științe și cel mai desăvîrșit recitator în limba franceză din vremea aceea, atît de proză cît și de versuri ; drept urmare, toată lumea îl numea părintele limbii galice și era nespus de respectat, și de rege, și de toți ceilalți. Fără să caute s-o proslăvească pe o doamnă mai mult decît pe o alta, el compunea în fiece zi cîteva versuri, lăudînd în ele cînd pe o doamnă, cînd pe un tînăr, după cum auzea vreo vorbă ori vedea vreo faptă care îi păreau vrednice de a fi proslăvite ; cît despre versuri, și le recita cu un glas cum nu se poate mai dulce.

Doamna delfină lăsa să se vadă că îi plăcea mult să stea de vorbă cu el, căci era un povestitor foarte bun și se pricepea mai bine ca nimeni altul să spună o poveste, ori să scrie una, atunci cînd se cerea ca altcineva să o spună, la curte. Delfina citea, de asemenea, cu multă plăcere lucrările maestrului Alain, cinstindu-l întotdeauna și lăudîndu-l necontenit. Într-o zi de vară, spre prînz, s-a întîmplat ca maestrul Alain, care era bătrîn și dormise prost în timpul nopții, să se așeze pe o bancă și să adoarmă acolo, în sală, biruit de somn. Tocmai atunci, doamna delfină trebui să iasă din odaia ei și să treacă prin sală, cu care prilej îl văzu dormind pe maestrul Alain. Îndreptîndu-se deci către el, făcu semn cu mîna pentru ca nici unul dintre cei ce o însoțeau să nu facă zgomot și să-i tulbure somnul ; apoi, apropiindu-se încet de el, care dormea dus, îl sărută cu mult drag pe gură, de față cu toată lumea, fără să-l trezească. Văzînd acest gest drăgălaș, se găsiră mulți care, înveninați de puturoasa patimă a pizmei, îi spuseră delfinei :

— Vai, *madama,* spuneţi-ne şi nouă cum de vă dă inima ghes să sărutaţi un om atît de urît şi de schilod ca ăsta ?

Pe lîngă bătrîneţea lui, lucru care nu e, de obicei, plăcut, maestrul Alain era foarte urît la chip, aproape înspăimîntător. Întorcîndu-se atunci către ei, *madama* Margareta le răspunse astfel :

— Domniile-voastre să nu vă supăraţi, dar săvîrşiţi o mare mojicie făcîndu-ne o vină dintr-o faptă pentru care, dacă aţi vrea să treceţi drept înţelepţi, ar trebui să ne lăudaţi : nu sînteţi însă oameni cu judecată şi nu priviţi lucrurile decît pe dinafară : căci nu gura aceea care vi se pare urîtă am sărutat-o noi, ci am cinstit şi am slăvit preafrumoasa gură a fericitei minţi a acestui dumnezeiesc poet şi recitator neobosit, din care ies toată ziua rubine şi perle, şi nenumărate nestemate ale elocvenţei limbii noastre galice, încredinţîndu-vă că, dacă el ne-ar amesteca şi ne-ar proslăvi numele în versurile lui înţelepte şi frumos şlefuite ori în prozele lui adînc grăitoare, ne-am bucura mult mai mult decît dacă am cîştiga un ducat ; deoarece credem cu tărie că scrierile lui alese ne vor feri de uitarea celor ce vor veni după noi, atunci cînd moartea va fi preschimbat în pulbere măruntă trupul acesta. Numai scriitorii veşnicesc într-adevăr amintirea celor pe care i-au învrednicit de aducere-aminte în scrierile lor : căci sînt nenumăraţi cei care astăzi, fiindcă poeţii şi istoricii au pomenit de ei, au încă un nume şi trăiesc în amintirea noastră, dar care, dacă nu era pana scriitorilor, ar fi fost îngropaţi în beznele uitării. Şi întrucît maestrul Alain ne-a pomenit uneori în versurile şi în proza lui, iar pe doamnele de la curtea noastră le ridică toată ziua în slăvi, ni s-a părut deci potrivit să i se dea un oarecare semn de cinstire ; ştiind însă că pentru nevoile traiului este larg răsplătit atît de monseniorul rege, socrul şi stăpînul nostru, cît şi de soţul nostru, am voit să-l cinstim aşa cum s-a văzut, mai ales că, precum se ştie, deşi în regatul acesta se obişnuieşte ca bărbaţii şi

femeile să se sărute prieteneşte, cele de rangul nostru nu sînt deprinse totuşi să se lase sărutate decît de capetele încoronate ori de vreun mare principe străin. Gestul acesta ni s-a părut aşadar o mărturisire foarte la locul ei a elocvenţei şi a talentului unui asemenea bărbat, care, pentru virtutea sa, merita să trăiască în acele vremuri străvechi, cînd oamenii învăţaţi aveau parte de răsplată şi de cinstire. Lucruri de care sînt pline toate cronicile.

Aflîndu-se apoi la curte ce anume făcuse şi spusese doamna delfină, toţi cei înţelepţi o socotiră cuminte, virtuoasă, cu suflet nobil şi mărinimos, iar maestrul Alain se bucură de un mult mai adînc respect şi de o mai mare însemnătate decît în trecut, căci, răspîndindu-se pînă departe vestea unui atît de binevoitor gest săvîrşit de doamna delfină, oricine îl vedea pe maestrul Alain i se închina şi îl cinstea mai mult decît pînă atunci.

BANDELLO

către preastrălucitul

signor

AGOSTINO GHISI

La înapoierea sa de la Bari, de la Napoli și de la Roma, signor *L. Scipione Attellano mi-a povestit pe larg plăcuta și binevoitoarea primire pe care i-ați făcut-o la Roma, atît la ducere cît și la înapoiere, precum și toate acele daruri ale domniei-voastre, pline de dragoste și de generozitate. M-a salutat, de asemenea, în numele domniei-voastre și m-a încredințat că nu m-ați uitat. Ca unul care vă cunosc și care, la Roma, cu îngăduința domniei-voastre, v-am stat în preajmă, nu m-am mirat însă nici de una, nici de alta; căci știu cu cîtă omenie obișnuiți să primiți și să răsfățați pe oricine vine să vă viziteze și cu cîtă rîvnă și grijă vă siliți să țineți seama și să vă amintiți de prieteni. Iar dacă datoriile pe care le am și-așa față de domnia-voastră mai pot fi sporite, vă rămîn îndatorat pînă la moarte și vă mulțumesc mult pentru toate dovezile de bunăvoință pe care i le-ați dat lui Attellano al meu și al domniei-voastre, adică al nostru; garantîndu-vă cu cuvîntul meu și cu toată dragostea pe care v-o port (căci altă garanție nu v-am putea da) că ați cucerit inima unui om ales, virtuos și priceput, mai mult decît oricare altul, în a respecta o prietenie pe care a încheiat-o. De aceea, folosiți-vă de el după trebuință, căci nu-i puteți face o altă plăcere mai mare, și veți descoperi adevărul spuselor mele. Trec peste persoana mea, cunoscîndu-mă domnia-voastră mai dinainte și știind cît de mult vă aparțin. Același Attellano mi-a spus că, vorbindu-vă despre nuvelele mele, v-ați fi arătat dornic să vedeți vreuna dintre ele. S-a întîmplat însă ca, discutîndu-se într-o adunare de oameni vrednici de cinste despre nenumăratele acte de generozitate și bunăvoință pe care domnia-voastră le săvîrșiți atît de des și după ce Atellano ne-a vorbit și el pe larg despre aceleași lucruri,* madama *Antonia Bauzia, marchiză de Gonzaga, în fața căreia ne găseam, la Sabioneda, întrerupînd cu gravitate discuția ce avea loc, să-i poruncească preastrălucitului doctor* messer *Antonio di Cappo, gentilom mantovan, să spună ceva în legătură cu aceste acte de mărinimie și dărnicie. El ne-a povestit atunci o întîmplare petrecută la Siena. Iar eu, scriind-o mai apoi, am dorit să o închin numelui domniei-voastre, pentru ca lumea să vadă în ea mărturia respectului ce vi-l port. Căci petrecîndu-se faptele printre sienezi, mi se pare că o meritați pe deplin, fiind domnia-voastră și sienez, și darnic, și mărinimos, înfățișînd chiar culmea oricărei mărinimii și bunăvoințe și cinstindu-vă nu numai patria, adică Siena, ci întreaga Italie. Fiți sănătos.*

NUVELA XLIX

Anselmo Salimbene, arătîndu-se mărinimos, își scapă vrăjmașul de la moarte și o ia de nevastă pe sora acestuia

Dacă eu, preastrălucită *madama*, și domniile-voastre, preacinstite doamne și virtuoși cavaleri, aș fi așa cum vă închipuiți și aș corespunde într-adevăr cu părerea pe care o aveți despre mine, m-aș socoti foarte norocos văzînd că

dintre atîţia bărbaţi talentaţi, vrednici de cinste şi înzestraţi cu darul elocinţei, am fost ales să vorbesc în faţa domniilor-voastre despre un subiect atît de nobil, adică despre dărnicie şi despre mărinimie. Cunoscîndu-mi însă puterile, mă tem foarte mult ca nu cumva, luînd pe umeri o sarcină atît de împovărătoare ca aceea pe care mi-o impuneţi, să nu mă poticnesc la jumătatea drumului şi, întru ruşinea mea şi necazul domniilor-voastre, să mă văd nevoit a zvîrli la pămînt o povară mult prea grea. Cum însă aceasta vă este dorinţa, iar scuzele mele nu-şi află crezămînt în faţa domniilor-voastre, îmi rămîne oare de făcut altceva decît să vă ascult? Începînd, aşadar, să fac ceea ce mi-aţi poruncit, vă spun că, deocamdată, nu vreau să intrăm în şcolile de filozofie, care, voind să vorbească despre lucruri mărețe, ar vorbi despre palatele acelea zidite cu strălucire, despre templele uriaşe şi vrednice de respect, despre amfiteatre, despre clădirile înalte, avînd temelia în mare, despre munţii găuriţi pentru uşurarea drumurilor, despre şoselele pardosite cu dale sau cu altfel de pietre, şi despre alte asemenea opere, vrednice cu adevărat să fie numite mărețe. Eu însă vreau ca în aceste discuţii prieteneşti şi plăcute ale noastre să ne îngăduim o oarecare libertate şi ca, deocamdată, să nu despărţim denumirea de darnic de aceea de mărinimos; şi ca, mergînd pe urmele preaplăcutului nostru Boccaccio, să vorbim despre dragoste şi să vedem cîtă mărinimie şi cîtă dărnicie vrednică de laudă a arătat un gentilom oarecare, lăsînd pe seama filozofilor să judece dacă o asemenea faptă poate fi socotită mărinimoasă, generoasă şi virtuoasă. O să-i imităm pe taţii care, împreună cu nevestele lor, zămislesc pruncii, lăsînd apoi în seama naşilor grija de a le pune numele care le plac mai mult.

Nu au trecut deci mulţi ani, ca să încep să vă spun povestea mea, de cînd în Siena, oraş foarte nobil şi vechi din Toscana, au existat două familii, aceea a Salimbeni-lor şi aceea a Montanini-lor, amîndouă vrednice de respect şi de nespusă preţuire, datorită vechimii şi bogăţiilor lor, fiecare din ele numărînd în rîndurile ei bărbaţi străluciţi prin tot felul de virtuţi. Într-o bună zi, avînd loc o vînătoare de cerbi şi de mistreţi, luaseră parte la ea numeroşi tineri, atît dintr-un neam cît şi din celălalt, îmbrăcaţi cu toţii foarte frumos şi călări pe cai minunaţi. S-a întîmplat însă ca un mistreţ înspăimîntător să fie ucis de către cîini; şi-n timp ce se vorbea, după obiceiul vînătorilor, despre vitejia cîinilor, iar fiecare căuta să şi-i apere pe ai săi şi să spună că unul dintre aceştia fusese cel dintîi care se năpustise vijelios asupra mistreţului şi îl muşcase, neputîndu-se împăca, au trecut de la vorbe la fapte şi, cu armele scoase din teacă, le-au folosit în aşa fel încît unul dintre Montanini l-a ucis pe unul dintre Salimbeni. Din pricina acestei crime, între cele două familii s-a iscat o duşmănie cruntă; iar lucrurile s-au desfăşurat apoi în asemenea chip încît, de o parte şi de alta au căzut numeroşi morţi, pentru ca, în cele din urmă, familia Montanini să fie nimicită aproape cu desăvîrşire, atît ca oameni cît şi ca bogăţii. Mai tîrziu, cu scurgerea vremii, fiind date uitării jignirile şi înmuindu-se asprimea de altădată în inimile celor din Siena, s-a ajuns ca din tot neamul Montanini să mai rămînă un singur băiat, numit Carlo al lui *messer* Tomaso, care mai avea doar o soră. Şi stăpînea, în valea de la Strove, o singură moşie, destul de frumoasă, preţuind o mie de ducaţi, din ale cărei venituri neînsemnate trăia pe sponci, împreună cu soră-sa, căci din marile bogăţii ale strămoşilor lui nu-i rămăsese nimic altceva, întrucît, din pricina încăierărilor din trecut, avuţiile lor se risipiseră ori intraseră în mîna fiscului. Carlo o ducea deci de azi pe mîine şi, cu toate că nu izbutea să arate prin veşminte, cai sau podoabe că era gentilom, înfăţişarea lui, felul de a vorbi, gesturile, frumuseţea purtărilor şi orice faptă pe care-o făcea lăsau totuşi să se vadă că vechea măreţie a străbunilor strălucea încă în el. La fel şi sora lui, al cărei nume era Angelica, trecea drept fata cea mai plină de farmec şi mai bine crescută care trăia pe atunci în Siena. Şi nu încape îndoială că faima îi era potrivită cu nease-

muita şi dumnezeiasca ei frumuseţe, căci părea într-adevăr un înger care s-ar fi coborît din cer. Foarte aproape de casa lui Carlo îşi avea locuinţa Anselmo Salimbene, tînăr deosebit de preţuit atît ca nobleţe cît şi ca bogăţie ; acesta, văzînd-o foarte des pe Angelica şi uitîndu-se poate prea nesăţios şi prea pătimaş la frumuseţea ei, se îndrăgosti atît de puternic încît, dacă petrecea o singură oră fără s-o vadă, i se părea că se află în focul arzător al iadului şi nu-şi mai găsea liniştea. Iar ceea ce-l supăra cel mai mult şi-l chinuia necontenit, împingîndu-l la deznădejde, era faptul că, din pricina străvechii duşmănii care dăinuia între familia lui şi cea a Angelicăi, nu cuteza să-i dezvăluie nimănui focul care îl mistuia şi nu nădăjduia să poată culege cîndva nici floarea, nici fructul iubirii sale înflăcărate, încredinţat fiind că Angelica n-avea să-l iubească niciodată. În timp ce Anselmo înteţea într-ascuns flacăra care îl mistuia, bucurîndu-se nespus ori de cîte ori o vedea pe aleasa inimii sale, care habar n-avea de dragostea lui, iată că maimarele unei porţi a oraşului, cu multă trecere pe lîngă cîrmuire, dar de neam prost, puse ochii pe moşia lui Carlo şi pofti să o cumpere, tot pe acolo, pe-aproape de ea, mai avînd el şi alte proprietăţi. Ca atare, îi trimise vorbă lui Carlo, cerîndu-i să-i vîndă moşia, în schimbul căreia avea să-i plătească o mie de ducaţi de aur, bani peşin. Cum din toată fosta avuţie a familiei nu mai avea decît palatul din Siena şi moşia aceea de la ţară, de pe urma căreia trăiau modest, atît el cît şi soră-sa, şi cum nici nu vedea unde şi-ar mai fi găsit o altă proprietate, Carlo îi răspunse că nu voia să i-o vîndă cu nici un preţ. Portarul, care era un om rău şi lacom de bunul altuia, se înfurie atît de tare împotriva lui Carlo, încît se hotărî să-l ruineze cu desăvîrşire şi să-l ducă la pieire.

În timpul acela, cei mai mulţi dintre nobilii din Siena erau exilaţi, iar cîrmuitorii, fiind oameni din popor şi urîndu-i cumplit pe nobili, făcuseră o lege potrivit căreia orice persoană care ar fi păstrat vreo legătură cu exilaţii, pentru a le înlesni înapoierea în patrie, urma să plătească

o mie de florini ; iar dacă n-ar fi avut de unde plăti, i s-ar fi tăiat capul. Atunci, văzînd că nu putea dobîndi ceea ce dorea, ticălosul acela puse la cale o uneltire împotriva lui Carlo ; iar cu ajutorul unor martori mincinoşi, îl învinovăţi înaintea cîrmuirii şi aduse dovezi că acesta ar fi avut legături neîngăduite de legile oraşului. Ca atare, Carlo fu înşfăcat de poliţai şi dus la închisoare. Tîlharul de portar, care nu se dăduse pe faţă ca vrăjmaş al lui Carlo, ci uneltea într-ascuns, prefăcîndu-se că i-ar fi prieten, dădu de înţeles că ar umbla să-l ajute, dar o făcu atît de bine încît Carlo se văzu osîndit ca în termen de cincisprezece zile să plătească o mie de florini, urmînd ca, dacă nu va plăti, să-şi piardă capul. Văzîndu-se intrat în asemenea încurcătură, bietul tînăr, împins de fireasca dorinţă de a trăi, pe care o au toţi oamenii, se gîndi că va trebui să vîndă moşia, iar din cei o mie de ducaţi să plătească mia de florini la care era osîndit, slujindu-se de ceea ce i-ar mai fi rămas la astuparea altor găuri. Luînd hotărîrea aceasta, trimise un misit la omul mai sus-amintit, pentru a-i oferi moşia, la preţul la care, altă dată, acesta voise el însuşi s-o cumpere. Misitul se duse şi îşi îndeplini solia cu care fusese trimis. Numai că portarul, ca un nesătul ce era, văzîndu-l pe Carlo ajuns la ananghie, spuse că nu mai voia moşia ; dar că, şi dacă i-ar fi dat inima brînci s-o cumpere, n-ar fi plătit o centimă în plus peste şapte sute de florini. Cu vestea asta jalnică, misitul se înapoie la Carlo, care, îndată ce-o află, îşi dădu foarte repede seama de josnicia sufletească şi de lăcomia celuilalt. De aceea, îşi schimbă gîndul şi se hotărî să îndure în linişte moartea, lăsîndu-i moşia surioarei sale, pentru ca aceasta să se poată hrăni de pe urma ei şi să se mărite cît mai bine cu putinţă. Pînă una-alta, văzînd că nu-şi putea dovedi nevinovăţia şi că n-avea nici o altă cale de scăpare, puse capăt tuturor discuţiilor în legătură cu vînzarea moşiei şi începu să se îngrijească de treburile sufletului. Din partea maică-si, el avea însă numeroase rude bogate, care, aflînd că fusese întemniţat din pricină

că se împotrivise poruncilor cîrmuirii, nu cutezară nici să vorbească în sprijinul lui, nici să plătească suma la care fusese osîndit, pentru a nu trezi bănuielile cîrmuirii. Ca una care își iubea fratele mai presus de orice, Angelica, aflînd de hotărîrea pe care o luase acesta, se căzni din toate puterile să-l roage și să-l îndemne să vîndă moșia și să scape de închisoare și de moarte, iar nu să se gîndească la zestrea ei : totul se dovedi însă zadarnic și de aceea îndurerata copilă era copleșită de atîta amărăciune încît, ziua și noaptea, nu mai făcea altceva decît să plîngă, chinuindu-se și mistuindu-se, fără a primi nici un ajutor, de nicăieri. Venind apoi și ultima zi în care Carlo mai putea plăti suma de bani la care fusese osîndit de către stăpînire și, urmînd ca, în caz contrar, să fie decapitat în piață, în fața poporului, în chip de răzvrătit împotriva legilor, se întîmplă ca, spre orele trei după-amiază, să se înapoieze la Siena și Anselmo Salimbene, care plecase mai de mult la moșiile lui de la țară ; și trecînd prin fața casei lui Carlo, văzu ieșind cîteva femei care plecau de acolo plîngînd. Din această pricină, chemîndu-l la el pe un vecin, îl întrebă dacă știa din ce pricină plîngeau femeile acelea care ieșiseră din casa lui Montanino. Cunoscînd tot ce se întîmplase, vecinul îi povesti pe larg lui Anselmo necazul lui Carlo. Îndată ce află de primejdia în care se afla acesta, Anselmo se îndreptă spre casă, care, așa cum am spus, era vecină cu aceea a lui Carlo : și îndată ce descălecă, intră fără zăbavă în odaie și se închise pe dinăuntru, iar acolo, fiind singur și gîndindu-se numai la cele auzite, își dădu limpede seama că, vinovat ori nu — iar el nu putea judeca lucrul acesta — Carlo voia ca mai degrabă să moară decît să-și desmoștenească sora. Iar după ce întoarse lucrurile pe toate fețele, își spuse, în cele din urmă în sufletul său : „Mi se pare, fără îndoială, că soarta a avut grijă de mine mult mai mult decît mi-aș fi dorit-o eu însumi. Iată că, potrivit rînduielii ei, Carlo Montanino, cu care familia mea are o vrăjmășie cumplită și străveche, fiind singurul din neamul său care mai e în viață, va fi omorît mîine, în văzul obștii, ca răzvrătit împotriva Statului ; voi vedea, deci, și împlinirea răzbunării, și sfîrșitul unei famalii atît de vrăjmașe, cum este aceea a lui, așa că, pe viitor, nu va mai rămîne nimeni de care cei din neamul Salimbeni să aibă a se teme. Și, de asemenea, fiind eu îndrăgostit de soră-sa, o s-o pot avea acum la cheremul meu și să mă desfăt, făcînd dragoste cu ea ; fiindcă, tăindu-i-se capul fratelui, osîndit pentru treburi de-ale statului, urmează să fie confiscată și averea soră-sei, pe care, rămînînd ea săracă și lipsită de paza cuiva, n-o să-mi fie greu să găsesc mijlocul de-a o face să se supună tuturor poftelor mele". Pe de altă parte, i se părea că un alt gînd l-ar întrerupe pe cel dintîi și i-ar spune : „Vai mie, Anselmo Salimbene, cît ești de josnic și de mic la suflet ! Ai uitat că ești gentilom, născut dintr-un neam atît de ales ? Nu știi că orice inimă nobilă și mărinimoasă este datoare să răzbune, singură și pe față, jignirile suferite, ori să le ierte, cu suflet generos și mîndru, îngropîndu-le sub o uitare veșnică ? Și că, dacă, păstrînd întipărite în minte binefacerile de care te-ai bucurat și răsplătindu-le cu recunoștință, îndoit și chiar mai mult, însemnează a face o faptă glorioasă și virtuoasă, nu mai puțină glorie și laudă se cîștigă iertînd cu mărinimie orice jignire suferită. Dar, ia spune-mi, cu ce te-a jignit, ori ce pagubă ți-a pricinuit Carlo Montanino ? Dacă străbunii lui i-au insultat pe ai tăi, ia seama la pedeapsa, ba chiar la nimicirea de care a avut parte familia Montanini : vezi bine că, neîndoielnic, osînda întrece cu mult păcatul. Nu te gîndi cîtuși de puțin să te răzbuni, atunci cînd ai îndrăgit farmecul și purtările frumoase ale surioarei lui Carlo. Unde sînt laudele atît de multe pe care nu mai conteneai să i le aduci, atunci cînd îți spuneai, în sinea ta, că este fata cea mai frumoasă, cea mai drăgălașă, cea mai cuminte, cea mai politicoasă și cea

mai cinstită, din toată Siena ? Zău că ți-ai uitat cu desăvîrșire de ele, mult prea repede. Ar mai trebui să-ți amintești și că, ori de cîte ori ai văzut-o și ai salutat-o, cu vădit respect, cum sînt datori toți bărbații să cinstească și să respecte partea femeiască, ea nu a arătat că te socotește vrăjmaș, cum te arăți tu acum față de ea, ci te-a răsplătit cu aceeași cinste pe care i-o arătai tu și pe care fetele tinere și foarte cuminți au voie să o arate față de cei care le salută și le cinstesc. Ea nu-și întorcea capul, nu-și muta privirile în altă parte, nu se mînia, nu se tulbura la față și nu făcea decît gesturi frumoase și vrednice de laudă, rămînînd cu desăvîrșire liniștită, blîndă și modestă. Făcea ea oare cum fac atîtea altele, care, căutînd să pară binecrescute, ajung să treacă drept deșănțate, grosolane și bădărane ? Și care, dacă se află la ferestre ori în dreptul ușii, îndată ce văd venind vreun gentilom, ori se trag vijelios înăuntru, ori, dacă sînt salutate, întorc capul și stau neclintite și țepene, de parc-ar fi făcute din piatră, din marmură sau din bronz. Angelica, în schimb, cu toate că nu știa ce e-n sufletul tău, nu te-a privit niciodată ca pe un potrivnic ori ca pe un vrăjmaș și nu a refuzat să se lase văzută, făcînd pe mironosița, ci s-a arătat întotdeauna plăcută și plină de bunăvoință. Dreptatea îți cere deci să n-o socotești vrăjmașă. Iar dacă o iubești, într-adevăr, cu nespusă aprindere, cum de te lasă inima ca, văzînd-o într-un impas atît de cumplit și de primejdios, cum este cel în care se află acum, să nu te înduioșezi și să nu-ți pară rău de suferințele ei ? Dar ce înseamnă să-ți pară rău ? Cred, dimpotrivă, că n-ar trebui să îngădui niciodată ca fratele celei pe care o iubești — și care îl iubește pe acesta mai mult decît pe oricine altcineva — să fie ucis fiindcă nu găsește o mie de florini. Căci ai atîția în cuferele tale, încît, dac-ai să le micșorezi numărul cu o mie, nu vei fi nici mai puțin bogat, nici mai puțin prețuit decît erai pînă acum. Sigur că dacă s-ar afla vreodată că tu, fiind putred de bogat, atît în bani cît și în moșii, ai ținut mai mult la o mie de florini decît la mulțumirea și la bucuria celei pe care arăți că ai iubi-o cu înflăcărare, oricine te-ar socoti, și pe bună dreptate, drept un om cu foarte puțin suflet ; și te-ar lua, fără îndoială, drept un necioplit și un zgîrciob. Nu căuta să te convingi că-ți vor sluji drept scuză trecutele jigniri ale străbunilor tăi, care, dacă lucrurile vor fi măsurate cinstit, i-au jignit ei pe ceilalți mai mult decît aceștia pe ei. Dacă te vei gîndi la vremurile trecute, se va spune despre tine că, mai curînd decît suflet și vorbă de ființă cu judecată, ai fire de jivină sălbatică și cruntă. După cît se știe, Carlo Montanino nu te-a jignit niciodată, iar dreptatea cere ca el să nu fie osîndit pentru un păcat de care nu e vinovat și care trebuie ispășit de către cel care l-a săvîrșit. Ori, întrucît natura te-a făcut gentilom de neam nobil și generos, iar soarta, în ce privește avuțiile, s-a arătat mai mult decît darnică față de tine, căci ți-a îngăduit să ajungi mai bogat decît oricare altul din Siena, se cere, Anselmo, să n-o jignești nici pe una, nici pe cealaltă, și să te-arăți recunoscător față de ele, pentru nenumăratele daruri pe care le-ai primit. Iar dacă vei da ascultare sfatului meu, care îți apără cinstea și averea, vei lăsa totul deoparte și vei face cunoscut lumii că aceea pe care o iubești și bunurile ei îți sînt mai scumpe decît tot aurul stăpînit pe vremuri de Midas și de Cresus".

Frămîntînd deci asemenea gînduri, singur, în odaia lui, și judecînd totul în chip matur, Anselmo se hotărî să nu-l lase pe Carlo să moară din pricina lipsei banilor ; și, fără să-i pese de ce s-ar fi putut întîmpla, rămase neclintit în hotărîrea de a plăti el osînda lui Montanino. Luînd hotărîrea aceasta, deschise un sipet și scoase din el o mie de ducați, care prețuiau mai mult decît cei o mie de florini ce trebuiau plătiți. Anselmo pierduse cu frămîntările lui o bună bucată de vreme ; de aceea, fiind tîrziu, luă cu el cîțiva servitori și se duse să-l caute pe vistiernic, adică pe acela pe care cîrmuirea îl însărcinase să primească bani de pe urma osîndelor date în folosul

Statului ; iar cînd îl găsi, acesta aflîndu-se încă în biroul lui, îi spuse :

— Iată, vistiernicule, am adus o mie de ducați de aur, pe care Carlo al lui *messer* Tomaso Montanino îi plătește pe seama osîndei sale : numără-i și șterge-l din registru, dîndu-mi dovada, pentru ca el să fie achitat și pus în libertate.

Primind și numărînd cei o mie de ducați, vistiernicul voi să-i dea înapoi lui Anselmo ceea ce trecea peste cei o mie de florini, dar acesta nu primi. Ca atare, ștergînd datoria lui Carlo, vistiernicul scrise biletul de punere în libertate și i-l înmînă lui Salimbene. Primindu-l, Anselmo i-l dădu, la rîndu-i, unui slujitor al său ; și fiind aproape de cel de-al douăzeci și treilea ceas, încălecă și plecă la țară. Cel care primise biletul, ducîndu-se la închisoare, îl găsi pe comandantul acesteia și îi spuse :

— Carlo Montanino a plătit adineauri cei o mie de florini la care l-a osîndit stăpînirea. Iată biletul de punere în libertate, scris și semnat de către vistiernic, în numele căruia vi-l și înmînez, cerîndu-vă ca, potrivit poruncii ce v-a fost dată, să-l scoateți din închisoare și să-l puneți neapărat în libertate, chiar astă-seară.

Luînd biletul și citindu-l, comandantul spuse că va îndeplini totul, fără greș. Aducătorul biletului plecă, iar comandantul merse la închisoare și porunci să-i fie adus Carlo. Auzind rostindu-i-se numele, cel închis își închipui că îl chemaseră pe preot, ca să se spovedească și să se liniștească sufletește, pregătindu-se să moară. Îndată ce sosi în fața comandantului, acesta porunci să-i fie scoase cătușele și îi spuse :

— Bucură-te, Carlo, căci astă-seară am primit porunca să te scot din fiare și să te pun în libertate. Și de aceea ești liber să te poți duce acasă cînd vrei : iată că îți deschid închisoarea.

Auzind vestea aceasta atît de minunată și de puțin sperată, Carlo se simți deodată cuprins de o mirare nemaipomenită și de o bucurie nemăsurată și-l întrebă pe

comandant cine era acela care plătise pentru el. Acesta îi răspunse că nu știa și nu-l cunoștea nici măcar pe cel care adusese hîrtia din partea vistiernicului. Trecuse ceasul vecerniei, iar afară, din pricina căderii nopții, începea să se întunece de-a binelea. De aceea, mulțumindu-i comandantului pentru felul în care-i ținuse tovărășie și pentru purtarea frumoasă pe care-o avusese față de el, Carlo își luă rămas bun și se îndreptă spre casă. Acolo, găsind totul încuiat, căci era timp de noapte, începu să bată în ușă. Doborîtă de plîns, Angelica trimise o slujnică să vadă cine bătea în ușă, iar cînd auzi că era Carlo, fratele ei, se ridică și-i ieși în întîmpinare, continuînd să plîngă, dar, fericită de eliberarea lui, îl îmbrățișă cu tot atîta bucurie și dragoste ca și cînd ar fi fost mort și-ar fi înviat. Împreună cu Angelica se mai aflau cîteva femei din familie, venite să-i țină de urît și s-o mîngîie în nenorocirea prin care trecea ; văzîndu-l pe Carlo și îmbrățișîndu-l, acestea, după ce-l felicitară și se bucurară împreună cu el, dădură de veste, fără zăbavă, și bărbaților lor. Așa că, în scurt timp, casa lui Carlo se umplu de neamurile care, aflînd vestea aceasta, veniră să-l viziteze. Își arătară cu toții părerea de rău pentru timpul cît stătuse închis și se bucurară că îl vedeau scăpat de acolo. Îi cerură apoi să-i ierte că nu-l ajutaseră să plătească osînda și-i arătară pricinile care-i opriseră s-o facă. Aflînd, pe de o parte, de la surioară-sa, că ea nu știa nici cum se ajunsese la punerea lui în libertate și nici cine era cel care plătise osînda, iar, pe de altă parte, văzînd că plătitorul nu se afla printre cei veniți să-l viziteze, Carlo rămase copleșit de o nespusă uimire, așteptînd cu o nerăbdare de nedescris ivirea zorilor, pentru a afla cine plătise osînda și cui îi rămînea dator pentru o asemenea binefacere. A doua zi, îndată ce se deschiseră birourile visteriei, se îndreptă într-acolo ; și, după ce-l salută prietenește pe vistiernicul care tocmai intra în birou, îl întrebă cine plătise cei o mie de florini, la care fusese osîndit.

— Află, Carlo, că aseară, între orele douăzeci și trei și douăzeci și patru, a venit să mă întîlnească aici Anselmo al lui *messer* Salimbene și a plătit pentru tine o mie de ducați de aur, cerîndu-mi să-i scriu biletul de punere în libertate, lucru pe care l-am făcut fără nici o întîrziere ; îți spun, pe deasupra, că vrînd eu să-i înapoiez ceea ce prisosea peste mia de florini, nu a primit ; dacă-i vrei, sînt bucuros să-ți înapoiez ție, chiar acum, banii ăștia, căci, gîndindu-mă că ai să-i iei, n-am scris încă suma primită, cu toate că aseară ți-am anulat datoria.

După ce află toate acestea, Carlo răspunse că nu-i trebuia nici un rest și-i ceru să scrie că fuseseră plătiți o mie de ducați de aur. Mulțumindu-i apoi vistiernicului pentru bunăvoința arătată, îl părăsi și se întoarse acasă. Acolo, gîndindu-se îndelung la bunăvoința și dărnicia lui Salimbene și întrebîndu-se în sinea sa ce anume l-ar fi putut îndemna pe acesta să se arate atît de generos, dată fiind străvechea și crîncena vrăjmășie dintre familiile Montanini și Salimbeni, care pricinuise atîta vărsare de sînge, nu știa nici ce să creadă, nici ce să spună. Gîndind apoi mai adînc și cercetînd amănunțit toate faptele lui Anselmo, își dădu seama că nu era vorba de vreun merit deosebit pe care el și l-ar fi cîștigat față de acesta din urmă, dar își aduse aminte că uneori îl zărise aruncîndu-i priviri drăgăstoase Angelicăi și că, ori de cîte ori o vedea, se arăta foarte respectuos și mai degrabă prieten, decît vrăjmaș. Cîntărind deci totul în minte, cu multă grijă, încheie spunîndu-și că singură dragostea față de Angelica îl îndemnase pe Anselmo să plătească mia de florini, căci atunci cînd sălășluiește într-o inimă nobilă și mărinimoasă, această plăcută suferință a iubirii zămislește în chip minunat și generozitatea, și bunăvoința, și oricare altă virtute, frumoasă și scumpă. Rămînînd așadar la părerea aceasta, Carlo își spuse, în sinea sa : „Întrucît Anselmo Salimbene i-a dăruit surioarei viața mea, cînd eram ca și mort, mi se pare că, dacă Angelica și eu, fiind vorba de un dar atît de nobil și de însemnat, vrem

să ne arătăm recunoștința față de binefacerea de care ne-am bucurat și care nu poate fi plătită în bani, se cuvine ca și noi să-i facem un dar asemănător, atît de mare cît ne îngăduie puterile noastre. Ce dar ar fi însă în stare să se măsoare cu fapta nobilă și plină de măreție a lui Salimbene ? Se cade, fără îndoială, ca soră-mea și cu mine să devenim de bunăvoie robii lui și să-l recunoaștem drept veșnic stăpîn al nostru".

Însuflețit de gîndul acesta și fără să-i dezvăluie nimănui planurile sale, Carlo așteptă pînă cînd află că Anselmo care, așa cum am spus, plecase la țară, se află din nou în Siena. În aceeași zi, deci, în care se înapoie Salimbene, Carlo, după ce o chemă pe soră-sa la el în odaie, începu să-i vorbească astfel :

— Scumpa mea Angelica, în numele acelei iubiri curate și din inimă pe care știu că mi-o porți, te rog să asculți cu toată atenția ceea ce am să-ți spun și să fii sigură că am frămîntat mult în mintea mea lucrurile acestea, înainte de a încerca să-ți vorbesc despre ele. Îți spun deci că, ori de cîte ori îmi aduc aminte și cercetez ce a însemnat pentru orașul acesta familia noastră, a cărei măreție și a cărei strălucire lasă să li se vadă și astăzi urmele risipite prin diferite locuri ale Sienei, cum ar fi, de pildă, palatele vesele și bogate, cu atît de plăcutele lor galerii acoperite și cu turnurile foarte înalte, ce poartă încă sculptate și pictate herburile neamului nostru și în care au locuit, cu atîta strălucire, străbunii noștri, sau cînd privesc, așezate în nu știu cîte biserici, mormintele de marmură ale atîtor cavaleri slăviți, făcînd parte din stirpea noastră, îmi vine greu să nu mă las copleșit de o mîhnire adîncă și puternică, iar inima mea să nu fie cuprinsă de o mîhnire crîncenă și nemăsurată. Nu vin niciodată acasă, fără să nu simt că mor, atunci cînd, intrînd în uriașul nostru palat, potrivit pentru oricare dintre cele mai mari și mai bogate familii din Siena și singurul bun care — împreună cu o mică moșioară — ne-a

mai rămas din atîtea averi şi bogăţii ale părinţilor noştri, îmi aduc aminte că, pe vremuri, era plin de gentilomi şi de cetăţeni sienezi, străbunii noştri fiind pe-atunci foarte folosiţi de către stăpînire şi trimişi cu tot felul de misiuni, din care au izbutit să iasă întotdeauna cu faţă curată. Vai de viaţa noastră, surioara mea dragă, de vreme ce am pierdut atîtea averi şi am ajuns atît de săraci, încît, trăind foarte cumpătat, numai cu o slujnică şi cu un servitor, de-abia ne putem descurca, în timp ce strămoşii noştri dădeau de mîncare unui număr nesfîrşit de oameni. Îţi voi spune însă că m-aş întrista mult mai mult şi m-ar stăpîni o veşnică nemulţumire dacă n-aş fi încredinţat că şi în sufletele noastre există aceeaşi dorinţă de glorie şi de cinste ce stăpînea sufletele moşilor şi strămoşilor noştri din stirpea Montaninilor, care s-au dovedit întotdeauna atît de mîndri şi de mărinimoşi încît, deşi erau întrecuţi de alţii prin avuţii, n-ar fi suferit să se vadă întrecuţi de un altul, oricine ar fi fost el, în ce priveşte recunoştinţa şi politeţea. Îmi place să cred că, deşi natura ori soarta, ori mai ştiu eu cine, ne-a adus pe lume în sărăcie şi ne-a răpit putinţa de-a arăta prin fapte măreţia noastră sufletească, nimeni nu a izbutit să ne facă să uităm că ne-am născut dintr-o familie nobilă şi foarte cinstită, iar vrerea noastră, deşi ne lipsesc puterile, a rămas la înălţimea nobleţei şi a măreţiei strămoşilor noştri. Ceea ce ne face la fel de nobili ca şi aceştia. Iată de ce, în atîtea strîmtorări, în atîtea chinuri, în atîtea lipsuri, în atîtea necazuri în care ştii bine că ne zbatem, îmi rămîne baremi mulţumirea că, bucurîndu-ne, atît tu cît şi eu, de cel mai de seamă gest de bunăvoinţă care-a fost făcut vreodată în oraşul acesta, nu ne lipseşte, dac-ai să vrei şi tu, putinţa de a face în aşa fel încît niciodată să nu fim socotiţi şi să nu trecem drept nerecunoscători. Ştii că, mai zilele trecute, trebuia să mi se taie capul, ca răzvrătit împotriva statului, deşi nu aveam, ce-i drept, nici o vină : numai că, după moartea mea, cu toate că ţi-ar fi rămas sărmana avere pe care încă o stăpînim, te păştea totuşi

primejdia de a pierde şi puţinul acesta, iar odată cu el cinstea şi bunul nume, din pricina lipsei de interes pe care neamurile noastre au arătat-o, într-o împrejurare atît de grea, şi faţă de tine, şi faţă de mine ; fiindcă ştii bine că nici unul dintre ei nu a vrut să ne ajute nici cu bani şi, ceea ce e mai rău, nici cu o vorbă bună. Am deci dovada sigură că ni s-a întîmplat tocmai pe dos de cum ne gîndeam şi de cum ne temeam. Trăgeam nădejde că prietenii şi rudele au să ne ajute, dacă nu cu bani, măcar cu o vorbă bună, dîndu-ne tot sprijinul de care ar fi fost în stare. Nici unul însă nu a mişcat un deget. Mă încerca o spaimă cumplită gîndindu-mă că potrivnicii şi vrăjmaşii noştri au să se năpustească asupră-ne, dîndu-şi toată silinţa să ne doboare şi să ne ucidă. Dar, sfinte Doamne, tocmai de unde ne temeam de nimicire, de unde ne-aşteptam pieirea, tocmai de acolo, zic, s-a ivit salvarea, au apărut sprijinul şi bunăvoinţa. Anselmo Salimbene, despre care noi, surioară dragă, ne închipuiam că ne este potrivnic şi vrăjmaş, s-a dovedit, nesilit de nimeni, a ne fi binevoitor şi mai mult decît prieten. Fără să i-o fi cerut cineva, fără să aibă nevoie de garanţii şi fără să se fi bucurat din partea noastră de dragoste, nici de vreun cîştig oarecare, el a fost cel care, de bunăvoie, a plătit stăpînirii o mie de florini, ba chiar o mie de ducaţi, şi a dobîndit punerea mea în libertate. Ca un prieten pentru un alt prieten, ca o rudă pentru o alta, cu o acoperire sau cu un zălog la mînă, să plătească nişte bani, e un lucru ce poate fi văzut zilnic printre oameni. Dar ca un vrăjmaş să plătească pentru tine, nesilit de nimeni, o sumă însemnată de bani şi să nu sufle o vorbă ori să nu caute să se asigure de înapoierea lor, iată un lucru tare neobişnuit, uimitor, o dărnicie nobilă şi vrednică de laudă, pe care n-o întîlneşti decît rareori, ba poate chiar niciodată, şi care nici nu poate fi pe deplin lăudată, precum ar merita. Aşa că, dulcea şi iubita mea surioară, întrucît ne-am redobîndit, eu libertatea pierdută şi, împreună cu ea, însăşi viaţa, iar tu, fratele cel drag, pe care şi începuseşi

să-l jeleşti ca pe un mort, salvîndu-ţi totodată şi cinstea, rămasă în bătaia tuturor vînturilor şi în voia soartei, se cere ca, dacă nu vrem să ne îndepărtăm de preanobilii noştri străbuni şi să fim arătaţi cu degetul de mulţime, ca necinstiţi, nerecunoscători şi uscaţi la suflet, să găsim un chip în care, atît cît ne îngăduie puterile noastre, să ne plătim barem în parte faţă de Salimbene, pentru atît de marea binefacere de care ne-am bucurat din partea lui. Iar dacă stau să cercetez şi să încerc să aflu cu ce scop şi din ce pricină s-a simţit el îndemnat să facă un gest atît de generos şi de nobil, după multe şi multe gînduri care mi-au trecut de atîtea ori prin minte, ca şi după numeroasele semne pe care le-am văzut mai de mult, dar de-abia acum le-am luat în seamă, am ajuns să cred că numai dragostea pentru tine este cea care l-a împins la o atît de mărinimoasă dărnicie. De aceea, nu trebuie să te arăţi nerecunoscătoare şi nici să mă laşi pe mine să trec drept un necioplit, putînd cu uşurinţă să ne achităm, atît tu cît şi eu. Şi, fiindcă nu stăpînim avuţii cu care să ne plătim datoria, acum, după ce am cercetat totul cu grijă, mi se pare că s-ar cuveni ca tu să te hotărăşti a te pune, cu trup şi suflet, la dispoziţia lui Anselmo Salimbene; căci, de vreme ce el m-a scăpat de moarte din dragoste pentru tine, tu îi rămîi datoare lui, iar eu mă mărturisesc datornic, atît al tău, cît şi al lui, cu însăşi viaţa mea. Plătind tu, însă, aşa cum îţi spun, ne scapi, şi pe mine, şi pe tine, de orice datorie; căci iubindu-te el atît cît a arătat-o prin fapte, Anselmo se va socoti pe deplin achitat. Sînt, dealtfel, puternic încredinţat că, de vreme ce ţi-a dat o asemenea dovadă de dragoste şi de preţuire, nefiind tu încă a lui, cu atît mai mult te va iubi şi te va preţui atunci cînd te vei afla la mîna lui, ca unul care are un suflet nobil şi generos. Şi să nu-ţi închipui, dulcea mea surioară, că dragostea ar fi pătruns şi ar fi prins rădăcini în inima lui Salimbene, dacă n-ar fi găsit-o aşa cum îţi spun eu, adică omenoasă, virtuoasă, nobilă şi plină de bunăvoinţă, gata să-i împlinească dorinţele ei, înainte de orice altceva. Oricum ar fi, eu unul nu văd altă cale de-a ne putea achita datoria, afară de aceasta pe care ţi-am înfăţişat-o. Iar dacă ţi-ar trece prin minte să nu vrei să aduci la îndeplinire ceea ce eu te rog fierbinte şi cu atîta dragoste să faci de buna ta voie, fiindcă nu vreau să te silesc, te încredinţez că sînt hotărît nu numai să părăsesc ţinuturile noastre, dar şi să trec dincolo de hotarele Italiei, ajungînd pe meleaguri atît de îndepărtate şi de străine, încît toţi cei care m-au cunoscut să nu mai audă vorbindu-se despre mine ; căci nu vreau să trec drept un om nerecunoscător, părîndu-mi-se că, dacă aş rămîne aici, pînă şi copiii m-ar arăta cu degetul.

Odată spuse toate acestea, Carlo tăcu, aşteptînd răspunsul Angelicăi, care plîngea de ţi se rupea inima de mila ei. După ce-şi ascultase fratele cu atenţie şi izbucnise într-un plîns hohotitor, ea îi răspunse, totuşi, printre lacrimi :

— Scumpul meu frate, iubit de mine mai mult decît oricine altcineva, sînt foarte încurcată, căci nu ştiu cum să încep, pentru a-ţi răspunde ; trebuind totuşi s-o fac, o să-ţi răspund aşa, încîlcit, cum îmi vor ieşi vorbele din gură. Îmi închipuiam (vai mie, cît de felurite şi de schimbătoare sînt lucrurile pe lumea asta !), atunci cînd ai ieşit din închisoare şi cînd te-am văzut scăpat de moartea care te pîndea şi care-ţi fusese pregătită pe nedrept, îmi închipuiam, spun, că soarta mînioasă şi cruntă va fi terminat cu săgeţile ei ascuţite, aprige şi otrăvite, pe care atîta amar de vreme le-a zvîrlit împotriva familiei noastre şi că, de-aci încolo, are să se potolească şi să se liniştească. Descopăr însă, biata de mine, că m-am înşelat cumplit şi mi se pare că ea îşi arată mai departe, împotriva noastră, chipul ei ameninţător şi, întocmai cum i-a prigonit, i-a ruinat şi i-a doborît pe străbunii noştri, la fel caută acum să ne prăbuşească şi pe noi în fundul prăpastiei şi să nimicească întru totul familia noastră şi mai ales să-mi facă mie parte de suferinţa cea mai cruntă pe care o

poate îndura o femeie nefericită. Vai mie! La o vîrstă atît de fragedă, și slabă, ca toate femeile, văd cum soarta năvalnică și vrăjmașă îmi tulbură atît de cumplit mintea, încît pînă și celor mai puternici și mai pricepuți bărbați le-ar veni greu să se descurce. Eu, sărmana de mine, îmi dau seama că am de ales între două căi, fiind silită ori să mă despart de tine, fratele meu, singurul om pe care-l iubesc și în care, după Dumnezeu, mi-am pus toate nădejdile în această viață nenorocită, nerămînîndu-mi nici altă mîngîiere, nici alt sprijin, nici altă alinare, ori, dacă aș vrea să te păstrez, să fiu nevoită să-i dăruiesc altcuiva acea comoară de neînlocuit, pentru care, ca să n-o piardă și s-o țină neștirbită, orice femeie, cu cît de puțină judecată, ar trebui să-și pună în primejdie chiar și o mie de vieți, dacă le-ar avea; căci, stăpînind-o, viața este cu adevărat viață, iar celei care și-o păstrează îi este drag să trăiască, în timp ce, dimpotrivă, cea care nu știe s-o păstreze o pierde nebunește și, cu toate că trăiește, nu este vie, ba, chiar mai rău, se poate socoti moartă. Dar, pentru Dumnezeu, ce altceva bun, vrednic de respect ori plăcut mai are femeia care și-a pierdut sau și-a pătat cinstea? Așadar, frățioare, după ce că din moștenirea străbunilor noștri nu mi-a mai rămas altceva decît cinstea, tu vrei ca și pe aceea s-o dăruiesc altcuiva, iar din fată cinstită, cum am trăit pînă acum, să ajung o stricată nerușinată și o femeie de stradă, arătată pretutindeni cu degetul? Vai, ce soartă ticăloasă! Vai, ce stea nefericită și mult prea nimicitoare! Vai, ce destin vrăjmaș! Vai, ce viață nenorocită, supusă unor atît de felurite șiruri de nenorociri, de supărări și de chinuri amarnice! Vai, moarte nemiloasă, de vreme ce trebuia să mă aduci într-o stare atît de jalnică, de ce n-ai înăbușit, odată cu scumpa mea mamă, pe care ai ucis-o cînd m-a născut pe mine, și viața aceasta a mea, mult prea nefericită și adăpost al tuturor nenorocirilor? Iar dacă astăzi trebuie totuși să îndur atîtea asupriri, de ce, arătîndu-te cît de cît îndurătoare, nu-mi închizi ochii aceștia înlăcrimați? Hai,

vino, moarte, vino, și nu-mi mai îngădui să văd lumina soarelui, ci, dimpotrivă, întunecă, învăluindu-i în bezna unei nopți veșnice, ochii aceștia care altora le-aduc prea puțină desfătare, iar mie numai o nesfîrșită amărăciune!

Cu greu izbuti necăjita și nemîngîiata Angelica să rostească aceste ultime cuvinte, căci, împiedicată de lacrimi îmbelșugate și de hohote înduioșătoare, îi fu, cîtva timp, cu neputință să mai înseileze vreo vorbă; apoi, dobîndindu-și la loc o parte din puteri și silindu-se cît mai mult, prinse să vorbească astfel:

— Iar acum, frățioare, fiindcă soarta mea ticăloasă a hotărît să mă tîrască într-o asemenea nenorocire și fiindcă văd că de mine nu-ți pasă cîtuși de puțin, nici măcar ție, căruia ar trebui să-i pese tot atît cît și mie, și ai hotărît ca eu, împotriva voinței mele, să dau ascultare sufletului tău mai mult nobil și generos decît înțelept, voi ține seamă de voința ta și de dragostea pe care mi-ai purtat-o pînă acum. De aceea, dăruiește cui vrei trupul acesta al meu: te încredințez însă că, odată dăruită altcuiva, nu voi mai fi a ta. Iar după ce-mi voi fi pierdut cinstea cea atît de scumpă, moartea, pe care mi-o voi da singură, cu propria-mi mînă, va rămîne să le spună, ca o mărturie adevărată și veșnică, celor ce vor veni după noi, că am vrut să-ți dau ascultare întru totul, dar că, în sufletul meu, nu am încuviințat darul tău nepotrivit și mulțumirea neîngăduită, dorind ca mai degrabă să mor decît să trăiesc mai departe, cu o pată atît de urîtă pe obraz.

Cînd sfîrși tot ce avusese de spus, Angelica tăcu, slobozind din nou șuvoiul lacrimilor, care curgeau cu nemiluita.

Auzind cea din urmă hotărîre a surioarei, Carlo îi vorbi astfel:

— Niciodată, preadulcea mea surioară, viața asta nenorocită nu mi-a fost atît de dragă încît să n-o pun, de nu știu cîte ori, la bătaie, de bunăvoie și nesilit de nimeni, fără a-mi păsa de nimic, înainte de a vă pune în primej-

die, pe tine și cinstea ta. Iar lucrul acesta ai fi avut, neîndoielnic, prilejul să-l vezi și să-l pipăi, dacă nu se iveau înalta bunăvoință și uimitoarea dărnicie a lui Anselmo. Cum însă în mintea mea nu încape gîndul că în omul stăpînit de urîtul viciu al nerecunoștinței ar putea sălășlui vreo virtute, corbul cel negru neavînd nimic de-a face cu lebăda cea atît de albă, și fiind eu cu desăvîrșire încredințat că Anselmo nu ar putea folosi niciodată vreo josnicie împotriva ta, față de care a arătat atîta dragoste, te rog să faci totul pentru ca atît tu cît și eu să scăpăm de îndatorirea ce o avem. Și fiindcă cel dintîi și cel mai lăudat slujitor al veșnic slăvitei recunoștințe este sufletul, a cărui neprihănire se lasă văzută în veselia chipului, te rog mult să pui capăt lacrimilor și, luminîndu-te la față, să te arăți veselă, pentru ca darul pe care ne pregătim să-l facem să fie bine primit, văzîndu-se că este făcut cu bucuria pe chip, semn neîndoielnic al lăuntricei mulțumiri din inimă.

Mai vorbiră apoi despre multe alte lucruri, Angelica înclinînd să se arate cît mai veselă cu putință. Se lăsă și seara, iar către cel de-al doilea ceas al ei, adică la timpul hotărît de Carlo ca să facă ceea ce se înțeleseseră, acesta împreună cu soră-sa și cu un servitor care ducea un felinar aprins, porniră către casa lui Anselmo ; iar cînd ajunseră acolo, începură să bată în ușă. Veni atunci un slujitor și întrebă :

— Cine bate ?

Cînd auzi însă că era Carlo Montanino, care spunea că vrea să stea de vorbă cu Anselmo, se duse, plin tot de mirare și de uimire, să-i spună stăpînului. Aflînd despre ce era vorba, Anselmo coborî scările, porunci să se aprindă de îndată două făclii și se duse să deschidă ușa, după care îl primi pe Carlo cît putu mai prietenos, spunîndu-i bun venit și întrebîndu-l despre ce era vorba. Salutîndu-l la rîndu-i pe Anselmo, Carlo îl făcu să priceapă că voia să stea de vorbă cu el într-o încăpere unde să nu mai fie nimeni de față. Văzînd-o acolo și pe Angelica și mirîndu-se nespus de o asemenea întîmplare neobișnuită, Anselmo, fără să știe nici ce să zică, nici ce să-și închipuie, se mulțumi să spună doar atît :

— Facă-se voia voastră, așa că să intrăm.

Lăsînd-o deci pe Angelica să meargă în față, îl luă de braț pe Carlo și, ținîndu-l cu de-a sila în dreapta, urcă împreună cu ei, după care intrară într-o sală, de unde trecură în odaia lui Anselmo, împodobită și rînduită potrivit cu noblețea și cu bogățiile stăpînului. Acolo, după ce porunci să li se dea scaune, pe care să se așeze, frumoasei Angelica și fratelui ei, Anselmo se așeză și el și le ceru tuturor servitorilor să părăsească încăperea. Rămînînd deci numai ei trei, Carlo, adresîndu-i-se lui Salimbene, prinse să vorbească astfel :

— N-o să te miri, Anselmo, dac-o să-ți vorbesc într-un fel nou, neobișnuit în orașul nostru, numindu-te, adică, stăpînul meu, așa cum te voi socoti totdeauna, deoarece ai făcut un lucru care-ți dă dreptul să ți se spună astfel. Îți datorez această sărmană viață, care se va dovedi veșnic gata să dea ascultare oricărei dorințe a ta. Sora mea și-a dobîndit din partea ta atît fratele cît și cinstea și liniștea. Iar dacă nu ne-ar fi lovit răutatea soartei vrăjmașe, atît ea cît și eu am fi găsit gestul de recunoștință potrivit, pentru a ne plăti de datoria pe care o avem față de tine. Dar pentru că ea nu ne-a lăsat, stăpîne, nimic altceva decît sufletele și aceste două trupuri, pe care numai bunăvoința ta le-a scăpat, dreptatea cere ca ele să fie ale tale. Și fiind limpede că ai făcut totul numai din dragoste față de Angelica, scînteia recunoștinței, pe care suflarea soartei potrivnice nu a putut-o stinge în noi, ne arată și ne luminează drumul pe care, mergînd, nu ne vom numi nerecunoscători. Se cuvine deci ca Angelica să fie a ta, iar ea se pune de bunăvoie la dispoziția ta și vrea să fie veșnic a ta ; iar eu, care sînt fratele ei, ți-o las aici, să fie a ta.

Spunînd aceasta, Carlo, fără s-aștepte răspuns, părăsi încăperea și se înapoie acasă, împreună cu servitorul său.

După ce ascultă ce-i propunea Carlo, Anselmo, văzînd-o acolo pe aceea pe care-o iubea mai mult decît pe oricine altcineva și părîndu-i-se că ea, deși nu i se împotrivise lui Carlo, nu prea lăsa să se vadă c-ar fi mulțumită, rămase cîtva timp încurcat, fără a ști ce să facă. Pe urmă, chemînd-o acolo pe o mătușă, care se afla în casa lui, îi ceru să-i țină tovărășie Angelicăi, împreună cu femeile sale. Iar el, ieșind din odaie, trimise să fie chemați toți prietenii și toate neamurile, care și veniră în destul de scurtă vreme. Atunci, poruncind să se aprindă numeroase făclii, Anselmo le vorbi astfel celor care veniseră :

— Dragii mei prieteni și rude, o să aveți bunătatea să-mi dați o mînă de ajutor, însoțindu-mă pînă într-un loc.

Iar după ce-o chemă la el pe mătușă-sa, se îndreptă împreună cu Angelica și cu celelalte femei, către casa lui Carlo, întru mirarea tuturor. Cînd ajunse acolo trimise după Carlo, care veni fără întîrziere, spunînd :

— Ce poruncești, stăpîne ?

Atunci, Anselmo îi spuse :

— Carlo, mai adineauri, venind la mine acasă împreună cu sora ta, ai spus că vrei să-mi vorbești în odaie, fără martori ; de data asta îți spun eu că vreau să stau de vorbă cu tine, în sala cea mare a casei, de față cu toată lumea aceasta.

Urcară deci, în sală, care era foarte mare, dar fără nici o podoabă. Acolo, Anselmo spuse, în auzul tuturor :

— Preacinstite doamne și voi, preanobili cetățeni, îmi închipui că vă miră pe toți venirea mea, la un asemenea ceas și cu atîția însoțitori, în casa asta, și așteptați cu nerăbdare să vedeți ce scop are o asemenea adunare, neobișnuită și poate nemaivăzută de nu știu cîtă vreme. Dacă mă veți asculta, însă, am să v-o spun. Trebuie să știți, așadar, că generozitatea din sufletele omenești, îndată ce este întipărită în ele de către marele meșter care se cheamă natura, nu uită niciodată ca în înfăptuirile sale să dezvăluie și bunătatea, și celelalte virtuți, pe care

le zămislește necontenit ; și cu cît înlesnește mai mult fapte virtuoase și vrednice de laudă, cu atît mai mult caută și împrejurări în care să-și poată arăta puterea sa, cel care săvîrșește asemenea fapte încercînd o minunată desfătare și căutînd să dea zilnic roade vrednice de el. Și-i atît de mare tăria ei, încît, fiindcă toate lucrurile lumești sînt nestatornice, deși ajunge ținta unei soarte vrăjmașe și este zilnic săgetată, strivită, rănită și chinuită de întîmplări furtunoase, înfruntă totul vitejește, aidoma unei stînci de neclintit, în fața amenințătoarelor valuri ale mării. Tocmai de aceea, însă, nici rangurile, nici bogățiile nu-l pot face pe cel cu suflet josnic și ticălos să pară nobil și de neam mare, după cum, dimpotrivă, sărăcia nu poate schilodi în nici un fel un suflet darnic și mărinimos. Vorbesc astfel, judecînd în mintea mea măreția și generozitatea, precum și firea atît de frumoasă, ale lui Carlo Montanino și ale Angelicăi, sora lui, fată care, după părerea mea, bună sau rea, nu-și are asemănare, și-n ale căror piepturi ruina familiei lor nu a izbutit să micșoreze înnăscuta curtenie aflată dintotdeauna în ele. Nu pot deci decît să-i judec aspru pe străbunii mei fiindcă, din pricina unei încăierări stîrnite din întîmplare, s-au trudit din toate puterile să nimicească un neam atît de nobil cum este acela al Montaninilor, care, chiar dacă în el nu s-ar fi născut nimeni altcineva afară de Carlo și de sora lui Angelica, înzestrați cu un suflet atît de nobil, plăcut și virtuos, ar merita, fără îndoială, să treacă drept unul dintre cele mai strălucite din orașul nostru. Și, cu toate acestea, am auzit că în rîndurile lui s-au aflat o mulțime de cavaleri străluciți și cinstiți, care au trudit necontenit, ori de cîte ori a fost nevoie, întru folosul și întru gloria patriei. Fiți buni și ascultați cît de mare s-a dovedit a fi virtutea lui Carlo și a Angelicăi. E-adevărat că mie, încă de multă vreme, mi-au plăcut nespus frumusețea și purtarea cinstită pe care vedeam că le are Angelica ; și desfătîndu-mă să o privesc, atunci cînd puteam să o fac, m-am îndrăgostit nebunește de ea. N-am

cutezat totuşi să dezvălui nimănui iubirea asta, din pricina vrajbei dintre noi. Între timp, s-a întîmplat, însă, ca, aşa cum ştiţi, Carlo să fie învinuit de a fi uneltit împotriva statului şi, neputînd el să se dezvinovăţească, *Signoria* l-a osîndit să plătească o mie de florini, urmînd ca, dacă nu-i va plăti în cincisprezece zile, să-şi piardă capul. Văzînd însă că neamurile lui nu dădeau nici un semn c-ar vrea să plătească pentru el, care n-avea cum s-o facă, am plătit eu, fără să mi-o ceară nimeni, o mie de ducaţi şi l-am scos din închisoare. După aceea, aflînd de la vistiernic în ce chip se petrecuseră lucrurile şi neputînd să rămînă cu o datorie atît de măruntă, nici faţă de mine, nici faţă de nimeni altul, Carlo s-a arătat mai virtuos decît oricine altcineva. Căci ştiind, nu-mi dau seama cum, că plătisem osînda numai din dragoste faţă de Angelica, el a venit în seara asta la mine acasă, împreună cu surioara lui, iar, cu prilejul acesta, Carlo, după ce s-a declarat a fi robul meu, mi-a dăruit-o pe soră-sa şi a lăsat-o la dispoziţia mea. Şi fiindcă amîndouă darurile îmi sînt tot atît de dragi ca şi viaţa, înţeleg ca Angelica să rămînă pentru totdeauna a mea şi să o pot stăpîni în chip legiuit, după cum merită, luînd-o de nevastă, iar Carlo să fie cumnatul şi fratele meu.

Nu ar fi uşor de arătat cît de mare a fost bucuria Angelicăi şi a fratelui ei. Mai stătură încă mult de vorbă, iar în cele din urmă Anselmo o luă de nevastă pe aleasa inimii sale, punîndu-i în deget un inel scump şi bogat împodobit. Apoi, adresîndu-se celor de faţă, le spuse, plin de bucurie :

— Nu mi se pare că ar fi potrivit ca o tînără atît de mărinimoasă, de virtuoasă şi de strălucită, cum este draga mea Angelica, să se mărite fără zestre. Şi de aceea, vă iau martori pe toţi, iar dacă se află aici un notar, să treacă să întocmească un act prin care eu, de bunăvoie şi nesilit de nimeni, îi dau de zestre iubitei mele soţii Angelica Montanino jumătate din toată averea mea, atît mişcătoare cît şi nemişcătoare, ca s-o stăpînească împreună cu mine. Tot astfel, pentru jumătatea cealaltă care îmi rămîne, îl fac frate adoptiv pe Carlo Montanino, căruia, prin puterea pe care mi-a dat-o el însuşi, îi poruncesc să primească totul. Iar după ce va primi darul meu neînsemnat, îi voi înapoia libertatea de pînă acum.

Şi fiindcă se făcuse tîrziu, Anselmo, sărutîndu-şi scumpa lui soaţă, spuse că nunta avea să se facă în prima duminică, acasă la Carlo ; şi, urîndu-şi noapte bună, plecară cu toţii, mătuşa lui Anselmo rămînînd împreună cu mireasa. Toţi cei aflaţi acolo, lăudîndu-i nespus atît pe Salimbene cît şi pe Montanino, ca şi pe sora acestuia, se înapoiară acasă, plini de o nemăsurată mirare. A doua zi, în toată Siena se răspîndi vestea acestei noi înrudiri, care plăcu întregului oraş, văzîndu-se unite acele două familii între care domnise vreme îndelungată o vrăjmăşie atît de cruntă şi de cumplită. Anselmo începu să facă pregătirile pentru apropiata nuntă, voind ca aceasta să fie frumoasă şi plină de măreţie : apoi, chemînd un notar oficial, îl puse să întocmească actul cu donaţiile pe care în seara din ajun le făcuse numai din gură. Aproape întregul oraş îi vizită pe Salimbene şi pe mireasă, iar aceasta, cum era înţeleaptă şi foarte cuminte, îi făcea fiecărui vizitator primirea cea mai plăcută şi cea mai potrivită cu rangul acestuia, aşa că toată lumea o ridica în slăvi, iar toate rudele lui Anselmo erau cît se poate de mulţumite, părîndu-li-se că acesta făcuse lucrul cel mai bun cu putinţă. Mulţumind apoi cu evlavie Domnului şi Stăpînului nostru pentru soarta atît de frumoasă pe care i-o hărăzise, tînăra soţie nu mai ştia cum să laude iscusita idee a fratelui. Venind apoi şi ziua de duminică şi fiind poftiţi cei mai de seamă oameni din oraş, luară cu toţii masa în casa lui Carlo, toată lumea petrecînd bucuroasă şi dansînd întreaga zi, cu multă veselie şi plăcere ; şi nu se găsi nici un bărbat şi nici o femeie care să nu o socotească pe Angelica drept cea mai frumoasă şi cea mai fermecătoare tînără din Siena. Aceasta poate că nu trecuse de şaptesprezece ani, dar era atît de binevoitoare, de politi-

coasă, de omenoasă şi de gingaşă, încît arăta a fi fost crescută în casa unor nobili de rang înalt. Cînd veni ceasul cinei, Anselmo îşi conduse nevasta, cu alai mare, la locuinţa lui, unde se ospătară cu bucate alese, după cină dansîndu-se şi ascultîndu-se muzică, iar cînd petrecerea luă sfîrşit şi musafirii plecară la casele lor, Anselmo şi mireasa se urcară în pat şi consumară sfînta căsnicie. De asemenea sfîrşit avură parte atît dărnicia lui Anselmo, cît şi nemăsurata recunoştinţă a lui Carlo şi-a Angelicăi. Ne-am putea întreba acum care dintre ei trei este mai vrednic de laudă şi care dintre ei a dovedit mai multă virtute în faptele pe care m-aţi auzit povestindu-le.

BANDELLO

către preastrălucitul şi prearespectatul

monsenior

POMPEO COLONNA, CARDINALUL

Dacă aş trăit mai mulţi ani decît a trăit Nestor, cel care a ştiut atîtea lucruri şi care a avut o viaţă atît de lungă, tot n-aş uita nicicînd omenia şi bunăvoinţa vrednice cu adevărat de mai multă preţuire de cît s-ar crede, pe care, atunci cînd, fiind făcut cardinal şi înapoindu-vă din Flandra, împreună cu signor *Girolamo Adorno şi cu* signor *Cesare Fieramosca, nu aţi şovăit să le arătaţi faţă de mine, la Mantova, în prezenţa prearespectatului şi preastrălucitului monsenior Sigismondo Gonzaga, cardinal de Mantova, şi a celor doi domni mai sus-pomeniţi. Dar ce voi spune oare despre primirea pe care i-aţi făcut-o, la Roma, acelui nefericit exilat, Giovan Francesco Bandello, părintele meu mult iubit, atunci cînd Fieramosca vi l-a adus în odaie, ca să vi se închine? Iar dacă* signor *Prospero a arătat faţă de taică-meu obişnuita sa largă dărnicie, domnia-voastră nu doriţi să fiţi întrecut de el. Şi totuşi, cuvintele acelea cinstite pe care i le-aţi spus despre mine lui taică-meu mă bucură mult mai mult decît dacă mi s-ar fi dăruit un oraş. Dar, tocmai de aceea, îmi simt grumazul înlănţuit atît de puternic de îndatoririle şi de respectul pe care trebuie să le am faţă de glorioasa şi nemuritoarea familie Colonna, încît îi rămîn pe veci slujitor şi numai ei mă închin, numai pe ea o cinstesc, numai pe ea o respect. Dorind deci nu să mă arăt recunoscător, căci starea mea umilă nu mi-ar îngădui să*

dovedesc față de un bărbat de rang atît de înalt o recunoștință pe măsura nenumăratelor binefaceri de care m-am bucurat, ci să las să se vadă că nu v-am uitat și că socot a vă fi rămas dator pe vecie, dar neavînd eu să vă dau nici aur, nici argint, deși domnia-voastră ne dați tot timpul și dintr-unul, și din celălalt, atît mie cît și altora, o să fac și eu ca sărmanii țărani, care, nefiind în stare să-i jertfească lui Dumnezeu tămîie, ori smirnă, ori alte lucruri scumpe, îi aduc în dar ierburi și flori, cu care-i împodobesc altarele. Tot astfel și eu, ca să vedeți că nu v-am uitat, vă înfățișez o nuvelă a mea, dar nu gîndindu-mă să împodobesc cu ea atît de împodobitul vostru nume, ci să înfrumusețez și să ornez măruntul și sărăcăciosul meu dar cu gloria unui nume nemuritor ; căci, fiind el văzut împreună cu acest nume glorios, va fi socotit întotdeauna un lucru cît de cît de preț, în vreme ce, lipsit de el, va trece drept un fleac. Iată deci alături și nuvela, pe care, de față cu preastrălucita doamnă de Mantova, a povestit-o mai zilele trecute Cristoforo Orefice, din Milano, care a venit, nu de mult, din Răsărit și a plecat înapoi, cu corăbiile portugheze, în lumea aceea nouă și minunată. Fiți sănătos.

NUVELA LII

Cît de frumos a știut să răzbune un sclav moartea sultanului său, ridicîndu-se împotriva unui ticălos de fecior al acestuia din urmă

Scrie, în *Itinerariul* său, Lodovico Vartomanno, și am auzit chiar eu spunîndu-se, atunci cînd navigam prin părțile acelea, că există în Etiopia un oraș numit Ormo, care este de fapt o insulă așezată cam la douăsprezece

mile de uscat, unde se află un loc minunat pentru pescuirea perlelor prețioase. Sultanul orașului, pe vremea cînd Lodovico a trecut prin ținutul acela, ținea de religia mahomedană și avea unsprezece feciori, dintre care cel mai mic de vîrstă era socotit pe jumătate neghiob. Cel mai mare dintre ei avea însă o minte foarte ascuțită și era viclean, peste măsură de ticălos și înclinat mai de grabă spre rău decît spre bine. Tot sultanul acesta mai avea și doi sclavi cumpărați, care, findcă-l slujiseră totdeauna cu credință și se dovediseră a-i fi servitori cinstiți, fuseseră îmbogățiți de el și iubiți ca înșiși copiii lui ; iar în ochii poporului, din pricina firii lor bune, se bucurau de o încredere nemăsurată, ca unii care căutau să facă pe voia tuturor și să nu vatăme pe nimeni. Sultanul era bătrîn, dar de o bătrînețe vajnică și plină de vioiciune, părîndu-se că ar mai avea de trăit încă o viață. Și, tocmai de lucrul acesta ținînd seamă, feciorul cel mare al sultanului, care era foarte ambițios și nerăbdător să ajungă stăpîn, nemaiputînd aștepta obștescul sfîrșit al tatălui și bucurîndu-se de ajutorul cîtorva oameni de-ai săi, la fel de ticăloși ca și el, îi arestă pe taică-său, pe maică-sa și pe toți frații, în afara celui mai mic, pe care nu dădea doi bani, și le scoase tuturor ochii din cap, fără nici o milă ; apoi, nemulțumit de o crimă atît de fioroasă cum era aceea pe care o săvîrșise, porunci ca frații lipsiți de vedere să fie duși în încăperea în care taică-său și maică-sa își plîngeau sfîșietor orbirea. Acolo, puse să se aprindă un foc mare, așa că bieții lui părinți și frați, cărora le scosese ochii, muriră pîrjoliți fără milă. Dimineața, împrăștiindu-se zvonul despre acest paricid atît de mișelesc și de ticălos, se iscă o zarvă nemaipomenită printre bărbații din țară, dar, cum pusese stăpînire pe fortăreață, fiorosul paricid fu înălțat la rangul de sultan, fără nici o împotrivire. Auzind ce se întîmplase, fratele cel mai mic, nu ca un nebun ori ca un neghiob, ci ca un om cuminte, se adăposti într-un templu pe care localnicii îl respectau cel mai mult și care fusese ferit întotdeauna

de orice încălcare ; şi rămase acolo, în chip de răzbunător al crimei săvîrşite împotriva părinţilor şi fraţilor săi, strigînd tot timpul, în gura mare :

— O, zei binevoitori, nu vedeţi oare că frate-meu a devenit demonul cel mai ticălos ? I-a ucis pe taică-meu, pe maică-mea şi pe fraţii mei şi i-a ars fără nici o milă ; iar voi îi îngăduiţi să domnească ?

Astfel striga sărmanul băieţandru, dar nimeni nu pornea să răzbune un păcat atît de mare ; iar el nu cuteza să iasă din templu, căci nemilosul lui frate l-ar fi ucis de îndată. Stătea deci acolo, hrănit de preoţi, şi îşi plîngea nefericita lui soartă. Trecînd însă cam cincisprezece zile de la săvîrşirea paricidului şi încetînd orice zarvă, cruntul sultan, părîndu-i-se a fi pe jumătate întărit în scaunul domniei, hotărî să-i înlăture din ochii săi pe aceia de care se cuvenea să se teamă. Trimise deci să fie chemat cel mai vîrstnic dintre cei doi sclavi atît de iubiţi de către taică-său şi care se numea Mahomed. Cînd sosi înaintea stăpînului, Mahomed întrebă :

— Ce-mi porunceşti, stăpîne ?

— Nu vezi că sînt sultanul acestei ţări ? îi spuse atunci feciorul tiran.

— Ba văd, răspunse Mahomed, dar spune ce poruncă îmi dai şi ce am de făcut ca să te slujesc. Fiindcă sînt gata să-ţi dau ascultare.

În semn de mare prietenie, sultanul îl luă de braţ şi, după multe mîngîieri, îi vorbi astfel :

— Ia seama, Mahomed, că dacă vei face cum o să-ţi poruncesc, ai să te bucuri şi-n ochii mei de aceeaşi încredere de care te bucurai între-ai lui taică-meu. Du-te şi omoară-l pe tovarăşul tău şi-o să te fac stăpîn peste şapte sate din ţara asta.

Mahomed, însă, îi răspunse astfel :

— Stăpîne, doamne, i-am fost treizeci de ani în şir prieten şi ne-am avut întotdeauna ca fraţii ; nu m-ar lăsa niciodată inima să săvîrşesc o asemenea ticăloşie şi am

neclintita credinţă că, dacă aş vrea să-l lovesc, mi-ar cădea arma din mînă.

Auzind răspunsul acesta la care nu se aştepta, sultanul grăi :

— Bine, bine, lasă-l în plata Domnului, căci am să te folosesc mai tîrziu, în alte treburi.

Trei zile după aceea, sultanul îl chemă la el, într-ascuns, pe Caim, celălalt sclav, prieten cu Mahomed, şi-i spuse :

— Caim, mă supără mult tîlharul ăla de Mahomed şi am hotărît să moară ; şi fiindcă în treaba asta nu există un altul care să mă poată sluji mai bine decît tine, care nu-i vei trezi nici o bănuială, vreau să-l omori tu, cît mai curînd cu putinţă ; iar îndată ce-o să-l omori, vino să mă vezi, căci îţi făgăduiesc să-ţi dau în dar şapte sate şi să fac din tine sfetnicul meu cel mai de seamă.

Fără să se gîndească mai departe, Caim, vesel la chip, răspunse :

— Lasă asta pe seama mea şi-o să te scap, fără doar şi poate de necaz.

Plecă prin urmare Caim şi, ducîndu-se la el acasă, îşi piti armele sub veşminte, după care se îndreptă spre locuinţa lui Mahomed, ca să aducă la îndeplinire porunca nelegiuitului stăpîn. Cum însă o asemenea fărădelege nu poate fi ascunsă decît rareori, se schimbase cu desăvîrşire la chip. Aşa că, îndată ce-l văzu, Mahomed îşi închipui cum stăteau lucrurile ; şi cu o căutătură aspră şi furioasă, îi spuse :

— Aha, trădător nemernic, vii să mă ucizi, sînt sigur, dar treburile nu-ţi vor merge atît de bine cum crezi.

Caim îşi ceru iertare, fără să recunoască însă că venise cu asemenea gînduri. Dar Mahomed, care n-avea alt semn mai bun decît chipul schimbat al celuilalt, spuse :

— Cum poţi să nu recunoşti ? Nu-ţi citesc eu pe chip crima pe care-ai venit s-o săvîrşeşti ? Haide, tu ai să fii, prin urmare, cel pe care-o să-l ucid fără milă.

Mahomed era mult mai vînjos decît Caim şi foarte cutezător. De aceea, temîndu-se de el, Caim aruncă la picioarele lui spada pe care-o avea la şold şi, mărturisindu-i, plîngînd, că venise să-l ucidă, din porunca noului sultan, îi ceru să-i ia zilele, cu aceeaşi spadă cu care voise el să-l omoare, căci merita orice osîndă.

Atunci, Mahomed îi vorbi astfel :

— Nimeni nu se poate îndoi că eşti un trădător şi-un nemernic ; fiindcă, după ce-ai împărţit cu mine, vreme de peste treizeci de ani, aceeaşi locuinţă şi nu te-am jignit niciodată, ba, dimpotrivă, ţi-am făcut numai bine, te-ai arătat gata să mă ucizi, la cererea altcuiva ; eu însă n-o să te pedepsesc aşa cum ai merita şi cum poate că te-ar pedepsi alţii. Şi-acum, fiindcă te iert, află că numai cu cîteva zile în urmă, tiranul ăsta nemilos mi-a poruncit să te ucid, făgăduindu-mi, pentru a-i îndeplini dorinţa, o răsplată uriaşă, lucru pe care l-am respins, pe faţă. Aşa că, dac-o să mă asculţi, o să te duci să te-ntîlneşti cu tiranul şi-o să-i spui că m-ai ucis, cerîndu-i să-ţi dea răsplata pe care ţi-a făgăduit-o.

Caim plecă să-l găsească pe sultan, care, îndată ce îl văzu, îl întrebă dacă îşi ucisese prietenul, aşa cum îi poruncise.

— S-a îndeplinit totul, răspunse Caim, căci l-am ucis.

Prefăcîndu-se atunci c-ar vrea să-l felicite pe Caim, sultanul îl prinse de gît cu braţul stîng, iar cu mîna dreaptă, înşfăcînd o spadă, i-o înfipse în piept, făcîndu-l să se prăbuşească, fără viaţă, la picioarele lui.

Nu după mult timp, neînfricatul Mahomed, înarmat pînă-n dinţi, pătrunse în odaia sultanului. Îndată ce îl văzu, acesta, răvăşit îngrozitor la chip, îi spuse :

— Aha, fecior de cîine, eşti viu ? Trăieşti, trădătorule ?

— Sînt viu, răspunse, îndrăzneţ, Mahomed, şi trăiesc, scîrbit de blestemăţiile tale ; de aceea, cu ajutorul lui Alah, am hotărît să te ucid şi să te tai în bucăţi, aşa cum

merită un nelegiuit ca tine, pentru a răzbuna măcar în parte uciderea părinţilor şi-a fraţilor tăi.

Numai că rostirea acestor vorbe de ocară şi punerea mîinii pe spadă se petrecură în aceeaşi clipă ; şi-n timp ce sultanul încerca să se apere din toate puterile, cum se pricepea mai bine, înfruntarea dintre ei se înteţi. Oamenii sultanului, care urau nemernica şi fioroasa faptă săvîrşită de el şi îi doreau moartea, nu se clintiră din loc să-i vină în ajutor ; ba, dimpotrivă, se risipiră care-ncotro, lăsîndu-şi nemilosul stăpîn în mîna lui Mahomed, pe care-l ştiau ca foarte viteaz şi cutezător ; aşa că, după o luptă scurtă, ticălosul de sultan fu tăiat în bucăţi de mîna lui Mahomed. Cu sprijinul poporului, acesta puse apoi stăpînire pe palatul regal şi rîndui gărzi acolo unde găsi de cuviinţă ; şi fiindcă era foarte iubit de mulţime, întregul popor îl salută drept sultan. Mahomed primi domnia şi începu să cîrmuiască statul cu multă dreptate şi omenie, purtîndu-se cu multă băgare de seamă. Iar după ce cîrmui cam o lună şi rîndui totul, după cuviinţă, porunci, într-o bună zi, să sune trîmbiţele şi să se-adune laolaltă întregul popor, adică atît localnicii, cît şi negustorii şi străinii aflaţi acolo. Iar cînd se strînseră cu toţii, la porunca lui, urcîndu-se pe un postament, în mijlocul mulţimii, el începu să vorbească astfel :

— Ştiţi foarte bine, toţi cîţi v-aţi adunat aici, că nu sînt din insula asta şi că am fost cumpărat ca sclav, cu mulţi ani în urmă, de către părintele acelui tîlhar de tiran pe care l-am ucis, cu ajutorul lui Alah ; ştiţi de asemenea cît de frumos s-a purtat cu mine stăpînul meu, pe care l-am slujit întotdeauna cu desăvîrşită credinţă. Iată însă că nemernicul de fecior, nu ca un fiu, ci ca un demon cu trup omenesc, tîrît de ambiţia de a stăpîni şi neputînd să aştepte sfîrşitul firesc al părintelui său, şi-a pierdut răbdarea şi a săvîrşit crima aceea nelegiuită şi nemaiauzită pe care o cunoaşteţi cu toţii. Şi, cu toate că datoria îmi cerea să îl răzbun pe stăpînul meu mult iubit, nu m-am gîndit totuşi la asta, înclinînd să-l las pe Alah să facă

așa cum va găsi de cuviință și părîndu-mi-se că n-aș fi în stare de o faptă atît de însemnată. Numai că tiranul cel lacom, nemulțumit cu fărădelegile săvîrșite, a încercat să mă ucidă.

Iar după ce povesti tot ce se petrecuse cu Caim, prietenul său, continuă :

— Mi s-a părut că Alah mi-ar fi poruncit să vă scap din mîinile unui stăpîn atît de nelegiuit și de ticălos. Iar acum, după ce am făcut-o, socot că stăpînirea trebuie să-i fie dată celui căruia i se cuvine în chip firesc. Și de aceea, vă rog să îmi îngăduiți să i-o înapoiez feciorului stăpînului meu, a căruia și este, și pe bună dreptate, ca adevărat și singur moștenitor al părintelui său. Am rînduit lucrurile astfel, încît o să poată cîrmui totul, cu ușurință.

Toți cei de față îi dădură încuviințarea, așa că, bucuroși nevoie mare, îl scoaseră din templu pe fiul mezin al bătrînului sultan și îl așezară pe tron, cu condiția însă ca Mahomed să fie guvernator. Vrednic de veșnică amintire este, într-adevăr, acest Mahomed, căci s-ar găsi prea puțini care, ajungînd stăpîni, ar încerca să-l imite. El, însă, ca un om de treabă, a ținut mult mai mult la dreptate decît la însuși folosul său.

BANDELLO

către preamăritul

messer

ANTONIO CAVRIUOLO

Se găsesc uneori oameni atît de nebuni și cu mintea atît de slabă încît susțin că tot ceea ce spun ori săvîrșesc ei este un lucru cum nu se poate mai bine făcut ; iar dacă Solomon ar veni pe pămînt, gîndindu-se să-i îndrepte, ei ar sări de îndată pe calul tare în gură al înfumurării și nu ar suferi cîtuși de puțin să se vorbească de rău despre faptele lor. Mai sînt unii care se dovedesc a fi atît de neghiobi și deprinși să gîndească în așa fel încît iau drept păcat de neispășit orice vină, oricît de mică, a aproapelui lor ; iar păcatele lor grele nu vor să și le vadă, ba, dimpotrivă, le uită cu bună știință și-n timp ce-i socotesc pe toți ceilalți niște ticăloși, se cred pe ei buni și nu-și dau seama că părerea întregii lumi este potrivnică felului lor greșit de a gîndi. Se mai găsesc apoi în această lume, care, așa cum se spune, este o cușcă de nebuni, și unii atît de întregi la minte, încît aruncă lipsurile care nu le fac cinste în spinarea celor nevinovați și-i fac de ocară, în chip rușinos, pentru greșeli săvîrșite chiar de ei înșiși. Iar cu aceste apucături, care sînt de o uriașă însemnătate, dobitocii aceștia se cred iscusiți, isteți și deștepți, fără să-și dea seama că toată lumea îi ia peste picior și rîde de ei. Vorbindu-se într-o zi despre asta, în fața slăvitei signora *Ippolita Sforza și Bentivoglia, s-au spus atîtea lucruri încît, dacă aș vrea să le repet, povestea s-ar lungi prea mult. Ajunge să spun că omul n-ar trebui niciodată să judece un lucru cu prea multă ușurință, dacă mai întîi*

nu s-a gîndit bine la împrejurările în care s-a petrecut acest lucru, ştiindu-se limpede că aceia care osîndesc atît de lesne nu ţin seama de mai nimic şi greşesc întotdeauna. S-a spus, de asemenea, că firea ne-a înzestrat cu două urechi, deschise şi neîmpiedicate de nimic, pentru a putea auzi totul fără greutate; dar că limbii, aceeaşi fire i-ar fi ridicat împotrivă două bastioane, pentru ca, înainte de a vorbi, omul să aibă timp să se gîndească la tot ceea ce are de gînd să spună şi de-abia apoi să rupă stăvilarele: lucru care se face prin deschiderea dinţilor şi a buzelor. În privinţa aceasta, strălucitul doctor în medicină, messer *Girolamo Roberto, gentilom din oraşul nostru, pe care-l poţi întîlni deseori la Milano, locuind totdeauna în casa sus-numitei* signora, *ne-a spus:*

— În legătură cu asta o să vă povestesc, pe scurt, o întîmplare care s-a petrecut nu de mult în Brescia şi din care veţi vedea că un oarecare, dacă şi-ar fi ţinut dinţii acoperiţi şi închişi cu buzele, n-ar mai fi spus atîtea prostii cîte-a spus.

Ne-a povestit deci întîmplarea, pe care eu, părîndu-mi a fi foarte veselă, m-am gîndit să v-o dăruiesc, ştiind că, alături de alte strălucite însuşiri şi virtuţi pe care le-aveţi, n-o să vă pierdeţi bunul obicei de a nu-l judeca ori de a nu-l vorbi de rău pe un altul cu prea multă grabă. Fiţi sănătos.

NUVELA LIV

Un anume Boientis îşi repudiază nevasta, după care o ia înapoi, închipuindu-şi că şi-a încornorat potrivnicul

M-am aflat, slăvită doamnă, în alte dăţi, în casa domniei-voastre şi am auzit întotdeauna vorbindu-se sau povestindu-se despre numeroase întîmplări, şi n-au fost

puţini cei care, povestind, au înfăţişat aproape toată frumoasa Italie, dar nu ştiu dacă s-a vorbit ceva şi despre ţinutul meu de baştină. De aceea, voind acum să vă spun povestea pe care v-am făgăduit-o, va trebui să mergem la Brescia, oraş roditor şi vrednic de cinste, şi să vă povestesc o întîmplare plină de duh, petrecută acolo; iar povestea aceasta, chiar dacă n-aţi avea chef, mă bate gîndul c-o să vă facă totuşi să rîdeţi, atît din pricina celui despre care este vorba în ea şi pe care mulţi dintre dumneavoastră îl şi cunoaşteţi, cît şi fiindcă mi se pare că are haz şi este vrednică de rîsetele dumneavoastră vesele. Şi fiindcă există unii care, aşa cum s-a spus, rîd cu plăcere de alţii, pentru păcate de care, mai curînd, ar fi de datoria lor să se lepede, trebuie să spunem că dacă, uneori, se întîmplă să fie ei înşişi luaţi peste picior, se pare că e întru totul nimerit să li se întîmple aşa ceva şi că, vorba proverbului, după faptă şi răsplată. Vă spun, aşadar, că trăieşte şi astăzi în Brescia un oarecare Stefano, venit acolo din Val Troppia, căruia toată lumea îi spune Boientis, fiindcă nimeni nu-l cunoaşte sub alt nume sau poreclă. Cum învăţase la şcoală să scrie şi să citească, acesta, încă de foarte tînăr, îşi agăţase călimara de brîu şi intrase conţopist în biroul unui notar, căruia îi copia unele acte, rîvnind să deprindă şi întocmirea acelor acte; şi fiindcă uneori i se întîmpla să întocmească ba unul, ba altul dintre aceste înscrisuri, alegîndu-se cu un oarecare cîştig, ajunsese ca, în scurt timp, să se creadă a fi cineva în meşteşugul de notar. Şi, ca atare, nemaivoind să-l slujească pe altul, nu se lăsă pînă cînd, cu ajutorul cîtorva cetăţeni, nu deveni notar, cu toate că, de multe ori, scria acte pe care, apoi, el singur nu mai era în stare nici să le citească, nici să le înţeleagă. Cu toate acestea, dădea din coate ca să răzbată, căci era mai obraznic decît muştele şi ştia să intre pe sub pielea celor care îl căutau, avînd nevoie de meşteşugul lui, cu toate că era căutat rareori şi numai de cîte un biet ţăran, care nu-l cunoştea ori nu era prea deprins cu oraşul. Vreme de doi sau trei ani,

Boientis se îndeletnici deci cu meseria aceasta, dar n-am de gînd să vă povestesc acum toate prostiile pe care le-a făcut atunci, căci sînt atît de multe și atît de mari încît n-ar fi lesne să le înșir pe toate. S-a întîmplat însă ca, aflîndu-se orașul nostru, în vremea aceea, în mîna împăratului Maximilian, acesta l-a dat în paza spaniolilor, care se războiau tocmai atunci în Italia, în slujba împăratului și împotriva francezilor, și a stăpînilor noștri venețieni. Iar cînd începură să cîștige la loc ceea ce pierduseră în chip atît de nefericit pe uscat, venețienii asediară Brescia, așa că, în zăngănitul armelor și în bubuiturile cumplite ale infernalelor bombarde, legile cele sfinte încetară să mai existe, iar judecătorii, cu sentințele lor, amuțiră: căci fiind orașul plin de ostași nemți, la palat nu se mai lucra deloc. În timpul acela, fiindcă pana nu-i mai aducea nici un cîștig, Boientis se trezi năpădit de atîtea griji, încît nu mai știa ce să se facă, mai ales că nici din oraș nu putea să plece ; și rătăcea pe străzi, fără nici o treabă, ducîndu-se mai ales la ziduri, care se cereau reparate tot timpul, din pricina necontenitelor spărturi făcute de către cei din afară. Se întîmplă însă că, atunci cînd un pedestraș, care mergea pe marginea șanțului cu apă, a fost rănit la o coapsă, de către o archebuză, a trebuit să fie chemat să-l îngrijească maestrul chirurg Calimero. Boientis se afla și el de față ; și în timp ce medicul cerceta rana ostașului, se nimeri ca o bombardă să lovească într-un crenel, iar pietrele, smulse de izbitura aceea aprigă, să cadă în capul chirurgului ghinionist, care-și dădu duhul pe loc, împreună cu el plecînd pe lumea cealaltă și bietul pedestraș. Aflat și el acolo, precum am spus, Boientis puse mîna, nu știu cum, atît pe tașca maestrului Calimero cît și pe toate sculele lui doftoricești. Iar cînd se înapoie acasă și descoperi în tașcă o carte scrisă de mînă, plină de sfaturi pentru îngrijirea rănilor de tot soiul, pricinuite atît prin tăiere cît și prin străpungere, ca și a bolilor care nasc din ele, își dădu seama că putea foarte bine să se preschimbe în medic și să se îmbogățească de pe urma

acestei meserii. Ca atare, citi și răsciti cartea, cu multă rîvnă, iar cu ajutorul unui bărbier pe jumătate medic, al cărui prieten era, născoci o mulțime de uleiuri și de alifii și distilă tot soiul de ape ; apoi, legîndu-și la brîu o tașcă încăpătoare, unde-și puse uneltele și alifiile, se apucă să-i îngrijească pe bieții ostași, care, în urma surpărilor ori a încăierărilor, erau striviți, răniți sau schilodiți. Și-i era de mare folos faptul că, încă de copil, o văzuse pe maică-sa tămăduind o mulțime de boli, căci o făcea pe doftoroaia, fiind chiar cunoscută sub numele de doftoroaia de la Carmel, întrucît locuia alături de mănăstirea Carmeliților. Amintindu-și deci de chipul în care se descurca maică-sa și ajutat de prietenul bărbier, ajunse, în scurt timp, să treacă drept medic. Începu apoi să dea din coate și să preia tot felul de cazuri deznădăjduite, pe care ceilalți medici le părăseau. Iar lucrurile se desfășurară în așa fel încît, ajutat și de noroc, izbuti să dobîndească oarecare trecere în ochii soldaților, care-și închipuiau că învățase meseria de medic la Padova ori la Pavia. Și astfel, ajunse să se creadă și el chirurg. Văzînd deci că meseria îi mergea bine, dar dornic să capete și mai multă încredere în ochii norodului, își făcu un veșmînt de medic, lung pînă la pămînt, și se îndeletnici mai departe cu ingrijirea bolnavilor, deprinzînd meseria pe spinarea bieților oameni. Terminîndu-se apoi războiul și înapoindu-se orașul nostru sub stăpînirea sfîntului Marcu, Boientis își cumpără o catîrcă voinică, pe care călărește încă și astăzi, împodobind-o cu catifea și cu catarame aurite, și se înveșmîntă în stacojiu, cu o tichie pe cap, de parc-ar fi fost însăși căpetenia breslei. Devenind, așadar, chirurg, fără să aibă habar de anatomie, și îndeletnicindu-se mai departe cu îngrijirea bolnavilor, se întîmplă ca Boientis să vadă în cartierul Carmel o fată cam de optsprezece ani, foarte arătoasă și cam îndesată, cum sînt la noi, mai mult sau mai puțin, aproape toate femeile, ba chiar și bărbații, care au, de obicei, gîtul gros. De fata

aceasta, Boientis se îndrăgosti pătimaş, aşa încît, prefăcîndu-se c-ar avea treabă pe-acolo, trecea de cinci-şase ori prin părţile acelea, numai ca să-şi vadă iubita ; iar cînd o zărea (şi o zărea aproape de fiecare dată, căci trecea pe uliţă lăsîndu-şi catîrca la pas), o privea ţintă, ca să-i dea de înţeles că i se aprinseseră călcîiele de dragul ei şi scotea nişte suspine puternice, pe care le învăţase de la spanioli. Fata, al cărei nume era Domenica, avea şi-o mamă, care era o femeie sărmană şi cumsecade şi îşi cîştiga traiul spălînd rufe, ba ici, ba dincolo. Vorbind deci cu maică-sa, Domenica îi pomeni de dragostea ce i-o arăta maestrul Boientis. Mama, care-l vedea pe acesta umblînd îmbrăcat cu multă grijă, fără a şti despre el nimic altceva decît că era medic, o îndemnă pe fată să-i facă ochi dulci, nădăjduind că în felul acesta se vor alege poate cu un cîştig. Numai că îndrăgostitul, avînd nevoie de altceva, nu de ochi dulci, trimise o bătrînă să stea de vorbă cu fata şi să-i făgăduiască marea cu sarea, în caz că ar primi să devină iubita maestrului ; tînăra, însă, nici nu voi s-o asculte, spunînd că ţinea să-şi păstreze cinstea. Auzind acest lucru, Boientis vorbi într-o zi cu mama, care, fiindcă Domenica îi împărtăşise totul, se arătă foarte îndărătnică, cerîndu-i să nu-i mai pomenească nicicînd de asemenea lucruri. El, care era cu adevărat îndrăgostit, se hotărî să se însoare cu fata, iar după discuţii aprige, purtate şi cu aceasta, şi cu mama, făgădui să o ia de nevastă. Părîndu-li-se că totul ieşise pe voia lor, amîndouă se arătară nespus de mulţumite. Drept urmare, Boientis se duse într-o zi — era luna lui aprilie — la ele acasă şi, de faţă cu mama, se căsători legitim, dacă te-ai fi luat după vorbele şi gîndurile lui, cu draga sa Domenica, iar apoi, culese, chiar în aceeaşi zi, fructul înflăcăratei sale iubiri, arătîndu-se cum nu se poate mai îndrăgostit. Continuă apoi să o vadă, culcîndu-se împreună aproape zilnic, dar la ea acasă, găsind totuşi scuze pentru că ţinea căsătoria ascunsă şi nu-şi aducea nevasta la locuinţa lui. Îi trimitea însă lucruri şi îi dădu ceva bani,

îmbrăcînd-o mai bine decît era ea obişnuită s-o facă. Dura deci de cîtva timp legătura aceasta, atunci cînd Domenica rămase grea. Iată însă că, într-o bună zi, după ce stătuse cu ea mai bine de unsprezece luni, fie pentru că nu-i mai plăcea, fie pentru că se săturase, fie din cine ştie ce altă pricină, Boientis îi spuse soacrei că n-o mai voia pe Domenica de nevastă şi îi atrase luarea aminte că dacă va cuteza vreodată să spună că aceasta îi fusese nevastă, o să-i joace un renghi care n-o să-i convină. Suferinţele şi jalea încercate atît de mamă cît şi de fiică nu pot fi descrise, dar totul se dovedi zadarnic. Biata mamă, care se vedea lipsită de ajutor şi de sfat, nu mai ştia ce să facă ; şi era cu atît mai supărată cu cît, la stăruinţa lui Boientis, *messer* Martinengo, care îl ocrotise întotdeauna, trimise pe cineva s-o ameninţe că-şi va pierde viaţa dacă ea sau fiică-sa vor cuteza să sufle vreo vorbă despre căsătorie. Iar ca să le vină mai uşor să tacă, Boientis le făgădui douăzeci de ducaţi de aur, pentru ziua în care Domenica se va mărita. Văzîndu-se încolţită, femeia, cînd auzi făgăduindu-i-se douăzeci de ducaţi, se socoti mulţumită şi începu să caute un soţ nou pentru fiică-sa, zorindu-se mult, căci o ştia însărcinată. Dădu deci peste un bărbat tînăr, ajutorul unui armurier, care lucra la atelierul de arme. Iar după ce îl cunoscură mai bine, se încheie şi căsătoria. Flăcăul, al cărui nume era Gian Maria Rinovato, o luă deci pe Domenica de nevastă şi o duse acasă ca fecioară, în timp ce ea era însărcinată de două luni. Boientis se dovedi cinstit şi se ţinu de cuvînt, trimiţînd cei douăzeci de ducaţi, pe care femeia i-i dădu fetei ca zestre, împreună cu alte cîteva lucruşoare. Boientis îşi închipuia că săvîrşise o ispravă grozavă, vrednică de mare laudă, şi nu-şi dădea seama, neghiobul, că plătea pe cineva care să-i pună coarnele pe cap. Gian Maria se iubi deci cu Domenica, făcînd-o femeie, din fecioară, cum era, după părerea lui, chiar în cea dintîi noapte cînd se culcară împreună. Se înşela însă, la fel ca atîţia alţii, care, în prima noapte cînd se împreună cu nevestele lor, îşi închipuie

că au cules cel dintîi trandafir din grădina din care alţii au cules cu nemiluita. Armurierul se simţea deci bine şi o iubea pe Domenica, iar aceasta îi dădu de înţeles că rămăsese grea chiar în noaptea cînd se culcase cu el. Şi cum nu era omul cel mai isteţ de pe lume, o crezu şi se bucură cum nu se poate mai mult. Venind apoi vremea naşterii, mama nevestei îl făcu să creadă că aceasta născuse copilul la numai şapte luni. Omul, cumsecade, se bucură mult de copil, iar apoi, numai după cîteva zile, îşi lăsă iarăşi nevasta grea. La sfîrşitul celor dintîi păresimi, Boientis, deşi se spovedise, fie că uitase, fie că nu voise să-i mărturisească duhovnicului că fusese căsătorit cu Domenica. Venind apoi celelalte păresimi, se duse din nou să se spovedească, la biserica San Faustino, unde dădu peste un preot foarte cucernic, care îl întrebă dacă era însurat. Boientis nu încercă să ascundă adevărul şi îi povesti cum stăteau lucrurile cu Domenica. Cuviosul călugăr, care era un om deştept, înţelegînd din spusele penitentului că atît contractul cît şi consumarea căsătoriei erau adevărate şi de nedesfăcut, îi spuse :

— Fiul meu, în cazul ăsta nici eu, nici alţii, nu-ţi putem da iertăciunea, dacă nu-ţi iei înapoi femeia, care, după cîte îmi spui tu, îţi este nevastă legiuită ; pe lîngă asta, nu-ţi pot da iertăciunea şi pentru că ai încheiat căsătoria într-ascuns, aşa că trebuie să te duci să stai de vorbă cu monseniorul episcop al nostru.

După multă vorbărie, dîndu-şi el seama că prearespectatul călugăr îi spunea adevărul şi-l sfătuia spre binele lui, Boientis se hotărî să-l asculte şi îi făgădui că va face tot ceea ce-i poruncise. Şi, fiind foarte hotărît, nu mai amînă lucrurile, ci se duse drept la episcopie, unde primi iertăciunea pentru căsătoria încheiată într-ascuns. A doua zi, dis-de-dimineaţă, se duse la turnul Palata, unde Gian Maria muncea în atelierul armurierului ; iar după ce-l găsi, îl chemă afară din atelier şi-i spuse :

— Frăţioare, te-ai însurat, acum nu ştiu cîte luni, cu Domenica, fata Margaritei Scartezzina, şi ţi-ai adus-o

acasă, ca nevastă a ta, cum o şi socoţi. Greşeşti, însă, căci ea nu-ţi este şi nici nu poate să-ţi fie nevastă, deoarece eu, cu mult timp înaintea ta, am luat-o în căsătorie, în faţa maică-si, şi m-am culcat cu ea luni în şir. Acuma, însă, dacă nu-mi iau înapoi nevasta, nu mă pot spovedi. Şi, de aceea, te rog să-mi dai femeia, după cuviinţă, şi să faci în aşa fel încît să n-ajungem la scandal, fiindcă te asigur că-mi vreau nevasta înapoi, cu orice preţ.

Cumsecade, omul, căruia Domenica îi era foarte dragă şi îi dădea deplină mulţumire, auzind aceste vorbe atît de năstruşnice şi de neobişnuite, mai că se zăpăci : totuşi, făcîndu-şi curaj, răspunse după cum urmează :

— Maestre, vă rog în numele lui Dumnezeu să nu vă bateţi joc de mine şi să nu-mi umblaţi cu palavre, fiindcă nu sînt în stare să înghit asemenea gogoşi. M-am cununat cu Domenica în faţa a numeroşi oameni cumsecade, care au fost martori şi au văzut totdeauna în ea o femeie de treabă şi cinstită ; şi sînt încredinţat că n-a păcătuit niciodată trupeşte cu dumneavoastră. Şi zău că nici nu vă stă bine să spuneţi asemenea lucruri : vedeţi-vă de treburile dumneavoastră.

Boientis, care nu trebuia zgîndărit prea mult, începu să se înfierbînte şi să strige furios că îşi voia nevasta chiar atunci şi îl făcu pe Gian Maria lacom peste măsură şi încornorat : nemaiputîndu-l răbda, acesta ridică numaidecît pumnul şi îl plesni peste faţă cu mîinile lui bătătorite de-atîta ciocănit şi în stare să sfărîme orice. Fiind cu toga pe el şi cam încurcîndu-se în ea, Boientis fu scărmănat bine de armurier, care îi cără pumni cu nemiluita şi îl tăvăli în noroi ; zarva pricinuită îi atrase pe mulţi alţii, care i-l scoaseră cu greu din mîini, cu desăvîrşire mototolit. Asta nu-l împiedică însă pe cutezătorul doctor să se vitejească şi să spună că îşi voia nevasta, ameninţîndu-l pe armurier că-i va smulge inima din piept. Cei care alergaseră la auzul zarvei, aflînd din ce se iscase cearta, începură să rîdă fără nici o reţinere ; iar neghiobul de *ser* Boientis le povesti tuturor basmul, zicînd :

— Țapul ăsta încornorat nu înțelege să-mi dea înapoi nevasta, iar eu o vreau, în pofida a ceea ce-ar gîndi el. O să mi-o dai, încornoratule ce ești : așa ai să faci, ți-o jur eu, pe Evanghelia de aur a sfîntului Marcu. Își închipui cumva c-am să rabd ca unul de teapa ta să se culce cu nevasta mea ? O vreau : înțelege-mă bine ; și-o să am grijă să te coste scump ceea ce mi-ai făcut.

Închipuiți-vă cît îi făceau să rîdă pe cei de față neghiobiile lui, căci, fără să-și dea seama, Boientis amintea de cei care scuipă în sus, iar scuipatul le cade pe față. Îi spunea încornorat lui Gian Maria și nu-și dădea seama că ăsta era numele ce i se cuvenea lui. Și, astfel tărbăcit, medicul se înapoie acasă ; apoi, îmbrăcîndu-se cît putu mai bine, ceru să fie primit de către monseniorul episcop, căruia îi înfățișă plîngerea sa. Episcopul porunci ca vicarul să facă tot ceea ce era drept să facă, lucru pe care acesta îl aduse la îndeplinire cu multă grijă, întrucît cită părțile și le dădu un termen potrivit în care să-și poată dovedi dreptatea, pentru ca procesul să fie judecat după lege, iar după ce se sfătui și cu cîțiva doctori în drept, pe care îi chemă în ajutor, pronunță hotărîrea, ca o adevărată instanță judecătorească, și îi porunci lui Gian Maria să i-o înapoieze pe Domenica lui Boientis, oprindu-și însă cei douăzeci de ducați, pentru cheltuielile pe care le făcuse ; și, întocmai cum el o luase pe Domenica lăsată grea de Boientis, la fel și acesta să o ia acum însărcinată de Gian Maria, pentru ca nici unul să n-aibă a se plînge. Fiul care se născuse i-a fost dat lui Boientis, iar cel care urma să se nască, de parte bărbătească sau femeiască, lui Gian Maria ; și se mai hotărî ca între cei doi potrivnici să se facă pace : cum se și făcu. Bucuros de victorie, Boientis se înveșmîntă în stacojiu și își puse pe cap o tichie nouă ca să nu i se vadă podoaba coarnelor, după care, vesel nevoie mare, își duse acasă copilul și nevasta, iar aceasta, numai peste cîteva luni, născu un alt băiat, care-i fu dat lui Gian Maria. Nu înseamnează că din pricina asta, femeia i-ar fi mai puțin dragă doctorului ; ba, dimpotrivă, o vede și mai frumoasă, și bună, și își închipuie că și-a bătut joc și de soacră, și de Gian Maria ; și, ori cu cine ar sta de vorbă, povestește întreaga pățanie, dar atît de vesel, de parc-ar fi descoperit nu știu ce comoară uriașă ; și nu-și dă seama, sărmanul și neghiobul de el, că s-a ales și cu rușinea, și cu batjocura, și cu pierderea celor douăzeci de ducați.

PARTEA A DOUA

BANDELLO

către preamăritul și virtuosul

messer

DOMENICO SAULO

sănătate

În ziua cînd ați părăsit Genova, ca să vă duceți la Lyon, am plecat eu însumi spre Milano și, mai departe, spre Roma; cu acest prilej, ne-am întîlnit aproape de poarta San Tomò și am mers împreună pînă la Serravalle, atunci începînd și prietenia noastră, care a dăinuit pînă astăzi și va dăinui, cu voia lui Dumnezeu, pînă în ziua cînd moartea ne va despărți. Mult timp după aceasta, pornind la drum ca să mă duc la curtea regelui Ludovic al XII-lea, care se afla la Blois, v-am întîlnit la Lyon, unde sosiseți de puțină vreme, venind din Anglia. Am rămas acolo cinci sau șase zile. Și, cu toate că treburile negustorești vă răpeau mult timp, ați fost mereu cu mine și mi-am dat seama cu cît de multe foloase vă aleseseți din studierea cărților bune. M-am dus apoi la Blois, unde am stat cîteva luni; iar cînd m-am înapoiat la Milano, am descoperit că vă ridicaseți aici o casă și vă vedeați de treburile negoțului, fără ca, din pricina aceasta, să dați uitării studierea cărților bune și a filozofiei. Nu ocoleați nici filozofia lui Platon, cu care trudeam eu din greu, ca unul care citisem aproape toate dialogurile platoniene. Toată ziua eram împreună: în chipul acesta, prietenia noastră a sporit tot mai mult. Pe mine, după aceea, vijeliile unei soarte vrăjmașe m-au zguduit cumplit, dar adierile ei v-au chinuit destul și pe domnia-voastră. Acum, atras de înalta omenie și de bunăvoința viteazului signor *Ce-*

sare Fregoso, m-am oprit lîngă el, nespusa lui bunătate dîndu-mi putința să trăiesc doar pentru mine însumi și pentru Muze. În casa lui, aici la Verona, sînt găzduiți zilnic numeroși străini. Mai zilele trecute se afla messer *Federico Grimaldo, care venise de la Veneția. Și vorbindu-se despre strălucita primire pe care genovezii i-o făcuseră împăratului Carol al V-lea și despre numeroasele încăierări avute cu spaniolii,* messer *Federico ne-a povestit o întîmplare petrecută în timpul acela. Fiindcă m-am apucat să o scriu, am vrut însă ca ea să stea printre celelalte nuvele ale mele, purtîndu-vă numele, ca mărturie a prieteniei ce m-a legat nu numai de domnia-voastră, ci și de numeroși alți membri ai slăvitei familii Saulo și mai ales de răposatul domniei-voastre frate, monseniorul Filippo Saulo, episcop de Brugnato și referendar apostolic, ale cărui virtuți cu totul deosebite și însușiri mai mult decît rare, împreună cu strălucita cunoaștere a legilor, atît a celor laice cît și a celor bisericești, ne arată cît de nedrept a fost faptul că a murit atît de tînăr, în floarea vieții. Fiți sănătos.*

NUVELA VI

Furată cu prilejul jefuirii Genovei, Ligurina este recunoscută de ai săi, după vreme îndelungată, și trimisă la o mînăstire.

Toate cîte le-ați spus în legătură cu ceea ce s-a făcut cu prilejul venirii împăratului Carol al V-lea în Genova, orașul nostru, pentru a cinsti după cuviință un bărbat cu un rang atît de înalt, mi-au adus aminte de o întîmplare petrecută în împrejurările acelea. Iar pentru ca să înțelegeți mai bine cum s-au petrecut lucrurile, vă spun că

în timp ce Ottaviano Fregoso, aliat cu francezii, ținea în mîna sa cîrma statului genevez, cei din neamul Adorno, în înțelegere cu ducele Milanului și cu ajutorul lui Prospero Colonna, căpitan general al trupelor imperiale din Italia, au mers la Genova, împreună cu oastea împărătească ; și pătrunzînd cu forța în oraș, l-au cucerit și l-au jefuit, în întregime, fără pic de milă. Iar, printre altele, a fost furată și o copilă foarte frumoasă, în vîrstă de nouă ori zece ani, nobilă, dintr-una dintre cele mai de seamă familii din Genova ; și a fost dusă, pe mare, în Spania, unde, sporindu-i frumusețea și farmecul și ajungînd la vîrsta de patrusprezece ani, i-a plăcut mult feciorului ducelui de Alva. Tînărul găsi deci mijlocul de-a pune mîna pe copila răpită (și pe care, de-acum înainte, o vom numi Ligurina), iar apoi, iubind-o cu aprindere, se desfăta cu ea, făcînd dragoste și petrecînd de minune. Puțin timp după aceea se întîmplă ca împăratul Carol să treacă marea din Spania în Italia, iar o dată cu el veniră o mulțime de seniori de pe meleagurile acelea, printre ei aflîndu-se și feciorul acesta al ducelui de Alva, care, urcat pe corabie împreună cu draga lui Ligurina, aruncă ancora la Genova. Fata, căreia nu-i ieșiseră niciodată din minte nici patria, nici părinții și nu dorea decît să se înapoieze acasă, cînd se văzu iarăși la locul ei de naștere, nu-l lăsă în pace pe feciorul ducelui (căruia, fiindcă i-am uitat numele adevărat, o să-i spunem Alfonso), pînă cînd nu li se dădu găzduire chiar în piața Marruffi, peste drum de casa lui *messer* Stefano Fiesco. Dobîndind locuința la care se gîndise și care era casa tatălui ei, Ligurina păși în ea plină de veselie, nefiind recunoscută de nici unul dintre cei de-acolo, cu toate că ea îi recunoscuse și pe taică-său, și pe maică-sa, și pe alte cîteva rude. Alfonso, care-o iubea nespus, se îngrijea mult de ea în ce privește veșmintele, colanele de aur, brățările și celelalte giuvaeruri bătute în perle și în pietre prețioase și, lăsînd tot timpul pe mîna ei banii, veșmintele și celelalte lucruri de preț ale sale, nu făcea altceva decît să se țină de alaiul împărătesc : îm-

preună cu ea nu rămîneau decît doi paji, care o ascultau în tot ce le poruncea. Afară de asta, nici el, nici slujitorii, nu îi spuneau altfel decît doamna.

Aflîndu-se deci la ea acasă, Ligurina, ca să ducă mai sigur la bun sfîrşit ceea ce plănuise, lăsă să se creadă că nu s-ar simţi prea bine şi c-ar fi destul de bolnavă. Alfonso porunci de îndată să se trimită după medici şi să nu-i lipsească nimic din ceea ce i-ar fi fost de trebuinţă, după care o rugă mult pe stăpîna casei — mama Ligurinei — să aibă grijă de ea. Ligurina îşi ceru însă iertare, spunînd că nu avea nevoie de medic şi că, fără nici o îndoială, ţinînd puţin post şi odihnindu-se, avea să se însănătoşească repede. Maică-sa, femeie cumsecade şi drăgăstoasă, cum sînt de obicei femeile genoveze, stătea tot timpul în preajma ei şi o îmbărbăta, rugînd-o să ceară, fără nici o sfială, ceea ce socotea că i-ar fi de folos, căci i se va da totul. Ligurina vorbea foarte bine limba spaniolă, ca una care crescuse şi mîncase pîine în Spania, vreme de cîţiva ani ; şi oricine o auzea vorbind, credea cu tărie că era spaniolă de baştină. Iată însă că într-o dimineaţă, după plecarea lui Alfonso la curte, Ligurina, ştiind că acesta obişnuia să se înapoieze acasă tîrziu, pentru cină, se apucă să discute cu maică-sa despre cîte-n lună şi-n stele, vorbind tot timpul în graiul genovez. Maică-sa, minunîndu-se mult de lucrul acesta, îi spuse :

— Scumpa mea, ce mi-e dat să aud ? Vorbeşti genoveza atît de bine, de parcă te-ai fi născut şi-ai fi crescut în oraşul acesta. Spune-mi, însă, ai mai fost dumneata şi altă dată aici ?

— *Madonna,* grăi atunci Ligurina, chemaţi-l pe soţul domniei-voastre, şi pe cutare şi cutare bărbat, şi pe cutare şi cutare doamnă, căci am de vorbit cu domniile-voastre, cu toţi, lucruri de mare taină, care vă vor face, după părerea mea, o plăcere nespusă şi vă vor mira mult.

Femeia nu zăbovi să-i împlinească dorinţa, iar Ligurina trimise pajii de-acasă, cu diferite treburi ; iar cei pe

care-i chemase, după ce sosiră şi se aşezară în faţa patului, o salutară după cuviinţă şi-i spuseră :

— Ce gînduri bune v-au îndemnat, *signora,* să ne chemaţi înaintea domniei-voastre la ceasul acesta ? Iată-ne gata să vă facem pe plac.

Ea, de-abia stăpînindu-şi lacrimile, le spuse, vorbind tot în genoveză :

— Există vreunul dintre domniile-voastre care să mă cunoască ori să-şi aducă aminte că m-ar fi văzut şi altădată pe meleagurile astea ?

Răspunseră cu toţii că nu-şi aminteau să o mai fi văzut vreodată, nici în Genova, nici în altă parte, şi o rugară să spună cine era.

Atunci, nemaiputîndu-şi stăpîni lacrimile amare, Ligurina, gemînd şi suspinînd, grăi, spre adînca uimire a fiecăruia dintre cei care o ascultau :

— Sînt, vai, nefericita voastră fiică Ligurina, cea care, atunci cînd Prospero Colonna, după alungarea seniorilor Fregosi, a cucerit ţinutul acesta, în folosul familiei Adorni, şi cînd totul a fost jefuit, am fost furată de nişte soldaţi spanioli şi dusă pe mare în Spania, unde, fiind eu încă o copilă, am căzut în mîna lui *signor* Alfonso, feciorul ducelui de Alva, care locuieşte aici în casă şi care, de cîţiva ani încoace, mă ţine, hai să spunem adevărul, ca ibovnică. Sigur că m-a ţinut în tot timpul acesta la mare cinste şi că nu mi-a lipsit nicicînd vreun lucru pe care să mi-l fi dorit. Cum însă viaţa aceasta, şi-mi este martor Dumnezeu, cunoscătorul inimilor omeneşti, nu mi-a plăcut niciodată, atunci cînd el a vrut să plece pe mare spre Italia, am făcut totul pentru a-l însoţi, ceea ce nu mi-a fost greu să dobîndesc, iar apoi am cerut să ni se dea locuinţa aceasta, ca să fiu lîngă voi, asigurîndu-mi eliberarea şi salvîndu-mi viaţa.

În pofida tuturor acestor vorbe pe care le rosti, nu se găsi totuşi nimeni s-o recunoască : noroc că maică-sa, aducîndu-şi aminte de un neg, pe care îl avea Ligurina lîngă

buric, încercuit de şapte-opt perişori de culoarea cărbunelui, spuse :

— O să-mi dau numaidecît seama dacă asta e fata noastră, fiindcă trebuie să aibă un semn, care nu poate să mintă.

Şi, înduioşată de iubirea maternă, care-i frămînta sufletul, se apropie, înlăcrimată, de Ligurina, iar aceasta se lăsă, cu plăcere, cercetată ; apoi, desfăcîndu-i veşmîntul, văzu negul, aşa cum îl mai văzuse de mii de ori. De aceea, privind-o mai cu atenţie, îşi dădu seama că era vorba de Ligurina, pe care o pierduse cu prilejul jefuirii Genovei. Îi înlănţui deci gîtul cu braţele şi îi şopti, plîngînd, cuvintele acelea duioase pe care, în astfel de împrejurări, obişnuiesc să le rostească mamele iubitoare. Apoi, dînd încă numeroase alte semne, Ligurina se văzu recunoscută, limpede şi neîndoielnic, atît de taică-său cît şi de celelalte rude ce se aflau de faţă. După repetate îmbrăţişări şi dovezi de dragoste şi de bucurie, ea se grăbi totuşi să spună :

— Dragii mei, eliberarea mea cere să nu pierdem timpul : fiindcă, dacă *signor* Alfonso îşi dă seama de asta, mă ia şi mă duce acolo unde n-o să mă mai vedeţi niciodată. Iată aici cheile tuturor cuferelor în care sînt păstrate toate lucrurile, atît ale lui, cît şi ale mele : căci nu-mi trebuie nimic de la el. Daţi-le celei mai de încredere slujnice din toate cîte le-aveţi, pentru ca, îndată ce-o să vină acasă, să-i spună că am plecat într-un loc pe care ea nu-l ştie şi să-i încredinţeze cheile. Pînă atunci, să nu stăm degeaba şi să nu pierdem vremea, ci, într-ascuns, ca să nu fiu recunoscută pe drum, duceţi-mă într-o mînăstire de călugăriţe, deoarece înţeleg să nu mai rămîn în mijlocul lumii, ci să-mi petrec restul vieţii slujindu-l pe Dumnezeu. Căci dacă tinereţea mea a fost întinată de necinste, făcîndu-mi familia de ocară, deşi am fost silită să trăiesc într-o asemenea păcătoşenie, vreau ca măcar de-acum înainte traiul meu să fie potrivit cu rangul neamului nostru şi ca intrarea mea în cinul călugăresc şi viaţa pe care o voi duce cu ajutorul Stăpînului Atotputernic să facă să se uite

chipul ticălos şi lipsit de cinste în care am trăit pînă astăzi. Dar, pentru Dumnezeu, să nu pierdem timpul, căci o să putem vorbi mai tîrziu, cît o să vrem, despre necazurile noastre.

Dîndu-şi seama că fata avea dreptate, tatăl, mama şi celelalte rude îi schimbară hainele şi o duseră la o mînăstire de călugăriţe, unde fu primită cu multă bunăvoinţă.

Îndată ce se înapoie acasă, Alfonso întrebă de sănătatea doamnei ; i se înfăţişă atunci slujnica aceea căreia îi fuseseră încredinţate cheile, şi îi spuse :

— *Messere,* doamna mi-a spus că vrea să plece pentru nişte treburi ale sale şi mi-a lăsat cheile astea, pe care să vi le dau. Iată-le aici.

Primind cheile, Alfonso se temu că Ligurina fugise, luînd cu ea o parte din lucruri, dar, după ce deschise sipetele, nu găsi nici o lipsă, ba, dimpotrivă, băgă de seamă că veşmintele, giuvaerele şi nestematele ei erau neatinse, aşa că se sperie tare şi, aproape ghicind ce se întîmplase, stîrni o zarvă cumplită în casă, ameninţîndu-l cînd pe unul, cînd pe altul. Şi-n timp ce-i turuia tot mai mult gura, ceru ca stăpînul casei să o găsească, nu-i păsa cum, pe doamna lui ; stăpînul spuse însă că n-avea habar unde plecase aceasta şi că nu era el dator să-i păzească femeia.

Alfonso, pe care pusese stăpînire o furie nemaipomenită, îi răspunse şi el la rîndu-i :

— Aţi pus să-mi fie furată doamna mea, dar jur pe Dumnezeu c-o să vă silesc s-o găsiţi, ori pe o cale, ori pe alta.

Iar după ce-şi luă cu el cîţiva servitori, adăugă :

— Mă duc s-aduc aici oameni care-o să vă arate ce-nseamnă să-ţi baţi joc de cineva ca mine, urmaş al familiei de Toledo.

De-atîta ceartă şi de atîtea răcnete, se răspîndi însă în cartier zvonul că în casa cutare se încinsese o mare încăierare între spanioli şi genovezi. Din care pricină, o mulţime de inşi, atît gentilomi cît şi oameni de rînd, por-

niră către casa în care se auzea hărmălaia, unii pentru a şti mai bine din ce pricină se iscase încăierarea, alţii pentru a-i ajuta pe ai lor, împotriva spaniolilor ; căci în oraş mai avuseseră loc cîteva ciocniri, în care genovezii îi cam scărmănaseră pe spanioli, între aceste două naţii existînd o veche vrăjmăşie. Împreună cu puhoiul celor care, la auzul larmei, alergară să îşi ajute concetăţenii, veni acolo şi Giovanni Lavagna, bărbat deprins cu armele şi cu bătăliile, atît cu cele de pe uscat, cît şi cu cele de pe mare, şi care, ca om, era foarte viteaz şi cituşi de puţin temător de primejdii. Îndată ce sosi la casa cu pricina, acesta începu să urce scările, ca să ajungă la sala de unde auzea venind gălăgia. Înainte ca el să termine de urcat, se întîmplă însă ca Alfonso să se ivească şi el în capul scării, pentru a coborî, avîndu-i alături pe cîţiva dintre servitorii săi. Cînd îl văzu pe Lavagna urcînd, Alfonso, care era furios şi nu putea să se împace cu gîndul pierderii doamnei sale, căci o iubea din tot sufletul, îi spuse lui Lavagna, cu privirile tulburi şi cu glas amenintător :

— Unde te duci, cîine şi trădător josnic ce eşti ?

Cum nu era deprins să rabde şi să ierte ocările nimănui, Lavagna, cunoscîndu-l sau nu pe Alfonso, îi spuse că minţea şi că era un nemernic afurisit. De la vorbe, trecură la fapte şi se luară la bătaie, aşa că Lavagna îl izbi puternic cu lancea, străpungîndu-l dintr-o parte în alta. Ca urmare, sărmanul Alfonso îşi dădu imediat duhul. Spaniolii începură să strige : „la arme ! la arme !“, dar poporul se înarmă şi el, iar apoi, în încăierarea care urmă, căzură ucişi cîţiva spanioli ; şi dacă nu intervenea împăratul, cu autoritatea lui, genovezii erau în stare să răzbune pagubele suferite cu prilejul jefuirii oraşului lor. În învălmăşeala aceea, Lavagna, temîndu-se de justiţie, se făcu nevăzut şi se adăposti în ţinuturile florentine.

BANDELLO

către preamăritul şi virtuosul nobil

signor

PAOLO ANTONIO SODERINO

Deşi se văd petrecîndu-se zilnic tot soiul de nenorociri, izvorîte fie din iubire, fie din altceva, şi iscîndu-se mii de încăierări negîndite, nu înseamnă însă că astfel de întîmplări nu trebuie să ne mire şi ca, deseori, ele să nu aducă folos celui care le vede ori le află ; iar mirarea şi folosul se dovedesc a fi cu atît mai mari, cu cît lucrurile ce se petrec sînt mai puţin aşteptate. De aceea, mi se pare că, ori de cîte ori se întîmplă un lucru vrednic de aducere aminte, dar care nu este închinat viitorimii, hărăzindu-i-se cinstea de-a fi scris, paguba ce izvorăşte de-aici nu este numai a noastră, ci şi a celor ce vor veni după noi. Căci dacă ar fi scrise toate necazurile şi toate întîmplările ciudate pricinuite de soarta schimbătoare, cum s-ar putea oare ca toţi cîţi le-ar auzi sau le-ar citi, numai dacă n-ar fi mai mult decît nepăsători, să nu capete o oarecare învăţătură şi să nu se bucure de un anumit folos, de pe urma nenorocirii altora ? Tot astfel, copiii şi nepoţii noştri, şi toţi cîţi vor veni după noi, folosindu-se de lecţia celor trecute, ori îşi vor îndrepta greşelile, cînd ar cădea în ele, ori, mai degrabă, ar trebui să înveţe a face totul mai bine, fiind mult preacunoscut proverbul care spune că pildele îndeamnă mai mult decît vorbele. De aceea, ca unul care sînt dornic din fire să fiu de folos tuturor, aflînd de o întîmplare nemaipomenită, petrecută în oraşul Napoli, pe care mi-a povestit-o signor *Annibale*

Macedonio, mi s-a părut potrivit să o adaug la celelalte nuvele ale mele, pentru ca tinerii nesocotiți, care se lasă prinși în lațurile iubirii și se grăbesc, deseori, fără să se gîndească prea mult, să aducă la îndeplinire ceea ce le poruncesc poftele nesăbuite și tinerești, să se deprindă să-și frîneze pornirile lacome și să iubească mai cumpătat, învățînd pe seama altuia cîte pagube poate pricinui o asemenea înclinare nestăpînită. Gîndindu-mă apoi cui ar trebui să i-o dăruiesc, ținînd eu ca nici una dintre nuvelele mele să nu rămînă fără ocrotirea unui stăpîn ori a unei stăpîne, și aducîndu-mi aminte că nu am fost niciodată în stare să răsplătesc în vreun fel toate binefacerile de care m-am bucurat din partea domniei-voastre (deși ați căutat întotdeauna ca, în primul rînd, să-l bucurați pe celălalt și să-i fiți de folos, fără nici o nădejde de răsplată) am dorit ca prin nuvela aceasta, pe care am scris-o anume pentru domnia-voastră și pe care v-o dăruiesc, lumea să afle că sufletul meu este recunoscător și că, neputînd să vă ofer cine știe ce bogății, vă răsplătesc măcar în mică parte cu înfăptuirile minții. Iar acum, binevoiți deci să primiți din parte-mi darul acesta neînsemnat și, așa cum ați făcut întotdeauna, să mă numărați printre prietenii domniei-voastre. Împlinească-vă Domnul, în chip fericit, toate gîndurile.

NUVELA VII

Abatele Gesualdo vrea să răpească o fată, dar este rănit în chip rușinos de aceasta, care scapă, aruncîndu-se în apa rîului

Se aflau în Lodigiana, în locul ce se cheamă Palazzo, aproape de Adda, o mulțime de gentilomi, care veniseră să o viziteze pe multpreanobila și preastrălucita doamnă,

signora Ippolita Sforza și Bentivoglia, stăpîna sus-numitului loc ; iar aceștia tocmai vorbeau despre fel de fel de lucruri atunci cînd sosi acolo plăcutul și virtuosul gentilom *signor* Annibale Macedonio, care, auzind discuțiile ce se purtau, spuse :

— După cîte înțeleg, domnia-voastră, preameritoasă doamnă, și domniile-voastre, domnii mei, vorbiți despre feluritele necazuri pricinuite de iubire, subiect care capătă, după părerea mea, tot mai multă însemnătate, datorită năstrușnicelor întîmplări ce se petrec mai în fiecare zi, și a cărui însemnătate a sporit din nou, din pricina unei întîmplări vrednice de mirare și jalnice, petrecută la Napoli, așa cum îmi scrie fratele meu, *signor* Antonio, în răvașele lui. Și fiindcă vă treceți vremea cu asemenea discuții și văd că nu există nimeni care să vrea să spună ceva nou, o să vă povestesc eu cum s-a petrecut întîmplarea aceasta. Spun deci că, după socoteala mea, pentru domniile-voastre, toți cîți vă aflați strînși aici, în această adunare plăcută și desfătătoare, trebuie să fie limpede, fie din ce-ați auzit, fie din ce-ați văzut, cît de frumos și plin de farmec este orașul Napoli, întemeiat pe țărmul Mării Tireniene. Căci adevărul este că în Italia asta a noastră există puține orașe în care omul să se poată bucura de acele plăceri și desfătări de care se poate bucura la Napoli, cu atîta ușurință, în orice anotimp al anului, mulțumită atît blîndeții climei, cît și așezării încîntătoare a frumosului și fermecătorului oraș. Acolo, cel pe care-l încîntă un șes întins și bine cultivat își poate descoperi ușor desfătări. Un altul, care-ar rîvni să petreacă pe coline însorite și măiestru împodobite de natură ori pe dealuri pline de portocali, de cedri, de lămîi și de tot felul de alți arbori purtători de roade plăcute și înmiresmate, sau în văi cu pomi fructiferi și belșug de pîraie cristaline și bogat înveșmîntate în mii de culori, le va găsi în atît de mare număr încît, scos aproape din minți, își va închipui că ținutul acesta fermecător a fost întotdeauna adevărat cuib și adăpost al Pomonei, al Florei, al lui Ba-

chus, al lui Ceres, al lui Palas Atena, al caldelor vînturi de apus și al răcorosului și aducătorului de sănătate zefir. Iar celui plictisit de uscat și dornic să lunece cu bărcile smolite cînd ici, cînd colo, pe liniștita și întunecata întindere a mării, plimbîndu-se printre stîncile neprimejdioase și printre atît de plăcutele insule și bucurîndu-se de desfătările și de tihna pe care Glaucos, cu turmele lui, obișnuiește să le hărăzească celor care-l urmează, cu ajutorul undiței și al plaselor, care alt loc i le-ar putea pune la îndemînă mai sigur decît patria mea? Iar cel căruia i-ar plăcea să vadă nenumăratele minuni ale firii pe care le zămislește Pozzuolo, unde părintele poeților și-a închipuit că s-ar afla calea ce duce spre iad, dacă se va îndrepta spre meleagurile acelea, va vedea lucrurile mai mult decît uimitoare pe care le făuresc zăcămintele de sulf, va descoperi faimoasa uscătorie, nenumăratele băi aducătoare de sănătate, cumplita și întortocheata peșteră a Sibillei Cumane, meșteșugitul labirint al lui Dedal [1], piscinele lui Lucullus, ruinele minunate ale marelui lui palat, înzestrat cu atîtea ferestre, casele și bisericile din Pozzuolo scufundate de cutremur în mare și atîtea peșteri minunate cărora le-a dat naștere natura; căci, cu cît va rămîne mai mult în locurile acelea, cu atît mai mult va dori să vadă tot felul de lucruri vrednice de mirare. Arătînd deci orașul Napoli așa cum vă spun, cei mai mulți dintre nobili și principi obișnuiesc să stea cea mai mare parte a timpului acolo, atît pentru plăcerile sus-pomenite cît și fiindcă vestitul oraș este plin de literați și de cavaleri viteji. Și, tocmai din pricina atîtor oameni de tot soiul, se petrec fel de fel de lucruri, vrednice, de cele mai multe ori, de a li se păstra amintirea. Dar, dintre atîtea cîte se petrec zilnic, o să vă povestesc o întîmplare, care, după cîte îmi scrie fratele meu, s-a petrecut de curînd; amintind însă una dintre faptele pe care obișnuiau să le

[1] Bandello confundă: labirintul construit de Dedal se afla în insula Creta (n. t.).

săvîrșească în vechime acele vestite femei romane ori cele germane, ca să-și păstreze, printr-o moarte cruntă, barbara lor neprihănire, povestioara aceasta merită să rămînă vie și să zboare din gură în gură, printre toți cei cu suflet nobil și generos. Tot ea o să vă ajute să vă dați seama că, de multe ori, sub veșmintele umile și sărmane ale unor oameni simpli și de rînd, sălășluiesc minți luminate și suflete nobile. Se va putea înțelege, de asemenea, că epoca asta a noastră nu stă, cum, poate, își închipuiesc unii, atît de prost încît să ducă lipsă de femei care, pentru a se păstra neîntinate și a nu cădea în desfrînare, nu-și precupețesc viața. Adresîndu-mă deci domniei-voastre, *signora* Ippolita, și celorlalte preafrumoase și grațioase doamne, mai mult decît bărbaților, spun că abatele Gesualdo, tînăr foarte prețuit în regat, coborîtor dintr-o familie străveche și vrednică de cinste, se stabilise la Napoli, unde, în tovărășia altor mari nobili și seniori, nu făcea altceva decît să petreacă, pierzîndu-și vremea cu jocurile de cărți ori cu alte distracții. Se întîmplă însă ca într-o zi, umblînd călare prin oraș, să zărească o fată, care îi păru a fi cea mai frumoasă și cea mai arătoasă din cîte văzuse pînă atunci. Și atîta o sorbi din ochi, încît, înainte de a înceta s-o mai privească, își dădu seama că era cu desăvîrșire robit de ea și înțelese că, în clipa despărțirii, inima i se smulgea, parcă, din rădăcini. Tînăra era fiica unui aurar și atît taică-său cît și maică-sa, neavînd alți copii, țineau la ea ca la ochii din cap. Era atît de frumoasă și de bine făcută, și atît de fermecătoare, încît toată lumea o socotea a fi una dintre cele mai încîntătoare și mai minunate fete ce se aflau în Napoli. Prin urmare, după ce-și dădu seama că frumusețea fetei îl robise atît de mult încît dorința de-a se retrage și de a-și muta altundeva gîndurile era tot una cu încercarea de a turna toată apa mării într-o singură sticlă, abatele căută pe toate căile pe care le cunoștea cel mai bine ca fata să ia cunoștință de dragostea lui și, dac-ar fi cu putință, să-l iubească și ea. Începu deci, cînd singur, cînd

împreună cu alţi nobili şi seniori, să treacă prin faţa casei ei, unde, dacă soarta îi era atît de prielnică şi de binevoitoare încît s-o vadă, din cînd în cînd, pe aleasa inimii lui, fie la fereastră, fie altundeva, se silea să-i arate cu privirile, căci vorbele nu-i erau îngăduite, cît de mult îl chinuia dragostea pe care i-o purta. Iar dacă, în zilele de sărbătoare, fata era dusă de maică-sa în vreo biserică, pentru sfînta slujbă, nu se putea ca abatele să n-aibă şi el, în aceeaşi biserică, unul sau doi sfinţi pe care să-i cinstească şi măcar un altar pe care să aprindă lumînări. Şi nu fu nevoie ca abatele să stăruie prea mult cu aceste vizite şi cu aceste plimbări pentru ca fata, pe care firea o înzestrase nu numai cu frumuseţe, ci şi cu deşteptăciune şi isteţime, să-şi dea foarte bine seama cam ce săgeată îl rănise pe Gesualdo şi ce chip de sfînt căuta el să vadă pe altare. Ca una care avea însă o minte foarte ascuţită şi era foarte cutezătoare, se prefăcu tot timpul că n-ar fi văzut nimic, aşa că nu-i dădu niciodată îndrăgostitului vreo nădejde, nici cu privirea, nici prin vreun semn de bunăvoinţă, nici prin cine ştie ce alt gest. Tocmai de aceea, de fiecare dată cînd se întîmpla să-l vadă, se uita la el şi se făcea că nici nu l-ar cunoaşte, la fel cum ar fi făcut cu un străin. Drept urmare, chinuitul şi necăjitul îndrăgostit trăia cum nu se poate mai nemulţumit, din pricina acestei iubiri atît de prost răsplătite. Nu ştia pe ce cale să-i trimită răvaşe sau cum să găsească pe cineva care să stea de vorbă cu ea, fata fiind tot timpul alături de maică-sa. Vedem însă că nefericiţii ăştia de îndrăgostiţi luptă cu şi mai multă încăpăţînare tocmai acolo unde ar fi mai puţină nădejde de a ajunge la ţelul dorit şi cu cît le este un lucru mai greu de atins, cu atît mai mult se aprinde şi se încinge dorinţa în ei ; la fel şi îndrăgostitul abate, nu numai că nu renunţa la ceea ce începuse, dar, dimpotrivă, jarul din el se înteţea parcă tot mai mult, cu fiecare zi ce trecea. Neputînd deci să se-aleagă cu nici un folos din partea doamnei-sale, îşi urma mai departe viaţa obişnuită şi, plimbîndu-se cînd şi cînd prin acea parte a

oraşului în care locuia ea, trăgea nădejde că, în cele din urmă, fetei o să i se facă milă de el ; totul însă preţuia cît o sfeştanie la un mort. Şi fiindcă acela care iubeşte caută întotdeauna să afle veşti despre fiinţa iubită şi nu se sperie de nici o osteneală pentru a mai auzi ceva în legătură cu ea, nădăjduind să domolească măcar în parte flăcările dragostei, tot astfel nici grijuliul şi înfocatul abate nu încetă s-o spioneze pe îndărătnica fată pînă cînd nu află, într-o zi, că aceasta urma să plece, neîndoielnic, împreună cu taică-său şi cu maică-sa, la o proprietate pe care o aveau, undeva, nu departe de Napoli. După ce află asta, năucit şi biruit de dragostea oarbă şi nesănătoasă pe care i-o purta fetei şi căreia ar trebui să-i spun mai degrabă furie, abatele se hotărî în sinea sa ca, de vreme ce, prin bună înţelegere şi dragoste, nu se putea alege cu nici un folos de pe urma iubirii sale, să culeagă, cu de-a sila, fructul acela atît de rîvnit şi s-o răpească pe fată, la drumul mare, de lîngă bieţii ei părinţi. Luînd hotărîrea aceasta şi fără a se mai gîndi la mulţimea primejdiilor care-l puteau pîndi, îşi chemă slujitorii la el şi le destăinui tot ceea ce avea de gînd să facă. Venind apoi ziua în care fata urma să plece din Napoli, părăsi şi el oraşul, împreună cu slujitorii săi înarmaţi, la ceasul acela pe care-l socoti a fi cel mai potrivit pentru treburile sale şi, ajungînd la un drum pe care ştia că urmau să treacă şi ceilalţi, nu mai aştepta decît ca ei să sosească. Sărmanii părinţi, care se duceau împreună cu fermecătoarea copilă să petreacă la o mică proprietate pe care-o aveau lîngă Napoli, fără a bănui că mersul într-acolo urma să le fie presărat cu piedici, o luară chiar pe drumul la care se gîndise şi isteţul abate. Presimţind că frumoasa lui iubită se apropia, abatele, căruia începuse să-i fiarbă inima în piept, îşi îmbărbătă servitorii şi le arătă ce aveau de făcut în împrejurarea aceea, poruncindu-le, mai ales, să nu se-atingă nici măcar de-un fir din părul iubitei sale. Din dealurile roditoare ce se aflau lîngă Napoli izvorăşte un rîuleţ foarte limpede, numit Sebeto, ale cărui ape,

străvezii și deloc adînci, se despart în două șuvoaie, nu prea departe de zidurile orașului : unul dintre acestea merge într-ascuns și pe sub pămînt să spele haznalele orașului, iar celălalt, împrăștiindu-se prin cîmpiile roditoare, îi dă mării vecine cuvenitul tribut. În această parte a cunoscutului pîrîu se află un pod, căruia localnicii îi spun podul Magdalenei. Acolo a întîlnit-o furiosul abate pe frumoasa lui iubită, care venea gingașă și sprintenă, împreună cu taică-său și cu maică-sa, dar mergînd înaintea lor, ca mai voinică. Iar arșița, care era de neînchipuit, fiind cam sfîrșitul lui iunie, precum și oboseala pricinuită de mersul pe jos, făceau ca fata să pară și mai frumoasă decît de obicei. Bine făcută și zveltă, ea mergea privind cuminte cînd într-o parte, cînd într-alta, acoperindu-și pletele blonde și inelate cu o pălărie drăguță și elegantă, la umbra căreia ochii frumoși și strălucitori scînteiau întocmai cum obișnuiesc să scînteieze stelele daurite și luminoase pe bolta nemărginită și senină a cerului. Iar albeața curată a chipului și a gingașilor ei obraji se amestecа atît de frumos cu culoarea roșie, dobîndită din naștere, încît pe oricine o privea, gingășia ei neobișnuită îl silea să încerce o stînjeneală plăcută și nemaiîntîlnită : așa că abatele, care nu aștepta altceva, văzînd-o pe aleasa inimii lui atît de frumoasă și simțindu-și pieptul aprins cumplit de o nouă dorință, înaintă către ea și, scoțîndu-și sabia tăioasă din teacă, încercă să o înșface cu de-a sila, ca s-o răpească. Văzînd cum se purta stăpînul lor, slujitorii lui o încercuiră atunci și ei, cu toții, pe fată, cu arma în mînă, iar părinții, înspăimîntați, începură să țipe și să facă tot ceea ce se face de obicei în asemenea împrejurări rușinoase. Nemulțumiți cu atît, slujitorii își îndreptară spadele către pieptul și către gura părinților fetei, care țipau și cerșeau ajutor, încercînd astfel să îi despartă pe aceștia din urmă de fiica lor, pe care s-o poată încercui mai ușor. Pe de altă parte, abatele se silea din toate puterile să pună mîna pe fată și să o tragă după el. Care dintre dumneavoastră, o, grațioase doamne, nu simte că-i tremură inima gingașă în pieptul neprihănit și care, mișcată și înduioșată, nu se lasă copleșită de milă ? În ce mă privește, mila pe care mi-o trezesc sărmanul tată, biata mamă și nefericita fată este atît de mare încît simt că îmi piere graiul și că nu mai pot spune nimic, deoarece mi se împleticește limba în gură și nu mai sînt în stare să duc povestea la capăt. Dobîndindu-mi însă din nou puterile, n-o să mă lungesc prea mult ca să vă arăt cît de mare a fost spaima nefericiților cînd au văzut, de jur împrejur, atîtea spade scînteietoare îndreptate spre ei. Fiecare dintre dumneavoastră, milostive doamne, să se gîndească singură și să-și închipuie că s-ar afla, împreună cu o fată de măritat, într-o asemenea învălmășeală și într-o atît de grea primejdie. Ce suflet, ce gînduri ați fi avut și ce sfaturi v-ați fi dat, dacă vîrtejul năvalnicei soarte v-ar fi împins într-o situație atît de nenorocită ? Sînt încredințat, bineînțeles, că într-o asemenea primejdie cumplită, ați fi leșinat toate. Înapoindu-mă însă la povestea mea, vă spun că îndată ce-l văzu pe abate năpustindu-se spre ea, iar pe ceilalți învîrtindu-se ca turbați în jurul părinților săi, curajoasa fată își dădu seama că ea era pricina cea mai de seamă a acestui atac și, într-o singură clipă, îi trecură prin minte mii de gînduri, dar fiindcă n-avea timp prea mult, stăpînită de un îndemn nou, cu suflet mai puternic, mai îndrăzneț și mai măreț decît te-ai fi așteptat, poate, de la o fată de neam atît de neînsemnat, luă o înfățișare binevoitoare și, întorcîndu-se către abate, îi spuse, aproape zîmbind :

— *Signor* abate, dă-mi mie spada aceea goală pe care o ții în mînă, pentru ca, în același timp, să te răzbun și să mă răzbun crunt împotriva acestui tată gelos, care s-a prostit la bătrînețe și din pricina căruia n-am putut să-mi arăt mulțumirea pentru dragostea ce mi-ai purtat. El, domnul meu, mă chinuia tot timpul cu supărătoarele lui stăruințe, mă certa și nu-mi dădea pace niciodată. Și, de

aceea, fii sigur că dacă n-ar exista el, eu și cu maică-mea am asculta de orice poruncă a domniei-tale.

Tatăl începu s-o certe, numind-o ticăloasă și netrebnică ; dar la auzul spuselor fetei, mult preaîncrezătorul îndrăgostit, copleșit de uimire și de o minunată bucurie, arătă acea încredere desăvîrșită și lipsită de orice îndoieli pe care obișnuiesc să o aibă față de lucrurile foarte sigure cei ce cred totul, cu ușurință. Așa că, întinzînd mîna albă și moale către șireata și viteaza lui iubită, îi oferi totodată și spada scoasă din teacă. Îndată ce se văzu cu mult dorita spadă în mînă, fata, cu o cutezanță nemaipomenită și cu o căutătură cîtuși de puțin femeiască, îi spuse nerodului de abate, care, de bucurie, și începuse să se umfle în pene și să se fandosească :

— Dă-te înapoi, abate, și nu te-apropia, căci, pe sufletul tatălui meu, o să mă apăr, fără să țin seama de nimic.

Apoi, întorcîndu-se către înlăcrimatul ei tată, care cerea îndurare cu glas răgușit, și mînuind cu bărbăție spada pe care o cîștigase, de parcă deprinsese meșteșugul acesta în cine știe ce școală de scrimă, îi vorbi astfel :

— Vai, dragă tată, tu cu cuțitul pe care-l porți la șold, iar eu cu spada asta pe care-am pus mîna, să ne apărăm cinstea pînă la moarte, împotriva ucigașilor ăstora, și să ne pierdem mai bine viața decît să răbdăm ca ei să-și bată joc de noi.

Și cum era cu mînecile și poalele puțin suflecate, cum obișnuiesc să le poarte femeile cînd merg în afara orașului, se arătă gata să rănească, fără să pregete, pe oricine ar fi cutezat să se apropie de ea. În ce-l privește, văzînd că se lăsase atît de prostește înșelat de o fetișcană și își dăduse arma din mînă, abatele, copleșit de prea multă rușine, le porunci slujitorilor să smulgă spada din mîna fetei. Vă închipuiți oare, scumpele mele doamne, că frumoasa copilă, deși atacată din toate părțile, s-ar fi înfricoșat cîtuși de puțin ori că le-ar fi dat celorlalți arma, fără împotrivire sau luptă ? Credeți cumva că, înspăimîntată

și descurajată, a încercat să fugă în chip josnic ? Îndată ce-i văzu pe slujitorii abatelui că vin să-i ia arma, ea începu să se apere din toate puterile, fără teamă, rotindu-și spada împotriva vrăjmașilor cînd într-o parte, cînd într-alta, cum socotea că e mai bine, spre mirarea și uimirea celor aflați de față la spectacolul acesta jalnic. Părea să fi fost crescută printre amazoane, ori împreună cu Fecioara Latina, care le-a dat troienilor multă bătaie de cap, în Italia, atît de bine și de cutezător se apăra ! Nefericiții părinți săriră și ei în ajutorul sărmanei lor fiice : dar ce puteau face doi bătrîni temători și slabi, împreună cu o copilă, împotriva a zece sau doisprezece tineri vînjoși, înarmați ? Nu încape îndoială că dacă abatele le-ar fi îngăduit să se arunce cu toate puterile asupra ei, fata ar fi căzut în mîna lor. El însă nu voia să i se facă vreun rău, iar ea era hotărîtă să nu se lase prinsă. Cu toate astea, nevinovata copilă fu rănită. La fel, și bieții ei părinți, așa că se prăbușiră la pămînt. Văzînd aceasta și dîndu-și seama că pînă la urmă, fără voia ei, tot ar fi căzut prizonieră, fata, care nu-și pierduse deloc noblețea ei sufletească de nebiruit, hotărî în sinea sa ca, dac-ar fi fost cu putință, să răzbune jignirea pe care o suferise, bătîndu-și joc de abate, într-un fel oarecare. Și cum acesta nu se afla prea departe de ea, fata, părîndu-i-se că nu i-ar fi greu să facă tot ce-i trecuse prin minte, se apropie de el și îl izbi cu spada, din toate puterile, în plină față, iar soarta i se arătă prielnică, fiindcă spada lovi cu tăișul capul abatelui, făcîndu-i acestuia o rană adîncă în obraz și la nas. În aceeași clipă în care vijelioasa spadă îl rănea pe abate, fata, aidoma lui Horațiu Cocles, rugîndu-se cu evlavie Domnului, sări jos de pe pod în apele limpezi și năvalnice ale pîrîului Sebeto, voind ca mai curînd să piară în valuri decît să-și piardă cinstea și neprihănirea. Iar frumosul pîrîu o duse mai departe, căci, ajutată de veșminte, izbuti să rămînă deasupra apei. Larma învălmășelii și strigătele răniților atrăseseră o mulțime de lume la această priveliște atît de crudă. Abatele, care se înșelase

mult în ceea ce crezuse și care aflase, din gura servitorilor, că atît fata cît și părinții ei fuseseră răniți prostește, nu mai voi să se înapoieze în oraș, ci se îndreptă către satele lui. Cei pe care zarva îi atrăsese acolo, după ce ridicară rănitii, îi duseră, împreună cu fata, care era și ea rănită, la Napoli, unde toți cîți aflară cum se petrecuseră lucrurile îl înfierară pe abate, iar pe fată o socotiră cinstită, cuminte, inimoasă și aleasă și nobilă la suflet. Iar adevărul este că merită toate acele laude strălucite ce pot fi aduse unei femei atît de curate și de rușinoase. Dar dacă în vremurile noastre stricate li s-ar putea aduce virtuților aceeași cinstire pe care le-o aduceau în vechime romanii și alte neamuri străine, ce statuie, ce colos, din orice material s-ar vrea, ori ce titluri ar putea răsplăti după cuviință fapta glorioasă și plină de măreție a acestei tinere napolitane ? Fără îndoială că nici unul, după părerea mea. De asemenea, sfîrșit s-a bucurat deci nesăbuita dragoste a abatelui, care, dorind să cîștige cu de-a sila bunăvoința celei pe care o iubea, s-a ales cu o ură veșnică și cu nenorocire. Căci dacă ar fi fost în stare să iubească mai cumpătat, și ar fi slujit-o pe fată cu supunerea aceea cuminte, potrivită pentru amîndoi, s-ar fi cruțat, poate, pe el, de o veșnică și meritată ocară, iar pe iubită, de acele răni dureroase.

BANDELLO

către preamăritul și strălucitul

messer

GIROLAMO FRACASTORO

poet și medic preaînvățat

Astă-vară, viteazul și multstrălucitul senior, signor *Cesare Fregoso, slăvitul domniei-voastre prieten și stăpîn al meu, s-a dus să bea apă din izvoarele de la Caldero, unde a locuit într-o casă a lui* messer *Matteo Boldiero, om plin de bunăvoință, cu o viață dreaptă și foarte cinstită. După cum știți mai bine decît mine, o mulțime de oameni din întreaga Lombardie și din Germania, ca și din alte ținuturi apropiate ori îndepărtate, vin acolo, atrași de sănătatea ce-o dau apele acelea, ale căror minunate urmări nu întîrzie să se arate ori de cîte ori le bei. Iar, printre alții, pot depune și eu mărturie de nezdruncinat : căci, aflîndu-mă greu bolnav de o supărătoare boală de rinichi, domnia-voastră m-ați pus să beau din aceste ape, aici, în Verona, cîteva zile în șir, trimițînd să fie aduse de la Caldero. Folosul cu care m-am ales a fost întru totul cel pe care l-am așteptat atît eu, cît și domnia-voastră : căci am scăpat de dureri, iar de atunci n-am mai simțit nici cea mai mică înțepătură, de unde, înainte de asta, nu mă puteam nici apleca și nici îndrepta, după ce mă aplecam, fără niște dureri cumplite.* Signor *Cesare a rămas la aceste băi timp de mai multe zile, folosindu-se de toată libertatea bine chibzuită ce le este îngăduită celor care beau apele acestea și petrecînd împreună cu cei ce pot fi întîlniți la băi. Veneau și din orașele vecine*

să-l viziteze destui gentilomi, pe care seniorul acesta îi primea bucuros și îi cinstea cu o masă bogată și plină de strălucire; căci nu vă este străin chipul în care știe el să îl cinstească pe cel care-i cîștigă bunăvoința. Se puneau la cale fel de fel de jocuri plăcute, iar cel pe care un anumit joc îl desfăta mai mult decît altul, și-l alegea pe acela. Și astfel, vorbindu-se într-o zi despre unele întîmplări furtunoase, care se amestecă, vrăjmașe, în treburile dragostei, căpitanul Alessandro Peregrino ne-a spus o poveste înduioșătoare, petrecută în Verona, pe vremea seniorului Bartolomeo Scala; iar aceasta, prin sfîrșitul ei nefericit, i-a făcut aproape pe toți să plîngă. Și fiindcă întîmplarea mi-a părut vrednică de milă și de a fi închinată posterității, pentru a-i îndemna pe tineri să învețe a trăi cu înțelepciune și a nu săvîrși fapte necugetate, am scris-o. V-o trimit, prin urmare, scrisă de mine și v-o dăruiesc, știind din experiență că palavrele mele vă sînt plăcute și că o veți citi bucuros. Lucru pe care îl dovedește limpede venerata și armonioasa dumneavoastră epigramă, pe care ați compus-o în legătură cu sărăcăcioasele mele lucrări. Fiți sănătos.

NUVELA IX

Nefericita stingere din viață a doi sărmani îndrăgostiți, care-au murit amîndoi, băiatul de otravă, iar fata de durere, precum și felurite alte întîmplări

Dacă dragostea pe care, după cum se cuvine, i-o port patriei mele nu mă înșeală cumva, eu cred, viteazul meu domn, că în frumoasa Italie sînt puține orașe care, ca farmec al priveliștei, să poată întrece Verona și să aibă

un rîu atît de nobil cum este Adigele, ale cărui ape limpezi o străbat aproape prin mijloc, aducînd cu ele belșugul mărfurilor trimise din Germania, ori să fie înconjurate de coline atît de încîntătoare și pline de roade sau de văi minunate, cu cîmpuri scăldate în soare. Trec însă sub tăcere numeroasele izvoare, bogate în ape reci ca gheața și foarte limpezi, care înlesnesc bunul trai în oraș, cele patru poduri de peste rîu, pline de frumusețe, și nenumăratele antichități vrednice de respect ce se văd acolo. Cum însă n-am început să vorbesc pentru a-mi lăuda locul de baștină, căci acesta se laudă singur și-și dobîndește dreptul la respect, o să vă povestesc o nenorocire cumplită și de neasemuit, care a lovit în orașul acela doi îndrăgostiți de neam foarte nobil. Pe vremea seniorilor *della* Scala, se aflau în Verona două familii deosebit de vestite, printre celelalte, atît ca noblețe cît și ca bogăție, adică familia Montecchi și familia Capelletti, care, nu știu din ce pricină, își purtau una alteia o vrăjmășie crîncenă și sîngeroasă, așa că, fiind amîndouă puternice, diferitele încăierări pricinuiseră moartea a numeroși inși atît dintr-un neam cît și din celălalt, precum și din rîndurile celor care îi urmaseră, fie pe unii, fie pe ceilalți, făcînd ca ura dintre ele să sporească tot mai mult. Stăpîn al Veronei era pe atunci Bartolomeo Scala, care trudise mult pentru împăcarea acestor două neamuri, fără a izbuti însă niciodată : atît erau de puternice rădăcinile pe care ura le prinsese în inimile lor. Cu toate acestea, făcu ce făcu și, deși nu le împăcă, ajunse să pună capăt necontenitelor încăierări care aveau loc între ele, pricinuind morți omenești : și, ca atare, dacă se întîlneau față-n față, cei tineri le făceau loc să treacă bătrînilor din tabăra vrăjmașă. Într-un an, după Crăciun, se nimeri, deci, să se facă petreceri, la care luau parte și oameni mascați. Antonio Capelletto, căpetenia neamului său, dădu și el o serbare deosebit de frumoasă, la care pofti o mulțime de bărbați și femei de rang nobil. Aici fură văzuți cei mai mulți dintre tinerii din oraș, printre

care şi Romeo Montecchio, care avea douăzeci spre douăzeci şi unu de ani şi era flăcăul cel mai frumos şi mai bine crescut din Verona. Era mascat şi intrase împreună cu alţii în casa lui Capelletto, după căderea nopţii. În vremea aceea, Romeo era îndrăgostit pînă peste cap de o doamnă nobilă, sub stăpînirea căreia căzuse în urmă cu mai bine de doi ani; şi, cu toate că se ţinea toată ziua după ea, orişiunde s-ar fi dus aceasta, fie că era vorba de biserică sau de alt loc, femeia nu-l învrednicise totuşi, niciodată, măcar cu o singură privire. Îi trimisese de nenumărate ori scrisori şi solii, dar asprimea ei era atît de puternică încît nu-i îngăduia să-i arunce măcar o singură privire galeşă tînărului aprins de dragoste. Ceea ce lui îi părea atît de supărător şi atît de greu de îndurat, încît, din pricina crîncenei dureri pe care-o suferea, şi după ce i se jeluise doamnei de nenumărate ori, se hotărîse să părăsească Verona şi să trăiască printre străini vreme de unul sau doi ani, pentru ca, hoinărind prin toată Italia, să-şi potolească înflăcărarea aceasta nestăpînită. Biruit apoi de aprinsa dragoste care îl copleşea, se dojenea pe sine însuşi pentru un asemenea gînd nebunesc şi nu izbutea să plece cu nici un preţ. Iar uneori îşi spunea, în sinea sa: „Măcar de n-aş mai iubi-o atîta, de vreme ce, după nenumărate semne, îmi dau seama că supunerea mea nu-i este pe plac. De ce să mă ţin scai de ea, peste tot, dacă ochii dulci pe care i-i fac nu-mi sînt de nici un folos? E mai bine să nu mai mă duc nici la biserică, nici în vreun alt loc unde ştiu c-o voi întîlni; căci se poate ca, dacă n-am s-o mai văd, focul acesta, care se-aprinde din frumoşii ei ochi, să-şi piardă din tărie, încetul cu încetul".

Dar ce să mai vorbim? Toate gîndurile lui se dovedeau însă deşarte, părîndu-i-se că, pe măsură ce doamna se arăta mai îndărătnică, iar nădejdea lui devenea tot mai firavă, iubirea faţă de ea îi sporea, iar în ziua în care nu o vedea, nu se simţea fericit. Şi stăruind el cu tot mai multă aprindere în iubirea aceasta, cîţiva prieteni începură să se teamă ca nu cumva să se prăpădească. Aşa că îl dojeniră în repetate rînduri şi îl rugară să termine cu viaţa pe care o ducea. Sfaturile lor sănătoase şi mustrările îndreptăţite îl interesau însă tot atît de puţin cît o interesa şi pe femeie ceea ce făcea el. Printre alţii, unui prieten de-al său îi părea nespus de rău că Romeo, fără nădejdea de a primi vreo răsplată, îşi pierdea vremea tinereţii şi anii lui cei mai buni, umblînd după doamna aceea; ca atare, într-o bună zi, între multe altele, îi spuse:

— Mie, Romeo, care ţin la tine ca la un frate, îmi pare foarte rău să te văd mistuindu-te astfel, întocmai ca zăpada în bătaia soarelui; dar la ce bun să te mai osteneşti fără rost, cînd vezi şi tu că, în ciuda a ceea ce faci şi a ceea ce cheltuieşti, şi cheltuieşti fără cinste şi fără folos, nu poţi s-o înduplecі pe doamna asta să te iubească, şi că, pe orice cale ai vrea s-o apuci, totul este zadarnic? Cea mai mare nebunie este să vrei ca un lucru, nu greu, ci cu neputinţă de înfăptuit, să ajungă a fi uşor de săvîrşit. Îţi este totuşi lămurit că ei nu-i pasă nici de tine, nici de treburile tale. Poate că femeia are un iubit, la care ţine şi pe care-l iubeşte atît de mult, încît nu l-ar schimba nici cu un împărat. Eşti tînăr: poate cel mai frumos dintre toţi cîţi se află în oraşul nostru; eşti, fie-mi îngăduit să-ţi spun adevărul în faţă, binecrescut, virtuos, plăcut, şi, lucru care înfrumuseţează deseori tinereţea, înzestrat şi cu o bună ştiinţă de carte: mai eşti, de asemenea, singurul copil al părintelui tău, ale cărui bogăţii uriaşe sînt cunoscute de toată lumea. Şi se arată el cumva cărpănos faţă de tine? Ori te ceartă cînd risipeşti şi faci daruri după cum ai chef? El nu-ţi este decît un vechil, care trudeşte pentru tine şi te lasă să faci tot ce vrei. Trezeşte-te deci şi dă-ţi seama de greşeala în care trăieşti tot timpul; ridică-ţi de pe ochi vălul ce te orbeşte şi nu-ţi îngăduie să vezi drumul pe care trebuie să mergi: hotărăşte-te să-ţi muţi inima în altă parte şi să-ţi faci stăpînă dintr-o doamnă care s-o merite. Să te

îndemne la asta acea dreaptă mînie, care, în împărăţia dragostei, este mult mai puternică decît însăşi iubirea. Începe, în oraşul nostru, vremea serbărilor şi a petrecerilor mascate : du-te la toate şi dacă, din întîmplare, o vei vedea pe aceea pe care ai slujit-o zadarnic atîta amar de vreme, nu te uita la ea, ci priveşte în oglinda iubirii pe care i-ai purtat-o şi vei găsi, neîndoielnic, răsplata pentru toate nenorocirile pe care le-ai suferit ; fiindcă se va aprinde în tine o mînie atît de dreaptă şi de cuminte încît va înfrîna patima asta nesăbuită şi te va pune în libertate.

Cu multe alte temeiuri, pe care nu le mai spun acum, credinciosul prieten îl îndemnă pe dragul său Romeo să se lepede de toată povestea aceea atît de prost începută. Romeo ascultă cu răbdare tot ce i se spuse şi se hotărî în sinea lui să preschimbe în faptă sfatul acela cuminte. De aceea, începu să meargă pe la serbări şi, oriunde o vedea pe doamna cea îndărătnică, nu-şi întorcea niciodată privirile către ea ; le privea, în schimb, şi le cîntărea din ochi pe celelalte, de parcă s-ar fi dus la tîrg, să cumpere cai ori stofe. După cum s-a spus, s-a nimerit ca, tocmai în acele zile, Romeo să se ducă mascat la serbarea familiei Capelletto, căci, deşi nu erau prea prieteni, nu săreau totuşi să se lovească. După ce stătu cu masca pe faţă o bună bucată de timp, Romeo şi-o scoase şi se duse să se aşeze într-un colţ, de unde-i era uşor să-i privească pe toţi cîţi se aflau în sala aceea, în care, fiind ea luminată de numeroase făclii, se vedea la fel de bine ca ziua. Romeo se uita la toţi cei de faţă, dar îndeosebi la femei ; iar toată lumea se minuna, văzîndu-l cît de nestînjenit stătea în casa aceea. Cu toate acestea, fiindcă Romeo era nu numai frumos, dar mai era şi un flăcău cuminte şi plăcut, nu se găsea nimeni care să nu-l iubească. Şi nici vrăjmaşii nu-şi puneau mintea cu el, cum ar fi făcut-o poate dacă ar fi fost ceva mai vîrstnic. Acolo, Romeo se îndeletnicea deci cu cercetarea frumuseţii femeilor care se

aflau la serbare ; şi lăudînd-o ba pe una, ba pe alta, mai mult ori mai puţin, după pofta inimii, petrecea, fără să danseze ; iată însă că în faţa ochilor săi se ivi o fată afară din cale de frumoasă, pe care n-o cunoştea. Aceasta îi plăcu nespus de mult şi socoti că nu mai văzuse niciodată o alta mai frumoasă şi mai fermecătoare decît ea. Şi cu cît o privea cu mai multă atenţie, cu atît mai vîrtos i se părea lui Romeo că sporea şi frumuseţea ei şi că farmecele îi deveneau tot mai minunate. Începu deci să-i arunce priviri foarte galeşe, nemaifiind în stare să-şi ia ochii de la ea ; şi simţind, în timp ce-o privea, o bucurie neobişnuită, îşi puse în gînd să nu-şi cruţe nici o sforţare pentru a dobîndi bunăvoinţa şi dragostea ei. Şi astfel, biruită de cea nouă, iubirea pe care i-o purta celeilalte doamne făcu loc acestor flăcări, ce nu se mai stinseră apoi decît o dată cu moartea. Intrînd în acest încîntător labirint şi lipsindu-i cutezanţa de a cerceta cine era fata, Romeo nu făcea altceva decît să-şi sature ochii privind-o şi, cercetînd cu de-amănuntul toate mişcările ei, sorbea dulcea otravă a dragostei, lăudînd uimit fiecare trăsătură şi fiecare gest al tinerei. După cum am spus, el se afla într-un colţ unde, în timp ce se dansa, toată lumea îi trecea prin faţă. Giulietta, căci aşa se chema fata care-i plăcea atît de mult lui Romeo, era fiica stăpînului casei unde avea loc serbarea : necunoscîndu-l nici ea pe Romeo, dar părîndu-i totuşi c-ar fi tînărul cel mai frumos şi cel mai fermecător care putea fi găsit, simţea o încîntare deosebită să-l vadă şi, privindu-l pe furiş şi pe sub ochi, din cînd în cînd, simţea în inimă nu ştiu ce fericire, care o umplea de o bucurie nemărginită. Fata dorea din tot sufletul ca Romeo să înceapă să danseze, ca să-l poată vedea mai bine şi să-l audă vorbind, închipuindu-şi că şi vorba lui trebuia să-i aducă aceeaşi fericire din care i se părea că se înfrupta tot timpul cît îl privea. El însă rămînea mai departe singur şi nu se arăta dornic să danseze. Toată grija lui era să-i facă ochi dulci frumoasei copile ; iar ea n-avea alt gînd decît să se uite la el. Şi în

așa chip se priveau încît, întîlnindu-li-se uneori ochii și amestecîndu-li-se fierbințile raze ale vederii, își dădură cu ușurință seama că se uitau unul la altul ca niște îndrăgostiți, de vreme ce, ori de cîte ori li se întîlneau privirile, amîndoi făceau să vuiască aerul de suspinele lor amoroase și se părea că, deocamdată, nu doreau decît să aibă putința ca, vorbind împreună, să își dezvăluie focul cel nou care îi pîrjolea. Stînd ei, deci, și privindu-se galeș, se termină dansul și începură jocurile populare, cu cel al luminării, căruia unii îi mai spun și dansul pălăriei. Cu prilejul acesta, Romeo fu poftit de o doamnă, așa că, intrînd în joc, făcu ceea ce trebuia să facă, după care, dîndu-i luminarea unei doamne, se duse lîngă Giulietta, căci așa cerea rînduiala, și o prinse de mînă, spre nemărginita desfătare a amîndurora. Giulietta se afla între Romeo și un alt bărbat, căruia i se spunea Mercuccio sașiul, care era un om de curte, foarte plăcut și, îndeobște, foarte bine văzut pentru vorbele lui de duh și pentru glumele pe care se pricepea să le facă, fiindcă avea tot timpul de povestit cîte-o șotie, cu care să-i facă să rîdă pe cei de față, arătîndu-se oricînd bucuros să petreacă, fără a supăra însă pe nimeni. Întotdeauna, pe orice vreme, atît vara cît și iarna, avea mîinile mai reci și mai înghețate decît un sloi de gheață de pe munte. Și, oricît de mult și le-ar fi ținut să se încălzească la foc, ele ar fi rămas tot înghețate. Avîndu-l pe Romeo în stînga și pe Mercuccio în dreapta, Giulietta, îndată ce se simți prinsă de mînă de omul iubit, dornică poate și să-l audă vorbind, se întoarse întrucîtva către el și, lăsînd să i se citească bucuria pe față, îi spuse, cu glas tremurînd :

— Fie binecuvîntată venirea dumitale lîngă mine ! — după care îi strînse mîna cu mult drag.

Băiatul, care era isteț și nu avea gura cusută, strîngîndu-i și el mîna cu blîndețe, îi vorbi astfel :

— *Madonna,* dar ce e cu binecuvîntarea asta ?

Și, privind-o cu ochi care cereau îndurare, stătea cu sufletul la gură, în așteptarea răspunsului ei.

Cu un rîs dulce, ea îi răspunse, atunci :

— Nu te mira, nobile tînăr, că binecuvîntez venirea dumitale aici, fiindcă e-atîta timp de cînd *messer* Mercuccio mă îngheață cu răceala mîinii lui, ca un sloi de gheață ; iar dumneata, cu mîna dumitale gingașă, mă încălzești.

La aceasta, Romeo adăugă, fără zăbavă :

— Îmi este cum nu se poate mai drag, *madonna,* să-ți fac orice alt serviciu și nu doresc nimic altceva pe lume decît a te sluji ; ca atare, o să mă socot fericit numai cînd o să-mi poruncești, ca unuia dintre cei mai neînsemnați servitori. Află însă că dacă mîna mea te încălzește, domnia-ta, cu focul din ochii ăștia frumoși, mă pîrjolești cu desăvîrșire și te încredințez că, dacă nu mă ajuți să pot îndura atîta arșiță, n-o să treacă mult și o să mă vezi arzînd tot și preschimbîndu-mă în cenușă.

Nici n-apucă el să rostească aceste ultime cuvinte, că se sfîrși și jocul luminării. Așa că Giulietta, care ardea toată de iubire, suspinînd și strîngîndu-i mîna, de-abia mai avu timp să-i spună, drept singur răspuns :

— Vai mie ! Ce altceva pot să-ți spun decît că sînt mult mai mult a dumitale decît a mea ?

Și-n vreme ce pleca toată lumea, Romeo aștepta să vadă încotro se îndrepta fata. Nu așteptă însă prea mult și își dădu limpede seama că era fiica stăpînului casei ; iar credința aceasta i-o mai întări și un binevoitor, căruia îi ceru să-i vorbească despre o mulțime de alte doamne. Descoperirea îl mîhni tare mult, socotind că îi va fi foarte greu să ducă la bun sfîrșit, așa cum dorea, dragostea aceasta a lui. Rana era însă deschisă, iar otrava iubirii pătrunsese adînc în ea. Dornică, la rîndul ei, să știe cine era flăcăul, în a cărui stăpînire se simțea a fi întru totul, Giulietta, chemînd-o la ea pe o bătrînă care o crescuse, intră într-o odaie și apropiindu-se de fereastră, care era luminată de numeroasele făclii aprinse în uliță, începu s-o întrebe ba cine era cel care avea haina tăiată așa și așa, ba cine era celălalt care ținea spada în mînă, ba cine

era mai știu eu cine, printre altele întrebînd-o și cine era flăcăul acela frumos, care-și ținea masca în mînă. Buna bătrînă, care-i cunoștea aproape pe toți, îi spunea cum îl cheamă pe fiecare ; și cunoscîndu-l foarte bine pe Romeo, îi spuse și despre el cine era. La auzul numelui de Montecchio, fata rămase pe jumătate amețită, pierzînd orice nădejde de a-l putea dobîndi pe dragul ei Romeo drept soț, din pricina vrajbei dușmănoase care despărțea cele două familii ; cu toate astea, nu-și dezvălui prin nici un semn dezamăgirea. Ducîndu-se apoi să se culce, nu închise ochii aproape deloc toată noaptea, frămîntînd în minte tot felul de gînduri. Nu putea și nu voia totuși să înceteze de a-l mai iubi pe scumpul ei Romeo : atît de puternic i se aprinseseră călcîiele după el ! Și, încercînd să lupte împotriva frumuseții de necrezut a iubitului, cu cît își vedea ținta mai grea și mai primejdioasă, cu atît i se părea și că în sufletul său, lipsindu-i nădejdea, sporea tot mai mult dorința. Împărțită deci între două gînduri potrivnice, dintre care unul o îndemna să-și urmeze această dorință, iar celălalt îi închidea cu desăvîrșire orice cale, își spunea deseori în sinea sa : „Încotro mă las eu îndrumată de nesăbuitele mele pofte ? De unde știu, proasta de mine, că Romeo mă iubește ? Poate că tînărul, viclean, mi-a spus cuvintele acelea ca să mă înșele, pentru ca dobîndind de la mine un lucru necinstit, să-și bată joc de mine și să mă preschimbe într-o desfrăbălată, socotind poate că în felul acesta va răzbuna vrăjmășia care există între părinții lui și ai mei și care se îndîrjește pe zi ce trece. Noblețea sufletului său nu este însă atît de mică încît să-i îngăduie s-o înșele pe aceea care-l iubește și îl adoră. Și nici fermecătoarea lui frumusețe, dacă e-adevărat că fața dezvăluie sufletul omului, nu va îngădui ca dedesubtul ei să sălășluiască o inimă atît de nelegiuită și de cruntă, ci, dimpotrivă, îmi place să cred că de la un tînăr atît de nobil și de frumos nu te poți aștepta decît la dragoste, la noblețe și la bună

creștere. Dar dacă ne închipuim că el, așa cum vreau eu să cred, mă iubește cu adevărat și mă vrea de nevastă legiuită, nu sînt datoare să mă gîndesc, și pe bună dreptate, că taică-meu n-o să îngăduie niciodată una ca asta ? Cine știe însă dacă nu cumva, datorită acestei înrudiri, nu s-ar putea trage nădejde să urmeze o împăcare veșnică și o pace statornică între aceste două familii ? Am auzit, și nu doar o singură dată, că, în urma anumitor căsătorii, au început să domnească, și nu numai între simpli cetățeni ori între gentilomi, ci și între unii principi de seamă și regi, care purtau între ei războaie sîngeroase, pacea adevărată și prietenia, spre mulțumirea tuturor. Voi fi eu, poate, cea care, cu prilejul acesta, voi aduce liniștea păcii între cele două neamuri ale noastre". Și, tot gîndind astfel, ori de cîte ori putea să-l vadă pe Romeo trecînd prin preajma casei ei, nu-și ascundea niciodată bucuria. Lucru care lui îi pricinuia o nespusă plăcere. Dar, cu toate că nu se războia mai puțin decît ea, tot timpul, cu gîndurile și că aci era plin de nădejdi, aci cădea în cea mai neagră desperare, continua să treacă prin fața casei fetei iubite, atît ziua, cît și noaptea, înfruntînd cele mai grele primejdii. Iar ochii dulci pe care i-i făcea Giulietta, înflăcărîndu-l din ce în ce mai mult, îl atrăgeau parcă în locurile acelea. Ferestrele odăii Giuliettei dădeau spre o ulicioară foarte strîmtă, iar peste drum se afla o colibă ; așa se face că, trecînd pe ulița cea mare și ajungînd în capul ulicioarei, Romeo o vedea pe fată la fereastră, destul de des, și ori de cîte ori se uita, ea îl privea galeș și se arăta mai mult decît bucuroasă să-l vadă. Romeo se ducea acolo, mai tot timpul, chiar și noaptea, oprindu-se în ulicioara aceea, atît fiindcă nu mai trecea nimeni pe acolo, cît și fiindcă, stînd în fața ferestrei, o auzea deseori vorbind pe aleasa inimii lui. Într-o noapte, în timp ce el se afla în locul acela, fie pentru că Giulietta îl auzise, fie din alte pricini, se întîmplă ca fata să deschidă fereastra. Romeo se trase atunci în colibă, dar nu atît de repede încît ea să nu-l recunoască,

mai ales că luna, cu strălucirea ei, lumina ulicioara ca ziua. Cum se afla singură în odaie, Giulietta îl chemă, cu multă dulceață în glas, și îi spuse :

— Romeo, ce cauți singur aici, la ceasul ăsta ? Dac-ai fi prins, ar fi vai și-amar de dumneata ! Crezi c-ai mai scăpa cu viață ? Ai uitat de crunta vrăjmășie care domnește între ai voștri și ai noștri și de cîți au murit pîn-acum din pricina ei ? Bineînțeles că ai fi ucis fără milă, ceea ce domniei-tale i-ar aduce pieirea, iar mie prea puțină cinste.

— Iubirea pe care ți-o port, doamna mea, răspunse Romeo, este pricina pentru care vin aici, la asemenea ceas ; și n-am nici o îndoială că ai voștri, dacă m-ar găsi aici, ar căuta să mă ucidă. Atît cît mi-ar îngădui-o slabele mele puteri, m-aș sili însă și eu să-mi fac datoria ; și chiar dacă m-aș vedea copleșit de puteri mai mari decît ale mele, aș căuta să nu mor singur. Iar dacă tot trebuie să mor în înfruntarea aceasta, ce altă fericire mai mare mi-aș putea dori decît aceea de a pieri sub ochii dumitale ? Și nu cred să se întîmple vreodată ca eu să-ți pătez cinstea, fie oricît de puțin, căci nu-mi voi cruța nici sîngele pentru a-i păstra faima și strălucirea. Dar dacă iubirea mea are asupră-ți aceeași putere pe care o are asupră-mi cea a dumitale și dacă îți pasă de viața mea tot atît cît îmi pasă mie de a dumitale, te vei folosi de toate prilejurile și vei face în așa fel încît să pot duce viața celui mai fericit om de pe lume.

— Și ce-ai vrea oare să fac ? îl întrebă Giulietta.

— Aș vrea, răspunse Romeo, să mă iubești la fel cum te iubesc eu și să mă lași să vin în odaia dumitale, pentru a-ți putea arăta, mai lesne și mai fără primejdie, cît de mult te iubesc și cîte chinuri crunte îmi este dat să îndur tot timpul.

La aceasta, aprinsă întrucîtva de mînie și tulburată, Giulietta îi spuse :

— Dumneata, Romeo, îți cunoști dragostea dumitale, iar eu mi-o cunosc pe a mea și mai știu că te iubesc atît

cît poate fi iubită o ființă omenească și mai mult chiar decît ar îngădui-o cinstea mea. Te încredințez însă că dacă vrei să te desfeți cu mine în afara cuvenitei legături a căsătoriei, greșești cu desăvîrșire și nu ne vom împăca niciodată. Și fiindcă știu că, trecînd dumneata cam prea des prin locurile astea, ai putea cădea foarte ușor pradă duhurilor rele, iar eu n-aș mai fi veselă niciodată, închei, spunîndu-ți că, dacă dorești să fii al meu, așa cum doresc eu să fiu pentru totdeauna a dumitale, trebuie să mă iei de nevastă, în chip legiuit. Dac-o să te însori cu mine, o să fiu oricînd gata să viu în orice loc, acolo unde-o să-ți fie mai pe plac. Dacă-ți trec alte gînduri prin cap, vezi-ți de treburile dumitale și lasă-mă pe mine să trăiesc liniștită, potrivit cu rangul meu.

Auzind aceste cuvinte, Romeo, care nici nu dorea altceva, îi răspunse bucuros că era gata s-o ia de nevastă, orișicînd ar fi vrut ea și în chipul pe care l-ar fi poruncit.

— Atunci, ne-am înțeles, adăugă Giulietta ; dar, pentru ca totul să se desfășoare în bună rînduială, aș vrea să fim căsătoriți de respectatul *frà* Lorenzo, duhovnicul meu.

Se înțeleseră cu privire la aceasta și hotărîră ca, a doua zi chiar, Romeo să stea de vorbă cu călugărul, cu care era foarte prieten. Călugărul acesta făcea parte din ordinul minoriților și era maestru în teologie, mare filozof și priceput într-o mulțime de treburi, precum și vraci minunat, cunoscător al artei magiei. Și fiindcă ținea să nu piardă bunele păreri ale mulțimii, dar să se și bucure de toate desfătările care-i treceau prin minte, bunul călugăr se silea să-și facă treburile cît mai prevăzător cu putință : se îngrijiea însă ca, în orice întîmplare în care era amestecat, să se sprijine pe vreun om nobil și prețuit. Iar în Verona, printre alți prieteni care-l ocroteau, îl avea și pe tatăl lui Romeo, un gentilom ce se bucura de mare trecere, fiind foarte prețuit de toată lumea, și care credea cu tărie că acest călugăr era mai mult decît sfînt. Romeo îl iubea și el din tot sufletul și

era cît se poate de îndrăgit de călugăr, care-şi dădea seama că tînărul era cutezător şi cuminte. *Frà* Lorenzo nu se ducea însă numai în casa familiei Montecchi, ci avea strînse legături şi cu cei din familia Capelletti ; iar ca duhovnic, îi spovedea pe cei mai mulţi nobili din Verona, atît bărbaţi, cît şi femei.

Luîndu-şi deci rămas bun, cu înţelegerea pe care am arătat-o, Romeo se despărţi de Giulietta şi plecă acasă ; iar a doua zi se duse la San Francesco şi-i povesti călugărului tot mersul iubirii sale şi cele hotărîte împreună cu Giulietta. Auzind cum stau lucrurile, *frà* Lorenzo făgădui să facă tot ceea ce voia Romeo, atît fiindcă nu putea să-i refuze nimic, dar şi fiindcă era încredinţat că în chipul acesta va izbuti să împace între ele neamurile Capelletti şi Montecchi, cîştigîndu-şi astfel şi mai mult bunăvoinţa lui *signor* Bartolomeo, care dorea nespus ca aceste două familii să se împace, pentru a scăpa oraşul de atîtea scandaluri. Cei doi îndrăgostiţi aşteptau deci prilejul spovedaniei, pentru a trece la înfăptuirea a tot ceea ce plănuiseră. Veni postul cel mare şi, pentru mai multă siguranţă, Giulietta se hotărî să se destăinuie unei bătrîne, care dormea cu ea în odaie ; iar cînd găsi prilejul, îi dezvălui bunei bătrîne întreaga poveste a dragostei sale. Şi cu toate că o certă mult şi încercă s-o facă să renunţe la asemenea faptă, bătrîna, fără să se gîndească la vreun cîştig, se plecă în faţa voinţei Giuliettei, care nu încetă s-o bată la cap pînă cînd bătrîna primi să-i ducă o scrisoare lui Romeo. Iubitul, văzînd cele scrise, se socoti omul cel mai fericit din lume, căci fata îi cerea ca la cel de-al cincilea ceas al nopţii să vină să stea de vorbă cu ea la fereastra care dădea spre colibă şi să aducă cu el o scară de frînghie. Romeo avea un slujitor de mare încredere, căruia i se destăinuise de mai multe ori în treburi de mare însemnătate şi pe care îl găsi la fel de credincios şi de binevoitor. Acestuia, după ce-i spuse ce avea de gînd să facă, îi ceru să se îngrijească de găsirea scării de frînghie ; apoi, după ce rîndui totul, la ceasul hotărît, se duse, împreună cu Pietro, căci aşa se numea servitorul, la locul întîlnirii, unde îl aştepta Giulietta, care, îndată ce îl recunoscu, trimise jos cîrligul pregătit dinainte şi trase sus scara agăţată de el, iar cu ajutorul bătrînei, aflată lîngă ea, legă strîns scara de gratia de fier a ferestrei, aşteptînd apoi urcarea iubitului. Acesta urcă plin de cutezanţă, iar Pietro se adăposti în colibă. Ajuns în dreptul ferestrei, ale cărei gratii erau atît de dese încît de-abia se putea strecura mîna prin ochiurile lor, Romeo începu să stea de vorbă cu Giulietta. Iar după ce schimbară între ei saluturi pline de dragoste, Giulietta îi spuse iubitului ei :

— Stăpîne al meu, mai drag mie decît însăşi lumina ochilor, ţi-am trimis vorbă să vii pînă aici fiindcă m-am înţeles cu maică-mea să merg să mă spovedesc vinerea viitoare, la ceasul predicii. Înştiinţează-l pe *frà* Lorenzo, să aibă grijă de toate.

Romeo îi răspunse că acesta şi fusese înştiinţat şi era hotărît să le facă întru totul pe voie. Mai vorbiră apoi cît mai vorbiră, iar cînd li se păru că venise vremea să se despartă, Romeo se dădu jos şi, odată desprinsă scara de gratie, o luă cu el şi plecă, împreună cu Pietro. Giulietta rămase foarte veselă, părîndu-i-se că mai are de aşteptat o mie de ani pînă să se mărite cu Romeo al ei. Pe de altă parte, în timp ce vorbea cu servitorul, Romeo nu-şi mai încăpea în piele de bucurie. Venind şi ziua de vineri, după cum rînduiseră, *madonna* Giovanna, care era mama Giuliettei, luîndu-şi fata şi slujnicele, se duse la biserica San Francesco, aflată pe atunci în fortăreaţă, şi, intrînd înăuntru, trimise după *frà* Lorenzo. Acesta, fiindcă i se adusese totul la cunoştinţă, ba chiar îl şi vîrîse pe Romeo în confesional şi-l încuiase acolo, se înfăţişă la chemarea doamnei, care îi spuse :

— Părinte, am venit să mă spovedesc mai devreme şi am adus-o şi pe Giulietta, ştiind că veţi fi prins toată ziua cu spovedaniile fiilor sufleteşti pe care îi aveţi.

Călugărul le dădu binecuvîntarea și se duse apoi în confesional, unde se afla și Romeo. Pe de altă parte, Giulietta se înfățișă cea dintîi la spovedit. Acolo, îndată ce ajunse în fața gratiei, închise ușa și își făcu simțită prezența. Călugărul ridică gratia, iar după saluturile obișnuite îi spuse Giuliettei :

— După cîte mi-a spus Romeo, tu, fiica mea, te-ai înțeles cu el să-l iei de bărbat, iar el este hotărît să te ia de nevastă. Mai sînteți și acuma de părerea asta ?

Îndrăgostiții răspunseră că nu-și doreau altceva. Îndată ce auzi dorința celor doi și după ce le mai spuse cîte ceva întru lauda sfintei căsătorii, călugărul rosti cuvintele acelea care, potrivit cu tipicul bisericii, se spun cu prilejul căsătoriilor, iar Romeo îi dădu scumpei sale Giulietta inelul, spre marea bucurie a amîndurora. Se înțeleseră apoi ca el să se ducă în aceeași noapte și să o întîlnească, iar după ce se sărutară prin deschizătura ferestruicii, Romeo ieși cu multă băgare de seamă atît din confesional cît și din biserică și porni vesel să-și vadă de treburi. Călugărul puse la loc gratia ferestrei, potrivind-o în așa fel încît nimeni să nu-și poată da seama că fusese scoasă, și ascultă spovedania fericitei tinere, iar apoi pe a mamei și pe a celorlalte femei.

Cînd veni noaptea, la ceasul hotărît, Romeo, însoțit de Pietro, se duse la un zid al unei grădini, iar acolo, ajutat de slujitor, sări peste zid și coborî în grădină, unde își găsi nevasta, care îl aștepta însoțită de bătrînă. Îndată ce-o văzu pe Giulietta, Romeo merse în întîmpinarea ei cu brațele deschise. La fel se purta și Giulietta cu el : și înlănțuindu-i gîtul cu brațele, rămase o bună bucată de timp atît de copleșită de prea multă fericire, încît nu era în stare să scoată o singură vorbă. La fel de copleșit se simțea și înflăcăratul îndrăgostit, părîndu-i-se că nu mai încercase niciodată o asemenea bucurie. Începură apoi să se sărute, întru nesfîrșita plăcere și nespusa bucurie a amîndurora. Se retraseră apoi într-un ungher al grădinii, iar acolo, pe o bancă, înlănțuindu-se pătimaș,

consumară sfînta taină a căsătoriei. Și, fiind flăcău vînjos și aprins de dragoste, Romeo o mai îmbrățișă de nu știu cîte ori pe frumoasa lui nevastă. Pe urmă, hotărîră să se mai întîlnească și-n alte dăți, urmînd ca, între timp, călugărul să se țină de capul lui *messer* Antonio, pentru ca acesta să primească și împăcarea, și înrudirea, iar Romeo, după ce-și sărută soața de mii și mii de ori, părăsi grădina, spunîndu-și, plin de bucurie, în sinea sa : „Care om de pe lume trăiește astăzi mai fericit decît mine ? Cine s-ar putea măsura cu mine în privința dragostei ? Cine a mai avut vreodată o nevastă atît de frumoasă și de fermecătoare cum am eu ?".

Nici Giulietta, în sinea ei, nu se socotea și nu se credea mai puțin fericită, părîndu-i-se chiar că ar fi fost cu neputință să se mai poată găsi un tînăr care să stea alături de Romeo al ei, în ce privește frumusețea, purtările, noblețea, farmecul și felurite multe alte însușiri. Aștepta, deci, dorind din tot sufletul ca lucrurile să se îndrepte, pentru a se putea bucura de Romeo fără nici o teamă. Și tocmai de aceasta, se întîmpla ca în unele zile soții să se întîlnească, iar în altele nu. Între timp, *frà* Lorenzo se zbătea din toate puterile să facă pace între familiile Montecchi și Capelletti și adusese lucrurile într-un punct foarte prielnic, așa că nădăjduia să dobîndească încuviințarea căsătoriei celor doi îndrăgostiți, spre marea mulțumire a amînduror părților. Erau sărbătorile Paștelui atunci cînd pe șoseaua de lîngă poarta numită *dei* Borsari, către Castelvecchio, mai mulți inși din familia Capelletti se întîlniră cu cîțiva dintre Montecchi și-i atacară sălbatic, cu armele. Printre cei din familia Capelletti se afla și Tebaldo, vărul primar al Giuliettei, tînăr foarte năbădăios din fire, care îi îndemna pe ai săi să se năpustească vitejește asupra celor din neamul Montecchi, fără să țină seama de nimeni și de nimic. Încăierarea se întețea și cum, atît o tabără, cît și cealaltă, primiseră întăriri în oameni și-n arme, cei încăierați se îndîrjiseră aprig, așa că se răneau pe capete, fără nici o cruțare. Iată însă că, din întîmplare,

se nimeri să treacă pe-acolo și Romeo, care, pe lîngă servitori, mai era însoțit și de cîțiva tineri, prieteni de-ai săi, hoinărind cu toții prin oraș, ca să petreacă. Văzîndu-și neamurile încăierate cu cei din familia Capelletti, Romeo se tulbură mult, căci, știind cît se trudea călugărul pentru încheierea unei împăcări, nu ar fi vrut să se ajungă la un proces. Și, ca să liniștească lucrurile, le spuse cu glas tare prietenilor și servitorilor săi, fiind auzit de mulți dintre cei aflați la fața locului :

— Fraților, să intrăm în mijlocul lor și să încercăm în toate chipurile să-i potolim, silindu-ne să-i convingem să pună armele jos.

Începu deci să-i respingă atît pe cei din familie cît și pe ceilalți și, urmat de prietenii săi, încercă, atît cu vorba cît și cu fapta, să pună capăt încăierării, împiedicînd-o să se ințețească mai rău. Nu izbuti totuși să facă nimic, deoarece furia fiecăreia dintre cele două tabere sporise atît de puternic încît nu mai căutau decît să lovească una într-alta. Dealtfel, doi sau trei de fiecare parte se și aflau doborîți la pămînt, atunci cînd Tebaldo veni pieziș și îl izbi cu putere în șold pe Romeo, în timp ce acesta se căznea zadarnic să-i dea înapoi pe ai săi. Avînd pe el cămașa de zale, Romeo nu se alese însă cu nici o rană, căci spada nu izbuti să străpungă armura. Întorcîndu-se deci către Tebaldo, îi spuse prietenește :

— Te înșeli amarnic, Tebaldo, dacă-ți închipui că am venit să te înfrunt pe tine ori pe ai tăi. Am picat cu totul întîmplător și m-am amestecat pentru a-i îndepărta pe ai mei, dorind ca de aici înainte să trăim împreună ca buni cetățeni, așa că te îndemn și te rog să-i ții în frîu pe ai tăi, pentru a se potoli toată încăierarea, căci și-așa s-a vărsat prea mult sînge.

Cuvintele acestea fură auzite aproape de toată lumea ; Tebaldo singur, ori că nu auzi ce-i spunea Romeo, ori că se prefăcu a nu-l fi auzit, așa că spuse :

— Aha, trădătorule, ești un om mort ; și se năpusti furios asupra lui, vrînd să-l rănească la cap.

Avînd brațele apărate de mînecile cămășii de zale, Romeo își puse pe cap mantaua, pe care-o înfășurase pe brațul stîng și, întorcînd vîrful spadei spre vrăjmaș, îl răni drept în gît, străpungîndu-l dintr-o parte într-alta, așa încît Tebaldo se prăbuși neînsuflețit la pămînt. Se stîrni o larmă uriașă, iar la sosirea oamenilor poliției, luptătorii se risipiră care-ncotro. Îndurerat afară din cale de omorîrea lui Tebaldo, Romeo, însoțit de o mulțime dintre ai săi, se duse să se adăpostească la San Francesco, în odaia lui *frà* Lorenzo. Aflînd de moartea tînărului Tebaldo, bunul călugăr căzu la grea deznădejde, dîndu-și seama că nu mai era cu putință să se stingă dușmănia dintre cele două neamuri. Cei din familia Capelletti, strînși împreună, se duseră să se plîngă lui *signor* Bartolomeo. Pe de altă parte, tatăl ascunsului Romeo, însoțit de fruntașii familiei Montecchi, fără să uite nimic din ceea ce se petrecuse, dovediră că în timp ce se plimba prin oraș împreună cu prietenii săi și nimerise întîmplător acolo unde cei din neamul Capelletti se năpustiseră asupra celor din neamul Montecchi, Romeo se vîrîse în încăierare numai pentru a stinge larma și a potoli cearta, și că, lovit pieziș de către Tebaldo, îl rugase să și-i retragă pe ai săi și să pună jos armele, dar că acesta se repezise să-l lovească încă o dată. Și astfel, aruncînd vina unii pe alții, ajunseră să se certe cumplit în fața lui *signor* Bartolomeo. Cu toate acestea, fiind destul de limpede că atacatorii fuseseră cei din familia Capelletti și dovedindu-se cu numeroși martori vrednici de încredere ce anume le spusese Romeo alor săi, încă de la bun început, și ce fel de vorbe îi adresase el lui Tebaldo, *signor* Bartolomeo porunci ca toată lumea să predea armele și ca Romeo să fie exilat.

În familia Capelletti domnea o jale de nedescris. Giulietta, deschizînd zăgazurile lacrimilor, plîngea cu hohote, fără nici o oprelişte, nu din pricina morții vărului ei, ci jelea și suferea chinuitor din pricina pierderii oricărei nădejdi de împăcare, fără a fi în stare să-și dea seama către ce sfîrșit se puteau îndrepta lucrurile. Aflînd apoi

anume se afla acolo mai mult decît într-a dumitale ? Iar pe dumneata, *messer* Girolamo, cine te silea ca, părăsind patul nevestei dumitale, să-l cauți pe timp de noapte pe cel al bărbatului meu ? Nu erau oare cearceafurile amîndurora la fel de albe, la fel de subțiri, la fel de curate și tot atît de plăcut parfumate ? Eu una, preastrălucite principe, mă plîng de bărbatu-meu și mă va durea veșnic faptul că pentru a se bucura de o alta, iar nu de mine, m-a părăsit și s-a dus altundeva, eu nefiind pocită și putînd sta alături de femeile frumoase din orașul acesta al nostru. Același lucru îl face și *madonna* Luzia, care, după cum vedeți, poate fi și ea numărată printre cele frumoase. Adevărul e că fiecare dintre domniile-voastre era dator să fie mulțumit cu nevasta lui și nu să o părăsească, așa cum ați făcut, schimbînd vrabia din mînă cu cioara de pe gard. E frumos, într-adevăr, să părăsești o nevastă legiuită, frumoasă și bună, pentru o alta ? Vă plîngeți de neveste, cînd ar trebui să vă plîngeți de domniile-voastre, și nu de altcineva, iar cu părerile de rău și cu durerea să vă arătați cît mai zgîrciți, căci, avînd acasă tot ce vă trebuia, ați căutat să vă batjocoriți unul pe altul cu iubirile voastre, ca unii care vă uitați plictisiți și fără poftă la bucatele din casă ; slăvit fie însă Domnul și lăudată prevederea noastră înțeleaptă, căci dacă e vorba de pagube ori de rușine, ele trebuie să fie puse în întregime pe seama domniilor-voastre. Dealtfel, jur pe sfînta cruce că nu văd de ce, voi, bărbații, ați avea mai mult drept decît noi să păcătuiți, după ce că, din pricina neroziei noastre, nu vreți nici să faceți decît ceea ce vă place. Voi nu sînteți însă stăpîni, iar noi nu sîntem roabe, ci ne vrem soții, deoarece preasfintele legi ale căsătoriei, care-a fost cea dintîi taină dăruită de Dumnezeu muritorilor, după facerea lumii, cer ca legămîntul să fie același, iar bărbatul să-i fie la fel de credincios femeii, ca și aceasta lui. Ce umblați cu învinuiri, cînd vedeți că ele nu stau în picioare ? Cumpăna justiției — n-o știați, oare ? — trebuie să stea dreaptă și să nu se-aplece într-o parte mai

mult decît în cealaltă. Să lăsăm însă discuțiile de felul ăsta și să venim la pricina pentru care ne-am înfățișat aici. Două sînt lucrurile care ne-au adus, principe preamărit și preadrept, înaintea voastră și a acestor străluciți *signori*, căci altfel n-am mai fi cutezat să scoatem capul în lume și cu atît mai puțin aș fi îndrăznit eu să vorbesc în sala aceasta nobilă, hărăzită numai unor bărbați deprinși cu ea și cunoscuți ca foarte buni vorbitori, iar nu nouă, care de-abia sîntem bune pentru mînuirea acului și-a fusului. Am plecat de-acasă, în primul rînd, pentru a arăta că bărbații noștri nu l-au ucis nici pe *messer* Aloise (care se află aici), nici pe altcineva ; iar în privința aceasta avem dovezi destule și vrednice de crezare. Și, cum nu se știe nici că ar fi fost ucis altcineva, înseamnă că n-avem de ce să ne mai ostenim, prezența lui *messer* Aloise scutindu-ne de toată truda pe care, altfel, ar fi trebuit s-o depunem. Nu ne mai rămîne deci decît ca eu, împreună cu *madonna* Luzia, să îl rugăm fierbinte și cu mult respect pe preastrălucitul principe să aibă bunătate ca, prin ocrotirea și autoritatea sa și a acestor slăviți *signori*, aflați aici de față, să ne împace cu bărbații noștri, cerîndu-le acestora să nu ne respingă, după ce le vom dovedi, negru pe alb, că noi sîntem cele jignite, iar ei cei care ne-au jignit și că păcatul pe care l-am săvîrșit (dacă se poate chema păcat) n-a fost nici mai mic, nici mai mare decît au vrut ei să fie. Iar, pentru a încheia, o să vă spun că în tot timpul copilăriei mele n-a trecut nici o zi în care răposata maică-mea, învățîndu-ne, pe mine, pe surorile mele și pe *madonna* Luzia (care a crescut împreună cu noi) tot felul de lucruri, să nu spună că singura cinste pe care femeia i-o poate face bărbatului stă în a duce o viață cît mai curată, și că o femeie lipsită de rușine nici n-ar mai avea de ce să trăiască, întrucît, îndată ce se află că nevasta unui gentilom ori a altcuiva și-a dăruit trupul unui străin, ea devine o desfrînată și este arătată cu degetul de toată lumea, bărbatul fiind și el batjocorit și bîrfit de toți, părîndu-se că aceasta ar fi ocara și jignirea

de asemenea fierbinte să se înveselească și să petreacă, fără să mai fie atît de mîhnită, căci lacrimile își vor găsi alinarea cea mai frumoasă. Totul se dovedea însă zadarnic, fiindcă, fără Romeo, ea nu putea găsi liniștea suferințelor ei. Maică-sa își închipui că mîhnirea îi era pricinuită de faptul că, măritîndu-i-se cîteva prietene, Giulietta va fi vrut și ea să se mărite. Trecîndu-i gîndul acesta prin cap, i-l împărtăși și bărbatului, spunîndu-i :

— Bărbate, fata asta a noastră duce o viață tare jalnică și nu face nimic altceva decît să plîngă și să suspine ; și se ferește din toate puterile să stea de vorbă cu cineva. I-am cerut de mai multe ori să-mi dezvăluie pricina acestei nemulțumiri și am cercetat peste tot, ca să descopăr ceva, dar nu am putut să aflu niciodată nimic. Ea îmi răspunde mereu că nu știe ce are, iar toți cei din casă înalță din umeri și nu știu ce să spună. Sigur este că o tulbură o suferință cumplită, căci, pe zi ce trece, se topește tot mai mult, aidoma cerii la foc. Iar după ce mi-au trecut mii de gînduri prin minte, unul singur a pus stăpînire pe mine și de aceea mă tem că mîhnirea ei izvorăște din faptul că, în carnavalul care-a trecut, le-a văzut căsătorindu-se pe toate prietenele ei, în timp ce ei nu i s-a pomenit niciodată de măritiș. După apropiata sărbătoare a sfintei Eufemia, fata va împlini optsprezece ani. Am găsit de cuviință, bărbate, să-ți spun toate astea, socotind că a venit vremea să-i găsești o partidă bună și vrednică de cinste, căci o fată nu e o marfă, pe care s-o ții în casă.

Auzind ce-i spusese nevasta și părîndu-i-se a fi vorba de un lucru cuminte, *messer* Antonio răspunse astfel :

— Nevastă, de vreme ce n-ai putut afla altceva în legătură cu mîhnirea fiicei noastre și ți se pare că trebuie s-o măritam, voi face tot ce voi crede de cuviință pentru a-i găsi un bărbat potrivit cu rangul familiei noastre. Între timp, ai grijă și cercetează dacă nu cumva este îndrăgostită și află de la ea cam ce bărbat i-ar conveni mai mult.

Madonna Giovanna răspunse că va face tot ce-i va sta în putință și nu uită să-i cerceteze din nou, atît cît se

pricepu și atît cît putu, și pe cei din casă, și pe fată, dar nu află nimic. Între timp, *messer* Antonio îl cunoscu pe contele Paris de Lodrone, tînăr de douăzeci și patru spre douăzeci și cinci de ani, foarte frumos și foarte bogat. Și cum discuțiile în vederea încheierii căsătoriei cu el dădeau nădejdea ajungerii la bun sfîrșit, *messer* Antonio aduse lucrurile la cunoștința nevestei, iar ea, părîndu-i-se a fi vorba de o căsătorie frumoasă și vrednică de cinste, îi împărtăși totul fetei, dar Giulietta se arătă nespus de îndurerată și de tristă. Văzînd aceasta și neputînd ghici pricina, *madonna* Giovanna se supără cum nu se poate mai rău. Iar după ce stătu îndelung de vorbă cu fata, îi spuse :

— Așadar, copila mea, după cîte văd eu, tu nu vrei să te măriți.

— Nici nu mă gîndesc, îi răspunse ea maică-si, adăugînd că, dacă o iubea cît de cît și îi păsa de ea, să nu-i mai pomenească de măritiș.

Auzind răspunsul fetei, maică-sa o întrebă :

— Și, dacă nu vrei să te măriți, ce-ai de gînd să faci ? Vrei să ajungi fată bătrînă sau, poate, să te călugărești ? Spune-mi ce ai pe suflet.

Giulietta îi răspunse atunci că nu voia nici să rămînă fată bătrînă și nici să se călugărească și că singurul lucru pe care-l știa era că voia să moară.

La auzul acestor răspunsuri, maică-sa fu cuprinsă de uimire și de jale, fără să știe ce să spună și, cu atît mai puțin, ce să facă. Tot astfel, nici ceilalți din casă nu erau în stare să spună decît că Giulietta, după moartea vărului ei, fusese tot timpul abătută, că nu se mai oprise niciodată din plîns și că nu se mai arătase nici măcar la fereastră. *Madonna* Giovanna aduse totul la cunoștința lui *messer* Antonio. Acesta, chemînd-o pe fată la el, îi spuse, după ce schimbară cîteva vorbe-ntre ei :

— Fata mea, văzîndu-te ajunsă la vîrsta măritișului, ți-am găsit un soț foarte nobil, bogat și frumos, care este

mare senior și conte de Lodrone. De aceea, pregătește-te să-l iei de bărbat și să faci cum vreau eu, căci asemenea partide vrednice de cinste se găsesc rar.

Cu o cutezanță mai mare decît i s-ar fi cuvenit unei copile, Giulietta răspunse fără nici un ocol că nu voia să se mărite. Taică-său se tulbură mult și, înfuriindu-se, fu cît pe-aci s-o ia la bătaie. O amenință însă cu vorbe aspre, iar, în cele din urmă, încheie discuția, spunîndu-i că, și dacă vrea, și dacă nu vrea, să se pregătească pentru ca peste trei ori patru zile să se ducă împreună cu maică-sa și cu alte rude la Villafranca, deoarece acolo urma să vină și contele Paris, împreună cu ai săi, să o cunoască ; și că, pînă atunci, să nu sufle o vorbă și nici să nu se împotrivească, dacă nu voia să se vadă cu capul spart și să treacă drept fata cea mai ticăloasă de pe lume.

Gîndească-se orișicine a cunoscut flăcările iubirii ce era în sufletul Giuliettei. Rămăsese atît de încremenită, de parcă fusese atinsă de însăși săgeata fulgerătorului trăsnet. Venindu-și apoi în fire, aduse totul la cunoștința lui Romeo, prin mijlocirea lui *frà* Lorenzo. La rîndul său, Romeo îi răspunse să nu-și piardă curajul, căci va veni în scurt timp să o răpească din casa tatălui ei și să o ducă la Mantova. Fu totuși silită să meargă la Villafranca, unde taică-său avea o moșioară de toată frumusețea. Se duse cu aceeași plăcere cu care un osîndit la moarte se îndreaptă spre spînzurătoare, ca să i se pună lațul de gît. Se afla acolo și contele Paris, care o văzu în biserică, la liturghie ; și, cu toate că era slabă, tristă și îngîndurată, o plăcu, așa că veni apoi la Verona unde, împreună cu *messer* Antonio, hotărî căsătoria. Giulietta se întoarse și ea la Verona, iar taică-său îi spuse că fusese hotărîtă căsătoria ei cu contele Paris și o îndemnă să se bucure și să se veselească. Stăpînindu-se din toate puterile, fata își înăbuși lacrimile care-i umpleau ochii și nu-i răspunse nimic lui taică-său. Înștiințată apoi că nunta urma să aibă loc pe la jumătatea apropiatului septembrie și neștiind să găsească leac pentru necazurile sale într-o asemenea strîmtorare, se hotărî să meargă ea însăși să stea de vorbă cu *frà* Lorenzo și să se sfătuiască în legătură cu calea pe care trebuia s-o apuce ca să scape de căsătoria pusă la cale. Se apropia sărbătoarea glorioasei înălțări la ceruri a veșnic fericitei Fecioare, mama Mîntuitorului nostru. Luînd deci hotărîrea aceasta și ducîndu-se la maică-sa, Giulietta îi spuse următoarele :

— Măicuța mea dragă, nu știu și nici nu pot înțelege de unde mi-a venit tristețea asta cumplită, care mă supără atîta, căci după moartea lui Tebaldo n-am mai putut niciodată să mă înveselesc și mi se pare că merg din ce în ce mai rău și nu găsesc nimic care să mă bucure. Și tocmai de aceea m-am gîndit ca de această binecuvîntată și sfîntă sărbătoare a înălțării celei care se roagă pentru noi, Fecioara Maria, să mă spovedesc ; căci se poate ca astfel să mă aleg cu vreo alinare a suferințelor mele. Ce spui dumneata, măicuță dulce ? Crezi că trebuie să fac ceea ce mi-a trecut prin minte ? Dacă ți se pare c-ar fi mai bine s-apuc altă cale, arată-mi-o, căci eu, una, în ce mă privește, nu mai știu unde mi-e capul.

Madama Giovanna, care era o femeie cumsecade și foarte cucernică, se bucură să audă hotărîrea fetei și o îndemnă să-și ducă planul la îndeplinire, lăudîndu-i mult asemenea gînd. Așa că se duseră împreună la San Francesco și trimiseră după *frà* Lorenzo, căruia, după ce veni și intră în confesional și după ce se duse și ea și se așeză în fața lui, de partea cealaltă, Giulietta îi vorbi astfel :

— Nu e nimeni pe lume, părinte, care să cunoască mai bine decît dumneata cele petrecute între mine și soțul meu și, de aceea, nici nu mai e nevoie să ți le spun încă odată. Trebuie să-ți mai aduc aminte și că ai primit scrisoarea pe care ți-am trimis-o ca s-o citești, iar apoi să i-o trimiți dragului meu Romeo și în care scriam că taică-meu m-a făgăduit de soție contelui Paris de Lodrone. Romeo mi-a răspuns că o să vină și că o să facă și o să dreagă : cînd, însă, numai Dumnezeu știe. Fapt este că acum au

hotărît între ei că în septembrie care vine să facă și nunta, iar eu să mă supun poruncii. Și fiindcă timpul grăbește, iar eu nu văd în ce chip să scap de acest Lòdrone, care îmi pare a fi un tîlhar [1] și un ucigaș, căci vrea să fure lucrul altuia, am venit aici după sfat și ajutor. N-aș vrea ca datorită acestor *o să vin* și *o să fac ce trebuie*, să mă trezesc încurcată, căci eu sînt nevasta lui Romeo și am consumat căsătoria, așa că nu pot fi a nimănui altuia decît a lui ; și chiar dac-aș putea, nu vreau, fiindcă înțeleg să fiu numai a lui, în vecii-vecilor. Am nevoie de ajutorul și de sfatul dumitale. Fii bun însă și-ascultă ce mi-a trecut prin minte să fac. Aș vrea ca dumneata, părinte, să-mi faci rost de ciorapi, de-o haină și de restul veșmintelor bărbătești, pentru ca, îmbrăcată astfel, să pot ieși din Verona, fie seara tîrziu, fie dimineața devreme ; căci nimeni n-o să mă recunoască și-o să mă duc drept la Mantova, adăpostindu-mă în casa dragului meu Romeo.

Auzind povestea aceasta, nu prea măiestrit urzită, și neplăcîndu-i deloc, călugărul spuse :

— Gîndul tău, fata mea, nu poate fi înfăptuit, căci te-ai vîrî într-o mare primejdie. Tu ești prea tînără, crescută în puf, și n-ai putea îndura osteneala călătoriei, nefiind deprinsă cu mersul pe jos. Și, pe urmă, nu cunoști nici drumul și te-ai putea rătăci cînd ici, cînd dincolo. Îndată ce nu te-ar găsi acasă, taică-tău ar trimite după tine la porțile orașului și pe toate drumurile din ținut, iar iscoadele lui te-ar afla, neîndoielnic, fără nici o greutate. Fiind adusă înapoi acasă, taică-tău ar vrea să afle din gura ta din ce pricină ai plecat îmbrăcată în haine bărbătești. Nu știu cum ai putea îndura amenințările cu care te-ar copleși și poate chiar bătăile pe care ți le-ar da ai tăi, ca să afle adevărata față a faptelor : și de unde făcuseși totul numai ca să te duci să-l vezi pe Romeo, te-ai trezi pierzînd orice putință de a-l mai revedea vreodată.

---

[1] În original : *ladrone*. Joc de cuvinte, intraductibil, între *lodrone* și *ladrone* (n. t.).

Liniștindu-se, la auzul cuvintelor pline de adevăr ale călugărului, Giulietta răspunse :

— Părinte, de vreme ce părerea mea nu-ți pare bună, iar eu te cred, sfătuiește-mă atunci dumneata și arată-mi cum să dezleg nodul ăsta atît de încîlcit, în care eu, nefericita de mine, mă găsesc prinsă, pentru ca, înfruntînd suferințe cît mai mici, să mă văd cu iubitul meu Romeo, căci nu mai pot trăi fără el. Iar dacă nu mă poți ajuta în alt fel, ajută-mă barem ca, dacă nu trebuie să fiu a lui Romeo, să nu fiu a nimănui altcuiva. Romeo mi-a spus că ești un mare cunoscător al ierburilor și al altor lucruri și că scoți din ele o apă care, în două ceasuri, fără nici o durere, ucide un om. Dă-mi din ea atîta cîtă trebuie ca să scap din mîinile acestui tîlhar, dacă nu există altă cale de a fi din nou a lui Romeo. Iubindu-mă, cum știu că mă iubește, el va fi mai mulțumit să mă știe moartă, decît ajunsă, vie, în mîinile altcuiva. Și ne vei cruța astfel de o mare rușine, atît pe mine cît și pe toată familia mea, căci dacă nu va exista o altă cale pentru a scăpa de furia acestei mări învolburate de furtună, pe care plutesc acum ca într-o corabie ciuruită și fără cîrmă, îmi dau cuvîntul meu, și mi-l voi ține, că, într-o noapte, mă voi înverșuna împotriva mea însămi și-mi voi tăia vinele gîtului cu un cuțit cît mai tăios ; fiindcă sînt hotărîtă ca mai degrabă să mor, decît să calc în picioare credința de soție a lui Romeo.

Călugărul era un mare căutător, care cutreierase în viața lui numeroase țări și căruia îi plăcuse să afle și să știe tot felul de lucruri, cunoscînd mai presus de orice virtuțile ierburilor și ale pietrelor, și era unul dintre cei mai de seamă distilatori de pe vremea aceea. Iar, printre altele, el îmbina laolaltă cîteva somnifere simple și făcea din ele o pastă, pe care o preschimba apoi într-o pulbere măruntă, avînd puteri cu adevărat vrednice de mirare. Băută cu un pic de apă, pulberea aceasta, după unul sau două sferturi de oră, îl adormea pe cel care o băuse și îi tulbura atît de adînc funcțiile vitale, încît nu exista nici un doctor,

oricît de strălucit şi de iscusit ar fi fost el, care să nu spună că omul acela era mort. Băutorul era ţinut astfel într-o moarte dulce timp de cel puţin patruzeci de ore, iar uneori şi mai mult, potrivit cu cantitatea de pulbere băută şi cu tăria trupească a celui adormit. După ce pulberea îşi pierdea puterea, omul, bărbat sau femeie, ori ce-ar fi fost, se trezea ca după un somn lung şi plăcut, fără să simtă nici o ameţeală ori suferinţă.

Aşa că, înţelegînd el limpede pornirea îndîrjită a nemîngîiatei copile, călugărul, copleşit de mila faţă de ea, de-abia îşi mai putu stăpîni lacrimile. Şi, de aceea, îi spuse cu glas înduioşat :

— Ia seama, fata mea, nu se cuvine să vorbeşti de moarte, căci te asigur că, o dată moartă, n-ai să te mai întorci niciodată aici, decît tocmai în ziua judecăţii de apoi, cînd vom învia, împreună cu toţi ceilalţi morţi. Vreau să te gîndeşti să trăieşti, atît cît o să vrea Dumnezeu. El ne-a dat viaţa, el ne-o păzeşte : tot el, cînd vrea, şi-o ia înapoi. Aşa că alungă de la tine gîndul ăsta jalnic. Eşti tînără, iar acum trebuie să-ţi placă să trăieşti, ca să te bucuri de Romeo al tău. N-avea nici o grijă : vom găsi leac la toate. După cum vezi, în oraşul ăsta măreţ mă bucur, în ochii tuturor aproape, de o încredere nemărginită şi de un frumos renume. Dacă s-ar afla că am ştiut de căsătoria ta, m-aş alege şi cu pagubă, şi cu o ruşine nemaipomenită. Ce s-ar întîmpla însă dacă ţi-aş da otravă ? Nu am aşa ceva şi, chiar dacă aş avea, tot nu ţi-aş da, atît pentru că ar însemna păcat de moarte în faţa lui Dumnezeu, cît şi fiindcă mi-aş pierde toată încrederea de care mă bucur. Îţi poţi da bine seama că, de obicei, sînt puţine lucrurile care se fac fără să mă amestec şi eu, cu autoritatea mea. Nici n-au trecut cincisprezece zile de cînd stăpînul oraşului m-a folosit într-o treabă de cea mai mare însemnătate. Şi tocmai de aceea, fata mea, voi trudi bucuros pentru tine şi pentru Romeo şi voi face în aşa fel încît vei rămîne a lui Romeo, iar nu a acestui Lodrone, de care-o să scapi, aşa că nu va mai trebui să

mori. Numai că se cere să lucrăm în asemenea chip încît lucrurile să nu se afle niciodată. Am nevoie să fii sigură şi îndrăzneaţă, hotărîndu-te să faci tot ce-o să-ţi poruncesc, căci nu te vei alege nici măcar cu cea mai măruntă stricăciune : iar acum ascultă despre ce este vorba.

Aici, călugărul îi arătă lămurit ce era cu pulberea lui şi care-i erau puterile şi-i spuse că o încercase de mai multe ori şi că o găsise întotdeauna fără cusur.

— Pulberea asta, copila mea, zise călugărul, este nepreţuită şi nu dă greş, aşa că, fără nici o vătămare, o să te facă să dormi cît ţi-am spus, iar, în timp ce te vei odihni în cea mai deplină linişte, dacă înşişi Galenus, Hipocrat, Messure, Avicenna şi întreaga şcoală a celor mai străluciţi doctori care există ori au existat vreodată te-ar vedea şi ţi-ar pipăi pulsul, toţi, într-un singur glas, te-ar socoti moartă. Apoi, îndată ce-o vei fi mistuit, te vei trezi din somnul acela înşelător la fel de sănătoasă şi de frumoasă ca şi în fiecare dimineaţă cînd te dai jos din patul tău. Dac-o să bei, deci, cu apă, pulberea asta în zori, vei adormi în curînd, iar la ora de sculare, văzînd ai tăi că încă dormi, vor căuta să te trezească, dar nu vor izbuti. Vei rămîne fără puls şi rece, ca un sloi de gheaţă. Cei din casă vor chema doctorii şi neamurile, iar în cele din urmă toată lumea va crede că ai murit ; aşa că, pe înserat, te vor duce să te îngroape şi te vor aşeza în cripta familiei Capelletti. Acolo, te vei odihni liniştită toată noaptea aceea şi-a doua zi. În noaptea următoare vom veni să te scoatem, eu şi Romeo, pe care-l voi înştiinţa de toate cele întîmplate, printr-un trimis anume. Şi astfel el te va duce, în mare taină, la Mantova, şi te va ţine acolo, ascunsă, pînă cînd o să se încheie pacea între ai lui şi ai tăi, pace pe care îmi spune mie inima că n-o să-mi fie greu s-o înfăptui. Iar dacă nu faci cum îţi spun, eu, unul, nu văd cum te-aş mai putea ajuta. Ia seama însă : aşa cum ţi-am spus, trebuie să ţii totul ascuns în tine, căci altfel îţi vei strica şi rosturile tale, şi pe-ale mele.

Giulietta, care, ca să-l găsească pe Romeo, ar fi intrat şi-ntr-un cuptor încins, nu numai într-un mormînt, dădu deplină crezare spuselor călugărului şi, fără să se gîndească mai departe, primi totul, întocmai, şi spuse :

— Părinte, voi face tot ce-mi spui, aşa că mă las la mîna dumitale : şi nu te teme c-am să-i vorbesc cuiva despre asta, căci voi ţine totul ascuns, în cea mai deplină taină.

Călugărul alergă de îndată în odaia lui şi îi aduse fetei atîta pulbere cîtă ar fi încăput într-o lingură, învelită în puţină hîrtie. Giulietta luă pulberea, o puse în punga ei şi-i mulţumi din tot sufletul lui *frà* Lorenzo. Acesta, de-abia venindu-i să creadă că o copilă putea să fie atît de stăpînă pe ea şi atît de bărbată încît să se lase închisă într-o criptă, printre morţi, o întrebă :

— Spune-mi fata mea, n-o să te sperii de vărul tău, Tebaldo, care a fost ucis de-atît de puţină vreme şi zace în cripta unde vei fi aşezată şi unde trebuie să duhnească îngrozitor ?

— Părinte, răspunse cutezătoarea fată, de asta să nu vă pese ; căci şi dac-ar trebui să trec prin chinurile iadului, ştiind că l-aş întîlni pe Romeo, tot nu m-aş teme cîtuşi de puţin de focul acela veşnic.

— Facă-se atunci voia Domnului, grăi călugărul.

Giulietta se înapoie, plină de veselie, la maică-sa, iar, în timp ce se îndrepta spre casă, îi spuse :

— Măicuţă, îţi spun că *frà* Lorenzo este, fără nici o îndoială, un sfînt. Mi-a adus atîta alinare cu vorbele lui blînde şi sfinte, încît aproape că m-a scăpat de mîhnirea aceea cumplită care mă copleşea. Mi-a ţinut o mică predică în legătură cu suferinţa mea, dar atît de plină de evlavie şi de înţelepciune, încît e greu să ţi-o închipui.

Madonna Giovanna, care-şi vedea fata mult mai veselă decît de obicei, nu-şi mai încăpea în piele de bucuria pricinuită de veselia şi de alinarea durerii Giuliettei, aşa că-i răspunse :

— Copila mea dragă, ferici-te-ar Dumnezeu, îmi creşte inima văzîndu-te mai veselă ; e bine, deci să nu uităm datoria pe care-o avem faţă de duhovnicul ăsta al nostru. Se cade să-l iubim şi să-l ajutăm cu daniile noastre ; căci mănăstirea este săracă, iar el se roagă zilnic lui Dumnezeu pentru noi. Aminteşte-ţi cît mai des de el şi trimite-i cîte-o mîncare bună.

Luîndu-se după veselia părelnică pe care-o arăta fata, *madonna* Giovanna îşi închipui că aceasta scăpase într-adevăr de tristeţea de mai înainte şi i-o spuse şi bărbatului : şi erau amîndoi mulţumiţi şi liniştiţi, încetînd să mai bănuie că Giulietta ar fi îndrăgostită de careva, aşa cum crezuseră. Şi, cu toate că nu-şi puteau închipui pricina mîhnirii ei, se gîndeau c-o va fi întristat fie moartea vărului, fie cine ştie ce altă întîmplare neobişnuită. Ca atare, fiindcă le părea a fi totuşi prea tinerică, ar mai fi ţinut-o bucuroşi încă doi sau trei ani, fără să o mărite, dacă lucrul acesta n-ar fi adus nici o ştirbire a cinstei : povestea cu contele ajunsese însă atît de departe, încît, fără scandal, nu s-ar fi putut desface nimic din ceea ce se făcuse şi se încheiase. Fu hotărîtă şi ziua nunţii, iar Giuliettei i se aduseră belşug de veşminte bogate şi de nestemate. Se arăta plină de voie-bună, rîdea, glumea, de parcă mai erau o mie de ani pînă cînd să bea praful acela amestecat cu apă. Venind şi noaptea cînd, a doua zi, duminică, urma să aibă loc căsătoria, fata, fără să spună nimic nimănui, pregăti un pahar cu apă şi, ferindu-se s-o vadă bătrîna, şi-l puse la capul patului. În noaptea aceea, ea nu dormi însă deloc, sau mai deloc, frămîntînd în minte tot felul de gînduri. Apropiindu-se însă ivirea zorilor, cînd ea trebuia să bea apa şi praful, începu să i se înfăţişeze în închipuire Tebaldo, întocmai cum îl văzuse, adică rănit la gît şi plin tot de sînge. Şi gîndindu-se că avea să fie înmormîntată alături de el, şi că înăuntrul acelei clădiri se aflau atîtea trupuri neînsufleţite şi atîtea oseminte golaşe, îi trecu un fior prin trup, iar părul i se zbîrli pe cap, aşa că, doborîtă de spaimă, tremura ca o

frunză în vînt. Afară de asta, o sudoare rece o acoperi în întregime, părîndu-i-se, încetul cu încetul, că toți morții aceia aveau să o ciopîrțească în mii de bucăți. Frica aceasta o stăpîni cîtva timp, așa că nu știa ce să facă ; apoi, venindu-i cît de cît inima la loc, își spuse în sinea sa : „Vai mie ! Ce vreau să fac ? Unde vreau să mă las așezată ? Dar dacă, din întîmplare, m-aș trezi înainte de venirea călugărului și-a lui Romeo, ce-o să se întîmple cu mine ? O să pot eu îndura duhoarea aia cumplită pe care trebuie s-o răspîndească trupul cuprins de stricăciune al lui Tebaldo, cînd, acasă, nu pot suferi nici un miros urît, oricît de slab ar fi el ? Cine știe dacă în mormîntul ăla nu s-or găsi cumva vreun șarpe ori mii de viermi, de care eu mă tem și mă îngrozesc atît de mult ? Iar dacă nu sînt în stare să-i văd, cum o să pot răbda să-i știu alături de mine, ba chiar să mă atingă ? N-am auzit eu de atîtea și atîtea ori spunîndu-se că noaptea s-au petrecut nu știu cîte lucruri înspăimîntătoare, și nu în morminte, ci în biserici și în cimitire ?" Apăsată de acest gînd înfricoșător și închipuindu-și mii de lucruri cumplite, mai că se hotărî să nu înghită praful și fu cît pe-aci să-l împrăștie pe jos, aiurînd, frămîntată de tot felul de plăsmuiri năstrușnice, din care unele o îndemnau să-l înghită, iar altele îi aminteau nenumărate întîmplări înfricoșătoare. În cele din urmă, după ce visă cu ochii deschiși o bună bucată de timp, împinsă de puternica și aprinsa dragoste față de Romeo, sporită prin suferință, și văzînd că zorile începeau să se arate pe balconul dinspre răsărit, Giulietta, alungînd gîndurile potrivnice și sorbind dintr-o înghițitură și fără teamă praful și apa, se așeză să se odihnească și adormi în aceeași clipă. Bătrîna, care se culca în aceeași odaie cu ea, cu toate că își dăduse seama, în timpul nopții, că fata dormise foarte puțin sau aproape deloc, nu prinse de veste că aceasta înghițise băutura aceea, așa că, ridicîndu-se din pat, își văzu de treburile ei din casă, cum era de-

prinsă. Cînd veni apoi ora de sculare a fetei, bătrîna se înapoie, spunînd, îndată ce intră în odaie :

— Haide, sus, fiindcă e timpul să te scoli.

Deschizînd apoi ferestrele și văzînd că Giulietta nu se mișca și nici nu dădea semne c-ar fi trează, se apropie de ea, și smucind-o, îi spuse :

— Haide, sus, somnoroaso.

Buna bătrînă vorbea însă degeaba. Începu s-o zgîlțîie zdravăn și s-o scuture din toate încheieturile, iar apoi s-o tragă de nas și s-o ciupească, dar toată truda se dovedi zadarnică. Simțirile ei erau atît de stinse, încît n-ar fi trezit-o nici măcar tunetele cele mai cumplite și mai puternice, cu tot bubuitul lor înfricoșător. Îngrozită cumplit de aceasta și văzînd că fata nu mai dădea nici un semn de viață, arătînd întocmai ca un trup neînsuflețit, biata bătrînă fu sigură că Giulietta murise. Îndurerată, deci, peste măsură, alergă, plîngînd amarnic, să o găsească pe *madonna* Giovanna ; iar acesteia, copleșită de prea multă durere, de-abia putu să-i spună, gîfîind :

— *Madonna,* fata dumneavoastră a murit.

Mama o luă la fugă, cu pas grăbit, plîngînd într-una, și o găsi în starea pe care am arătat-o ; iar cît fu de copleșită de durere nici nu mai are rost să ne întrebăm. Țipetele ei sfîșietoare se auzeau pîn-la cer, în stare să înduioșeze pietrele și să domolească tigroaicele, atunci cînd pierderea puilor le înnebunește de furie. Plînsetele și răcnetele mamei și ale bătrînei se auziră în toată casa și-l îndemnară pe fiecare să alerge acolo de unde venea zarva. Sosi în goană și tatăl, care, găsindu-și fiica mai rece decît gheața și fără să dea nici un semn de viață, fu cît pe-aci să moară și el de durere. Răspîndindu-se din om în om, vestea despre cele întîmplate cuprinse întregul oraș. Veniră rudele și prietenii și, cu cît creștea numărul celor aflați în casă, cu atît sporea și plînsul. Se trimise fără zăbavă să fie aduși cei mai de seamă medici din oraș, care, după ce folosiră toate leacurile știute de ei ca fiind mai potrivite și mai aducătoare de sănătate,

dar care nu se dovediră de nici un ajutor, și după ce aflară ce fel de viață ducea fata încă de mai mult timp și că nu făcea altceva decît să plîngă și să suspine, ajunseră la părerea că Giulietta murise cu adevărat, înăbușită de prea multă durere. La auzul acestei păreri, plînsetele se înteţiră şi mai cumplit, iar în toată Verona nu se afla nimeni pe care să nu-l mîhnească o moarte atît de cruntă și de neașteptată ; mai presus de toți, îndurerată mamă era cea care plîngea sfîșietor și se văita, fără a vrea să primească nici o mîngîiere. Leșină de trei ori, în timp ce-și îmbrățișa fiica, și arăta la fel de neînsuflețită ca și aceasta. Durerea se adăuga deci la durere, iar plînsul la plîns. Se aflau în jurul ei numeroase femei, care se sileau cu toatele, cît puteau mai bine, să o mîngîie. Dăduse însă atît de mult frîu liber durerii și se lăsase atît de puternic stăpînită de ea, încît, copleșită de deznădejde, nu mai auzea ce i se spunea și nu făcea altceva decît să plîngă și să suspine, țipînd de se auzea pînă la cer și smulgîndu-și părul din cap, ca scoasă din minți. Nu mai puțin îndurerat, *messer* Antonio suferea cu atît mai mult cu cît izbutea mai puțin soția sa să-și ușureze jalea prin lacrimi. Deși ținea la fată ca la ochii din cap și era copleșit de o durere cruntă, avea totuși puterea să și-o înfrîneze, fiind mai stăpîn pe el.

Chiar în dimineața aceea, *frà* Lorenzo în scrise lui Romeo, aducîndu-i la cunoștință înțelegerea făcută în legătură cu pulberea și tot ce se mai întîmplase, precum și faptul că, în noaptea următoare avea să o scoată pe Giulietta din mormînt, aducînd-o apoi în odaia lui. Și îi ceru ca, tocmai de aceea, să lase totul deoparte și să vină travestit la Verona, el urmînd să-l aștepte pînă la miezul nopții, după care va face așa cum va socoti că e mai bine. Cînd termină de scris răvașul și îl pecetlui, i-l încredință unui călugăr, om de încredere al lui, căruia îi porunci să plece în aceeași zi la Mantova și să-l găsească pe Romeo Montecchio, dîndu-i doar lui scrisoarea, și nimănui altuia, oricine-ar fi fost acesta. Călugărul plecă

și sosi la Mantova destul de devreme, descălecînd în fața mînăstirii San Francesco. După ce se dădu jos de pe cal, căutîndu-l pe părintele stareț, căruia dorea să-i ceară un însoțitor, ca să nu trebuie să meargă singur prin oraș după treburi, află că nu cu mult înainte murise unul dintre călugării din mînăstirea aceea. Și fiindcă era o oarecare bănuială de ciumă, cei însărcinați cu paza sănătății socotiseră că sus-pomenitul călugăr fusese răpus de molimă, cu atît mai mult cu cît se descoperise că avea la vintre o umflătură mult mai mare decît un ou, ceea ce dovedea sigur și limpede ca lumina zilei că nu putea fi vorba de altă boală. Ori, iată că tocmai atunci cînd călugărul veronez cerea un însoțitor, picară și zbirii, care îi poruncică stareţului, din partea căpeteniei orașului și sub amenințarea unei pedepse grele, că, dacă ţinea la mila principelui, să nu îngăduie nimănui, cu nici un preţ, ieșirea din mînăstire. Călugărul venit de la Verona încercă totuși să spună că de-abia sosise acolo și că nu luase legătură cu nimeni ; se osteni însă zadarnic și, drept urmare, cu tot necazul lui, trebui să rămînă în mînăstire, împreună cu ceilalți călugări. Nu-i dădu deci lui Romeo nefericita aceea de scrisoare și nici nu-i trimise vreo vorbă prin cineva. Ceea ce, după cum o să aflați pe măsură ce veți citi mai departe, fu pricina unei nenorociri cumplite și a unui scandal nemaipomenit.

În timpul acesta, în Verona, se făceau pregătiri pentru înmormîntarea fetei, care trecea drept moartă, și se hotărî ca slujba să aibă loc seara, tîrziu, în aceeași zi. Aflînd că Giulietta murise, Pietro, servitorul lui Romeo, se înspăimîntă și hotărî să plece la Mantova, așteptînd mai întîi ceasul îngropăciunii, ca să o vadă pe fată dusă la groapă și ca să-i poată spune lui stăpînu-său că o văzuse moartă, avînd de gînd ca, dacă putea să iasă din Verona, să călărească toată noaptea și să intre în Mantova îndată după deschiderea porților orașului. În jalea întregului popor, racla în care zăcea Giulietta fu ridicată deci tîrziu și dusă la San Francesco, însoțită de alaiul

tuturor preoţilor şi călugărilor din Verona. Pietro era atît de uluit şi atît de năucit de mila pentru stăpînu-său, pe care-l ştia că n-o iubea decît pe Giulietta, încît nici nu-i trecu prin minte să se ducă să-l vadă pe *frà* Lorenzo şi să stea de vorbă cu el, cum obişnuia să facă în alte dăţi. Căci dacă s-ar fi dus să-l găsească pe călugăr, ar fi aflat toată povestea cu pulberea ; iar dacă i-o spunea lui Romeo, nu s-ar mai fi petrecut nici una din nenorocirile care au urmat. Aşa că, îndată ce o văzu pe Giulietta în raclă şi o recunoscu, fără nici o putinţă de îndoială, sări pe cal şi merse întins pînă la Villafranca, unde se opri puţin, ca să-şi odihnească bidiviul şi să tragă un pui de somn. Sculîndu-se apoi cam cu două ore înainte de a se face ziuă, ajunse la Mantova o dată cu răsăritul soarelui şi se îndreptă spre locuinţa stăpînului.

Să ne înapoiem însă la Verona. După ce fu dusă în biserică şi se făcu slujba pentru cei morţi, cu mare pompă, cum se obişnuieşte în asemenea împrejurări, fata fu purtată în criptă, cam în prima jumătate de ceas a nopţii. Cripta era foarte mare şi construită din marmură, afară din biserică, în cimitir ; iar cu o latură era lipită de un zid, care dădea spre un alt cimitir, pe o lungime de trei sau patru braţe, avînd şi cîteva ferestruici, destul de ridicate faţă de pămînt, prin care se aruncau dincolo osemintele celor mai de mult îngropaţi. Îndată ce se deschise cripta, *frà* Lorenzo porunci ca trupul lui Tebaldo, care, fiindcă fusese slab de felul lui iar cu prilejul morţii pierduse tot sîngele, putrezise prea puţin şi nu mirosea prea greu, să fie tras pe una din laturi. Ceru apoi să se măture cripta şi să se curețe şi, fiindcă înmormîntarea fetei fusese lăsată în seama lui, aşeză racla înăuntru, cît se putu mai uşor, punîndu-i pretinsei moarte şi o pernă sub cap. După aceea, cripta fu închisă la loc.

Cînd intră în casă, Pietro îl găsi pe Romeo stînd încă în pat şi, îndată ce i se înfăţişă, împiedicat fiind de lacrimi şi de suspine, nu izbuti să scoată nici o vorbă din gură. Nespus de mirat şi fără să se gîndească la ceea ce

se întîmplase, ci la cu totul alte nenorociri, Romeo îl întrebă :

— Pietro, ce ai ? Ce veşti mi-aduci de la Verona ? Ce fac taică-meu şi ceilalţi din familia noastră ? Vorbeşte, nu mă ţine pe jar : ce-a putut să se întîmple, de eşti atît de răvăşit ? Hai, grăieşte o dată.

În cele din urmă, stăpînindu-şi durerea, Pietro îi spuse, poticnindu-se şi aproape în şoaptă, că Giulietta murise, văzînd chiar el cum era dusă la groapă, şi că lumea zicea că murise de durere. La auzul acestei veşti atît de sfîşietoare şi de cumplite, Romeo rămase cîtva timp ca scos din minţi : apoi sări din pat ca un nebun şi spuse :

— Aha, trădătorule de Romeo, necredinciosule, vicleanule şi nerecunoscătorule ce-l depăşeşti pe oricare alt nerecunoscător ! Nu durerea ţi-a ucis nevasta : căci nu se moare de durere ; tu, însă, nemilosule, ai fost călăul, tu ai fost ucigaşul, tu ai omorît-o. Ea ţi-a scris, doară, că doreşte ca mai degrabă să moară decît să se lase măritată cu altcineva şi ţi-a cerut să te duci şi s-o scoţi, cu orice preţ, din casa lui taică-său. Iar tu, nerecunoscătorule, tu, leneşule, tu, prea puţin iubitorule, tu, cîine, îi trimiteai vorbă c-o să faci şi-o să dregi, c-o să te duci, ca să stea liniştită, şi amînai zi după zi, neputîndu-te hotărî să întreprinzi ceea ce voia ea. Ai stat deci cu mîinile-n sîn, aşa că Giulietta a murit, iar tu trăieşti. Vai ţie, trădătorule ! De cîte ori nu i-ai scris şi nu i-ai spus prin viu grai că nu poţi trăi fără ea ? Şi iată că totuşi trăieşti ! Unde crezi tu că se află Giulietta ? Ea rătăceşte pe-aici prin casă, aşteptînd ca tu s-o urmezi, şi-şi spune în sinea sa : „Iată-l pe mincinosul şi pe prefăcutul îndrăgostit, iată-l pe soţul necredincios, care, la vestea c-am murit, continuă să trăiască". Iartă-mă, iartă-mă, soţie multiubită, căci îmi mărturisesc atît de greul păcat. Cum însă durerea pe care o simt a fi peste măsură de chinuitoare nu-i totuşi în stare să mă ucidă, voi face eu cu mîna mea ceea ce-ar trebui să facă ea. În ciuda durerii şi-a morţii,

care nu vor să-mi curme firul vieţii, îmi voi pune singur capăt zilelor.

Spunînd aceasta, puse mîna pe spada ce se afla la capătul patului şi, scoţînd-o la repezeală din teacă, o întoarse spre piept, oprind-o cu vîrful în dreptul inimii. Numai că bunul Pietro, servitorul, se dovedi a fi atît de iute în a-i smulge arma din mînă, încît Romeo nu-şi putu face nici un rău. Îi spuse apoi toate acele cuvinte pe care un servitor credincios trebuie să i le spună stăpînului, într-o asemenea împrejurare ; şi certîndu-l, cuminte, pentru o astfel de nebunie, îl îmbărbătă cît se pricepu şi cît putu mai bine, îndemnîndu-l să-şi facă datoria de a trăi, de vreme ce tinerei moarte nu-i mai putea fi de nici un ajutor omenesc. Vestea acestei neaşteptate nenorociri îl uluise pe Romeo atît de mult încît aproape că-l înmărmurise, preschimbîndu-l în stană de piatră, aşa că nici măcar o lacrimă din ochi nu putea să-i cadă. Iar cine l-ar fi privit în faţă l-ar fi luat drept statuie, mai degrabă decît om viu. Nu trecu însă mult şi lacrimile începură să-i curgă atît de îmbelşugate încît părea să se fi preschimbat într-un izvor, din care ţîşnea cu putere o vînă de apă. Cuvintele pe care le rostea, plîngînd şi suspinînd, ar fi înduioşat pînă şi inimile barbare cele mai crîncene şi mai împietrite. Îndată ce durerea lăuntrică prinse să i se mai domolească, Romeo, frămîntat de gînduri, începu şi el să se lase stăpînit de tot soiul de porniri, care de care mai crunte, şi să facă loc unor gînduri deznădăjduite şi ucigaşe, hotărînd că, de vreme ce draga lui Giulietta murise, nu mai avea rost să trăiască nici el. Nu îşi dezvălui însă prin nici un semn această hotărîre crîncenă şi nici nu suflă o vorbă despre ea, ci, dimpotrivă, ascunse totul în sufletul lui, pentru ca, pe viitor, nici slujitorul, nici altcineva, să nu împiedice cumva îndeplinirea a ceea ce hotărîse să facă. Îi porunci deci lui Pietro, singurul cu care se afla în odaie, să nu stea cu nimeni de vorbă despre moartea soţiei sale şi, mai ales, să nu dezvăluie greşeala în care fusese cît pe-aci să cadă,

voind să-şi ia singur zilele : îi ceru apoi să pregătească doi cai odihniţi, fiindcă voia să plece la Verona.

— Vreau, spuse el, ca tu să pleci neîntîrziat, fără să sufli o vorbă nimănui ; iar îndată ce-ai să ajungi la Verona, fără să-i spui lui taică-meu că urmează să vin şi eu, îngrijeşte-te să găseşti sculele trebuincioase pentru deschiderea criptei în care se află înmormîntată nevastă-mea, precum şi proptele pentru lespede, căci în seara asta, tîrziu, voi intra în Verona şi voi veni drept la căsuţa în care locuieşti tu, în fundul grădinii noastre, iar între cel de-al treilea şi cel de-al patrulea ceas vom merge la cimitir, unde vreau să o văd încă o dată pe nefericita mea soţie, aşa moartă, cum zace acolo. Apoi, dis-de-dimineaţă, voi ieşi ca un necunoscut din Verona, iar tu mă vei urma ceva mai tîrziu şi ne vom înapoia aici în oraş.

Şi, fără să mai zăbovească, îl trimise pe Pietro înapoi, la Verona. Îndată ce acesta plecă, Romeo îi scrise lui taică-său o scrisoare şi îi ceru să-l ierte că se însurase fără îngăduinţa lui, povestindu-i cu de-amănuntul şi cum se îndrăgostise, şi cum se însurase. Îl rugă apoi cu multă duioşie să aibă bunătatea şi să facă o slujbă de pomenire la mormîntul Giuliettei, ca al unei nurori ce-i era, slujbă pe care s-o plătească din veniturile lui şi care să se repete mereu. Romeo avea cîteva proprietăţi pe care o mătuşă, la moartea ei, i le lăsase prin testament, numindu-l moştenitor al ei. Se îngriji şi de Pietro, aşa încît acesta, fără să atîrne de nimeni, putea să trăiască îndestulat. Şi stărui mult pe lîngă taică-său în legătură cu aceste două lucruri, arătîndu-i că era vorba de voinţa lui cea din urmă ; şi fiindcă mătuşa asta murise numai de cîteva zile, îl rugă pe taică-său ca atunci cînd vor fi primite cele dintîi venituri ale proprietăţilor sale, acestea să fie împărţite toate săracilor, în numele iubirii faţă de Dumnezeu. După ce scrise şi pecetlui scrisoarea, şi-o puse în sîn. Luă apoi o sticluţă plină cu apă foarte otrăvitoare şi, îmbrăcat ca un neamţ, se urcă pe cal, spunîndu-le alor

săi, care rămîneau acasă, că se va înapoia a doua zi, devreme, şi nu îngădui să fie însoţit de nici unul dintre ei. Mergînd aşadar cu rîvnă, pătrunse în Verona la ceasul rugăciunii de seară şi se îndreptă spre locuinţa lui Pietro, pe care-l găsi acasă şi care pregătise tot ceea ce i se poruncise : şi astfel, către cel de-al patrulea ceas al nopţii, cu sculele şi cu uneltele de care crezură că s-ar putea să aibă nevoie, se îndreptară către fortăreaţă şi, fără să întîlnească nici o oprelişte, ajunseră în cimitirul bisericii San Francesco. Acolo, găsind cripta în care se afla Giulietta, o deschiseră cu băgare de seamă şi cu iscusinţă, sprijinind capacul cu proptele puternice. Din porunca lui Romeo, Pietro adusese cu el şi unul din felinarele acelea pe care unii le numesc oarbe, iar alţii surde ; aprinzîndu-l, acesta le dădu lumină, ajutîndu-i să deschidă cripta şi să sprijine lespedea, după cuviinţă. Romeo pătrunse deci înăuntru şi, văzînd-o pe multiubita lui soaţă, îi păru a fi cu adevărat moartă. De îndată, Romeo se prăbuşi leşinat alături de Giulietta, mult mai neînsufleţit decît ea ; şi rămase acolo o oarecare bucată de vreme, atît de copleşit de durere încît fu cît pe-aci să moară cu adevărat. Venindu-şi apoi în fire, îşi îmbrăţişă soaţa multiubită şi, sărutînd-o de mai multe ori, îi scălda chipul palid cu lacrimi, dar, împiedicat de plînsul hohotitor, nu izbutea să înseileze nici o vorbă. Plînse mult şi de-abia apoi rosti o mulţime de cuvinte care ar fi înduioşat şi inimile cele mai împietrite din lume. În cele din urmă, hotărît fiind să-şi pună capăt zilelor, luă sticluţa pe care o adusese şi, ducînd-o la gură, sorbi dintr-o singură înghiţitură tot lichidul otrăvitor care se afla înăuntru. După aceea, îl chemă pe Pietro, care aştepta într-un colţ al cimitirului, şi-i spuse să urce pînă la el. Cînd acesta se urcă şi se sprijini pe marginea criptei, Romeo îi vorbi astfel :

— Iat-o aici, vai, Pietro, pe nevasta mea, pe care ştii în parte şi tu cît am iubit-o şi cît o iubesc. Mi-am dat seama că pot să trăiesc fără ea la fel cum poate trăi un trup fără suflet, aşa că am adus cu mine apa şarpelui, care, cum ştii şi tu, ucide un om în mai puţin de o oră, şi am băut-o de bunăvoie şi cu plăcere, ca să rămîn neînsufleţit, alături de aceea pe care am iubit-o atît de mult cît am fost în viaţă, căci, dacă, viu fiind, nu mi-a fost cu putinţă să o am alături de mine, măcar mort să pot fi îngropat lîngă ea. Iată sticluţa cu apa pe care, de ţi-aduci cumva aminte, ne-a dat-o, la Mantova, spoletanul acela ce umbla cu vipere vii şi cu tot soiul de alţi şerpi. În marea lui milă şi cu nesfîrşita-i bunătate, Dumnezeu să mă ierte ; căci mi-am luat singur zilele nu ca să-l jignesc pe el, ci ca să nu rămîn în viaţă fără soaţa mea multiubită. Şi, cu toate că-mi vezi ochii scăldaţi în lacrimi, să nu-ţi închipui c-aş plînge de mila mea, fiindcă mor tînăr : plînsul meu izvorăşte din cumplita suferinţă pricinuită de moartea ei, care merita să ducă o viaţă mai veselă şi mai liniştită. Îi vei da scrisoarea asta lui taică-meu, căruia i-am scris ce doresc să facă după moartea mea, atît în privinţa acestui mormînt, cît şi în ce-i priveşte pe servitorii mei care se află la Mantova. Ţie, care m-ai slujit întotdeauna cu credinţă, ţi-am lăsat atîta încît n-o să mai ai nevoie să slujeşti pe altcineva. Sînt încredinţat că taică-meu va împlini întru totul ceea ce i-am scris. Şi-acum, haide, simt că se-apropie sfîrşitul, întrucît îmi dau seama că otrava din apa aducătoare de moarte mă cotropeşte, năpădindu-mi toate mădularele. Acoperă cripta la loc şi lasă-mă să mor aici, lîngă doamna mea.

Cuvintele acestea îl copleşiră atît de mult pe Pietro, încît inima păru gata să i se strivească în piept din pricina uriaşei dureri pe care o încerca. Îi vorbi mult stăpînului, dar totul se dovedi a fi în zadar : căci nici un leac nu mai putea înfrînge apa ucigaşă, care pusese, între timp, stăpînire pe toate părţile trupului. Luînd-o pe Giulietta în braţe, Romeo aştepta moartea, apropiată şi de neocolit, neîncetînd să-i spună lui Pietro să acopere cripta la loc. Tocmai atunci, sfîrşindu-se puterea pulberei pe care o înghiţise şi care se mistuise, se trezi şi Giuliet-

ta și, simțindu-se sărutată, se temu ca nu cumva să o sărute călugărul, împins de vreo poftă desfrînată, în timp ce încerca să o scoată de-acolo ori să o ducă în brațe, către odaia lui, așa că spuse :

— Aha ! părinte Lorenzo, și cum rămîne cu credința pe care-o avea Romeo în dumneata ? Dă-te la o parte !

Și scuturîndu-se, ca să-i scape din brațe, deschise ochii, dar, văzînd că se afla în brațele lui Romeo, pe care îl recunoscu foarte bine, deși era îmbrăcat în haine nemțești, îi spuse :

— Vai de mine, viața mea, ești aici, ești aici ? Unde e *frà* Lorenzo ? De ce nu mă scoateți din mormîntul ăsta ? Haidem de-aici, pentru numele lui Dumnezeu.

Îndată ce-o văzu deschizînd ochii și-o auzi vorbind, Romeo, dîndu-și seama că Giulietta nu murise, ci era vie, se și bucură, se și întristă, în același timp, și strîngînd-o la piept pe atît de iubita lui nevastă, grăi :

— Ah, viață a vieții mele și inimă a trupului meu, care om pe lume s-a mai bucurat vreodată atît cît mă bucur eu în clipa aceasta, de vreme ce, după ce-am fost sigur că ai murit, te țin vie și sănătoasă în brațele mele ? Dar care durere a mai atins-o ca mărime pe a mea și care suferință, oricît de chinuitoare, se poate măsura cu jalea mea, acum cînd simt că am ajuns la sfîrșitul nefericitelor mele zile și că îmi pierd viața tocmai cînd trebuia să mă bucur mai mult că trăiesc ? Căci jumătatea de ceas pe care-o mai am de stat cu tine înseamnă tot timpul cît mai pot rămîne pe lumea asta. Cînd oare s-au mai întîlnit, într-o singură ființă și în aceeași clipă, durerea cea mai cruntă și bucuria cea mai deplină pe care simt că le trăiesc eu acum ? Sînt fericit și cum nu se poate mai bucuros și mai mulțumit, căci, pe neașteptate, te văd în viață pe tine, soața mea preadulce, pe care te-am crezut moartă și te-am plîns atît de amarnic. Și-i adevărat, gingașa mea soțioară, că, în privința aceasta, trebuie să mă bucur împreună cu tine : încerc însă o jale nemăsurată și o durere fără seamăn gîndindu-mă că foarte curînd

nu-mi va mai fi îngăduit să te văd, să te aud și să stau alături de tine, bucurîndu-mă de preadulcea ta tovărășie, atît de rîvnită de mine. E-adevărat că bucuria de-a te vedea în viață întrece cu mult jalea care mă chinuie, apropiindu-se ceasul cînd va trebui să ne despărțim ; și-l rog pe Domnul Dumnezeul nostru ca anii pe care-i răpește nefericitei mele tinereți să îi adauge vieții tale și să-ți îngăduie să trăiești îndelung, bucurîndu-te de o soartă mai fericită decît a mea ; căci îmi dau seama că viața mea s-a sfîrșit.

Auzind spusele lui Romeo, Giulietta, ridicîndu-se puțin, grăi :

— Ce fel de vorbe sînt astea pe care mi le spui, stăpîne drag ? Asta e mîngîierea pe care voiai să mi-o dai și ai venit tocmai de la Mantova ca să-mi aduci o veste atît de rea ? Ce anume te frămîntă ?

Nefericitul Romeo îi vorbi atunci despre otrava pe care o băuse.

— Vai mie, vai mie ! spuse atunci Giulietta, ce-mi este dat să aud ? Ce poveste îmi spui ? Nenorocita de mine ! Așadar, după cîte aflu, *frà* Lorenzo nu ți-a scris despre cele puse la cale între noi amîndoi ? Și doar îmi făgăduise că-ți va scrie despre toate !

Și astfel, copleșită de o jale amarnică, lăcrimînd, strigînd, suspinînd și ieșindu-și aproape din minți, nemîngîiata copilă povesti cu de-amănuntul ceea ce ea și călugărul puseseră împreună la cale, ca să nu fie silită să se mărite cu bărbatul pe care voia taică-său să i-l dea. Iar asta spori cu o nemăsurată durere chinurile prin care trecea Romeo. Și-n timp ce Giulietta jelea cumplit nenorocirea lor și învinuia de nespusă cruzime și cerul, și stelele, și toate celelalte elemente, Romeo zări trupul răposatului Tebaldo, pe care, după cum ați aflat, îl ucisese chiar el, cu cîteva luni în urmă, în încăierare, și recunoscîndu-l, spuse, uitîndu-se într-acolo :

— Oriunde te-ai afla tu, Tebaldo, trebuie să știi că n-am voit să te lovesc, ci am intrat în învălmășeală ca

s-o domolesc și te-am îndemnat să-ți retragi oamenii tăi, căci eu pe ai mei i-aș fi silit să lase armele jos ; numai că ție, stăpînit de mînie și de ura străveche, nu ți-a păsat de spusele mele, ci, cu suflet nelegiuit, te-ai repezit, îndîrjit, asupra mea. Silit de tine și pierzîndu-mi răbdarea, n-am vrut să dau cîtuși de puțin înapoi : și, apărîndu-mă, soarta ta rea a vrut să te ucid. Acum, îți cer iertare pentru lovitura pe care am dat-o trupului tău : iar asta, cu atît mai mult cu cît îți și devenisem rudă, prin vara ta, pe care o luasem de nevastă. Iar dacă rîvneai să te răzbuni pe mine, iată că ți-ai împlinit dorința. Dar ce răzbunare mai mare puteai să-ți dorești decît să știi că acela care te-a ucis s-a otrăvit singur, alături de tine, și moare, nesilit de nimeni, înaintea ochilor tăi, mai rămînînd și îngropat lîngă tine ? Și dacă ne-am înfruntat cît timp am fost în viață, morți, vom sta în același mormînt, fără să ne certăm.

La auzul acestor înduioșătoare cuvinte ale lui Romeo și la plînsetele Giuliettei, Pietro rămăsese ca o stană de piatră ; și nu-și dădea seama dacă era adevărat ceea ce vedea și auzea, ori dacă nu cumva visa, și nu mai știa nici ce să spună, nici ce să facă : atît era de uluit ! Sărmana Giulietta, mai îndurerată decît oricare altă femeie, după ce se jelui la nesfîrșit, îi spuse lui Romeo :

— De vreme ce n-a fost voia lui să trăim împreună, primească Domnul măcar să rămîn îngropată alături de tine. Și fii sigur că, orice mi s-ar întîmpla, eu de aici, fără tine, nu voi pleca niciodată.

Luînd-o din nou în brațe. Romeo prinse s-o roage, plin de duioșie, să-și aline durerea și să se îngrijească de viața ei ; căci el ar pleca liniștit, dacă ar fi sigur că nu va muri și ea ; iar în legătură cu asta îi mai spuse încă o mulțime de lucruri. Se simțea tot mai sleit, iar vederea i se întunecase, aproape cu desăvîrșire ; cît despre celelalte puteri ale trupului, slăbiseră pînă într-atît încît nici nu se mai putea ține pe picioare. Așa că, lăsîndu-se moale, se prăbuși, iar apoi, uitîndu-se cu milă în ochii îndureratei neveste, îi spuse :

— Vai mie, viața mea, mor.

Din nu se știe ce pricină, *frà* Lorenzo nu voise să o ducă pe Giulietta în odaia lui chiar în noaptea cînd fusese înmormîntată. În noaptea următoare, văzînd că Romeo nu se arăta, își luă uneltele și împreună cu un călugăr de încredere, veni să deschidă cripta, sosind acolo chiar atunci cînd Romeo se prăbușise ; zărind însă cripta gata deschisă și recunoscîndu-l pe Pietro, îi spuse :

— Bine v-am găsit, dar unde este Romeo ?

Auzindu-i glasul și recunoscîndu-l, Giulietta, săltîndu-și capul, grăi :

— Dumnezeu să te ierte : n-aș zice că te-ai grăbit să-i trimiți scrisoarea lui Romeo.

— I-am trimis-o, răspunse călugărul, și a dus-o chiar fratele Anselmo, pe care-l cunoști și tu. Dar de ce-mi vorbești astfel ?

Zguduită de plîns, Giulietta îi spuse :

— Vino încoace și o să vezi.

Călugărul sări în criptă și văzîndu-l pe Romeo zăcînd întins și de-abia mai suflînd, grăi :

— Romeo, băiatule, ce e cu tine ?

Deschizîndu-și ochii aproape lipsiți de lumina vieții, Romeo îl recunoscu și îi spuse încetișor că i-o dădea în grijă pe Giulietta, el nemaiavînd nevoie nici de ajutor, nici de sfat, și că, părîndu-i rău de necazurile pe care i le făcuse, își cerea iertare și de la el, și de la Dumnezeu. Cu mare greutate izbuti nefericitul îndrăgostit să rostească aceste ultime cuvinte și să-și izbească încetișor pieptul : căci, pierzîndu-și orice putere și închizînd ochii, își dădu sufletul. Cît a fost de greu, de îngrozitor și aproape de neîndurat lucrul acesta pentru nemîngîiata soție nu-mi vine să cred că aș putea s-o arăt ; să se gîndească însă la asta oricine iubește cu adevărat și să-și închipuie că i-ar fi dat să vadă o asemenea cutremurătoare priveliște. Chinuindu-se cumplit și fără folos, Giu-

lietta îl plînse îndelung ; și după ce rosti zadarnic, de numeroase ori, numele iubit, se prăbuși sfîrșită peste trupul bărbatului și rămase o bună bucată de vreme leșinată. Îndurerați peste măsură, călugărul și Pietro nu se lăsară pînă ce n-o aduseră din nou la viață. Cînd se trezi, își strînse mîinile una-ntra-alta și, dînd frîu liber lacrimilor, vărsă mai multe decît a vărsat vreodată o altă femeie ; și sărutînd trupul neînsuflețit, spunea :

— Vai mie, preadulce liman al gîndurilor mele și al tuturor bucuriilor de care am avut parte vreodată, scump și singur stăpîn al meu. Cum te-ai schimbat pentru mine din dulce în amar ! În floarea tinereții frumoase și pline de farmec, tu ți-ai sfîrșit calea ta, fără să-ți pese de viața pe care toată lumea o prețuiește atît de mult. Ai vrut să mori, atunci cînd altora le place cel mai mult să trăiască, și ai ajuns la sfîrșitul acela la care, mai devreme sau mai tîrziu, le e dat tuturor să ajungă. Ai venit, stăpîne, să-ți pui capăt zilelor la pieptul celei pe care ai iubit-o mai mult decît pe oricine altcineva și care nu te iubește decît pe tine ; și ai venit să te îngropi de bună voie acolo unde credeai c-o vei găsi pe ea moartă și înmormîntată. Nu te-ai gîndit niciodată că vei avea parte de lacrimile acestea ale mele atît de amare și atît de curate. Și n-ai crezut că te vei duce pe lumea cealaltă și că nu mă vei găsi acolo. Sînt încredințată că, negăsindu-mă, te-ai înapoiat aici, să vezi dacă nu vin după tine. Nu simt eu că duhul tău rătăcește în jur și se miră, ba chiar se întristează, văzînd că pot să întîrzii atît de mult ? Te văd, stăpîne, te simt, te cunosc și știu că nu aștepți altceva decît venirea mea. Nu-ți fie teamă, stăpîne, nu-ți face griji că aș vrea să rămîn aici, lipsită de dragostea ta, căci, fără tine, viața mi-ar părea aspră și mai plină de suferințe decît orice fel de moarte pe care omul și-o poate închipui. Fiindcă, fără tine, n-aș mai trăi și, chiar dacă altuia i s-ar părea că trăiesc, viața aceea ar fi pentru mine o moarte necontenită și chinuitoare. Așa că, stăpîne preaiubit, fii sigur că nu va trece mult și voi

veni să rămîn veșnic împreună cu tine. Dar, ca să scap de viața asta nenorocită și chinuită, ce tovărășie aș putea oare găsi, ca să-mi fie mai dragă și mai credincioasă, pentru a nu veni după tine și a nu-ți urma pașii tăi ? După cîte cred eu, nici una, bineînțeles.

Copleșiți de o milă nesfîrșită, călugărul și Pietro, care se aflau lîngă ea, plîngeau și încercau, cît se pricepeau, să-i aducă o oarecare alinare : totul era însă zadarnic.

— Fata mea, îi spuse *frà* Lorenzo, ceea ce s-a făcut nu mai poate fi desfăcut. Dacă l-am putea învia pe Romeo cu ajutorul lacrimilor, am fi toți numai lacrimi, ca să-l ajutăm, dar nu există leac în privința asta. Mîngîie-te și cată să trăiești, iar dacă nu vrei să te întorci la tine-acasă, mă bate gîndul să te închid într-o sfîntă mănăstire, unde, slujindu-l pe Domnul, o să te poți ruga pentru sufletul dragului tău Romeo.

Giulietta nu voia cu nici un preț să-l asculte, ci, stăruind în cumplita ei hotărîre, se căina că nu-i era cu putință să aducă înapoi viața dragului său Romeo, jertfindu-și-o pe a ei, și nu mai voia decît să moară. Își dădu deci sufletul, sleită de orice putere și fără să scoată o vorbă, cu iubitul ei Romeo la piept. Iată însă că în timp ce Pietro și cei doi călugări se frămîntau în jurul neînsuflețitei fete, închipuindu-și că era leșinată, cîțiva paznici de noapte ai curții, trecînd întîmplător prin părțile acelea, văzură lumină în criptă și alergară cu toții într-acolo. Cînd ajunseră, îi înșfăcară pe călugări și pe Pietro ; iar după ce aflară jalnica întîmplare a nefericiților îndrăgostiți, lăsîndu-i pe călugări sub pază puternică, îl duseră pe Pietro în fața lui *signor* Bartolomeo, căruia îi făcură cunoscut în ce împrejurări îl găsiseră. După ce porunci să i se spună cu de-amănuntul toată povestea celor doi îndrăgostiți, *signor* Bartolomeo, fiindcă între timp se luminase de ziuă, se ridică și voi să vadă cele două trupuri neînsuflețite. Știrea despre această întîmplare nenorocită se împrăștie în întreaga Veronă, așa încît locuitorii alergară, cu mic, cu mare, spre locul cu pricina.

Călugării şi Pietro fură iertaţi şi, spre jalea familiilor Montecchi şi Capelletti, ca şi a întregului oraş, cei doi fură înmormîntaţi cu mare pompă ; iar *signor* Bartolomeo ţinu ca îndrăgostiţii să fie aşezaţi în aceeaşi criptă. Şi astfel se făcu pace între neamul Montecchi şi neamul Capelletti, deşi, pe urmă, aceasta nu ţinu totuşi cine ştie cît. Adînc îndurerat, tatăl lui Romeo, după ce citi scrisoarea feciorului, împlini întru totul voinţa acestuia. Iar pe mormîntul celor doi îndrăgostiţi fu săpat în piatră următorul epitaf, care grăia astfel :

C-ar fi murit frumoasa-i soţie, socotea
Romeo şi de-aceea nu vru să mai trăiască :
Bău din apa care se zice că-i şerpească,
Luîndu-şi viaţa singur, alăturea de ea.

Cînd fata înţelese nenorocirea grea,
Veni lîngă stăpînu-i, îl plînse cu iubire
Cît mai avu putere, şi de nelegiuire
Învinui şi cerul şi fiecare stea.

Cum soţu-i — vai ! — sfîrşise cu traiul pămîntesc,
Mai moartă decît dînsul, abia şopti cu greu :
„Să-mi pot urma stăpînul, dă-mi, Doamne,-ngăduinţă.

Şi nu mă rog, nu caut, nu cer şi nu doresc
Decît ca unde-ar merge el, să mă duc şi eu".
Şi cum rosti acestea, muri de suferinţă.

BANDELLO

către preastrălucitul şi viteazul senior

signor

CESARE FREGOSO

cavaler al ordinului regelui preacreştin

Se întîmplă destul de des, preastrălucite stăpîne, ca neînfrînata poftă a răzbunării, amestecată cu rîvna apărării cinstei, să-l împingă pe om la fapte primejdioase şi nesăbuite ; căci, în chip mai mult decît obişnuit, nici un om jignit, dacă are cît de cît sînge în vine, nu se mulţumeşte să-i aducă celui ce l-a jignit o jignire egală cu jignirea sau cu paguba suferită, ci se sileşte să plătească totul cu vîrf şi-ndesat, arătîndu-se, cînd e vorba de-o răzbunare, nu numai darnic, ci de-a dreptul risipitor. Ba mai vezi şi cum vreunui om mare, numai fiindcă-şi închipuie că se va putea răzbuna măcar într-o oarecare măsură, nu-i pasă că trebuie să înfrunte mii de primejdii ucigătoare. Şi, tocmai de aceea, în multe părţi din Italia şi de aiurea, am văzut şi am auzit povestindu-se despre nenumărate ucideri şi nimiciri de familii cum nu se poate mai nobile. Iar eu cred că lucrurile acestea se întîmplă din pricină că pofta de răzbunare, care pare atît de dulce, îl împinge pe om, încetul cu încetul, dincolo de hotarele raţiunii ; şi aprinde atît de tare mînia încît, orbind ea mintea, sufletul nu mai poate face altceva decît să se gîndească tot timpul cum ar putea să-şi lovească vrăjmaşul, aşa că nu mai ţine seama de numeroasele şi feluritele primejdii care se văd ivindu-se zilnic. De cele mai multe ori, orbirea aceasta a minţii vine şi din pricină că, pu-

nînd judecata sub obroc, îngăduim nesăbuitei noastre pofte să înșface frîiele necugetatelor noastre fapte. Înșelați deci de propriile noastre patimi, care ne fac să luăm albul drept negru și negrul drept alb, mergem ca orbii, împleticindu-ne încoace și-ncolo, fără a fi în stare să găsim calea de mijloc, cea în care sălășluiește virtutea; iar de cele mai multe ori ne rătăcim atît de mult, încît ne apropiem de marginile drumului, întotdeauna pline de stricăciune, și-n loc să îndrăgim virtutea, îmbrățișăm viciul. Așa se face că judecata noastră, fiind vătămată și becisnică, nu e în stare să deosebească și să aleagă ce este mai bine de făcut și se ține aproape întotdeauna de ce e mai rău. De aceea, vedem în fiecare zi că numărul celor care se țin după viciu este mult mai mare decît numărul celor care urmează virtutea! Și, cu toate acestea, ar trebui ca fiecare să caute, cu drag, plin de rîvnă și dîndu-și toată silința, calea cea adevărată și dreaptă, fără să se sperie ori să se înfricoșeze de nici o osteneală, ci să pășească încrezător înainte, neabătîndu-se nici la dreapta, nici la stînga, deoarece truda ce o risipim căutînd să fim virtuoși este vrednică de orice laudă și se preschimbă în bucurie fără de seamăn: căci, cu cît sînt mai aspre greutățile și împotrivirile, cu atît mai mare este și cinstea pe care o dobîndești. Nu se știe oare că virtutea este legată de lucrurile grele? Am fi datori deci să urmărim întotdeauna numai virtutea, să o căutăm cu rîvnă, să o respectăm, să o iubim și să o îmbrățișăm cu sfințenie. Dacă s-ar face astfel, cum se și cuvine, ne-am îndepărta neîndoielnic, de margini și ne-am apropia de mijloc, faptele noastre devenind virtuoase. Cîrdul proștilor este însă nesfîrșit, cum se spune în încîntătoarea Toscană; și, de aceea, n-o să-mi pară niciodată rău dacă-mi voi strica ziua întreagă și chiar mai mult, ca să scriu o zicală deosebit de frumoasă pe care l-am auzit deseori spunînd-o pe signor *Prospero Colonna*, glorioasa și strălucita lumină a neamului italian, a cărui amintire

va fi veșnic păstrată cu respect și cu laude minunate. Spunea deci înțeleptul signore că deosebirea dintre cel neghiob și cel cuminte stă în aceea că neghiobul face totul aiurea, fără să-i pese de timp, în vreme ce omul cuminte așteaptă întotdeauna clipa potrivită. Dar cine se îndoiește oare că un lucru ce nu e făcut la timpul lui nu e un lucru bun? Și, după cum știți, începusem să discutăm despre asta din pricină că, venind știrea morții căpitanului Zagaglia d'Arimini, s-au găsit unii care, pentru a răzbuna moartea aceea cumplită, voiau să întreprindă ceva, dar, cum nu au primit încuviințarea domniei-voastre, nu s-a înfăptuit nimic din ceea ce puseseră ei la cale. Iar după multe discuții, povestindu-ne Ferrando da Otranto numeroase fărădelegi fioroase, săvîrșite de către Mahomed al II-lea, am ajuns să vorbim despre răzbunările bine sau prost împlinite și am sporovăit despre o mulțime de alte lucruri, în vreme ce vă retrăseseți într-o încăpere, împreună cu contele Guido Rangone, cumnatul domniei-voastre. Rămas în sală, signor *Pier Francesco Noceto*, conte de Potremoli, spunea că este într-adevăr neîndoielnic faptul că oricine dorește să se răzbune într-un fel oarecare ar trebui să cerceteze cu chibzuială puterile și însușirile vrăjmașului și să nu ajungă să-și piardă el un ochi, încercînd să i-i scoată celuilalt pe amîndoi. Între cei care discutau s-a amestecat atunci și Girolamo Giulio Franco, cetățean genovez, povestind ce anume făcuse un gentilom din Genova, pentru a-și aduce la îndeplinire o răzbunare. Le-a plăcut tuturor deosebit de mult să asculte o asemenea povestire, iar cutezanța genovezului s-a bucurat de laude numeroase. După ce am scris povestirea aceasta, am închinat-o nobilului domniei-voastre nume, părîndu-mi-se că o meritați mai mult decît oricine altcineva, atît pentru că, fiind eu omul domniei-voastre, toate lucrurile mele trebuie să fie, și pe bună dreptate, mai curînd ale domniei-voastre decît ale mele, cît și pentru că și cel ce a povestit, și cel ce s-a răzbunat sînt de fel din

Genova, care vă este patrie. Cu măreţia şi frumuseţea sufletească vrednice de faima ce o aveţi, binevoiţi deci să o primiţi, cum şi sînt încredinţat că veţi face. Fiţi sănătos.

NUVELA XIV

Lovit de un favorit al împăratului din Trebizonda, genovezul Meguolo Lercaro îi pricinuieşte acestuia din urmă numeroase pagube

Nu se poate tăgădui, domnule conte, că fiecare om, în tot ceea ce face, trebuie să se dovedească mai întîi cît mai prevăzător şi mai chibzuit şi, de-abia apoi, cum se spune, să intre în horă şi să treacă la împlinirea a ceea ce şi-a pus în cap. Este însă foarte adevărat şi că oamenii săvîrşesc de multe ori unele lucruri care le izbutesc întocmai cum vor ei : şi pe care, dacă le-ar fi cercetat cu grijă, poate că nu s-ar mai fi apucat niciodată să le facă. Dacă, atunci cînd vrea să răzbune o jignire pe care a suferit-o şi se hotărăşte să-şi ucidă vrăjmaşul, omul şi-ar înfăţişa singur toate primejdiile şi frămîntările pe care ar trebui să le înfrunte şi şi-ar da seama că este ameninţat să-şi piardă viaţa, în timp ce caută să o răpească pe a celuilalt, distrugîndu-se pe el şi distrugîndu-şi copiii, îmi vine să cred că nu s-ar mai săvîrşi atîtea răzbunări. După cum s-a mai spus, răzbunarea este însă un lucru deosebit de plăcut şi de îmbietor, care îmbată şi întunecă ochii minţii în asemenea chip încît omul nu mai rîvneşte decît să se răzbune, prea puţin păsîndu-i de ceea ce-ar urma să se întîmple apoi. O să vă povestesc acum

cît de aprig s-a răzbunat un gentilom genovez de-al nostru şi cît de mult i-a domolit biruinţa mînia.

Pe vremuri, întocmai cum fac şi astăzi, cetăţenii noştri obişnuiau să neguţătorească pe toate meleagurile lumii, atît printre credincioşi cît şi printre necredincioşi. Cam prin anul mîntuirii una mie trei sute optzeci, s-a întîmplat ca un gentilom de-al nostru, numit Meguolo, din nobila şi străvechea familie Lercari, să se găsească la Trebizonda, unde, făcînd negoţ şi fiind un om foarte dibaci şi prietenos, cîştigase bunăvoinţa împăratului acelei ţări, din partea căruia dobîndea orice ar fi cerut. În felul acesta, neguţătorea cu neasemuit folos atît în ţara aceea cît şi în altele, aşa că ajunsese nespus de bogat şi, fiind străin, era pizmuit de multă lume. Bucurîndu-se însă de sprijinul împăratului, el îşi vedea mai departe de treburi, fără să jignească pe nimeni ; ba, dimpotrivă, nu dădea niciodată înapoi, ori de cîte ori cineva îi cerea ajutorul. Într-o zi, jucînd şah cu un favorit (despre care se împrăştiase zvonul că împăratul îl folosea pe timpul nopţii drept nevastă), s-a întîmplat ca omul nostru, care cunoştea mai bine jocul, să-i dea tînărului şah mat. Cît ţinuse jocul, Meguolo răbdase o mulţime de vorbe de ocară, din partea tînărului ; văzînd însă că nici la sfîrşit celălalt nu înceta să-l batjocorească şi că, înfumurat din pricina favorurilor împărăteşti, îl bălăcărea încă şi mai rău, de faţă cu numeroşi curteni, genovezul nostru îi răspunse fără pic de mînie, aşa cum îi dicta onoarea sa, dovedind, în tot ce spunea, modestie, şi fără să rostească alte vorbe urîte afară de cele la care era silit de păstrarea cinstei sale. Tînărul curtean, care nu-şi cunoştea lungul nasului şi nu-şi dădea seama că nu se cădea să-l jignească pe Meguolo, se porni să-l înjure şi mai cumplit decît la început, bătîndu-şi joc nu numai de el, ci şi de întreaga naţiune genoveză, în chip mai mult decît ruşinos. La o atît de mare ocară, nemaiputînd răbda neobrăzarea tînărului cu apucături muiereşti, Meguolo îi spuse că minţea şi duse mîna la sabia pe care o avea la şold ;

fu ţinut însă de cei din jur, iar în timpul acesta tînărul îi dădu un pumn şi se retrase fără zăbavă. În urma acestei întîmplări, furios peste măsură atît pe cel care-l jignise, cît şi pe ceilalţi curteni, care-l ţinuseră, Meguolo fiind un om cum nu se poate mai doritor să-şi apere cinstea şi înzestrat cu măreţie şi nobleţe sufletească, hotărî să nu lase nerăzbunată o astfel de jignire. Şi, ţinînd seamă de marile îndatoriri pe care le avea faţă de împărat, se duse să-i vorbească; iar după ce-i povesti cele întîmplate, îl rugă fierbinte să-i îngăduie ca, înfruntîndu-se cu tînărul, să-i poată arăta acestuia că, fără înşelăciune, nu era în stare să se apropie de el şi să-l învingă. Şi că pe urmă, după ce, aşa cum nădăjduia el, avea să-l pedepsească pe tînăr, era gata să se lupte cu toţi ceilalţi, pe rînd. Împăratul, care ţinea la tînăr mai mult ca la ochii din cap şi îşi dădea limpede seama că, în arenă, acesta ar fi dat bir cu fugiţii, căută, cu vorbă bună, să îmblînzească furia lui Meguolo şi nu primi, cu nici un preţ, să-i dea voie să lupte. Supărîndu-se cumplit şi văzînd că împăratul nu lua nici un fel de măsură împotriva tînărului, ci, dimpotrivă, nu-l mai lăsa să iasă din castel decît însoţit de o mulţime de ostaşi, genovezul nostru începu să-şi rînduiască treburile şi să-şi trimită la Genova toate lucrurile pe care le avea în împărăţia Trebizondei. Şi cum nu vedea, deocamdată, nici o cale de a se răzbuna pe vreunul dintre ei, din pricina chipului cu totul neobişnuit în care se păzeau vrăjmaşii săi, vorbi, după ce găsi totuşi chipul în care să se răzbune, cu împăratul şi, fără să arate prin nici un semn supărarea pe care o avea în suflet, ci dînd cu totul alte motive, ceru îngăduinţa de-a se înapoia pentru cîtva timp să-şi mai vadă patria. Împăratul, care nu se gîndea decît la salvarea fătălăului său şi căruia i se părea, tot timpul, c-o să-l vadă pe acesta ciopîrţit de către Meguolo chiar sub ochii lui, îi dădu cu multă bunăvoinţă îngăduinţa, risipind o mulţime de vorbe frumoase, căci, de fapt, el ţinea şi la Meguolo, dar îl iubea nespus pe tînărul curtean.

Genovezul se urcă deci pe corabie, împreună cu restul bunurilor sale şi, ajutat de soarta prielnică, ajunse la Genova. Acolo fu primit cu multă dragoste atît de rude cît şi de prieteni, iar după ce stătu cîteva zile cu ei numai în petreceri şi în mese întinse, puse la cale un ospăţ strălucit, într-o deosebit de plăcută vilă a sa, aflată în apropierea oraşului, unde îi pofti, dintre rude şi dintre prieteni, pe toţi aceia care i se păru că îi puteau fi de folos. După ce mîncară şi se strînse masa, iar servitorii se duseră şi ei să mănînce, Meguolo, cu vorbe meşteşugite, căci era un foarte bun vorbitor, le povesti tuturor ceea ce i se întîmplase în Trebizonda şi cît de puţin ţinuse seamă împăratul atît de el cît şi de întregul popor genovez. După ce le înfăţişă întreaga păţanie, le dezvălui hotărîrea pe care o luase, şi nu o singură dată, în sufletul său, adică de a dori ca mai degrabă să moară decît să rămînă cu pata aceea pe obraz. Şi, ca unul care cunoştea mai bine decît oricare altul şi mările, şi coastele Trebizondei, Meguolo le arătă cît de uşor ar fi fost să răzbune jignirea pe care o suferise, dacă voiau să-l ajute, urmînd ca, în afară de răzbunare, să se aleagă cu toţii şi cu bogăţii însemnate. Îi rugă deci cu multă dragoste să primească a-l sprijini, spunîndu-le că nu voia de la ei nici lucruri, nici bani, dar ceru ca fiecare să aducă atîţia însoţitori încît să poată echipa două galere, urmînd ca el să plătească toate cheltuielile. Toţi cei aflaţi de faţă la spusele lui Meguolo (şi erau, cei mai mulţi, din familia Lercari) precum şi toţi ceilalţi, aflînd de jignirea suferită de ruda şi prietenul lor, pe care-l iubeau nespus, se întristară împreună cu el din pricina nenorocirii în care căzuse; şi se oferiră cu toţii, din tot sufletul, să îl însoţească, aducînd şi atîţia oameni încît să poată echipa două dintre cele mai bune galere care brăzdau pe atunci apele mărilor, adăugînd că preschimbarea în faptă a unei atît de drepte răzbunări cerea să nu se mai piardă timpul degeaba. Văzînd neclintita hotărîre a rudelor şi a prietenilor săi, Meguolo le mulţumi călduros şi, fără a mai

zăbovi, porunci să se construiască în mare grabă două galere, la San Pietro d'Arena ; iar cînd le văzu terminate și înzestrate cu toate cîte erau de trebuință, porunci să se treacă la smolirea lor. În același timp, după ce făcură rost de marinari și de ostași viteji, pentru a putea duce totul la bun sfîrșit, prietenii se urcară pe galere, împreună cu Meguolo ; apoi, începură să vîslească, îndreptîndu-se către marea Trebizondei, și, ba vîslind, ba întinzînd pînzele, fără să întîmpine nici o piedică, ajunseră în apele împărăției sultanului. Acolo, o dată sosiți, începură să plutească pe lîngă coaste, prădînd și pîrjolind ținutul și pricinuindu-le localnicilor pagube însemnate. Afară de asta, tuturor bărbaților, supuși ai sultanului, care-i cădea în mînă, Meguolo, fără nici o milă, poruncea să li se taie nasul și urechile, pe care le punea la saramură, într-un vas anume pregătit în acest scop. În ce privește femeile, le porunci alor săi să nu le jignească în nici un fel și, mai ales, să nu se atingă de cinstea lor. Ajunse pînă la împărat vestea că niște pirați prădau țara, făcînd stricăciuni mari nu numai pe țărmuri, ci și mai înăuntru ; ca atare, pentru a-și apăra ținuturile, echipă și el cîteva corăbii, dar totul se dovedi zadarnic, deoarece galerele erau atît de iuți, iar vitejia genovezilor atît de mare, încît cei din Trebizonda nu izbutiră să facă nici o ispravă, ba, dimpotrivă, rău loviți de către însoțitorii lui Meguolo, pierdură numeroase corăbii, fără ca galerele să aibă ceva de suferit. O dată se nimeriră pe mare patru galere ale împăratului și porniră să le urmărească pe cele două ale lui Meguolo : acesta, făcîndu-se că fuge, nu așteptă altceva decît să le vadă pe cele împărătești despărțindu-se una de alta. Două dintre acestea aveau pînzele mai bune decît celelalte. Și tocmai acestea, văzînd cum fugeau galerele genoveze, se luară după ele, pline de cutezanță. Văzîndu-le îndepărtate de soațele lor atît cît să nu mai poată fi ajutate, Meguolo, întorcîndu-se din drum cu galerele sale, se năpusti în așa fel asupra celor vrăjmașe, încît, fără să piardă nici un om dintr-ai lui, ucise numeroși dușmani și puse stăpînire pe cele două vase, înainte de-a li se putea da ajutor : și, fără a zăbovi cîtuși de puțin, cu armele însîngerate în mînă, după ce ucise sumedenie de vrăjmași, pierzînd foarte puțini dintre ai săi, cuceri galerele, iar tuturor celor aflați pe ele porunci să li se taie nasul și urechile, punîndu-le în vasul cu saramură. După aceea, dîndu-i jos pe uscat pe toți cei rămași în viață, îi lăsă să plece, care-ncotro voi, așa, fără nas și fără urechi, cum erau. Scoaseră apoi tot ce le plăcu, lui și alor săi, de pe galerele cucerite, pe care le scufundară în largul mării, nevoind ca împăratul să se mai poată folosi de ele. În urma frumoaselor biruințe pe care le dobîndiseră, cutezanța lui Meguolo și a tovarășilor săi spori atît de mult încît nu mai lăsară nejefuită nici o așezare de pe coastă aflată sub stăpînirea împăratului ; iar deseori dădeau cîte o raită și pe uscat, prădînd și pîrjolind totul, așa că așezările de pe coastă începură să rămînă pustii, căci nu mai era nimeni care să aibă curajul de-a sta în ele, de teama celor două galere. Împăratului nu-i venea să creadă că două galere puteau să facă atîta rău și nici nu știa dacă era vorba de creștini ori de necredincioși, căci Meguolo nu se lăsase niciodată recunoscut.

Se întîmplă însă ca într-o zi, trimițînd Meguolo după carne și alte merinde într-un sat destul de îndepărtat de mare, unde nu mai fusese niciodată vreunul dintre oamenii săi, cei trimiși, afară de vite și de alte provizii, înșfăcară și o mulțime de locuitori și aduseră totul la galere, fără nici o greutate. Meguolo porunci să fie ucise vitele, pe care, împreună cu restul alimentelor, le împărți tuturor însoțitorilor săi. Porunci apoi ca prinșilor să li se taie nasul și urechile. Printre aceștia se afla însă și un bătrîn, împreună cu doi feciorași ai săi : văzîndu-l pe călău că se pregătea să-și facă slujba și să taie nasurile, unul cîte unul, bătrînul se aruncă, plîngînd înduioșător, la picioarele lui Meguolo, care, după felul cum poruncea, părea să fie stăpînul tuturor, și îi vorbi astfel :

— Habar nu am, doamne, cine eşti, nici care ţi-e naţia sau legea. Ştiu bine, însă, că nici eu nici copilaşii mei nu te-am jignit vreodată ; fiindcă eu, de cînd m-am născut, am crescut şi am trăit tot timpul în casa din care-am fost luat. Iar vîrsta cere cruţarea feciorilor mei, pe care-i vezi aici şi care nu s-au îndepărtat niciodată de casă, aşa că nu ţi-au putut face nici un rău, nici ţie, nici altcuiva. Şi-atunci, întrucît nu merităm soarta aceasta, te rog fierbinte ca, din iubire faţă de Dumnezeu, dacă eşti hotărît să te înverşunezi împotriva noastră, să-ţi verşi toată furia pe mine. Porunceşte, stăpîne doamne, să fiu sfîrtecat, bucată cu bucată, şi pune să fiu chinuit cum o să vrei, şi ucide-mă, rogu-te ; nu te arăta însă lipsit de milă faţă de aceşti copii nevinovaţi şi nu stărui să li se taie nasul şi urechile ; îngăduie să plătesc eu pentru toţi şi cruţă-i pe ei de o atît de ruşinoasă schilodire. Lasă-te înduioşat de vîrsta lor ; iar dacă ai copii, gîndeşte-te că roata norocului nu stă pe loc şi că la fel de bine i-ar putea lovi şi pe copiii tăi o asemenea nenorocire.

Cuvintele pline de dragoste şi rugile umile ale necăjitului şi îndureratului bătrîn îl mişcară pe Meguolo. Pricepînd şi vorbind foarte bine limba acelor popoare, el îi răspunse astfel :

— Vreau ca lacrimile tale fierbinţi şi rugile tale înduioşătoare, izvorîte din preaplinul iubirii părinteşti, să-şi găsească răsunet în sufletul meu şi să mă îndemne să-mi fie milă de tine şi de copiii tăi, împotriva hotărîrii ce-o luasem. Să nu-ţi închipui că mă socotesc jignit de tine, ori de vreunul dintre cei atît de mulţi care, acum sau în trecut, mi-au picat în mînă şi le-am tăiat nasul şi urechile. Împăratul este singura pricină a tuturor relelor şi stricăciunilor pe care le-am săvîrşit pe meleagurile astea, în acestei trei luni. Am fost lovit, în casa lui, în chip samavolnic, şi n-a vrut niciodată să-mi îmgăduie să lupt, ca să mă răzbun : ba, dimpotrivă, i-a făcut vrăjmaşului meu, şi fătălăului lui, toate acele hatîruri care i-au stat în putinţă, arătîndu-şi astfel dispreţul faţă de mine.

Şi, de aceea, o să vă las să plecaţi liberi, pe tine şi pe feciorii tăi, numai dacă ai să-mi făgăduieşti pe cuvînt şi ai să juri că îi vei duce şi îi vei înfăţişa împăratului un vas pe care o să ţi-l dau şi care e plin cu nasurile şi urechile celor ce mi-au căzut în mînă. Afară de asta, vreau să-i spui că sînt Meguolo Lercaro, genovezul, şi că am hotărît să nu părăsesc meleagurile astea pînă cînd n-o să mi-l dea pe mînă pe cel care m-a lovit, în casa lui ; iar după asta, o să-i mai pun eu şi alte cîteva condiţii.

Bunul şi norocosul bătrîn făgădui şi jură cu evlavie să facă tot ceea ce-i poruncea Meguolo. Luînd deci vasul, se îndreptă vesel şi fericit, împreună cu feciorii, către Trebizonda ; şi venind înaintea împăratului, de faţă cu toţi cîţi se aflau acolo, îi aduse la cunoştinţă, fără să scape nimic, ceea ce-i spusese Meguolo. După aceea, îi înfăţişă cumplitul vas. Toţi cei de faţă, împreună cu împăratul, rămaseră înmărmuriţi la priveliştea aceea atît de înfiorătoare şi, uitîndu-se unul la altul, nu mai ştia nimeni ce să spună. Nici nu se poate arăta prin cuvinte cît îl necăji pe împărat faptul că bătrînul îi adusese totul la cunoştinţă de faţă cu alţii, căci îl durea prea mult să-şi dea favoritul pe mîna lui Meguolo, fiind încredinţat că acesta avea să-l facă harcea-parcea, după cum îl durea mult de tot şi suferinţele prin care treceau şi urmau să mai treacă supuşii săi, dacă nu împlinea cererile lui Meguolo : cel mai greu îi venea totuşi să se lipsească de fătălău. Aflat deci între ciocan şi nicovală, nu ştia încotro s-o apuce ; auzindu-se însă, zilnic, despre noi pîrjoliri săvîrşite de Meguolo prin ţară şi începînd poporul să se răzvrătească, toată lumea, cu mic, cu mare, ceru ca, pentru a scăpa ţara, curteanul favorit să fie dat pe mîna lui Meguolo, să facă ce-o pofti cu el. Temîndu-se ca ţara să nu se ridice împotrivă-i, împăratul se hotărî să se ducă să stea chiar el de vorbă cu Meguolo, cărui îi trimise mai întîi un sol, pentru a-şi pune la adăpost viaţa lui şi a celor ce-l însoţeau ; iar după ce primi această încredin-

țare, se duse spre țărmul mării, aproape de locul unde se afla și Meguolo. Împreună cu el, împăratul își luă și curteanul favorit ; iar cînd ajunse în fața galerelor, care erau atît de aproape încît puteau vorbi unii cu alții, după schimburile de saluturi, tînărul care-l jignise pe Meguolo, cu o funie de gît, intră cîțiva pași în mare și, cu brațele încrucișate pe piept, îi ceru acestuia iertare, de cinci ori. Apoi, după multe schimburi de cuvinte, împăratul îi spuse lui Meguolo că umilința aceasta trebuia să-i fie de-ajuns pentru iertarea jignirei. Cum însă genovezul nostru răspunse că n-avea să se împace decît atunci cînd curteanul îi va fi dat pe mînă fără nici o condiție, împăratul, silit de ai săi, cu lacrimile în ochi, îl trimise pe acesta pe galeră, cu o barcă. Toți cei de față erau încredințați că mînia lui Meguolo n-avea să se risipească decît o dată cu moartea tînărului fătălău ; iar acesta văzîndu-se dat pe mîna vrăjmașului, care mai era și înarmat, plîngea într-una, ca un copil biciuit. Ajuns însă pe galeră, îngenunche în fața lui Meguolo, fără a se opri din plîns, și îi ceru iertare. Victoriosul Meguolo, săltînd un picior, își izbi vrăjmașul drept în față, atît de puternic încît pe acesta îl podidi sîngele și pe gură, și pe nas, și căzu jos. Poruncind să fie ridicat, Meguolo, cu glas tare, ca să-l audă și împăratul, și toți ceilalți, spuse :

— La început, cînd am pornit cu galerele să bat coastele acestor ținuturi, am poruncit ca femeilor să nu li se facă nici un rău ; tocmai de aceea, trebuia să-ți închipui că n-aveam să mă năpustesc împotriva unei muieruști fricoase.

Cu vorbele astea, Meguolo se lega de lacrimile curteanului și de slujba lui spurcată. I-l înapoie apoi împăratului, care nu mai știa cum să-i mulțumească, oferindu-i daruri uriașe. Meguolo răspunse că nu venise pe meleagurile acelea împins de setea de sînge ori de avere, ci ca să spele cinstea, atît a lui cît și a poporului genovez, lucru pe care credea că-l înfăptuise întru totul. În cele din urmă, împăratul făgădui să ridice în Trebizonda o

magazie pentru mărfurile genovezilor, pe fațada căreia să fie tăiată în piatră întreaga desfășurare a acestei povești ; lucru pe care-l aduse apoi întocmai la îndeplinire, trăind întotdeauna în bună înțelegere cu consulul din Caffa, căci, pe atunci, Caffa, cel mai însemnat port la mare, era colonie a noastră. Împăratul acesta a fost, așadar, tot timpul prietenul nostru, ca și toți ceilalți care-au venit după el, pînă cînd Mahomed, împăratul Constantinopolelui, a supus împărăția Trebizondei. Răzbunîndu-se astfel, Meguolo a cîștigat cinste și pentru el, și pentru patrie, și s-a înapoiat la Genova, împreună cu însoțitorii săi, putred de bogat.

BANDELLO

către *signor*

PIETRO FRANCESCO DI NOCETO

conte de Pontremoli, scutier și șambelan

al maiestății-sale regelui preacreștin

Cu toate că, înainte de a spune ceva, omul este întotdeauna dator să chibzuiască adînc vorbele pe care vrea să le rostească și să țină seama de timpul, de locul și de subiectul despre care se vorbește, precum și de persoanele cu care discută, mi se pare totuși că i se cere și mai multă grijă atunci cînd se află în fața mai-marilor săi și mai ales atunci cînd stai de vorbă cu un principe strălucit ori cu un rege. Regii trec drept unșii lui Dumnezeu și sînt plini de măreție ; și se cuvine să îi cinstim aproape ca pe niște zei. Așadar, stînd domnia-voastră de vorbă cu alții la Pinaruolo și spunînd o mulțime de lucruri despre regele Ludovic al XI-lea, signor *Cesare Fregoso, cavaler al ordinului regelui preacreștin și locțiitor general al acestuia în Italia, încîntat să audă faptele și răspunsurile neașteptate ale suspomenitului rege, i-a rugat pe mai mulți dintre căpitanii și nobilii aflați de față la această discuție ca, dacă se găsea printre ei vreunul care să cunoască o întîmplare frumoasă în legătură cu același rege, să aibă bunătatea de-a o povesti. Nobilul și viteazul colonel* signor *Lelio Filomarino, întărind ceea ce spuseseți domnia-voastră, a povestit atunci despre un răspuns neașteptat și mușcător pe care regele Ludovic al XI-lea îl dăduse ginerelui său, Ludovic, duce de Orléans. Și cu toate că fusese mușcător, răspunsul se dovedise a*

fi foarte potrivit și dat foarte la timp. Domnia-voastră m-ați rugat apoi să scriu povestirea și să o adaug la celelalte nuvele ale mele. Ceea ce am și făcut, dorind ca ea să fie închinată numelui domniei-voastre, ca amintire și dovadă a respectului pe care vi-l port. V-o trimit, deci, și v-o dau în dar. Fiți sănătos.

NUVELA XIX

Cu un răspuns mușcător, regele Ludovic al XI-lea îl ia peste picior pe ginerele său Ludovic, duce de Orléans

Domnul conte de Pontremoli ne-a povestit o mulțime de lucruri frumoase întru lauda regelui Ludovic al XI-lea, tatăl lui Carol al VIII-lea, cel care, pe timpul papii Alexandru al VI-lea și cu ajutorul ducelui de Milano, a venit în Italia și, fără nici o luptă, a cucerit regatul din Napoli, deși l-a stăpînit foarte puțin timp, din pricina ticăloasei cîrmuiri a miniștrilor lăsați acolo. Acest Ludovic era un om dintr-o bucată ; în timpul vieții tatălui său, care se numea Carol al VII-lea, a ajuns la cuțite cu el, și, fugind din regatul Franței, s-a dus la Bourgogne, unde Filip, ducele de Bourgogne, l-a primit cu bunăvoință : iar împreună cu acesta a rămas pînă la moartea părintelui său. Ajungînd apoi rege al Franței, a avut destule necazuri și, întocmai cum fugise el de la tatăl său, la fel și un frate de-al lui, învrăjbindu-se ei între ei, a pricinuit tulburări în întregul regat al Franței și a făcut ca aproape toți marii seniori ai aceluiași regat să se răzvrătească împotriva regelui lor. Cu acest prilej, unul dintre cei mai primejdioși s-a dovedit a fi însă Ludovic, ducele de Orléans, care, devenind rege al Franței, s-a numit Ludovic al

XII-lea. Iar cînd a fost asediat la Paris de către nobilii săi, scăpînd numai cu ajutorul lui Francesco Sforza I, ducele Milanului, care i l-a trimis pe Galeazzo, întîiul lui născut, sub paza contelui Gasparo Vimercato, regele Ludovic al XI-lea nu s-a lăsat pînă ce, cu iscusință și meșteșug, nu i-a biruit pe toți nobilii răzvrătiți, trimițîndu-i la moarte pe cîțiva dintre ei. Dar, pentru a se întări și mai mult, a măritat-o pe una din fetele lui, care se numea Ioana, cu Ludovic, ducele de Orléans ; după moartea lui Carol al VIII-lea, cumnatul său, Ludovic a repudiat-o însă și s-a însurat cu regina Ana, văduva aceluiași Carol al VIII-lea. Ducesa Ioana s-a mutat la Bourges, în Berry, unde a pus să se înalțe o sfîntă mănăstire de călugărițe, în care a dus o viață plină de sfințenie, spunîndu-se că, după moarte, ar fi făcut numeroase minuni. Să ne întoarcem însă la povestea noastră. Pot să vă spun că Ioana asta, ducesa de Orléans, era foarte urît făcută la trup, căci șchiopăta rău de un picior. Afară de asta, chipul ei n-avea nimic îngeresc și frumos, ci aducea puțin a chip de maimuță. Cît despre ochi, unul părea să privească spre răsărit, iar celălalt spre apus. Nasul era foarte cîrn, iar gura semăna a cioc de rîndunică. E drept că natura i se dovedise vitregă la făurirea trupului, dar, cu cît o făcuse ea mai urîtă, cu atît Domnul Dumnezeu se arătase mai darnic, înzestrînd-o cu un suflet într-adevăr generos și regesc. Se aflau apoi strînse în ea toate acele virtuți și însușiri femeiești ce i se cer oricărei doamne de rang foarte înalt. Iată însă că într-o zi, cînd regele se afla într-o sală în care se strînseseră și toți marii nobili ai Franței, veniți la Amboise, unde-i chemase chiar el, pentru treburile regatului și pentru a afla părerea celor mai mulți dintre acești seniori și nobili de seamă, ducesa Ioana, deci, voind să părăsească sala și să se ducă în odaia sa, îi ceru voie tatălui ei adică regelui, și plecă. Îndată ce ieși însă din sală, ducele de Orléans, soțul ei începu să-și laude și să-și preamărească nevasta în fața regelui și a tuturor seniorilor, spunînd că el, unul, nu cunoscuse nici-

odată, în toată Franța, o altă doamnă mai nobilă, mai cuminte și mai deșteaptă ori cu purtări mai frumoase decît ea. Iar după ce-i lăudă apucăturile cinstite, purtările alese și chipul atît de frumos în care știa să primească pe cineva, precum și sfaturile atît de pline de prevedere ori judecata atît de înțeleaptă, proslăvindu-le și preamărindu-le din toate puterile, trecu mai departe și ținu să înalțe un imn și frumuseții nevestei. De data asta, însă, binevoitorul soț spuse că ducesa era foarte frumoasă, și că trăsăturile chipului ei erau desăvîrșite și pline de farmec. Regele, care ascultase bucuros și cu multă plăcere laudele aduse sufletului fiică-si, căci își dădea limpede seama că ginerele spunea adevărul, fata fiind deosebit de cuminte și de cumsecade, nu ar fi vrut ca ducele să treacă mai departe. Cînd îl auzi însă lăudîndu-i frumusețea chipului și a trupului bine proporționat, însușiri care numai cineva cu desăvîrșire orb putea să nu vadă că îi lipseau cu desăvîrșire, regele se învolbură tot și își arătă tulburarea pe față, închipuindu-și, fără nici o îndoială, că ginerele își bătea joc de el și socotind că, la fel cum mințea fățiș cînd spunea că nevastă-sa era deosebit de frumoasă, una spusese și altceva gîndise și cînd îi ridicase în slăvi însușirile sufletești. Și tocmai de aceea, viclean și isteț cum era, își ascunse din toate puterile furia și hotărî ca, fără să arate în spusele sale nici o supărare, să se răzbune printr-un răspuns cît mai mușcător. Ca atare, uitîndu-se la ginere care lăuda mai departe frumusețea nevestei, grăi :

— Duce de Orléans, dumneata spui adevărul, bineînțeles, și mă bucur mult, văzînd că recunoști virtuțile fiicei mele, care îți e nevastă. Aș vrea însă ca altă dată, cînd ai să vrei s-o lauzi în chip desăvîrșit, să adaugi, la toate laudele ce i le-ai adus, încă una cum nu se poate mai strălucită, pe care ai uitat-o, asigurîndu-te că n-ai să spui decît adevărul curat. E vorba de faptul că fiica mea s-a născut dintr-o mamă a cărei cinste și a cărei sfială nu-și găsesc asemănare.

Auzind aceste cuvinte, ducele se înroşi tot la faţă şi îşi plecă privirile în jos, fără să mai scoată o vorbă, ştiut fiind de toată lumea că maică-sa, care era fata ducelui de Cleves, nu se dovedise, în tot timpul vieţii, nici prea cinstită, nici prea ruşinoasă. Bineînţeles că vorbele acestea au fost muşcătoare, dar regele le-a rostit cu bunăvoinţă, cînd şi unde a trebuit, fără să se pară că le-ar fi căutat anume.

BANDELLO

către viteazul senior

signor

PAOLO BATTISTA FREGOSO

Îndrăgostiţii nefericiţi lasă să se vadă, mai în fiecare zi, cît de nestatornice şi de aspre sînt unele femei şi cît de bine se pricep ele deseori să aleagă ceea ce e mai rău. Tot astfel, femeile naive lasă şi ele să se vadă cît de mari pot fi cruzimea şi înfumurarea unor bărbaţi şi cît de numeroase sînt înşelăciunile şi trădările făţişe pe care aceştia (făcîndu-se că le iubesc) nu se dau în lături să le săvîrşească faţă de ele. Se întîmplă totuşi, şi n-aş şti să spun din ce pricină, că nici bărbaţii nu izbutesc să scape de femei, nici femeile de bărbaţi; sau, pentru a vorbi mai limpede, nu doresc să scape, alergînd, şi ei, şi ele, către pieirea lor, aidoma fluturilor neştiutori, care, văzînd o flacără, gonesc către o moarte neîndoielnică. Iar greşeli de felul acesta pot fi întîlnite la tot pasul, şi nu puţine. S-a mai văzut, de multe ori, şi ca unul să iubească o femeie, iar dragostea lui să nu găsească nici un răsunet, la fel putînd să i se întîmple şi femeii, cînd iubeşte un bărbat: ba, dimpotrivă, îşi pricinuiesc nenumărate neajunsuri, ca şi cum ar fi vrăjmaşi de moarte. Iată însă că, schimbîndu-şi soarta faţa, cel care ura începe să iubească, iar cel care iubea îşi preschimbă dragostea în ură. Şi, cu toate că şi bărbaţii se lasă uneori prinşi în plasa asta, femeile, ca mai puţin prevăzătoare şi mai înclinate din fire să dea crezare cuvintelor amăgitoare şi mincinoase ale iubiţilor, cad totuşi mai des în laţurile acestea încîl-

cite. Să spunem însă lucrurilor pe nume: de obicei, ele sînt și mai miloase decît noi și nu le trebuie prea mult ca să ierte jignirile suferite; lucru pe care nici nu sîntem datori să-l dovedim, fiind limpede pentru oricine că firea le-a făcut atît de gingașe și de îndurătoare. Și chiar dacă se găsesc uneori una sau două care se arată puțin iertătoare, poate că au și ele dreptate. Iar din pricina lor nu trebuie să fie bîrfite celelalte, dacă nu se arată atît de înclinate să mulțumească nesăbuitele pofte ale bărbăților, căci fac și ele cum fac cîinii, care, stropiți o dată cu apă fiartă, fug și de cea rece. Iată însă că zilele trecute, în fortăreața de la Castiglione, de față aflîndu-se preavirtuoasa și nobila doamnă Ginevra Rangona și Gonzaga, după ce s-a vorbit despre cele de mai sus, messer *Mario Biscanti a povestit o foarte frumoasă întîmplare petrecută la Napoli, pe care pretindea că o aflase de la un om vrednic de încredere. Iar eu, plăcîndu-mi nespus de mult, am scris-o. Și fiindcă noi amîndoi am vorbit în numeroase rînduri despre asemenea lucruri, v-o dăruiesc, trecînd-o pe numele domniei-voastre. Sigur că întîmplarea povestită este în stare să trezească mila, iar fiecare om trebuie să se ferească de a cădea în asemenea greșeală. Fiți sănătos.*

NUVELA XXII

Signor *Giovanni Ventimiglia o iubește pe Lionora Macedonia și nu este iubit; începe să iubească o altă femeie, după care Lionora se îndrăgostește de el și, nefiind iubită, moare*

Cînd a lăsat cîrmuirea regatelor sale din Catalonia și Aragon în seama reginei Maria, nevasta lui, și s-a mutat la Napoli, pe care îl cucerise cu atîta osteneală, regele

Alfonso al Aragonului, îndreptățit de rarele lui însușiri să stea alături de oricare împărat roman, s-a îngrijit cu toată rîvna să pacifice regatul, care, din pricina numeroaselor războaie purtate pînă atunci, vreme de mai mulți ani, ajunsese aproape de prăbușire. Apoi, după ce puse ordine în toate, îi dădu ducatul de Calabria fiului său, Ferrando, iar împreună cu acesta îi trimise acolo pe mulți oameni de-ai săi, care luptaseră alături de el în toate războaiele ce le purtase, atît pe mare cît și pe uscat. Iar printre aceștia se afla și un foarte nobil baron sicilian, căruia îi dăruise marchizatul de Cotrone și care se numea *signor* Giovanni Ventimiglia, cavalerul, om săritor la nevoie și sfătuitor plin de înțelepciune. Curtea regelui Alfonso era școala în care erau deprinse toate obiceiurile nobile, iar în orașul Napoli înflorea studierea literaturii.

Oprindu-se așadar la Napoli, s-a nimerit ca, avînd loc o serbare minunată, la care luau parte aproape toate marile doamne din oraș, Ventimiglia să vadă o tînără foarte frumoasă, în vîrstă de douăzeci de ani, care se numea *signora* Lionora Macedonia și era măritată cu *signor* Giovanni Tomacello, bărbat destul de tînăr și de bogat. *Signora* Lionora era într-adevăr una dintre cele mai frumoase și mai atrăgătoare doamne din Napoli, dar se arăta atît de înfumurată și de mofturoasă, încît n-ar fi binevoit să-i arunce o privire frumoasă nici măcar regelui. Ventimiglia, care se stabilise de puțin timp la Napoli și nu cunoștea prea bine femeile, socoti că și sufletul Macedoniei trebuia să fie pe potriva frumuseții ei, nevenindu-i să creadă că la adăpostul unui chip de o asemenea frumusețe ar fi putut sălășlui cine știe ce răutate. Prins deci în lațurile dragostei, hotărî să folosească toate acele mijloace pe care un îndrăgostit le avea la îndemînă, pentru a cîștiga iubirea doamnei. Marchizul acesta de Cotrone stăpînea, în Sicilia, o avere uriașă, iar în regat avea un venit de mai multe mii de ducați. Începu, așadar, să treacă deseori prin fața casei doamnei, iar cînd soarta

îi îngăduia să o poată vedea, îi arăta prin semne cinstea și respectul pe care i le purta, însă în asemenea chip încît nu-i trezea nici o bănuială. Iar dacă avea loc vreo serbare la care urma să se ducă și ea, se ivea și el acolo, foarte frumos îmbrăcat, și se silea, cu toată sfiala, să îi atragă atenția asupra iubirii sale, privind-o îndelung și ințețind și mai mult flăcările dragostei. Dacă era vorba de o întrecere în arenă, nimeni nu venea mai gătit decît el și, cum era viteaz din fire, se alegea întotdeauna cu cea mai mare cinste. Îndată ce ea își tăia la croitor un veșmînt nou, *signor* Ventimiglia, care avea iscoade peste tot, se îmbrăca și pe el, și pe toți ai casei, ba își acoperea pînă și caii, în aceleași culori. Cînd avea loc un turnir, apărea în fața lojii în care stătea ea, călare pe cîte un cal focos și nărăvaș, pe care îl stăpînea cu multă iscusință, repezindu-l înainte, trăgîndu-l înapoi, silindu-l să se ridice cu toate patru picioarele în aer, să țîșnească în sus, să se rotească în toate direcțiile și, deseori, să sară peste balustradă, în așa fel încît era o încîntare să-l vezi făcînd tot ceea ce era în stare să facă orice alt călăreț strălucit. Și fiindcă era un tînăr foarte cumsecade și care căuta să-i intre oricui în voie, se bucura de dragostea tuturor. Cu toate acestea, oricît s-a trudit, n-a fost niciodată în stare să-i smulgă doamnei sale măcar o singură privire frumoasă. Și, tocmai de aceea, era foarte amărît, iubind-o numai pe ea, afară de care nu-i mai păsa de nimic altceva.

Aflat într-o stare atît de nenorocită, Ventimiglia găsi putința de a-i scrie doamnei o scrisoare, care ar fi înduioșat și pietrele, și i-o trimise într-ascuns, cerîndu-i solului să-i mai spună și din gură o mulțime de vorbe frumoase. Totul se dovedi însă zadarnic, deoarece *signora* Lionora nu voi să primească scrisoarea și nici să-l asculte pe cel ce i-o adusese : ba, dimpotrivă, de-aici încolo începu să se ferească de-a se mai duce la petreceri. Este într-adevăr, foarte greu să cunoaștem gîndurile și poftele a numeroase femei, care, născute din neamuri de mare

noblețe, crescute frumos, măritate cu bărbați de rang înalt și iubite de tineri viteji și nobili, încap deseori pe mîna unor oameni de neam foarte prost, iar uneori cad pradă unor servitori josnici, batjocorindu-și soții, disprețuindu-i pe cei ce le iubesc și uitînd de cinstea lor. Mai este apoi cîte una, pe care o iubesc doi gentilomi : dintre aceștia, unul mai virtuos și frumos, care pentru ca lumea să n-aibă habar de nimic, va face cu sfială tot ceea ce trebuie să facă un îndrăgostit ce dovedește că este nobil și știe cum se păstrează o taină ; în schimb, celălalt, dornic numai să-și ducă planul la bun sfîrșit, fără să-i pese de cinstea femeii, nu se va îngriji decît de plăcerea lui, va fi înfumurat, puțin credincios, palavragiu și bîrfitor ; și, cu toate acestea, doamna, fără să se uite la cel dintîi, care e cumsecade, se va opri la cel de-al doilea, de pe urma căruia nu se va alege decît cu ocara. Ce vom spune deci despre ea ? Adevărul e că, dacă ne-ar fi îngăduit să vorbim urît despre femei, știu eu foarte bine ce-aș spune ; nu am putea face însă nimic, fără să dăm vina pe sexul femeiesc, acesta împingîndu-le, parcă, spre tot ce e mai rău. Ce vom spune însă despre cele care, fiind iubite și slujite de cîte-un îndrăgostit nobil și virtuos, fug de acesta și cad pradă unui oarecare, despre care știu foarte bine că este prins de dragoste în plasa alteia, ba chiar că-i lunecă ochii prin fiecare colț al orașului, fără să se mulțumească numai cu una, ci voind să înșele cît mai multe femei ? Să nu vă închipuiți că vorbesc într-aiurea : căci dac-ar trebui să vă dau amănunte, v-aș lăsa cu gura căscată. Să ne înapoiem însă la povestea noastră. Așadar, deși îi stătea în putință ca, numai cu o privire, fără nici o ocară din partea bărbatului și fără nici o bîrfă din partea nimănui, să-l bucure și să-l răsplătească pe cel care-o iubea și care, fiind nobil și cuminte, nu voia de la ea nimic rușinos, *signora* Lionora se lăsa văzută cît mai puțin cu putință ; tot astfel, dacă se întîmpla ca în biserică ori la vreo serbare să se afle de față și Ventimiglia, ea părăsea de îndată biserica și pleca

altundeva, iar la petreceri nici nu se uita la el. Dîndu-şi limpede seama de acest lucru, cavalerul fu cît pe-aci să moară de durere. Cum însă nici un războinic nobil şi viteaz nu moare fugind, Ventimiglia, care era mai statornic şi mai mărinimos decît oricare altul, şi-şi ţintuise puternic în inimă numele doamnei, nu se dădu cîtuşi de puţin bătut, ci, neclintit, continuă, mai mult decît înainte, să se perpelească de dragul ei. Şi hotărîndu-se să arate cît de însemnată este o adevărată slujire, cînd e vorba de o femeie, se apucă, iubind şi slujind, să nu lase nimic nefăcut pentru a vedea dacă era cu putinţă să înfrîngă cerbicia doamnei şi să îmblînzească nespusa ei cruzime, aşa că iubirea lui, care era destul de tăinuită, ajunse să fie cunoscută de întregul Napoli şi toată lumea află cine era doamna, pentru care, cu o mărinimie nemaiauzită şi atît de bătător la ochi, săvîrşise nenumărate trăsnăi şi cheltuise cu nemiluita. Trecuseră mai bine de doi ani de cînd nefericitul îndrăgostit se zbătea în aceste suferinţe, iar femeia devenea parcă tot mai aspră, tot mai îndărătnică şi tot mai mîndră, neîngăduindu-i nici măcar să îi scrie : drept urmare, sărmanul Ventimiglia fu cît pe-aci să-şi pună singur capăt zilelor, în cîteva rînduri, atît îi părea de plicticoasă viaţa, fără bunăvoinţa doamnei sale. De aceea, într-o bună zi, aflîndu-se singur în odaia sa şi gîndindu-se la cruzimea femeii, după ce se plimbă cîtva timp în tăcere, sărind de la un gînd la altul, dar numai în legătură cu iubirea aceasta, se prăbuşi obosit şi zdrobit pe un pătuţ, unde, cu ochii scăldaţi în lacrimi, izbucni, spunîndu-şi : „Vai mie, nenorocitule Ventimiglia, cît de cruntă s-a dovedit a fi fost steaua sub a cărei oblăduire te-ai născut ! Cît de nenorocită clipa în care ai deschis ochii să priveşti o frumuseţe atît de nemiloasă. Dar cum de e cu putinţă ca sub o înfăţişare atît de frumoasă şi de încîntătoare să se ascundă o asemenea cruzime ? E-adevărat că şi pletele blonde, şi fruntea senină şi albă ca neaua, şi negrele şi arcuitele sprîncene sub care

doi fulgerători luceferi de dimineaţă stîrnesc pizma lui Febus, şi nasul potrivit ca mărime şi frumos desenat, şi obrajii ce par să aibă pictate pe ei două roze, şi gura trandafirie care ascunde un şirag de perle orientale, sub două rubine pline de gingăşie, şi gîtul alb şi rotund, şi bărbia cea atît de frumoasă, şi umerii ca de fildeş, şi pieptul ridicat şi marmorean, şi cei doi sîni atît de dulci, şi braţele minunate, şi mîinile, cu degete subţiri şi mai lungi decît se cuvine, şi trupul sprinten şi fermecător, şi picioarele acelea mici, care de-abia ating pămîntul, şi toate cîte le mai văd pe chipul acela dumnezeiesc îmi spun despre ea că ar fi femeie. Dar dacă este femeie, dacă este atît de frumoasă, dacă răspîndeşte atîta farmec, de ce este neîndurătoare ? Vai mie ! Cît de prost se împacă între ele frumuseţea desăvîrşită şi cea mai deplină neîndurare ! Căci dac-ar fi miloasă, ce anume ţi-ai putea dori din partea unei femei şi nu ai găsi la ea ? Doamna mea ar putea spune însă că judec greşit şi că trăsătura aceea pe care eu o numesc neîndurare este, de fapt, curăţenie şi sfială, dorinţă de cinste, şi nu cruzime. Dar ce lucru necinstit i-am cerut eu oare ? Ce altceva am vrut de la ea, afară de strălucirea ochilor ei frumoşi ? Am cerut oare altceva decît să mă primească şi pe mine ca slujitor ? De a-mi face numai acele hatîruri pe care cinstea îi îngăduie să le facă, iar, dacă nu, să îmi dea voie măcar să-i fiu servitor, ca s-o iubesc şi să o slujesc ? Vai mie, *signora* Lionora, dar poate exista pe lumea asta o cruzime mai mare decît aceea de a-l urî pe unul care te iubeşte mai mult decît pe sine însuşi ? Pe unul care nu se gîndeşte la nimic altceva, niciodată, decît la cum să-ţi facă pe plac, slujindu-te, adorîndu-te ? Şi cît este de-adevărată şi potrivită cu numele ei porecla ce i s-a dat cînd i s-a spus leoaica furioasă. Asta nu e femeie, ci tigroaică neîmblînzită şi sălbatică, şi nu e numai nemiloasă, ci, fără nici o îndoială, cea mai nerecunoscătoare dintre toate nerecunoscătoarele. Ce-mi foloseşte mie, astăzi, cînd se-mplinesc trei ani de cînd am început s-o iubesc atît de

fierbinte, ba chiar s-o ador, că am pierdut atîta vreme, că am luptat de atîtea ori în arenă, că am vegheat nopți de-a rîndul, că am vărsat șuvoi de lacrimi, că am disprețuit atîtea alte doamne foarte nobile și că am pierdut nenumărate prilejuri fericite ? Ce altceva trebuie să gîndesc despre ea, dacă nu că rîvnește la sîngele meu și că singurul lucru pe care-l dorește este să devină ucigașa mea ? Nu va avea însă parte de mulțumirea asta, căci m-am hotărît să o alung din inima mea și să devin un alt om decît cel care am fost pînă acum, fiind încredințat că, din pricina ei, am ajuns de rîsul lumii. N-o să se mai poată spune că o iubesc. Și de ce-ar trebui s-o iubesc, de vreme ce ea mă urăște ?"

Și astfel, biruit și istovit de nemăsurata cruzime a mîndrei sale doamne și căindu-se de atîtea osteneli risipite zadarnic, luă hotărîrea aceasta, părîndu-i-se că s-ar fi eliberat cu desăvîrșire. Pe de altă parte, patima nesățioasă puse pe neașteptate stăpînire pe el, dar atît de puternic, încît începu să-și spună cu totul altceva decît ceea ce-și spusese și se mustră cu asprime, părîndu-i-se a fi săvîrșit o greșeală nebunească.

— Vai, cît sînt de viclean și de necinstit ! Ce-am spus ? Ce gînd nebunesc mi s-a strecurat în suflet ? Cum voi mai cuteza oare să trec prin fața celei pe care, în chip atît de nedrept și de josnic, am numit-o, chiar acum, crudă, nerecunoscătoare, sălbatică, mîndră și ucigașă ? Voi fi eu oare atît de îndrăzneț și de neobrăzat încît să apar înaintea ei, fără să-mi crape obrazul de rușine ? De unde știu eu că nu se poartă astfel cu mine, numai ca să-mi pună la încercare credința și stăruința ? Ce anume am făcut eu pentru ea, ce zălog i-am dat, ca să fie sigură de credința mea ? Dacă m-am oferit, în atîtea rînduri, să-i fiu rob, nu are dreptul să facă tot ce vrea cu mine, ca și cînd ar fi vorba de-un lucru al ei ? Să fiu oare un cavaler atît de josnic și atît de viclean încît să încerc să-i smulg, lacom, ceea ce i-am dăruit de bună voie ? Dumnezeu să mă ferească de un asemenea păcat și să

nu-mi îngăduie să fur și să ascund bunul ei ! M-am născut ca să o slujesc și să o iubesc, așa cum am făcut pînă acum : și nici nu-mi pasă de ce-o să se întîmple cu mine.

Cu gîndul acesta, mai stărui încă vreo doi ani, slujind-o și cinstind-o, ca și mai înainte, dar niciodată nu dobîndi din partea ei măcar o singură privire. Și fiindcă iubea, într-adevăr, cu înflăcărare, era cu neputință ca el să nu se dovedească mai neatent în unele lucruri pe care le făcea, din care pricină, întreaga curte și toată omenirea din Napoli își dăduseră seama de dragostea lui, cu toate că și pînă atunci mai șoptiseră unii cîte ceva în legătură cu asta. Numeroși nobili de rang mare, prieteni cu el, văzîndu-l cum se mistuia de dragul ei, îl certară cu asprime, iar mustrările lor erau cu atît mai dîrze cu cît mîndria și încăpățînarea doamnei le erau tuturor cum nu se poate mai cunoscute. Nu exista în tot Napoli un om de rînd sau nobil căruia să nu-i pară rău, văzînd cît îl disprețuia femeia pe Ventimiglia, căci, în general, toată lumea ținea la el și îl iubea. Mai erau apoi și unele nobile doamne napolitane, care i-ar fi dăruit bucuroase dragostea lor lui Ventimiglia, dacă și el le-ar fi iubit și le-ar fi căutat : numai că sărmanul îndrăgostit era atît de prins de Lionora, încît nu se uita la nici o altă femeie. Se întîmplă însă că, fiind vară, ducele de Calabria, ca să scape de cumplita zăpușeală din Napoli, se duse pentru cîteva zile la băile din Pozzuolo, loc, după cum știți cu toții, plăcut și desfătător, care, în vremurile vechi, era refugiul gentilomilor romani, dovada făcînd-o încă ruinele a numeroase și mîndre palate, așa că Ventimiglia părăsi și el orașul, împreună cu ducele. Iar tot timpul cît rămase acesta la Pozzuolo, Ventimiglia obișnuia să se desprindă de ceilalți și să cutreiere fie pe țărmul mării, fie pe cîmpiile întinse și plăcute, uitîndu-se la cîte o antichitate, fie pe dealurile nu prea povîrnite și acoperite cu pomi fructiferi, ori prin peșterile nenumărate și răcoroase, pe lîngă lacuri și pe la locurile bogate în pucioasă, prin păduricile de cedri ori de portocali și prin atîtea și atîtea

locuri încîntătoare ce se găsesc acolo, gîndindu-se numai și numai la chipul în care să capete îndurarea doamnei. *Signor* Galeazzo Pandono, care-i era foarte bun prieten, era tare necăjit de viața pe care-l vedea că o duce și ar fi dat orice numai să-l știe scăpat de iubirea asta ; și, tocmai de aceea, într-una din zile, sculîndu-se ducele dis-de-dimineață și pornind să se plimbe către peștera Sibilei, *signor* Galeazzo, luîndu-l de mînă pe *signor* Giovanni Ventimiglia, îi spuse :

— *Signor* marchize, să-l lăsăm pe *signor* ducele să se îndrepte încotro poftește, iar noi amîndoi să ne ducem colo, unde sînt dafinii aceia, căci vreau să-ți vorbesc între patru ochi.

— Haidem, răspunse Ventimiglia, căci tot voiam și eu să plec altundeva.

Și ajunseră astfel, numai ei doi, la locul plănuit, unde se așezară sub dafini, pe iarba măruntă.

— *Signor* marchize, rosti atunci Pandono, o să las mofturile deoparte, căci prea ne leagă de atîția ani o prietenie frățească, și-o să trec de-a dreptul la ceea ce vreau să-ți spun. Și-o să încep cu viața pe care am văzut, zilele astea, că o duci, aici, la Pozzuolo, deoarece, ca să-ți spun adevărul, te-am luat drept unul dintre filozofii aceia care cercetează începuturile lucrurilor naturale : erai atît de gînditor și de singuratic încît colindai toată ziua locurile astea, fugind de ceilalți. Și cred că n-au trecut încă cinci zile de cînd, aflîndu-ne, contele de Celano și cu mine, sus pe colnicul acela, te-am văzut cum stăteai și plîngeai de unul singur, chiar aici, lîngă izvor : și-am rămas să te privim mai bine de o oră, căci te vedeam plîngînd tot timpul și înălțîndu-ți deseori ochii spre cer.

— Iată, mi-a spus contele de Celano, în ce hal a ajuns marchizul de Cotrone, din pricina doamnei Lionora Macedonia, nevasta lui *signor* Giovanni Tomacello. O iubește și se ține după ea, încă de multă vreme ; ei însă, care e mîndră de nu-i ajungi cu prăjina la nas, nu-i pasă nici de el, nici de ce se întîmplă cu el ; și jur pe sufletul

lui taică-meu că mi-a venit de mai multe ori chef să mă amestec și să-l dojenesc. M-am stăpînit, însă, neavînd cu el legături de prea strînsă prietenie : cu toate astea, țin la el ca la un frate, știind ce cavaler nobil și vrednic de cinste este. Dumneata, *signor* Galeazzo, care-i ești bun prieten, ai datoria să-l scoți din încurcătura asta.

— I-am făgăduit s-o fac, îndată ce se va ivi prilejul, deși luasem eu însumi această hotărîre, de nu știu cîte ori. Iar dacă vorbele mele îți vor aduce scăparea, va însemna că am făcut-o tocmai la timp. Au trecut cîțiva ani buni de cînd o iubești pe această doamnă, iar dacă-ți închipui că iubirea ta a rămas ascunsă, te înșeli amarnic ; căci nu există în Napoli poveste mai cunoscută decît iubirea ta, toată lumea vorbind despre ea și minunîndu-se peste poate că te dai în vînt după doamna Lionora, care este femeia cea mai mîndră și mai înfumurată ce se poate întîlni. Cu toate acestea, ești atît de prins, încît nici nu te poți uita la altcineva. Nu vorbesc de cheltuielile pe care le-ai făcut pentru ea, acesta fiind răul cel mai puțin însemnat pe care l-ai putut săvîrși : căci, avînd atîta avere, și în Sicilia, și aici în regat, hainele pe care le-ai tot schimbat și faptul că ai apărut la serbări și în turnire atît de bogat împodobit, au înfățișat și un fel de a-l cinsti pe stăpînul tău și al meu, cîștigîndu-ți faima de a fi nobilul cel mai darnic și mai strălucit de la curte, ceea ce trebuie să te umple de bucurie. Cît despre timpul pe care l-ai pierdut alergînd după ea, despre nenumărate alte căi aducătoare de folos și de cinste pe care le-ai ocolit, despre chipul în care deseori îți erai propriul tău dușman, ca și despre faptul că pe zi ce trecea îți mergea din ce în ce mai rău, toate acestea, zic, ar trebui să te intereseze foarte mult, căci mie, din dragoste față de tine, îmi pricinuiesc necontenit o durere nemăsurată, mai ales cînd aud cum, la curte, toată lumea spune că ți-ai pierdut atît de rău capul după doamna Lionora, încît nu îți mai pasă de nimic și nu mai ești în stare să te stăpînești. Nu sînt puțini nici cei care, îndată ce vine vorba de tine, spun că

nu mai ești obișnuitul marchiz de Cotrone, ci te-ai preschimbat în Lionora Macedonia; și că nu ai alt Dumnezeu pe lume afară de ea, căreia îi pasă de tine și de treburile tale tot atît cît îi pasă și de cei dintîi pantofiori cu care s-a văzut încălțată. Și să nu crezi că oamenii vorbesc astfel fiindcă ți-ar vrea răul; singure mila pe care le-o trezești, dragostea pe care ți-o poartă și dorința lor de-a te vedea scăpat din asemenea iad îi silesc să spună ceea ce spun și să-ți ducă grija. Dar, pentru Dumnezeu! Adevărul adevărat este că prea te-ai lăsat tîrît de patimă. Tu, care în alte împrejurări te-ai arătat mai mult decît prevăzător, în povestea asta te dovedești atît de orbit încît ai în fața ochilor moartea de netăgăduit și, ceea ce e mai rău, rușinea, necinstea și o veșnică pată pe numele tău, dar nu le vezi. Tu, care în meseria armelor, sub stăpînirea gloriosului nostru rege Alfonso, ai pus de atîtea ori pe fugă trupele vrăjmașe și ți-ai salvat oamenii ce îți erau încredințați, trecînd cu ei prin mijlocul vrăjmașilor, nu mai știi, de data asta, să te împotrivești și să te retragi într-un loc sigur; ba, dimpotrivă, biruit de o femeiușcă, te-ai dat rob ei și tremuri întocmai ca un copil înaintea profesorului care îl bicuiește. Dar, Dumnezeule bun! De ce soi de femeie te-ai lăsat biruit? N-o să m-apuc să spun că nu e una dintre cele mai frumoase tinere din Napoli, născută dintr-un neam foarte nobil și măritată cu un gentilom bogat și la fel de nobil, căci ar însemna să tăgăduiesc lucruri pe care le vede și le știe oricine. Dar, spune-mi, care-i este virtutea? Ce purtări vrednice de laudă ai văzut? Ce gesturi femeiești pline de farmec i-ai descoperit? Ce fel de-a te primi, ce deprinderi și ce însușiri nobile ți s-a părut c-ai fi recunoscut în ea și c-ar merita să fie lăudate? Cineva poate c-o să spună: este o femeie cinstită și curată și nu vrea să facă lucruri care să-i umple de rușine și pe ea, și pe bărbatu-său. Mă rog, aici n-am ce spune, fiindcă femeia, îndată ce a pierdut cinstea, a pierdut toată mîndria și toată averea sa. Dar cele care-s cu adevărat cinstite, cele care rîvnesc să fie socotite astfel, sînt bune și pline de bunăvoință, iar dacă văd că vreun bărbat caută să le păteze cinstea, îi dau de înțeles cu frumosul să-și vadă de treabă, căci își pierde vremea de pomană. Nu sînt, ca dumneaei, supărăcioase, mîndre, năzuroase și pline de tot felul de năravuri urîte. Nu vezi că ăsteia după care te ții nu-i pasă de tine și, cu atît mai puțin, de faptul că toată lumea știe ce viață chinuită și ciudată duci din pricina ei? Iar totul se întîmplă pentru că nu știe nici să se poarte, nici să fie drăguță. Farmecul acesta al ei, după care te omori tu, e ca o floare ce se deschide dimineața, plină de frumusețe, dar pe care, seara, o vezi veștejită și uscată. Un pic de febră și scurgerea vremii îl vor răpi și nu va mai rămîne decît un boț de carne, lipsit de orice frumusețe. Așadar, o frumusețe oarecare, lipsită de podoaba oricărei virtuți, va ține sufletul tău legat într-un chip atît de rușinos? Iartă-mă, frățioare, și ascultă adevărul cu răbdare: văd că te înfurii; mi-o spune căutătura ta, care începe să se schimbe. Tulbură-te și supără-te cît vrei; căci după ce-am început să-ți dezvălui greșeala, voi merge mai departe, cu lumina adevărului; iar dacă uiți puțin patima asta a ta, care te orbește, o să vezi că-ți spun adevărul; și chiar dacă acuma poate că mă urăști, cu vremea o să începi să mă iubești. Căci, mai curînd sau mai tîrziu, răbdarea asta nesfîrșită a ta se va risipi și-ți vei da singur seama de greșeala în care atîta ai stăruit. Asemenea căințe nu sînt însă de prea mare folos. Încearcă, și vei fi lăudat de toată lumea, să-ți dai seama acum, cu prevederea ta, de ceea ce timpul, care este părintele adevărului, îți va arăta mai tîrziu, ajutat de curgerea lui grăbită. Unde îți este mintea? Unde ți-e vitejia! Unde ți-s istețimea și judecata, care, de-atîtea ori, în faptele de arme, ți-au îngăduit să te acoperi de cinste? Unde este faima de cavaler pe care ai dobîndit-o și care te silește să nu umbli aiurînd după femei și după iubiri deșarte, ci să te porți ca un adevărat cavaler? Unde sînt

atîtea alte frumoase însuşiri ale tale, datorită cărora te bucuri aici, la curte, de atîta respect? Sigur că mă doare prea mult şi nu-mi face nici o plăcere să te văd atît de pierdut pe cît te văd. Nu vreau să mă preschimb acum în călugăr şi să-ţi recomand neprihănirea şi fuga de toate femeile, căci ştiu că eşti încă tînăr şi că, pentru cineva care duce o viaţă de belşug şi e liber, e greu să se lipsească de îmbrăţişările femeilor. Aş vrea să iubeşti, dar, în schimb, să fii şi tu iubit sau, barem, să nădăjduieşti că, după o îndelungă şi plină de credinţă slujire, te vei bucura de o oarecare răsplată. Tu o iubeşti însă pe asta, care te urăşte şi care e mai mîndră şi mai îndărătnică decît însuşi vrăjmaşul neamului omenesc. Nu e prea mult de cînd, aflîndu-mă eu la Santa Maria di Pedigrotta şi cinînd împreună cu un grup de doamne nobile şi frumoase, în încîntătoarea grădină a lui Caracciolo, a venit vorba, întîmplător despre Lionora Macedonia, nevasta lui Tomacello, despre care toate doamnele de faţă au spus că este într-adevăr foarte frumoasă, dar că este cu neputinţă să se mai găsească o alta la fel de înfumurată, de dispreţuitoare şi de puţin îndatoritoare şi că nu are nici o legătură cu o rudă ori cu vreo prietenă care să poată dura îndelung, deoarece se crede a fi mai presus de toată lumea şi nu socoteşte pe nimeni vrednic de ea, oricine ar fi acesta. Iată faima de care se bucură doamna ta în ochii bărbaţilor şi femeilor, datorită purtărilor ei atît de respingătoare. De aceea, foloseşte-ţi acum puterea de judecată şi zvîrle jos greutatea asta atît de împovărătoare, care nu te lasă să răsufli. Scoate din tine otrava asta ucigătoare, care-ţi îmbolnăveşte inima. Iar dacă vei voi totuşi să iubeşti, nu vei duce lipsă de doamne frumoase, nobile şi virtuoase, care vor fi fericite să se ştie iubite de tine şi să te iubească şi ele, la rîndul lor. Termină o dată cu boala asta, care se va înrăutăţi cu atît mai mult cu cît vei întîrzia s-o alungi; şi va putea să prindă asemenea rădăcini încît să ajungă mai rea decît însuşi ucigă-l toaca. Iubeşte-l mai întîi pe Dumnezeu; apoi iubeşte-ţi prietenii, cinstea şi viaţa, căci a cam venit, ce-i drept, vremea s-o faci, iar eu, deocamdată, nu prea mai ştiu ce să-ţi spun.

Aici, Pandono tăcu, aştepînd s-audă ce-o să răspundă marchizul, care, mişcat de cuvintele adevărate şi cinstite ale prietenului, rămase cîtva timp fără să poată scoate o vorbă din gură, schimbat cu desăvîrşire la faţă; după un suspin dureros, răspunse însă:

— Îmi dau seama, foarte limpede, domnul meu, că tot ceea ce mi-ai spus astăzi, cu atîta dragoste, este adevărat şi îţi rămîn peste măsură de îndatorat. Fii liniştit, căci n-ai vorbit cu un surd şi nici nu ţi-ai risipit cuvintele în zadar. Cu ajutorul lui Dumnezeu, stăpînul nostru, trag nădejde că întregul Napoli îşi va da seama de folosul cu care mă voi alege de pe urma vorbelor tale pline de adevăr. Îţi jur pe mîna asta pe care ţi-o strîng acum şi-ţi dau cuvîntul meu de cavaler cinstit că voi înăbuşi chiar în clipa de faţă flăcările acelea lacome şi arzătoare, care m-au chinuit şi m-au pîrjolit pînă astăzi, din pricina frumuseţii vătămătoare a Macedoniei; îmi smulg deci din inimă numele şi chipul ei, care nu-şi vor mai afla nici-odată adăpost în mine; să nu mai vorbim despre ea. Să mergem, căci văd că *signor* ducele se îndreaptă spre casă.

Şi, chiar în ziua aceea, gîndindu-se că era bine să plece pentru cîtva timp din Napoli, Ventimiglia, cînd i se păru potrivit s-o facă, îi ceru ducelui îngăduinţa de-a merge în Calabria, la Cotrone, care era marchizatul său, şi de a trece apoi în Sicilia. Cînd primi încuviinţarea, se duse la Napoli, să se închine regelui Alfonso: iar după ce-şi rîndui treburile, se îndreptă călare către Calabria şi rămase acolo cîteva zile. Trecu apoi în Sicilia, unde nu mai fusese de o mulţime de ani. Să nu credeţi însă că trîndăvea. Străbătu călare întreaga insulă, văzînd zilnic lucruri noi şi domolind, datorită necontenitelor osteneli, dorul pe care frumuseţea Macedoniei i-l stîrnea uneori, făcîndu-l aproape să-i pară rău că luase o asemenea hotărîre. Şi, cu toate că era deseori ispitit să se întoarcă şi

să încerce, o oarecare bucată de vreme, dacă nu era cumva cu putință să înmoaie, prin stăruință, asprimea nemiloasei doamne, judecata avu totuși atîta putere asupra lui, încît nu se lăsă niciodată prins în cursă ; iar cînd patima aceea crîncenă din sufletul lui slăbi cît de cît, începu și el să cerceteze cu mintea limpede asprimile și purtările nepoliticoase ale acelei doamne ; și fiindcă se simțea vindecat cu desăvîrșire, se hotărî să se înapoieze la curte. Și astfel, după o lipsă de aproape șapte luni, se întoarse la Napoli și nu mai trecu niciodată pe dinaintea casei acelei doamne, decît dacă întîmplarea făcea să se afle în tovărășia altora, care aveau drum pe acolo. Iar atunci, chiar dacă ea se afla la una din ferestre sau la poartă, se făcea, nici mai mult nici mai puțin, că n-o vede, de parcă n-ar fi cunoscut-o niciodată. În felul acesta, nici nu trecuseră două luni de cînd se afla la Napoli, după înapoierea din Sicilia, cînd toată lumea își dădu seama de schimbare și îl lăudă din tot sufletul : atît de mult îi supăra pe toți firea îndărătnică a Macedoniei. Cum însă boala asta a dragostei nu cunoaște alt leac decît desprinderea dintr-un nod și legarea într-altul, întocmai cum scoți, unul cîte unul, și cuiele dintr-o scîndură, lucru ce ni-l spune și dumnezeiescul poet *messer* Francesco Petrarca, Ventimiglia, deși încetase s-o mai iubească pe *signora* Lionora, izbuti să stingă cu desăvîrșire orice scînteie care-ar mai fi rămas totuși îngropată sub vechea cenușă, căci își deschise pieptul pentru o flacără nouă, începînd să se înfierbînte de dragul unei tinere foarte frumoase, care, dîndu-și seama de iubirea adevărată a cavalerului, nu se arătă cîtuși de puțin nepăsătoare, astfel că el începu să se bucure de dragostea ei, iar ea de a lui. Foarte mulțumit de această a doua iubire și descoperind, zi după zi, tot mai mult, că doamna aceasta era frumos crescută și vrednică de a fi iubită *signor* Ventimiglia o uită cu desăvîrșire pe întîia iubită : și îi era lui însuși rușine că o iubise cîndva. Iar în această a doua iubire se purtă în asemenea chip încît nimeni nu-și dădu

seama de ea. Trecuse aproape un an de la înapoierea la Napoli a lui *signor* Ventimiglia atunci cînd se întîmplă ca lui *signor* Giovanni Tomacello, soțul Macedoniei, să i facă un proces foarte încîlcit, de către unele din neamurile sale, așa că, în temeiul anumitor înscrisuri descoperite atunci de către potrivnicii săi, era amenințat să piardă, din averea lui, bunuri prețuite la peste patruzeci de mii de ducați. Iar cît suferea din pricina asta, să-și închipuie singur cel care-a trecut printr-o asemenea primejdie. Urmînd deci ca procesul să se judece în fața marelui consiliu al regelui și părîndu-i-se că potrivnicii săi se bucurau de mai mare trecere decît el, Tomacello, temîndu-se ca nu cumva, din pricina asta, să piardă, nu mai știa ce să facă. Se sfătuise cu cei mai străluciți notari din regat, iar aceștia îi arătaseră că dreptatea era de partea lui, deși lucrurile erau foarte încîlcite. Cîțiva prieteni îl îndemnară să cîștige bunăvoința unuia dintre favoriții curții, pentru ca procesul să se termine fără nu știu cîte amînări ; căci rudele, folosindu-se de trecerea ce-o aveau, căutau să obțină poprirea bunurilor pentru care se judecau, iar apoi să lungească procesul cît mai mult. Ceea ce, dacă izbuteau s-o facă, însemna ruinarea deplină a lui Tomacello. Iată însă că acesta, după ce cercetă cu grijă pe toți oamenii de la curte, gîndindu-se care i-ar fi mai de folos, fu sfătuit să se adreseze marchizului de Cotrone : căci la curte nu exista un om mai stăruitor și mai binevoitor decît el, care se bucura și de cea mai mare trecere pe lîngă ducele de Calabria și era foarte iubit de regele Alfonso. Ca unul care nu aflase niciodată nimic despre iubirea pe care marchizul i-o purtase nevestei lui, dar auzise uneori ridicîndu-se în slăvi dărnicia, omenia, politețea, bunăvoința, precum și alte rare însușiri cu care acesta era înzestrat, Tomacello, deși nu avea nici o legătură cu Ventimiglia, se hotărî să se ducă să-i vorbească și să-l înduplece a-l sprijini în proces. O dată luată hotărîrea aceasta, nu mai zăbovi deloc, ci, chiar a doua zi, îndată după ce prînzi, se urcă pe catîr și se îndreptă

către casa marchizului, aflată pe aproape de Seggio Capuano. Cînd descălecă, descoperi că Ventimiglia tocmai terminase prînzul şi stătea de vorbă, la masă, cu cîţiva prieteni şi gentilomi, care mîncaseră împreună cu el. Tomacello pătrunse direct în sală şi se înclină, după cuviinţă, înaintea marchizului ; acesta, cum era nobil şi foarte omenos, îndată ce-l văzu intrînd pe *signor* Tomacello, se ridică de unde stătea şi-i veni în întîmpinare, făcîndu-i o primire plină de bunăvoinţă şi întrebîndu-l ce vînt îl aducea.

— Vin, răspunse Tomacello, să stăm de vorbă în taină despre unele treburi ale mele.

Auzind aceasta, marchizul se miră mult şi, luîndu-l de mînă, îl conduse într-o grădină cum nu se poate mai frumoasă, unde, după ce se plimbară şi lăudară frumuseţea livezii, care era plină de portocali, de lămîi, de cedri şi de alţi pomi roditori, cu nenumărate şi felurite flori încîntătoare şi înmiresmate, se aşezară pe scaune într-o mică galerie, care, fiind acoperită, era şi ferită de soare. Îndată ce se aşezară, Tomacello începu să vorbească :

— În trecut, preastrălucite *signor* marchize, noi amîndoi nu am fost prieteni şi n-am avut vreo altă legătură, şi nici nu mi s-a întîmplat să vă pot face un serviciu oarecare, pentru ca să-mi închipui că aş avea dreptul să vă cer sprijinul într-o mare strîmtoare a mea : cu toate acestea, faima de a fi foarte săritor, pe care aţi cîştigat-o în ochii tuturor şi aceea de a nu refuza niciodată a-i face un bine oricui v-ar cere-o m-au îndemnat pe mine, care vă sînt, poate, necunoscut, să cutez a veni şi a vă ruga să risipiţi cîteva vorbe în sprijinul meu. Sînt Giovanni Tomacello, gentilom din oraşul acesta, iar, nu de mult, cîteva neamuri de-ale mele, sau, mai degrabă, cîţiva vrăjmaşi de moarte, mi-au făcut un proces, în urma căruia, dacă l-ar cîştiga, mi-ar răpi mai bine de jumătate din toată averea mea. Am făcut dovada cu înscrisurile ce le am, iar avocaţii mei îmi spun că, deşi povestea e foarte încîlcită, dreptatea e totuşi de partea mea. Numai că, datorită trecerii de care se bucură în consiliu, potrivnicii mei caută să pună poprire pe bunurile pentru care ne judecăm, iar apoi să tărăgăneze procesul cît mai mult, cu nădejdea, spun ei, de a face rost de alte înscrisuri. Poprirea a jumătate din bunurile mele ar însemna ruinarea mea ; iar eu, care stăpînesc bunurile astea de-atîţia ani, aş vrea s-o pot face şi mai departe, terminînd cît mai repede cu procesul : lucrul acesta nu-l pot izbuti, însă, dacă nu veţi binevoi să mă sprijiniţi. Vă rog, deci, ca, fiind domnia-voastră, după faima de care vă bucuraţi, gata să-i dăruiţi oricui bunurile ce le aveţi, să nu vă arătaţi zgîrcit la vorbă, în ce mă priveşte. Căci, dobîndind prin mijlocirea domniei-voastre sentinţa pe care-o doresc (aşa cum trag nădejde şi cum cere dreptatea), vă voi rămîne veşnic îndatorat, şi cu averea, şi cu viaţa, şi cu cinstea mea. Afară de asta, voi face şi eu ceva, ca să vă daţi seama că nu aţi risipit vorbele pentru un om nerecunoscător. Măcar să văd eu că prin mijlocirea domniei-voastre mi s-a făcut dreptate, cît mai curînd cu putinţă.

Iar aici, Tomacello tăcu. Zîmbind, marchizul îi răspunse atunci după cum urmează :

— Aş fi fericit, domnul meu, să nu ai nevoie de sprijinul pe care mi-l ceri, dar nu pentru că n-aş vrea să-ţi dau, în procesul acesta, tot ajutorul de care voi fi în stare, căci, dimpotrivă, o voi face din toată inima, ci pentru că aş vrea ca treburile să-ţi meargă aşa cum îţi doreşti. Îţi mulţumesc şi îţi rămîn îndatorat pentru toate lucrurile frumoase pe care mi le spui. Şi, cu toate că nu sînt chiar aşa cum mă laudă lumea, îmi place totuşi să fiu preţuit astfel ; şi mă silesc din toate puterile ca faptele mele să fie pe măsura familiei de care mă bucur. Fii sigur că voi face în folosul domniei-tale tot ce-mi va sta în putinţă, cu aceeaşi grabă şi rîvnă ca şi cînd ar fi vorba de treburile mele. Căci dacă voi izbuti, mă voi bucura tot atît cît şi domnia-ta ; iar dacă, ferească Dumnezeu, s-ar întîmpla altfel, eu unul ştiu că-mi voi fi făcut datoria.

Dar, de vreme ce ai dreptate, precum îmi spui, trag nădejde că mîine, pînă nu va apune soarele, vei primi o veste bună, căci eu, încă înainte de a cina, voi începe să lucrez în folosul domniei-tale, în așa fel încît sfîrșitul să nu poată fi altfel decît bun. Cît despre făgăduielile pe care mi le-ai făcut mai la urmă, dacă e vorba să-mi rămîi prieten și frate, îți mulțumesc și-o să mi se pară că astăzi am cîștigat un lucru de seamă. Dar dacă, așa cum arată vorbele pe care le-ai rostit, te bate gîndul să-mi dăruiești ceva, îți spun că dacă aș fi negustor, ori dacă aș lucra pentru vreo răsplată, poate că aș primi bucuros darul; fiind însă Giovanni Ventimiglia, meseria mea este aceea de gentilom și cavaler, iar nu aceea de negutător. Aș avea dreptul, prin urmare, să mă plîng de domnia-ta, fiindcă vrei să pătezi astfel bunăvoința mea. Asta nu se potrivește cu ceea ce, puțin mai înainte, spuneai că se vorbește despre mine. M-am născut cavaler și dintr-un părinte nobil, faima vitejiei căruia e încă proaspătă în Sicilia, iar măritul meu rege m-a făcut și el cavaler și marchiz, adică ceea ce a socotit ori i s-a părut c-ar fi potrivit cu virtutea mea. Aurul pe care mă vezi că-l port la gît nu îl port ca semn al neguțătoriei, ci ca să arăt eu însumi dărnicia și mărinimia gloriosului meu rege, precum și pentru a-l cheltui și a-l folosi ca un adevărat cavaler. Așa că, afară de vorba bună pe care îmi ceri să o pun în sprijinu-ți, dacă ai avea cumva nevoie și de averea mea, îți stau la dispoziție cu atît cît vrei. Iar dacă vei cerceta, vei vedea că sînt gata să fac, cu fapta, mult mai mult decît spun din gură.

Auzind atît făgăduiala cît și această mărinimoasă îmbiere a lui Ventimiglia, Tomacello, nespus de fericit, îi mulțumi din tot sufletul și, cu vorbe pline de dragoste, se arătă gata să nu rămînă nici el mai prejos. Și, astfel, stăpînit de cele mai frumoase nădejdi, se întoarse acasă și-i spuse nevestei tot ceea ce pusese la cale împreună cu marchizul de Cotrone. Femeia se miră mult de omenia cavalerului și, fără să-i spună nimic bărbatului, își aduse aminte de îndelungata iubire a celuilalt, de dărnicia cu care acesta se pricepuse să cheltuiască, de întrecerile războinice, de măreția și de nenumăratele semne de curtenie pe care le arătase, din dragoste față de ea, precum și de faptul că nu-l învrednicise niciodată, nici măcar cu o singură privire. Se văzu deci nevoită să creadă că Ventimiglia era bărbatul cel mai desăvîrșit de pe lume.

Îndată ce Tomacello îl părăsi, marchizul se duse la curte, unde înfățișă plîngerea acestuia, cu multă căldură, atît regelui cît și ducelui; drept urmare, după ce îl chemă la el pe unul dintre cameriști, regele îl trimise să stea de vorbă cu toți consilierii și să le dea poruncă aspră ca, dacă țineau la mila regelui, să rostească neapărat, chiar a doua zi, sentința în procesul ce se judeca între Giovanni Tomacello și neamurile lui. Consilierii, îndată ce primiră porunca aceasta, o și aduseră la îndeplinire, căci, procesul putînd fi oricînd încheiat, citară părțile pentru a doua zi dimineață, ca să audă dîndu-se sentința în pricina pentru care se judecau. Și, cum discutaseră încă mai de mult cazul acesta și își dăduseră cu toții seama că dreptatea era de partea lui Giovanni Tomacello, în ziua următoare, adunîndu-se laolaltă, judecătorii dădură sentința definitivă în favoarea acestuia, iar Ventimiglia, ca să facă binele cît mai deplin, îi puse pe un om al său să scoată o copie, pe care, după ce o întări cu sigiliul regal, i-o trimise lui Tomacello, căruia i se păru c-ar fi apucat pe Dumnezeu de-un picior și-i mulțumi marchizului din tot sufletul, începînd apoi să-l viziteze adesea, ba chiar să ia masa împreună cu el. Toate acestea nu-i treziră totuși marchizului dorința de-a o revedea pe nevasta celuilalt ori de-a se întoarce la îndeletnicirea de odinioară; ba, dimpotrivă, cînd îi trecea pe dinainte, nu îi dădea nici o atenție, de parcă n-ar fi cunoscut-o niciodată. Mai tîrziu, într-o zi, după cină, plimbîndu-se călare prin oraș, ducele de Calabria trecu prin fața casei lui

Tomacello, care se afla la poartă, împreună cu nevasta, să se bucure de aerul răcoros al serii. Şi, ca atare, atunci cînd Ventimiglia, care, împreună cu un alt gentilom, rămăsese mult înapoia pîlcului de călăreţi şi venea, fără să se grăbească, de vorbă cu celălalt, ajunse în dreptul porţii casei lui Tomacello, acesta, părăsindu-şi nevasta, se repezi în mijlocul uliţei să-l întîmpine pe marchiz, rugîndu-l călduros să descalece, împreună cu însoţitorul său, şi să se răcorească, dînd ceva de duşcă. Marchizul îi mulţumi lui Tomacello şi nu voi să primească invitaţia, ci trecu mai departe, urmîndu-l pe duce. Atunci, ca şi cum uitase marea binefacere de care bărbatu-său se bucurase, nu de mult, din partea marchizului, femeia grăi :

— Ce ai tu, bărbate, cu marchizul Ventimiglia, de-l pofteşti în casă, cu atîta drag ?

Întunecîndu-se la faţă, Tomacello îi spuse atunci nevestei :

— Pe sufletul părintelui meu, nu cred că există pe lume o femeie mai nerecunoscătoare decît tine ! Nu eşti bună decît să te dichiseşti, să te uiţi în oglindă, să-ţi cauţi toată ziua haine noi, să ţii nasul pe sus, de parc-ai fi prinţesa de Taranto, şi să-i dispreţuieşti pe toţi ceilalţi bărbaţi şi pe toate celelalte femei din oraşul ăsta. Se poate oare să fi uitat ce mare bucurie, ori binefacere, mai bine zis, ne-a făcut marchizul, mai zilele trecute ? Şi că putem spune că el ne-a dăruit partea cea mai mare şi cea mai de preţ din averea pe care o stăpînim ? Că dacă nu era el, ne trezeam ruinaţi şi noi, şi urmaşii noştri ? Sîntem, neîndoielnic, datori să sărutăm pămîntul pe unde calcă el cu picioarele. În ce mă priveşte, socot că-i datorez nu numai averea, ci însăşi viaţa mea şi vreau ca oricînd să poată dispune de mine şi de averea mea, ca de nişte bunuri ce-i aparţin. De m-ar tăia cineva şi tot n-aş spune că mai cunosc un altul la fel cu el ; căci şi dacă nu mi-ar fi făcut, niciodată, nici un bine, tot ar trebui să fie iubit, respectat şi cinstit de toată lumea, pentru însuşirile lui

atît de alese. Este nobil, politicos, binevoitor, omenos, darnic, săritor la nevoie şi mai mărinimos decît oricare alt senior care a trăit vreodată în oraşul ăsta, iubindu-l pînă şi pietrele, datorită virtuţilor lui. Şi zău că nu există nici un om de seamă care să nu fie fericit să-l aibă de prieten : iar tu vrei să nu-l cinstesc şi să nu mă bucur cînd îl văd ? Modestia şi purtările lui frumoase ar face ca pînă şi un bloc de marmură să se îndrăgostească de el. Aşa că, nevastă, am faţă de el datorii mult mai însemnate decît aceea de a-l pofti să ia masa în casa mea. Măcar de mi-ar da Dumnezeu prilejul să-i fac un serviciu mai de seamă, căci i l-aş face cu toată inima !

Vorbele acestea străpunseră adînc inima nerecunoscătoarei şi înfumuratei doamne, care, fără să-i mai răspundă ceva bărbatului, se duse în odaia ei, unde se prăbuşi pe pat, deschizînd zăgazurile lacrimilor. Cunoscîndu-i firea şi ştiind-o că nu suferea să fie cîtuşi de puţin certată, bărbatul, cînd îşi văzu nevasta plîngînd, se urcă pe catîr şi porni în oraş să petreacă. Împovărată însă de o remuşcare ale cărei rădăcini păreau să fie puternic înfipte în inimă, femeia nu se mai putea gîndi decît la marchiz : iar toate lucrurile pe care acesta le săvîrşise pentru ea îi treceau, unul cîte unul, pe dinaintea ochilor ; şi, aducîndu-şi aminte de asprimea, de cruzimea şi de mîndria pe care le arătase odinioară faţă de el, se simţea cuprinsă de o jale ucigătoare. Ce vom spune aici, domniile-voastre domnii mei, şi domniile-voastre nobile doamne ? Ceea ce viteazul şi preanobilul marchiz nu izbutise să facă în atîţia ani, cu toate balurile, petrecerile, cîntecele, turnirele şi celelalte întreceri războinice, şi nici risipind banii cu amîndouă mîinile, ori lăcrămînd, pîrjolindu-se, îngheţînd, suspinînd, slujind, iubind, rugîndu-se, ca să nu mai vorbim de toate celelalte umilinţe sau vicleşuguri, izbutiră să facă vorbele neroade şi adevărate ale nătîngului de bărbat, care umiliră şi înmuiară în asemenea chip inima aceea mîndră şi împietrită încît ea, care se răzvrătise întotdeauna împotriva iubirii, se simţi deodată

atît de aprinsă și copleșită de dragoste față de cavaler, încît i se părea aproape cu neputință să mai trăiască pînă în clipa în care ar fi putut să stea de vorbă cu el și să-i dezvăluie cît de rău o chinuiau flăcările mistuitoare. De aceea, se hotărî chiar în seara aceea să afle cu orice preț chipul în care să-l poată întîlni. A doua zi, doamna își aduse aminte de solul pe care marchizul îl trimisese cu scrisoarea; izbuti deci ca prin mijlocirea unei bătrîne binevoitoare să stea de vorbă cu el și să-i spună ce anume dorea în legătură cu *signor* Ventimiglia. Îndată ce doamna termină de vorbit, solul o îmbărbătă mult, spunîndu-i că, după părerea lui, marchizul nu încetase să o iubească și că n-avea nici o îndoială că îl va aduce la întîlnire, lucru de care ea se arătă a fi nespus de bucuroasă. Solul plecă și, găsindu-l pe marchiz, îi spuse :

— Vă aduc, domnul meu, o veste minunată, pe care știu că n-ați putea s-o ghiciți nicicînd. Nici nu vă trece prin minte că *signora* Lionora Macedonia, părîndu-i rău de toate necazurile pe care vi le-a făcut, este acum întru totul a dumneavoastră și nu dorește decît să vă facă pe plac, rugîndu-vă fierbinte să aveți bunătatea ca astăzi, la ora vecerniei, să vă duceți să vă întîlniți cu ea, căci o să vă aștepte în grădina din spatele casei, iar portița grădinii o să fie deschisă. Bărbatul ei, *messer* Giovanni Tomacello, a plecat azi-dimineață la Somma și nu se va înapoia decît peste opt zile.

La auzul unei asemenea vești, marchizul se miră mult, dar, gîndindu-se bine și avînd unele îndoieli dacă trebuia sau nu să se ducă, îi spuse solului următoarele :

— Am astăzi unele treburi de mare însemnătate : dac-o să fiu liber la ceasul pe care mi l-ai spus, o să mă duc să stau de vorbă cu *signora* Lionora.

Părăsindu-l, solul se înapoie la aceasta și îi spuse că marchizul o să vină la ceasul hotărît. Numai că *signor* Ventimiglia, care încetase cu desăvîrșire s-o mai iubească, își văzu de alte treburi și nu se duse. Femeia așteptă toată ziua venirea marchizului, iar cînd văzu că acesta nu vine,

rămase foarte mîhnită. Stătu din nou de vorbă cu solul și îl puse de zece ori să repete tot ce-i spusese marchizul. Închipuindu-și deci că treburi de mare însemnătate îl împiedicaseră să vină și că se temuse poate să vină la ea acasă, îl trimise încă o dată pe sol, cu rugămintea ca în ziua cutare, la ceasul cutare, marchizul să aibă bunătatea să vină s-o întîlnească, într-o biserică oarecare, unde lumea nu prea se înghesuia. Între timp, îi trecu prin minte gîndul că iubirea fierbinte a cavalerului se preschimbase poate în ură și se dojenea singură pentru nespusa asprime pe care o arătase. I se părea totuși cu neputință ca o iubire atît de puternică să se fi stins cu desăvîrșire. Și cu cît întîrzia să-i dezvăluie cavalerului patima ei, cu atît simțea și că jarul din suflet se întețea și o chinuia tot mai mult. Primind a doua chemare, cavalerul se hotărî să se ducă să vadă ce voia doamna să-i spună, neputînd să înțeleagă de unde izvora schimbarea aceasta. Cînd sosi vremea să se întîlnească la biserică, doamna, avînd siguranța că marchizul va veni la ceasul hotărît, se înveșmîntă cît mai bogat și, dichisindu-se și gătindu-se cu măiestrie, ca să pară și mai frumoasă decît era din născare, se îndreptă către lăcașul de închinăciune, unde doar cu puțin timp în urmă sosise și cavalerul, însoțit de un paj tinerel, care-i ținea calul afară. Cînd ajunse și ea acolo, întovărășită numai de trei femei și de doi servitori, femeia îl văzu pe marchiz plimbîndu-se singur, așa că, mergîndu-i în întîmpinare, îl salută cu multă politețe, același lucru făcîndu-l și el față de ea. Apoi, după cuvenitul schimb de saluturi, cavalerul grăi :

— Veți avea bunătatea să mă iertați, *signora,* dacă rîndul trecut nu am venit la domnia-voastră acasă, dar treburi însemnate pe care le aveam de îndeplinit nu mi-au îngăduit-o. De data asta am venit și-s gata să ascult tot ce veți binevoi să-mi spuneți.

După cîteva suspine înduioșătoare, pornite din adîncul inimii, doamna, ațintindu-și îndurerată cei doi ochi fru-

moşi către marchiz, începu să-i spună, cu glas stins şi tremurător :

— Dacă eu, alesul meu domn şi stăpîn, m-aş fi arătat faţă de domnia-ta aşa cum merita virtutea domniei-tale, aş putea, acum, cînd ne aflăm unul înaintea celuilalt, să înfăţişez cu mai multă cutezanţă rugăciunile mele ; cînd mă gîndesc însă că lipsa de recunoştinţă şi asprimea mea faţă de domnia-ta au fost nemăsurate şi că nu te-am învrednicit nici măcar cu o singură privire, limba mea înlemnită nu cutează să-ţi spună ce anume am venit să te rog. Şi-ntr-adevăr, dacă aş fi ţinut seama numai de ceea ce merit, cum aş mai fi îndrăznit să-ţi apar în faţă ? Firea omenoasă, bunătatea nemărginită pentru care eşti atît de lăudat îmi dau însă tăria de a-ţi dezvălui dorinţa mea şi de a-ţi lămuri fără sfială părerea mea, nădăjduind şi că voi găsi măcar milă, dacă nu chiar iertare. Şi la ce altceva te poţi aştepta din partea unui atît de nobil şi de mărinimos cavaler, a cărui îndeletnicire este aceea de a fi de folos tuturor ? Mie, domnul meu, chiar dacă pînă acum am fost oarbă şi nepăsătoare, de data asta mi s-au deschis ochii ; şi dîndu-mi seama de neroada mea încăpăţînare, de virtuţile deosebite şi de însuşirile rare pe care le ai, ţi-am devenit nu numai admiratoare, ci şi roabă ; aşa că, lipsită de ajutorul, de mila şi de iubirea domniei-tale, îmi e cu neputinţă să mai trăiesc. Nu crede cumva, domnul meu, că aş fi uitat însemnatele cheltuieli pe care le-ai făcut zadarnic pentru mine, nenumăratele serbări, timpul pe care l-ai pierdut şi atîtea alte lucruri pe care le-ai săvîrşit în van pentru mine ; şi nici că nu mai ţin minte cruzimea, lipsa de recunoştinţă şi puţina preţuire pe care ţi le-am arătat : căci toate astea stăruie în faţa ochilor minţii mele şi muşcă necontenit din inima mea, întocmai ca un vierme, din care pricină sufăr atît de crunt încît moartea m-ar speria mult mai puţin. Iată de ce îţi mărturisesc păcatul greu, îţi cer cu umilinţă iertare şi te rog să ai bunătatea de-a mă primi ca slujnică nevrednică : iar pe viitor voi asculta orbeşte de orice dorinţă ai avea, încredinţînd în mîinile domniei-tale şi sufletul meu, şi viaţa mea. Şi ce noroc mai mare poate să aibă un om, în afara aceluia de a-şi vedea vrăjmaşul căzut la picioarele lui şi cerîndu-i îndurare ? Asta şi vezi, domnia-ta, astăzi ; căci soarta cea bună a vrut ca pentru tot ce-am păcătuit odinioară împotriva domniei-tale să plătesc acum îndoit. Dacă însoţitorii aceştia ai mei, aflaţi în biserică, nu m-ar vedea, aş cădea la pămînt şi, cerînd milă în gura mare, ţi-aş săruta picioarele de mii de ori. Iată-mă deci aici, a dumitale, în întregime : fă ce-ţi place cu mine. Dacă-mi doreşti moartea, întru răzbunarea trecutelor osteneli, ucide-mă cu spada aceea pe care o porţi la cingătoare. Pentru că, în orice caz, dacă nu-mi va fi hărăzită iertarea domniei-tale, fii sigur că viaţa mea se va sfîrşi în scurt timp. Dar dacă în pieptu-ţi se mai află măcar o scînteie din prost răsplătita iubire pe care mi-ai purtat-o, dacă eşti într-adevăr acel principe mărinimos, despre care vorbeşte în gura mare întreg regatul ăsta, fie-ţi, te rog, milă de mine. Iar dacă doreşti cumva să ştii de unde a pornit schimbarea aceasta neaşteptată a mea şi din ce s-a stîrnit iubirea aceasta fierbinte faţă de domnia-ta, ţi-o voi spune. Bărbatul meu, care te iubeşte mai mult decît pe sine însuşi şi care-ţi este atît de îndatorat, mi-a ţinut zilele astea o predică întru lauda domniei-tale ; şi atîta te-a proslăvit, încît ochii mei, care fuseseră orbi, s-au deschis cu prilejul acela. Iar de atunci, mi-am dat seama că-ţi aparţin şi m-am aprins atît de puternic după domnia-ta încît nu mai sînt în puterea mea. Şi am venit, aşadar, să îţi dezvălui dorinţa mea, pentru ca, una din două : ori să trăiesc, fiindu-ţi roabă, ori să mor. În mîna domniei-tale stau deci şi viaţa, şi moartea mea.

Iar cînd spuse aceasta, din ochi îi ţîşniră potop de lacrimi ; şi împiedicată de hohotele de plîns, încetă să mai vorbească. Cît timp vorbise femeia, marchizul o ascultase liniştit, frămîntînd în minte mii şi mii de gînduri. O vedea mai plină de farmec decît oricînd, iar durerea îi sporea frumuseţea şi gingăşia ; aşa că, văzînd-o gata să

facă orice i-ar fi poruncit el, simţi că i se trezeşte o poftă desfrînată ce-l îndemna ca, făcîndu-i pe plac, să se bucure de desfătările dragostei şi, răspunzîndu-i frumos şi hotărînd cînd să se întîlnească, să o trimită acasă cu inima împăcată. Judecata avu totuşi mai multă putere decît simţurile. Şi, de aceea, cînd văzu că femeia, împiedicată de plîns, nu mai scoatea o vorbă, îi dădu următorul răspuns :

— Nu puţină mirare mi-a pricinuit, *signora* Lionora, venirea domniei-tale aicî, ca să stai de vorbă cu mine, şi, cu cît mă gîndesc mai stăruitor, cu atît mă şi minunez mai mult ; şi, cu toate că te văd aici, îmi vine greu s-o şi cred, amintindu-mi cît de aspru te-ai purtat cu mine, vreme de atîţia ani. Nu trebuie să mi se aducă aminte de ceea ce am făcut în trecut, fiind cumplit îndrăgostit de domnia-ta, fiindcă văd totul foarte limpede, necontenit, ca într-o oglindă strălucitoare şi mi-e ruşine mie, de mine însumi. Iar cît de mult am ars şi m-am perpelit pe atunci pentru domnia-ta şi de cîte ori m-am aflat la un pas de moarte, o ştiu aceşti doi ochi ai mei, care se preschimbaseră pe vremea aceea în două izvoare : şi-mi mai poate fi martor întreg oraşul Napoli, care a văzut de atîtea ori şi dorurile mele aprinse, şi spaimele mele îngheţate. Nu am primit nici o răsplată pentru o slujire atît de îndelungată, atît de arzătoare, atît de credincioasă : eu însă n-am pus aceasta pe seama vreunei nerecunoştinţe, a vreunei cruzimi ori a vreunei asprimi ce s-ar fi aflat în sufletul domniei-tale, ci, dimpotrivă, am rămas totdeauna neclintit în credinţa că te arătai vrăjmaşă loviturilor iubirii, pentru a păstra nepătată faima cinstei domniei-tale de nebiruit. Lucru pe care, după ce am priceput că osteneam în zadar, l-am lăudat cît am putut de mult ; iar acolo unde erai pomenită, numeroşi fiind cei care te învinovăţeau de asprime, te ridicam întotdeauna în slăvi, lăudîndu-te sincer, ca pe una dintre cele mai cinstite şi mai curate femei de pe lume. Iar faptul că acum de curînd, din pricina laudelor pe care mi le aduce bărbatul

domniei-tale, te-ai înduplecat să mă iubeşti şi ai pătruns în labirintul acela în care eu, aflîndu-mă închis în el, am dus odinioară o viaţă cumplită şi amară, îmi pare cu atît mai ciudat cu cît mă gîndesc mai mult la trecuta domniei-tale viaţă. Dar dacă mă iubeşti, cum şi cere dealtfel prietenia pe care am legat-o de curînd cu domnul şi bărbatul domniei-tale, e vorba de un lucru care mă bucură, de care îţi mulţumesc şi în care te sfătuiesc să stăruieşti, fiindcă întocmai cum îl iubesc pe el, ca pe un frate, te voi iubi şi pe domnia-ta ca pe o adevărată soră şi, ori de cîte ori o va cere prietenia noastră, mă vei găsi gata să te slujesc. Dar dacă te frămîntă cumva alte gînduri şi doreşti să mă vezi înapoiat la jugul de odinioară, alungă pofta aceasta nesăbuită şi desfrînată şi stăruie în purtarea cinstită, pe care sînt încredinţat că ai dovedit-o în tot cursul vieţii de pînă acum ; şi să mă ferească Dumnezeu să-l acopăr vreodată de ruşine pe bărbatul domniei-tale, care, aşa cum am spus, mă iubeşte ca un frate. Pe de altă parte, chiar dacă n-ar exista nici o opreliştе, iată că eu mi-am dăruit credinţa mea unei doamne întru nimic mai prejos de domnia-ta, nici ca nobleţe, nici ca frumuseţe, care mă iubeşte tot atît, ba chiar mai mult decît îşi iubeşte ochii ei ; iar eu, la rîndu-mi, o iubesc, o cinstesc şi o respect, ca pe aceea care-i însăşi inima trupului meu, şi trăim amîndoi, înfrăţiţi într-o singură voinţă. Aşa că, pe viitor, mă vei socoti întocmai ca pe un frate.

Îndată după aceasta, marchizul tăcu ; văzînd însă că doamna se pregătea să o ia de la început, cu noi rugăminţi, şi mai înfocate decît cele dintîi, şi dorind să întrerupă discuţia asta, spuse :

— *Signora* Lionora, te rog ; rămîi cu Dumnezeu.

După care plecă, lăsînd-o pe femeie atît de mîhnită şi atît de tulburată încît stătu o bună bucată de vreme ca năucă, fără să ştie aproape nici unde se afla. Venindu-şi apoi în fire, se întoarse, foc de supărată, acasă, iar acolo,

gîndindu-se la răspunsul marchizului și înțelegînd că el nu înclina să facă nimic din ceea ce voia ea, căzu într-o atît de adîncă jale încît se îmbolnăvi de inimă rea și de zbucium. Știți dealtfel că, după părerea generală, nimic nu le supără și nu le rănește în suflet pe femei mai rău decît să se vadă disprețuite. Gîndiți-vă atunci cum putea să se simtă aceasta, care trecea drept cea mai mîndră, cea mai înfumurată și cea mai disprețuitoare din întregul Napoli. Căzînd deci la pat, nu făcea toată ziua altceva decît să plîngă și să suspine. Pe de o parte, gîndindu-se uneori cît de aspră și de neînduplecată se arătase în trecut față de cavaler, i se părea că ar fi meritat o soartă încă și mai rea și că se cădea să îndure totul cu răbdare. Îndată însă ce-și amintea că îl rugase cu atîta umilință și că i se mărturisise ea însăși, cu gura ei, își ieșea din fire și nu mai voia să trăiască. Pe de altă parte, mințindu-se singură, își spunea : „De ce oare să cad în asemenea deznădejde din pricina unei simple respingeri ? El s-a ținut după mine ani în șir și, cu toate că n-am vrut nici să-l ascult, nici să primesc scrisorile ori trimișii lui și m-am dovedit zi după zi tot mai îndărătnică, nu s-a speriat, n-a dat bir cu fugiții, n-a vrut să se omoare, ci, dimpotrivă, s-a arătat și mai stăruitor. De unde știu eu că el, dacă-i vorbesc încă o dată, dacă-i înfățișez mai limpede dreptatea mea, nu se înduplecă și nu devine al meu ? Soarta îi ajută pe cei îndrăzneți și-i alungă pe cei fricoși. Cine fuge nu e în stare să biruie. Se cuvine deci să încerc încă o dată tot ceea ce sînt în stare să fac și să-l rog mult mai fierbinte decît pînă acum. Nu trebuia să-i cer niciodată să stăm de vorbă în biserică : trebuia să fac totul ca să-l aduc aici la mine acasă ; căci dacă ne-am fi aflat într-o încăpere și i-aș fi aruncat brațele după gît, nu cred că s-ar mai fi arătat atît de îndărătnic. Doar nu e făcut nici din marmură, nici din fier : e tot din carne și oase, ca și ceilalți". Sărmana femeie stătu aiurînd astfel două sau trei zile și nu mai era în stare de altceva decît să se gîndească la ceea ce trebuia să facă, pentru a cuceri din nou iubirea marchizului. Și, ajutată de nu știu ce nădejde, începu să se hrănească și să capete puțină putere. Cei din casă, care fuseseră împreună cu ea și o văzuseră vorbind cu marchizul, cunoscînd binele pe care acesta îl făcuse familiei, nu intrară la nici o bănuială și, cum nu putuseră auzi nici un cuvînt, își închipuiră că încercase să dobîndească cine știe ce favoare la curte. Iar cînd o văzură zăcînd la pat, voiră să cheme doctorii ; ea însă nu primi și nici nu îngădui să se dea de veste bărbatului ei, la Somma. Între timp, gîndindu-se la un mijloc de-a putea sta de vorbă cu marchizul, dar negăsind nici unul care să i pară potrivit, se hotărî să-l poftească prin același ins pe care-l trimisese și prima dată la el ; și chemîndu-l pe acesta prin cineva, îi povesti tot ce i se întîmplase cu marchizul, rugîndu-l călduros să se ducă să-l întîlnească și să-l roage din partea ei, cît va putea mai fierbinte, să nu fie chiar atît de aspru și să ajungă să fie pricina morții ei. Iar după ce-l învăță bine tot ceea ce urma să-i mai spună, rămase în așteptarea răspunsului. Trimisul, știind bine ce-avea de spus și copleșit de făgăduieli, pentru cazul că i-ar fi adus doamnei vești bune, se duse să-l întîlnească pe marchiz ; și găsindu-l plimbîndu-se, împreună cu alți cîțiva gentilomi, prin Seggio Capuano, nu se apropie de el decît cînd văzu că nu se mai discutau lucruri însemnate ; iar atunci, închinîndu-i-se după cuviință, îi spuse :

— *Signor mio,* dacă nu vă este cu supărare, aș vrea să vă spun, în taină, cîteva cuvinte.

Cu îngăduința însoțitorilor săi, marchizul se retrase într-un colț al grădinii, iar acolo, sprijinindu-se de parapetul zidului care dădea spre uliță, așteptă s-audă ce voia omul să-i spună. Fără să facă economie de vorbe, trimisul îi arătă atunci marchizului starea în care se afla *signora* Lionora Macedonia, rugîndu-l din suflet să se îndure de ea și să nu îngăduie ca o femeie atît de frumoasă să

moară în floarea vîrstei. Și stărui foarte mult în privința aceasta, numai și numai ca să-l înduioșeze. Auzind această nouă solie marchizul îi spuse trimisului că boala doamnei îl mîhnea, bineînțeles, foarte mult și că era gata să facă tot ceea ce, păstrîndu-și neatinsă cinstea, stătea în puterile lui, dar că o sfătuia pe doamnă ca, în ce-l privea, să-și înfrîneze pofta și să nu se mai gîndească la el, căci era hotărît să nu-i primească iubirea, în chipul acesta ; iar apoi îi ceru celuilalt să nu mai vină niciodată să-i vorbească despre așa ceva. Trimisul plecă foarte mîhnit și, înapoindu-se la doamnă, îi înfățișă ultima hotărîre a marchizului. La auzul acestei vești, femeia rămase mai mult moartă decît vie ; nefiind însă în stare să scape de dorința de a-l iubi și de a fi iubită de marchiz și neputîndu-se gîndi, zi și noapte, la altceva, se hotărî să termine cu viața, cutremurătorul pas spre moarte părîndu-i a fi mult mai ușor decît chinuitoarea durere pe care o îndura. Pierzîndu-și deci pofta de mîncare și somnul, se topea văzînd cu ochii. Se înapoiase, între timp, și bărbatul, care, neștiind de ce boală suferea nevasta lui, îi chemase să o vadă pe cei mai de seamă medici din Napoli. Leacurile lor nu erau însă de nici un folos în boala femeii ; și fiindcă suferința inimii sporise atît de mult încît trupul își pierduse aproape orice putere și se vedea apropiindu-se moartea, femeia chemă un preot foarte respectat și îi mărturisi toate păcatele care o apăsau. Acesta, auzind o atît de năstrușnică întîmplare, o îndemnă stăruitor să alunge dorința-i nesăbuită și să se căiască, dîndu-și seama că se ucidea singură. Și încercarea de a-i scoate această aiureală din cap, precum și aceea de a o face să se căiască se dovediră a fi foarte greu de înfăptuit, dar se îndură Dumnezeu și, ajutată de cucernicele și sfintele îndemnuri ale călugărului, femeia înțelese că se afla în primejdie nu numai de a-și pierde viața, dar și de a-și trimite sufletul în ghearele lui Lucifer. Căzu deci într-o mîhnire atît de cumplită, încît se spovedi din

nou, vărsînd potop de lacrimi amare, și îi ceru încă o dată iertare, cu evlavie, lui Dumnezeu, după care dori ca bărbatul să afle toate nenorocirile ei. Fu chemat acesta și, de față cu călugărul, nevasta îi înfățișă pe rînd și povestea dragostei marchizului de Cotrone pentru ea, și pe aceea a iubirii ei pentru el, și statornicia acestuia, și răspunsurile înțelepte pe care le primise din partea lui, și îi ceru iertare, cu glas slab și răgușit. Apoi, primind cu credință sfintele taine, adică împărtășania și ungerea cu sfîntul mir, mai trăi două zile, după care muri, pocăită întru totul. Bărbatul, care o iubea cum nu se poate mai mult, avînd cu ea și doi copii de parte bărbătească, dintre care unul de doi ani, iar celălalt de trei, și care nu încetase să o iubească din pricina toanei ei nesăbuite, o plînse mult, arătîndu-se foarte îndurerat. Înmormîntarea s-a făcut cu mare pompă, după obiceiul din Napoli, și a fost foarte frumoasă. Și cum toată lumea aflase pricina acestei morți, marchizul se întristă mult și stătu la îndoială dacă se cădea sau nu să-i trimită condoleanțe lui Tomacello. În cele din urmă, se duse chiar el în persoană și fu primit cu mult drag, iar Tomacello îi povesti tot ce se întîmplase, după care, socotindu-l a fi cavalerul cel mai cumsecade, rămase strîns legat de el printr-o prietenie frumoasă și cu totul deosebită. Femeia a fost înmormîntată în biserica San Domenico, iar la mormîntul ei a fost pus următorul sonet, scris nu știu de cine :

Tu care treci pe lîngă mormîntu-mpodobit,
Oprindu-te citește povestea următoare :
Aici e îngropată a frumuseții floare
Ce suferințe multe și crunte a stîrnit.

Un cavaler destoinic, de ea îndrăgostit,
A suspinat și zile, și nopți îndelungate ;
Nedîndu-i vreo speranță, acele-nflăcărate
Dorințe, doar cu chinuri ea i le-a răsplătit.

Disprețuit, el gîndul spre alta și-a-ndreptat;
S-a încălzit atuncea și inima de gheață
A celei ce fusese de neînduplecat.

Pe cavaler văzîndu-l că nu-și întoarce vrerea,
Ea moartea și-a ales-o și s-a lipsit de viață:
Atîta de cumplită și grea i-a fost durerea.

BANDELLO

către preamăritul și preastrălucitul în orice știință

signor

GIULIO CESARE SCALIGERO

Se întîmplă de multe ori unele nenorociri neașteptate, pe care numai foarte greu ar putea să le prevadă chiar oamenii cei mai înțelepți; și totuși, se petrece pe neașteptate ceva la care nimeni nu s-a gîndit și care, dintr-o dată, îndreaptă totul, cum nu se poate mai bine. Și cu toate că lucrurile acestea se pot vedea ivindu-se zilnic, în felurite împrejurări, se pare că, de cele mai multe ori, ele se întîmplă cînd e vorba de necazurile pricinuite de iubire. Așadar, fiindcă o foarte nobilă ceată de seniori gasconi și de doamne deosebit de frumoase veniseră să se bucure, în aceste zile de arșiță supărătoare, de așezarea și de aerul răcoros al castelului de la Bassens, împreună cu stăpîna mea, madama *Gostanza Rangona și Fregosa, iată că, spre ora prînzului, vorbind noi despre chinuitoarele necazuri ale iubirii și spunînd vrute și nevrute în legătură cu asta,* messer *Girolamo Aieroldo, gentilom milanez și comis al serenissimului rege al Navarei, văzînd că aproape toată lumea tăcea, grăi:*

— Preastrălucită madama *și dumneavoastră, doamnelor și domnilor, o să vă istorisesc o întîmplare, petrecută nu de mult în Gascogna, din care veți vedea că uneori norocul sau, mai bine zis, soarta, aduce leac și vindecare acolo unde Solomon însuși, cu toată știința lui, s-ar fi pierdut. Numai că, din motive întemeiate, voi trece sub*

tăcere adevăratele nume ale persoanelor despre care va trebui să vorbesc și mă voi folosi de cîteva nume mincinoase.

Și astfel, spre bucuria cinstitei adunări, își spuse povestea lui, în limba franțuzească, neaflîndu-se printre noi, italienii, nici unul care să nu înțeleagă această limbă, datorită îndelungatei noastre șederi pe aceste meleaguri. În aceeași zi, am scris și eu întîmplarea povestită de Aieroldo și am hotărît ca ea să iasă în lume sub numele domniei-voastre: iar asta nu fiindcă aș fi atît de neghiob încît să o socot un lucru vrednic de meritele, de știința ori de străvechea și atît de nobila domniei-voastre stirpe, ci pentru a vă arăta, prin această faptă neînsemnată, dorința sufletului meu de-a vă putea cinsti prin ceva mult mai de seamă, bine știind eu că nenumăratele daruri ce vă împodobesc vă fac vrednic de lucruri oricît de însemnate. Fiți sănătos.

NUVELA XXXII

Despre feluritele pățanii ale unui tînăr îndrăgostit; și despre un nebun

Undeva în Gascogna, nu prea departe de aici, trăia pe vremuri un gentilom francez, căruia, deocamdată, îi vom spune Gian Cornelio Salvinco și care, trebuind să stea în Gascogna și fiind om cu suflet și cu minte ascuțită, se împrietenise foarte de-aproape cu o nobilă preafrumoasă, nevasta unui baron a cărui singură desfătare era vînătoarea cu păsări de pradă. Iar printre alte păsări, avea un erete, cel mai bun din întregul ținut, cu care îi plăcea nespus de mult să vîneze. Baronul avea însă și un frate, atît de nebun încît, de cele mai multe ori, se adăpostea prin tufișuri, înapoindu-se acasă, uneori, chiar

la miezul nopții, după toane, și trebuia ca palatul să-i fie deschis la orice oră ar fi vrut el; altfel, îl apuca o asemenea furie și urla în asemenea chip, tunînd și fulgerînd, încît l-ai fi luat drept un diavol din iad, fiind de-a dreptul de necrezut răul pe care putea să-l facă prin casele vecinilor. Încercaseră să-l țină sub cheie, într-o încăpere, dar se înfuria atît de cumplit încît își rodea singur mîinile. De aceea, era liber să plece ziua ori noaptea, venind și rămînînd, după cum avea chef. În timpul zilei, la soare, și noaptea, la lumina lunii, se lupta cu umbra sa, săvîrșind năzbîtiile cele mai hazlii cu putință, de multe ori dîndu-i umbrei chiar și să bea, pentru ca atunci cînd vedea că aceasta nu primea băutura, ci se clintea din loc, potrivit cu mișcările pe care le făcea el, să arunce vinul peste ea, izbucnind apoi într-un rîs prostesc și făcînd tot felul de nebunii, spre bucuria celor care se uitau la isprăvile lui. În timpul zilei, dacă nu era înfuriat, nu supăra și nu plictisea pe nimeni, dar noaptea se încăiera cu toți cei cu care se întîlnea, dînd, dar și primind, lovituri nebunești de ciomag.

Așadar, mergînd adesea la vînătoare împreună cu baronul, Gian Cornelio devenise atît de prieten cu cei din casă, încît, tot ducîndu-se acolo, se îndrăgosti de nobila soție a baronului, iar soarta i se dovedi atît de prielnică încît aceasta se îndrăgosti și ea de el. Și fiindcă atunci cînd sufletele sînt stăpînite de o singură voință se întîmplă doar rareori ca lucrurile să se desfășoare altfel decît vor ele, nu trecu multă vreme și se bucurară împreună de plăcerile dragostei. Ceea ce nu stinse cîtuși de puțin flăcările iubirii ce-i pîrjoleau pe lacomii îndrăgostiți, ci le înteți și mai mult; și, ca atare, ar fi dorit să poată petrece și ei o noapte întreagă împreună: dorința aceasta s-ar fi putut înfăptui însă numai atunci cînd baronul ar fi plecat altundeva, lucru care, dealtfel, se întîmpla destul de des. Numeroșii inși care locuiau în casă erau însă o piedică greu de învins. Doamna avea o cameristă de încredere, căreia îi și dezvăluise dragostea ei,

nevoind să se încreadă în nimeni altcineva pe lume, și care dormea cu ea, atunci cînd baronul lipsea de-acasă. Astfel stînd treburile, Giovan Cornelio, după ce se gîndi la toate căile care i-ar fi dat putința de-a se întîlni cu doamna lui și socoti că nici una nu-i asigura atingerea țelului dorit, își spuse că dac-ar fi găsit mijlocul de-a pătrunde noaptea în casă, restul n-ar mai fi înfățișat cine știe ce greutate, deoarece s-ar fi dus la vremea cînd dormea toată lumea, iar de cîini n-avea de ce să se teamă, căci se împrietenise cu ei la vînătoare. Îi înfățișă gîndul acesta doamnei, căreia îi plăcu, lămurind-o după aceea că voia să-și facă veșminte de aceeași culoare și de aceeași croială cu ale nebunului, pentru a fi liber să cutreiere prin casă în timpul nopții. Avu apoi prilejul de a scoate un tipar de pe cheia unei anumite uși, prin care se putea pătrunde în casă, dar care nu era prea folosită ; se îngriji deci să i se facă o cheie întru totul la fel, care ieși foarte bine. Tot astfel dădu să i se facă, altundeva haine asemănătoare cu cele ale nebunului, care se potrivea destul de bine cu Gian Cornelio, atît ca înălțime cît și ca fel de a-și ține trupul. Cutreierînd locurile acelea pe timp de noapte, Gian Cornelio se întîlnea adesea cu nebunul și, ori de cîte ori se încrucișau, trebuia să se ajungă la încăierare și la bătaie. Nebunul era voinic, dar se lupta fără nici o pricepere și lovea cu ciomagul, orbește. Gian Cornelio era viteaz, vînjos, și îndelung deprins cu meșteșugul armelor, dar folosea latul spadei, ca să nu-l rănească pe nebun, avînd grijă mai ales să se apere și să se ferească de loviturile trăsnitului ; și totuși, din cînd în cînd îl mai și rănea, căci loviturile nu puteau fi date chiar cu măsură. Întrebat apoi cu cine se luptase, nebunul răspundea că numai cu el însuși, asemănarea veșmintelor făcîndu-l să creadă că lucrurile stăteau, într-adevăr, astfel : și spunea tot felul de nerozii, rîzînd cu hohote, în timp ce povestea cum își pusese pe fugă propria-i umbră. Venind îmbrăcat ca nebunul, Gian Cornelio izbuti de cîteva ori să ajungă la doamna sa, dar

alteori nu. Se întîmplă încă ca, într-o zi, tocmai în vremea cînd el se îndeletnicea cu treburile astea, un om de-al casei, ținînd eretele pe pumn, să spună de fața cu nebunul :

— Pe legea mea, pasărea asta e grasă ca un bursuc și-ar fi o bucățică strașnică pentru cineva care-ar pune-o la fript.

Auzind ce se spune, nebunul zise, rîzînd :

— Zău c-am s-o mănînc !

Nu trecu totuși la fapte. Noaptea, însă, la ora obișnuită, Gian Cornelio pătrunse în casă și i se păru că simte pe cineva în bucătărie. Așa că se îndreptă într-acolo, pe nesimțite, ca să vadă cine putea să fie treaz la ceasul acela. Ajungînd încetișor la ușa bucătăriei, văzu că nebunul tocmai punea o pasăre în frigare : cercetînd cu atenție, își dădu seama că acesta ucisese eretele, al cărui cap îl și descoperi, dealtfel, în dreptul ușii. După aceea, îl văzu punînd pasărea să se frigă, iar apoi scoțîndu-și haina și rămînînd în pieptar. Nu s-ar putea spune că Gian Cornelio nu se miră și nu izbucni de îndată în rîs, văzînd asemenea nesăbuință. Dîndu-și seama că, în afară de nebun, nu mai era nimeni altcineva pe-acolo, se duse în odaia doamnei, împreună cu care, după ce se dezbrăcă, se culcă în pat și, ca de obicei, începură să se giugiulească. Iată însă că, avînd un șoim bolnav, căruia îi dăduse, de cu seară, o curățenie, șoimarul se sculă la miezul nopții și porni să vadă ce face pasărea bolnavă și ce anume dăduse afară ; iar ca să vadă totul, se duse în bucătărie cu o lumînare, să o aprindă ; numai că, o dată ajuns în dreptul ușii, îl văzu pe nebun învîrtind frigarea și lovi cu piciorul în capul eretelui ; iar cînd îl luă în mînă, spuse :

— Vai de mine, cine să fi ucis eretele ?

Văzîndu-l însă în bucătărie, nebunul intră la griji și bănui că șoimarul venise să-i ia pasărea. Se ridică, deci, furios, de unde ședea și, cu eretele în frigare, veni în întîmpinarea șoimarului, care, punînd mîna pe o bară

de fier, găsită din întîmplare, începu o luptă aprigă cu nebunul. Acesta urla cît îl ţinea gura, făcînd o zarvă nemaipomenită, iar şoimarul ţipa nu mai puţin şi cerea ajutor. Îndată ce auzi încăierarea şi zarva ce o făceau cei doi, doamna îl dădu jos din pat pe iubit, care, îmbrăcîndu-şi pantalonii şi pieptarul, nu-şi mai aduse aminte să-şi ia haina, pusă pe un sipet, lîngă pat, ci, aşa, numai în pieptar, ieşi pe o uşă care se deschidea spre grădină, şi ajunse în stradă, unde, dîndu-şi seama că era fără haină, căută să vadă ce era cu zarva aceea. Între timp, doamna îi porunci cameristei să deschidă uşa tocmai cînd şoimarul, nemaiputînd să i se împotrivească nebunului, o luase la fugă. Cînd o auzi însă pe doamnă strigînd : „dar ce s-a întîmplat ?“, se strecură în odaia ei ; iar după el veni şi celălalt, furios, cu frigarea în mînă. În odaia doamnei ardea tot timpul lumina. Îndată ce o văzu pe cumnată, nebunul avu totuşi atîta respect încît să-l lase în pace pe şoimar, mulţumindu-se numai să spună că se dusese să-şi frigă pasărea, iar celălalt venise să i-o fure. În timpul acesta, doamna zări haina şi se îngrozi ; nebunul însă, care-o văzuse şi el, închipuindu-şi că era a lui, o luă, şi, fără să mai spună nimic, părăsi încăperea. Dîndu-şi seama că scandalul se terminase şi că nebunul se dusese în sală să-şi mănînce eretele, fript numai pe jumătate, şoimarul plecă să vadă şoimul bolnav şi dădu cu ochii de haina nebunului ; şi, mirîndu-se mult, îşi spuse în sinea sa : „Ce să se fi întîmplat ? Am văzut doară că nebunul, plecînd din odaia doamnei, avea haina pe umeri, iar acum pare-mi-se c-o văd aici ; oricum o fi, o s-o iau totuşi pe asta şi-o s-o vopsesc în negru“. Şi chiar aşa şi făcu, fără să bage nimeni de seamă, afară de Gian Cornelio, care, ştiind sigur că îşi lăsase haina în odaia doamnei, o recunoscu, după un anumit semn al căptuşelii, ca fiind aceea pe care o purta nebunul, iar, de mai multe ori, rîse de păţania asta împreună cu iubita lui, cu care, cîtă vreme rămase în Gascogna, petrecu ori de cîte ori i se ivi prilejul s-o facă.

BANDELLO

către strălucitul şi viteazul senior

contele

NICCOLÒ D'ARCO

Acum cîţiva ani, aflîndu-ne la Pinaruolo, mai mulţi dintre noi ne-am dus în afara oraşului, să ne aşezăm într-o mică pajişte, acoperită cu iarbă verde şi măruntă, unde, printr-un mic canal, curgea un izvor limpede ca lacrima şi foarte răcoros, al cărui murmur blînd şi plăcut se preschimba într-o muzică dulce şi desfătătoare. Acolo, în timp ce vorbeam despre fel de fel de lucruri, sosi şi răposatul conte Guido Rangone, pe atunci general şi locţiitor în Italia al regelui preacreştin, care, întovărăşit de o mulţime de seniori, de căpitani şi de alţi oşteni, mergea jur-împrejurul zidurilor oraşului, însemnînd colo un meterez, dincolo o platformă, altundeva un bastion ori alte fortificaţii, după cum cerea înfăţişarea felurită a locului, deoarece Pinaruolo se află parte pe dealuri, parte pe povîrnişul muntelui, iar parte în cîmpie. Se mai aflau împreună cu el şi cîţiva ingineri, cu care discuta totul, voind să cunoască părerea fiecăruia ; apoi o punea în lucru pe aceea care i se părea mai cuminte şi mai de folos pentru siguranţa acelor meleaguri, aşa că, în foarte scurt timp, făcu din tîrgul acela o aşezare deosebit de puternică. Îndată ce îl văzurăm, ne ridicarăm cu toţii în picioare, să i ne închinăm ; şi cum era un senior foarte omenos şi cu creştere aleasă, ne salută plin de bunăvoinţă şi îşi văzu mai departe de drum. Împreună cu el se afla

și Vespasiano da Esi, ostaș viteaz și foarte nobil, care nu era numai cutezător din fire, ci avea o mulțime de alte frumoase însușiri de gentilom, fiind politicos, binecrescut, om cu judecată, împodobit cu o frumoasă cunoaștere a literaturii și vrăjmaș al lenei, ca unul pe care îl găseai veșnic fie împreună cu alții, discutînd despre lucruri virtuoase, fie singur, cu o carte în mînă. Îndată ce mă văzu, îndreptîndu-se către mine, mă întrebă dacă, fără să ne întrerupă discuțiile, ar putea să intre și el în grupul nostru. Îi urarăm cu toții bun venit și îi spuserăm că era ca zahărul, care nu strică nici o mîncare. Veni, deci, și ne salută, iar după ce-i înapoiarăm salutul, se așeză; și întrebîndu-ne despre ce discutam, messer *Gian Battista Rinucci*, care tocmai ne povestea nuvela cu Lodovico, florentinul, și cu madonna *Beatrice*, nevasta lui *Egano dei Galuzzi*, din Bologna, îi spuse că istorisea cutare nuvelă și că, dacă voia, putea să o ia de la început.

— *Nu, nu,* răspunse *Vespasiano*, continuați-vă povestirea de unde v-ați întrerupt, fiindcă-mi închipui că mulți dintre cei de-aici au mai auzit-o sau au citit-o și numai întîmplător se poate găsi cineva care să n-o cunoască. Pe cei dintîi i-ar supăra deci repetarea, iar celor din urmă le e destul s-o audă o singură dată.

Messer *Gian Battista* ajunsese aproape de sfîrșitul poveștii sale așa că o termină destul de curînd. Unii dintre ascultători începură deci să spună că li se părea nemaipomenit ca un gentilom, cum era Lodovico, să se fi băgat slugă la un altul, de același rang cu el, ba poate chiar mai mic. Alții spuneau însă că nu era deloc nemaipomenit, dacă se ținea seama cît de mare este puterea dragostei, atunci cînd prinde rădăcini într-o inimă nobilă și generoasă. Se vorbi, deci, foarte mult, potrivit cu feluritele păreri ale celor care discutau asupra acestui subiect. Și fiindcă discuția se prelungi, *Vespasiano* ne spuse și el, tot în legătură cu asta, o poveste foarte frumoasă, pe care, întrucît mi-a plăcut mult, am scris-o, îndată ce am ajuns acasă, și am pus-o într-o casetă, împreună cu

celelalte nuvele scrise de mine. Cerînd însă să mi se aducă din Italia cîteva cufere cu lucruri de-ale mele, precum și acea parte a lucrărilor mele, atît în latină cît și în italiană, în versuri sau în proză, care mi-au rămas atunci cînd spaniolii au jefuit casa mea din Milano și cînd totul a fost prădat, aceste cîteva lucruri fiindu-mi salvate de un prieten, m-am hotărît să-mi arunc din nou ochii peste nuvelele aflate acolo. Și astfel, căzîndu-mi în mînă aceea pe care ne-a povestit-o atunci *Vespasiano*, m-am gîndit ca ea să fie închinată numelui domniei-voastre. Ceea ce am și făcut, fără zăbavă, punîndu-i numele domniei-voastre în față, cum fac, dealtfel, cu toate celelalte. Din scrisorile doamnei *Auriga Gambara*, fosta soție a strălucitului signor *Pietro Fregoso di Novi*, am văzut mai apoi că v-ați mirat de faptul că nu v-am trimis una din cărțile mele, scrisă în versuri, întru lauda vitezei eroine, signora *Lucrezia Gonzaga di Gazuolo*: lucru care, într-adevăr, m-a făcut și pe mine să mă mir și să mă îndurerez mai mult decît domnia-voastră. Eu, domnul meu, cam cu doi ani în urmă, am trimis în Italia, încredințîndu-le cancelarului aceleeași doamne Auriga, treizeci de exemplare din cartea asta, dintre care unul vă era închinat, fiind chiar însemnat, pe prima pagină, cu numele domniei-voastre; numai că, după cîte văd, s-a rătăcit și acesta pe drum, împreună cu celelalte. Tot astfel, vărul meu, messer *Giacomo Francesco Bandello*, căruia i-am trimis cîteva volume, la Mantova, mi-a scris că nu le-a primit pe toate și că jumătate din cele rămase erau stricate. O să vă trimit însă cartea, cu cel dintîi prilej ce se va ivi. Vă mulțumesc în același timp fiindcă nu m-ați dat uitării; căci, într-adevăr, vorbind cinstit, aș fi jurat că nu vă mai aduceți aminte de mine, trecînd atîta amar de vreme de cînd nu m-ați văzut. Eu nu v-am uitat niciodată, și, ori de cîte ori s-a întîmplat să vorbesc despre mințile cele mai alese ale italienilor din vremea noastră, v-am pomenit printre cei dintîi. Iar ca dovadă a spuselor mele, le-am arătat multora Elegia, corectată în cîteva

locuri chiar de mîna domniei-voastre, care, copil fiind încă, ați compus-o, la Pavia, atunci cînd i-ați închinat zeiței Venus, puful de pe obraji. Am arătat de asemenea ciorna epitafului în care l-ați proslăvit ori, mai degrabă, l-ați plîns pe virtuosul nostru messer *Marc'Antonio Torre. Trec peste alte ciorne ale unor endecasilabi, iambi ori epigrame, ce se găsesc la mine. Toate acestea vădesc înălțimea și strălucirea minții domniei-voastre. Mișcat deci de mărturia mea,* signor *Giulio Scaligero v-a hărăzit un loc de seamă printre eroii săi, așa cum a făcut, la stăruința mea, cu atîția alții, precum și cu cîteva doamne nobile, trecute printre eroine. Iar cartea aceasta a lui o să v-o trimit împreună cu a mea. A venit însă timpul să-l ascultăm pe Vespasiano. Veți primi deci nuvela aceasta cu aceeași inimă nobilă pe care educația domniei-voastre o lăsa să se vadă atunci cînd eram la Pavia; și socotindu-mă între apropiații domniei-voastre, îl rog pe Dumnezeu să vă dăruiască tot ce doriți. Fiți sănătos.*

NUVELA XXXVI

Îndrăgostindu-se de Lattanzio, Nicuola intră să-l slujească, îmbrăcată ca paj, iar după numeroase pățanii se mărită cu el; și, de asemenea, ce i s-a întîmplat unui frate al ei

Nu pot spune că nu este vrednică de mirare fapta pe care a săvîrșit-o Lodovico, atunci cînd, nobil și bogat fiind, s-a dus să-l slugărească pe un altul. Îndată ce se arată însă că el era îndrăgostit, încetează orice mirare, bine știindu-se că patima asta a dragostei este mult mai puternică și în stare să împingă la isprăvi mult mai uimitoare și mai nesăbuite decît aceea săvîrșită de el. Și să fiți siguri că însăși Grecia plăsmuitoare de basme i-a înfățișat pe zeii îndrăgostiți săvîrșind atîtea nebunii rușinoase, cîte pot fi citite, numai ca să ne facă să înțelegem că, îndată ce se lasă înrobit de dragoste și îngăduie ca patima iubirii să-i pătrundă în inimă și să prindă rădăcini acolo, omul poate să spună că și-a jucat libertatea și a pierdut-o, și că nu mai e nici o mirare dacă, pe urmă, face o mie de greșeli. Așa că, dacă vi se pare grozavă isprava lui Lodovico, care era bărbat și nu se temea că-l va întreba cineva de ceea ce făcea, bine sau rău, oricum ar fi fost, ce-o să spuneți atunci cînd veți auzi că o fată a făcut și ea același lucru și, îmbrăcată ca paj, s-a dus să-și slujească iubitul, fără a fi recunoscută? Îmi vine să cred că, într-adevăr, fapta acesteia o să vi se pară mult mai uimitoare decît aceea a lui Lodovico. Iar, ca să nu mai pierdem vremea, vă spun că în adunarea asta plăcută și vrednică de cinste nu se află nimeni care să nu-și aducă aminte că, în anul mîntuirii 1527, nemții și spaniolii au prădat atît de rușinos Roma; și, cu toate că păcatele acestui oraș meritau să-și primească osînda, cei care l-au jefuit, fiind creștini, n-au făcut totuși o faptă frumoasă, deși aud spunîndu-se că, în cea mai mare parte, aceștia erau luterani, marani și evrei. Oricum ar fi, s-au purtat însă mai rău decît turcii și au săvîrșit atîtea lucruri crîncene și rușinoase împotriva lui Dumnezeu și a sfinților săi, încît acestea nu pot fi amintite fără o jale cumplită. Și totuși, răzbunarea nu a zăbovit prea mult: căci din cei douăzeci și cinci, ori douăzeci și șase de mii de ostași care au săvîrșit atîtea fărădelegi în orașul acela, după nici patru ani, cred, n-ai mai fi găsit în viață decît două sau trei mii, cel mult. Iar ducele* de Bourbon, din familia regală a Franței (care, din mila lui Francisc întîiul, regele acestei țări, ajunsese omul cel mai de seamă din lume și care, răzvrătindu-se împotriva regelui său, intrase în slujba împăratului Carol, al Austriei) a fost cel dintîi care și-a primit pedeapsa pentru păcatele ce se fă-

cuseră, cu voia lui ; căci, fiind căpitan general al armatei împărăteşti, înainte să poată avea bucuria de a vedea Roma cucerită, a căzut ucis în chip jalnic de o lovitură de archebuză. Şi, cu toate că, aşa cum s-a spus, cea mai mare parte a prădătorilor şi jefuitorilor, atît de lucruri sfinte cît şi lumeşti, ca şi a pîngăritorilor cucernicelor fecioare ale Mariei, erau vrăjmaşi ai legii lui Cristos, nu puteau oare cei care cîrmuiau să împiedice noianul de nelegiuiri, de incesturi, de siluiri, de omucideri şi de alte ticăloşii şi să nu uite că atîţia şi-au rupt gîtul din pricina batjocuririi credinţei ? Nu se ştie oare că marele Pompei, bărbat strălucit, şi-a pierdut treptat înnăscuta lui măreţie, începînd din ziua în care a pîngărit templul sfînt din Ierusalim, şi n-a mai săvîrşit nici o faptă care să poată sta alături de celelalte nenumărate, săvîrşite mai înainte şi datorită cărora se învrednicise de atîtea triumfuri ? Dar de ce o iau razna ? Nici domniile-voastre nu vă aflaţi strînşi aici şi nici eu nu am venit ca să plîngem pe ruinele Romei ; aşa că, făgăduindu-vă să vă povestesc o nuvelă, vă spun că la Roma, atunci cînd a fost cucerită de trupele imperiale şi cînd totul a fost jefuit, a fost făcut prizonier şi un marchigian [1], de fel din Esi, compatriot de-al meu, cunoscut sub numele de Ambrogio Nanni, om cu o avere frumoasă şi neguţător deosebit de cinstit, căruia, după moartea nevestei, îi rămăseseră doi copii, un băiat şi o fată, născuţi la Roma. Erau amîndoi peste măsură de frumoşi şi atît de asemănători între ei încît era foarte greu să-i recunoşti, atunci cînd se îmbrăcau la fel, fie în haine bărbăteşti, fie în haine femeieşti. Tocmai de aceea, însuşi tatăl lor, care, din cînd în cînd, ca să se veselească, îi punea să se îmbrace ba într-un fel, ba într-altul, nu era în stare să-i deosebească. Şi fiindcă se născuseră o dată, erau şi de aceeaşi înălţime. Ambrogio îi dăduse să deprindă scrisul şi cititul, să cînte din gură şi din felurite instrumente şi să se poar-

[1] Adică din regiunea Le Marche, în Italia centrală.

te atît de frumos cît o cerea vîrsta lor. Iar cînd Roma căzu pradă jefuitorilor, aveau cincisprezece ani, sau ceva mai mult.

Băiatul, al cărui nume era Paolo, ajunse prizonierul unui neamţ, bărbat viteaz şi preţuit în rîndurile alor săi, care făcuse şi alţi prizonieri foarte bogaţi, de pe urma eliberării cărora se alesese cu o mare sumă de bani, aşa că, încărcat de aur, de argint, de numeroase nestemate şi de veşminte bogate, părăsi Roma şi se îndreptă spre Napoli, luîndu-l cu el şi pe Paolo, la care se uita ca la însuşi copilul său. La Napoli, neamţul se îngriji de vinderea veşmintelor şi a sculelor din argint pe care le cîştigase, încredinţîndu-i lui Paolo toate cheile.

Fata, care se numea Nicuola, căzu în mîna a doi ostaşi spanioli, iar soarta i se dovedi prielnică, întrucît, spunîndu-le celor doi că era fiica unui om bogat, rămase neprihănită, ostaşii trăgînd nădejde să se aleagă cu un mare cîştig de pe urma ei. Cu sprijinul cîtorva napolitani, prieteni de-ai lui, care erau în armata spaniolă, Ambrogio nu avu nimic de suferit, căci scăpă de prizonierat şi putu să-şi salveze banii şi lucrurile din argint, pe care le îngropase într-un grajd ; restul însă, adică tot ce avea în casă, căzu pradă jefuitorilor. Căutînd apoi să afle ce se întîmplase cu copiii, o descoperi pe Nicuola, pe care o eliberă în schimbul a cinci sute de ducaţi de aur, dar despre Paolo, oricît se zbătu, nu izbuti să afle nici o veste, lucru care îl mîhni peste măsură, părîndu-i mult mai rău de Paolo, decît de toate lucrurile pe care le pierduse, deşi paguba suferită era însemnată. Iar după ce făcu tot ce se pricepu şi tot ce îi stătu în putinţă ca să-şi găsească feciorul, văzînd că nu-i venea nici o veste şi nici o vorbă din partea lui, se temu ca băiatul să nu fi fost omorît ; şi dorind ca o bucată de vreme să nu mai locuiască la Roma, se înapoie, îndurerat peste măsură şi foarte amărît, la Esi : iar acolo, după ce-şi puse rînduială în casă, nemaivoind să ştie de negustorie, căci era foarte înstărit, avînd proprietăţi şi bani, căuta să ducă

o viață cît mai frumoasă. Trăia în orașul nostru un cetățean bogat, numit Gerardo Lanzetti, prieten bun cu Ambrogio ; acesta, fiindcă-i murise nevasta și văzuse cît era de frumoasă Nicuola, se îndrăgostise atît de aprig de ea, încît, nu după mult timp, fără să mai țină seama că fata era foarte tînără, iar el mult mai aproape de șaizeci decît de cincizeci de ani, i-o ceru părintelui ei de nevastă, fiind fericit s-o ia fără zestre. Vedeți, domnii mei, ce face trădătorul ăsta de Amor, cînd pătrunde în pieptul unor bătrîni nesocotiți ? El le întunecă atît de mult mintea și îi zăpăcește atît de rău încît îi împinge să săvîrșească greșelile cele mai nesăbuite, lucru care poate fi văzut zilnic. Și, într-adevăr, aproape toți bătrînii care se însoară cu fete tinere ajung proprietari în Corneto. Lui Ambrogio îi părea totuși rău să o dea pe Nicuola unui bătrîn. Nu răspunse însă nici da, nici nu, fiindcă mai avea nădejdea să-l vadă pe Paolo și n-ar fi vrut s-o mărite înainte de a primi vreo știre în legătură cu el. În Esi se dusese vestea despre frumusețea Nicuolei și nu se vorbea decît de asta. Dealtfel, ori de cîte ori ieșea în stradă, toată lumea se uita după ea, iar mulți îi treceau prin fața casei numai ca s-o poată vedea. Se întîmplă însă, tocmai atunci, ca Lattanzio Puccini, un tînăr fără tată și fără mamă, stăpîn peste o mulțime de bunuri și putred de bogat, care nu trecuse încă de douăzeci și unu de ani, s-o vadă pe Nicuola, iar aceasta să-l vadă și ea pe el, așa încît fiecăruia dintre ei i se aprinseră călcîiile de dragul celuilalt. Lattanzio nu mai rîvnea la altceva decît s-o poată zări în fiecare zi și să-i arate cu privirile cît de mult se mistuia de dragul ei. La rîndu-i, de fiecare dată cînd îl vedea, Nicuola îi făcea și ea ochi dulci ; dîndu-și seama de asta și fiind încredințat că și fata îl iubea, tînărul se socoti a fi cel mai fericit îndrăgostit care-a trăit vreodată pe lume. Pe de altă parte, plăcîndu-i frumusețea și purtările lui Lattanzio mai mult decît ale oricărui altuia dintre cei văzuți de ea, Nicuola îngădui ca văpaia dragostei să pătrundă în pieptul ei slab și gingaș în asemenea chip încît nu mai era în stare să trăiască fără să-l vadă pe băiat. Și fiindcă rareori se întîmplă ca atunci cînd voințele a doi îndrăgostiți se potrivesc să nu urmeze ceea ce doresc ei, Lattanzio găsi calea pe care să-i scrie și să primească răspuns de la ea. Dar tocmai cînd izbutiră să plănuiască o întîlnire, pentru a fi împreună și a sta de vorbă, se întîmplă ca Ambrogio, din pricina unor socoteli negustorești, să fie nevoit să se întoarcă la Roma și să stea o mulțime de vreme departe de casă. Și de aceea, nevoind ca Nicuola să rămînă fără însoțitori potriviți, o trimise la Fabriano, în casa unui cumnat al său, care era însurat și avea mai multe fete. Plecarea Nicuolei fu însă atît de neașteptată încît ea nu-și putu înștiința iubitul.

Ambrogio plecă așadar și se îndreptă către Roma. Aflînd de plecarea lui, Lattanzio fu sigur că luase cu el și fata ; dar, cu toată rîvna cu care căută să descopere adevărul, nu află totuși nimic sigur, așa că își pierdu orice nădejde și rămase copleșit de mîhnire. Nu trecu însă mult și Lattanzio, tînăr nobil și atrăgător, o zări pe fata lui Gerardo Lanzetti, care era foarte frumoasă și plină de farmec. Odată cu vederea acesteia, se stinse și amintirea iubitei, pe care o dădu cu totul uitării. Dimpotrivă, îndurerata Nicuola trăia copleșită de cea mai adîncă mîhnire, văzîndu-se plecată din Esi atît de repede încît să nu poată să-și ia rămas bun de la cel pe care-l iubea, nici prin scrisori, nici printr-o altă persoană, și nu făcea altceva decît să se mistuie de durere, păstrîndu-l necontenit în inimă pe dragul ei Lattanzio. Se gîndea la acesta zi și noapte, părîndu-i-se că mai sînt o mie de ani pînă cînd să vină taică-său și să se poată întoarce la Esi, să-l vadă pe cel la care ținea ca la ochii din cap. Cum se afla însă în casa unchiului din Fabriano, care era un om aspru și nemlădios, căruia nu-i plăcea ca fetele de măritat să aibă libertatea de a vorbi cu vreun băiat, dacă acesta nu era bine cunoscut, și nu voia ca ele să-și facă de cap, ci să-și vadă de treburile lor femeiești, Nicuola nu izbuti de fel să-i scrie lui Lattanzio. Verișoarele

n-o părăseau niciodată şi, închipuindu-şi că mîhnirea îi era pricinuită de plecarea tatălui, făceau tot ce puteau ca să-i aline durerea. Viaţa aceasta amară o duse nemîngîiata Nicuola vreme de şapte luni, căci atît îi trebui lui taică-său ca să se întoarcă de la Roma ; iar cu acest prilej, trecu şi prin Fabriano, să-şi ia fata şi să o ducă înapoi la Esi. Vă puteţi uşor închipui cît de veselă plecă ea la drum împreună cu taică-său, părîndu-i-se că iese din iad şi se înapoiază în paradis. Înapoiată însă la Esi, toată bucuria ei se preschimbă în plîns jalnic şi într-o gelozie atît de cruntă încît fu cît pe-aci să moară de durere, căci îşi găsi iubitul zălogit altundeva decît la cămătari. Cel mai rău era însă faptul că el nu arăta să-şi mai aducă aminte de ea, de parcă n-o mai văzuse niciodată. Aş vrea să le am acum alături pe copilele astea atît de încrezătoare în soliile unor tineri asemănători cu măgarul olarului, care dă cu capul în fiecare poartă. Le-aş arăta (iertaţi-mă, voi tineri, care vă aflaţi aici) că nouăzeci şi nouă dintr-o sută rămîn înşelate. Îndrăgostita Nicuola stătea însă atît de rău încît, deşi îi scrise şi îi trimise vorbă lui Lattanzio, ca să-i aducă aminte de dragostea de-odinioară, totul se dovedi zadarnic. Tocmai de aceea, durerea pe care o îndura era cum nu se poate mai crîncenă. Şi, fiindcă viermele iubirii îi rodea inima cu lăcomie, pricinuindu-i o jale adîncă, se hotărî în sinea sa ca, ori să facă totul, cu vorba şi cu fapta, pentru a dobîndi din nou dragostea pierdută a celui iubit, ori să nu mai trăiască, părîndu-i-se cu neputinţă de îndurat ca el să o iubească pe-o alta. În timp ce fata se zbătea însă în aceste suferinţe, taică-său trebui să se înapoieze la Roma. Şi cum Nicuola nu mai voi cu nici un preţ să se ducă la Fabriano, în casa unchiului, părintele ei o lăsă într-o mînăstire, împreună cu o verişoară a lui, sora Camilla Bizza. Pe vremuri, mînăstirea asta trecea drept un locaş de nespusă sfinţenie. Tocmai de aceea fata rămase deosebit de mirată şi de revoltată cînd auzi că maicile, în loc să vorbească despre vieţile sfinţilor părinţi, despre canoane sau

despre binefaceri, vorbeau toată ziua, în chip deşucheat, numai despre iubire, şi nu se ruşinau să-şi spună una alteia : „cutare intră în vederile mele“, ori „cutare a venit azi-noapte să se culce cu cutărica“. Vedea apoi că, în loc de ciliciu, purtau cu toatele, pe trupurile lor cu piele catifelată, cămăşi de pînză foarte subţire, venită de peste munţi, şi veşminte din stofe deosebit de fine ; şi mai vedea că, nemulţumite de frumuseţea lor firească, îşi dichiseau şi-şi înfrumuseţau chipul cu dresuri şi cu amestecuri de tot felul de ape distilate, cu parfumuri şi cu multe pudre. Afară de asta, la orice oră din zi stăteau de vorbă în chip tainic cu tot soiul de tineri din oraş. De toate lucrurile acestea ciudate, Nicuola se miră mult, ca una care-şi închipuia că orice călugăriţă este o sfîntă. Împrietenindu-se deci ba cu una, ba cu alta, iar pînă la urmă cu toate, descoperi că erau puse pe iubit şi desfrînare. Mi se pare o mare nebunie ca un părinte să-şi vîre fata în astfel de mînăstiri, cărora mai curînd ar trebui să li se spună lupanare. Din pricina unui scandal, întîmplat nu mult după cele povestite aici, oraşul nostru, izgonind toate călugăriţele aflate acolo, cu învoirea papii, a pus din nou rînduială în locul acela, aşa că acum se duce o viaţă cucernică. Cu mînăstirea aceasta avea legături Lattanzio, care venea deseori aci să-şi coasă cămăşi ori alte rufe din pînză. Tocmai de aceea, se întîmplă ca, într-o zi, Camilla să fie chemată să stea de vorbă cu Lattanzio. Auzind acest lucru, Nicuola îşi simţi tot trupul cuprins parcă de un foc pîrjolit, după care, pe neaşteptate, un frig cumplit îi îngheţă toate mădularele. Şi nu încape îndoială că oricine ar fi privit-o atunci i-ar fi văzut chipul colorîndu-se în mii de tonuri : atît de mult se schimbase auzind numele celui pe care-l iubea ! Se duse apoi într-un loc de unde, fără să fie văzută, putea să-l vadă ea pe Lattanzio şi să-l audă vorbind. Într-una din zilele cînd acesta veni acolo, iar ea, de la locul obişnuit, îşi bucura ochii şi urechile cu vederea şi cu spusele lui, îl auzi însă plîngîndu-se, destul de îndurerat, de faptul

că un paj perugin îi murise în casă, cu cîteva zile în urmă, de friguri ; şi spunînd că acesta, în cei trei ani de cînd îl avea, îl slujise cum nu se poate mai bine, se arăta foarte amărît de pierderea lui, adăugînd că s-ar fi socotit fericit dacă ar fi găsit un altul asemănător. După plecarea lui Lattanzio (ca să vedeţi cît de straşnic o ameţise dragostea), Nicuolei îi trecu prin minte să se îmbrace ca băiat şi să intre în slujba celui pe care-l iubea ; neştiind însă cum să-şi facă rost de veşminte bărbăteşti, se dădea de ceasul morţii. Avea însă o doică, de la care supsese lapte cînd era mică şi care ştia de dragostea asta a ei, căci venea zilnic la mînăstire să o vadă, Ambrogio însuşi rugînd-o, cu prilejul plecării, să o viziteze cît mai des şi să o ia şi la ea acasă, dacă Nicuola ar fi vrut vreodată s-o facă. Lucru pe care, dealtfel, îl ştiau şi călugăriţele. Fata trimise deci după doică, iar într-o discuţie tainică pe care-o avură îi dezvălui acesteia gîndul ei. Şi cu toate că Pippa, căci acesta era numele doicii, o îndemnă stăruitor să-şi scoată din cap asemenea aiureală, arătîndu-i primejdiile şi scandalul ce-o pîndeau, nu izbuti totuşi să o convingă : aşa că o duse la ea acasă, unde fata avu putinţa să se îmbrace ca un copil sărman, cu hainele unui fecior al Pippei, răposat nu de mult. Iar ca să nu mai piardă vremea, Nicuola se duse chiar a doua zi, dar nu ca fată, ci ca băiat, în acea parte a oraşului în care locuia iubitul ei. Acolo, soarta i se dovedi prielnică, deoarece Lattanzio stătea singur-singurel, în uşa casei. Romulo, căci aşa voi Nicuola să i se spună, îndată ce-l văzu, prinse curaj şi începu să se plimbe pe-acolo, uitîndu-se cînd ici, cînd dincolo, cum fac copiii străini cînd nimeresc într-un loc pe care nu-l cunosc. Îndată ce-o văzu hoinărind astfel, fără nici un rost, Lattanzio o luă drept un băieţandru care nu mai fusese niciodată în Esi şi care umbla la întîmplare, căutîndu-şi stăpîn ; aşa că, atunci cînd fata ajunse în dreptul uşii unde stătea el, îi spuse :

— Tinere, eşti cumva din oraşul ăsta ?

— *Signore,* răspunse atunci Romulo, sînt un băiat sărac, de fel din Roma (şi nu minţea, căci se născuse şi crescuse la Roma), iar, după jefuirea oraşului, de cînd l-am pierdut pe taică-meu, căci maică-mea a murit cu mulţi ani în urmă, umblu haihui, fiindcă am intrat, ce-i drept, în slujba unora, dar cereau să ţesăl caii şi catîrii, ceea ce eu, nefiind deprins, nu sînt în stare să fac. La Roma, ca paj, l-am slujit frumos pe un stăpîn, avînd grijă de el şi de odaia lui ; în timpul jafului, bietul *signore* a fost rănit şi aruncat în Tibru, unde s-a înecat ; şi fiindcă-l plîngeam, un maran de spaniol m-a snopit în bătăi ; aşa că o duc foarte greu, domnul meu.

— Dacă vrei să rămîi cu mine, îi spuse atunci Lattanzio, şi să mă slujeşti aşa cum spui, te voi ţine eu, bucuros ; iar dac-o să fiu mulţumit, o să mă port cu tine în aşa fel, încît n-o să ai nici o pricină de-a te plînge.

— Stăpîne, voi rămîne, răspunse Romulo, şi nu vreau altceva decît să vă purtaţi cu mine potrivit cu felul în care-o să vă slujesc.

Şi astfel, intră în casă împreună cu stăpînul şi îşi văzu de slujbă cu atîta rîvnă, cu atîta îndemînare şi cu atîta grijă de curăţenie încît, în numai cîteva zile, stinse în sufletul stăpînului dorul după perugin. Lattanzio era cum nu se poate mai mulţumit şi se fălea, spunînd că găsise pajul cel mai blînd, cel mai bine crescut şi cel mai cuminte, care existase vreodată ; şi îl îmbrăcă frumos, iar printre altele, îi făcu şi un veşmînt, alb, din cap pînă-n picioare. Romulo era mai mult decît fericit, închipuindu-şi că s-ar afla în paradis. Numai că, aşa cum aţi auzit, Lattanzio o iubea cu înflăcărare pe Catella, fiica lui Gerardo Lanzetti, trecînd zilnic prin faţa casei ei şi arătîndu-i cu semne şi cu gesturi că ardea în chip nefericit de dragul ei. Dar, deşi îi făcea ochi dulci, Catellei nu-i prea păsa totuşi de el şi încă nu-şi deschidea pieptul la flăcările iubirii. Lattanzio îi trimisese scrisori şi solii, dar nu primise nici un răspuns lămurit, nici de bine, nici de rău, deoarece fata nu voia să treacă la fapte mai deosebite.

Tatăl ei era foarte bogat, dar zgîrcit afară din cale, iar în casă nu ţinea decît o bătrînă neputincioasă, născută chiar acolo, dar înaintea lui, împreună cu o slujnicuţă şi cu un tînăr, feciorul unui lucrător de-al său, pe care îl lua întotdeauna cu el ; aşa încît Catellei îi venea uşor, căci n-o oprea nimeni, să se ducă la fereastră şi să stea de vorbă cu oricine voia, iar bătrîna, foarte cumsecade, nu făcea altceva decît să stea de pază lîngă vatră. Slujnica îngăduia orice şi-l ajuta pe Lattanzio, care o atrăsese de partea lui prin cîteva daruri neînsemnate. Şi, tocmai de aceea, ori de cîte ori voia, prin trimişi ori scrisori, Lattanzio putea să ţină legătura cu Catella, pe care o iubea, într-adevăr, nespus de mult ; părîndu-i-se însă că Romulo era un vorbitor foarte bun, îl trimise pe el să stea de vorbă cu fata, dar numai după ce îi arătă ce anume aştepta de la el. Romulo ştia foarte bine unde se afla locuinţa Catellei, deoarece trecuse de multe ori pe dinaintea ei, ba o cunoştea şi pe slujnica fetei, pe care o văzuse uneori stînd de vorbă cu stăpînul. Primind deci această însărcinare, porni într-acolo, cît se poate de mîhnit şi de nemulţumit. Înainte de a se duce s-o întîlnească pe Catella, se îndreptă către casa Pippei, căreia, după ce vorbiră despre alte lucruri, îi spuse :

— Măicuţa mea scumpă, sînt cît se poate de deznădăjduită ; căci neavînd îndrăzneala de-a mă da în vileag în faţa celui pe care-l iubesc şi văzîndu-l îndrăgostit pînă peste urechi de Catella Lanzetti, simt că dragostea asta a mea îmi dă atît de puţine pricini de mulţumire încît nu mai pot nădăjdui într-un sfîrşit fericit. Ceea ce mă supără însă şi mă chinuie cel mai mult este faptul că acum trebuie să mă duc să stau de vorbă cu ea, în numele lui Lattanzio, şi s-o înduplec să-l iubească : fiindcă o să i-o ceară lui taică-său de nevastă. Vezi, deci, măicuţă, unde-am ajuns şi-ţi dai seama că soarta nu mi se putea arăta mai vrăjmaşă decît o face. Dacă fata lui Gerardo Lanzetti se înduplecă să-l iubească şi primeşte să-l ia de bărbat, eu nu mai trăiesc nici măcar un ceas : şi nu văd

nici un leac pentru salvarea chinuitei mele vieţi, fiindcă îmi e cu neputinţă să-l ştiu al alteia şi să mai trăiesc. Sfătuieşte-mă, buna mea măicuţă, şi ajută-mă, în această atît de însemnată treabă pe care-o am de dus la bun sfîrşit. Trăgeam totuşi nădejde ca, după ce-aş fi văzut că felul meu de a-l sluji îi este plăcut lui Lattanzio, să-i dezvălui, într-o bună zi, adevărul în ce mă priveşte şi să-l înduplec să-i fie milă de mine. Acum, însă, orice nădejde a mea s-a risipit în vînt, ştiindu-l că este atît de îndrăgostit de Catella încît zi şi noapte nu se gîndeşte decît la ea şi nu vorbeşte de altceva. Nefericita de mine ! Dacă ar veni taică-meu şi ar afla ce-am făcut, ce s-ar întîmpla oare cu viaţa mea ? El m-ar ucide, neîndoielnic, şi nici o scuză nu mi-ar fi de folos. Măicuţa mea dragă, ajută-mă, ajută-mă, pentru numele lui Dumnezeu, scumpa mea măicuţă.

Şi-n timp ce spunea toate acestea, plîngea în hohote.

Pippa, care-o iubea mai mult decît dacă i-ar fi fost fiică, înduioşată de plînsul ei, începu să lăcrămeze şi ea. Ştergîndu-şi însă ochii, îi spuse :

— Vezi, fata mea, ţi-aduci aminte ce ţi-am spus de atîtea ori în legătură cu dragostea asta a ta şi ştii că n-ai vrut niciodată să-mi dai ascultare. Mie mi se pare, şi-i sigur că ăsta e cel mai bun lucru, c-ar trebui să rămîi aici ; o să te duc înapoi la mînăstire, pînă la venirea lui taică-tău, şi-o să dreg eu totul, aşa c-o să fie bine. Căci dacă s-ar afla vreodată că tu, îmbrăcată bărbăteşte, l-ai slujit pe Lattanzio şi ai dormit atîtea nopţi în odaia lui, cam ce crezi că s-ar putea spune despre isprăvile tale ? Te asigur că nu te-ai mai mărita niciodată. Şi, cu toate că-mi juri că nimeni nu şi-a dat seama că eşti femeie, eu, una, tot nu te cred. Poţi să spui tot ce vrei, căci n-o să cred decît ceea ce mi se pare mie că are rost să cred. Ştiu eu bine cam ce sînt deprinşi stăpînii ăştia tineri să le facă pajilor lor, aşa că m-aş bucura să-ţi scoţi toana asta din cap şi să-ţi vezi de treabă. Taică-tău nu mai poate întîrzia mult (şi n-are decît să vină cînd o să vrea),

dar m-aş bucura să nu afle nimic din toate aiurelile astea, căci ar fi vai şi-amar atît de tine, cît şi de mine. Dacă vezi că Lattanzio o vrea cu tot dinadinsul pe Catella şi-ţi dai zilnic seama cît de prins este de ea, la ce bun să te mai osteneşti în zadar ? De ce vrei să-ţi pui viaţa şi cinstea într-o asemenea primejdie, dacă n-ai să culegi nici o roadă ? Orice osteneală cere o răsplată şi este o adevărată nebunie să trudeşti de pomană, mai ales cînd te poţi alege şi cu vreo pagubă. Şi ce răsplată aştepţi tu de pe urma unei asemenea slujiri ? Te pîndeşte o ruşine veşnică, şi nu numai pe tine, ci şi pe toată familia ta, şi (ceea ce nu e de neluat în seamă) te pîndeşte chiar pierderea vieţii. De ce să-l iubeşti pe cel care nu te iubeşte ? De ce să te ţii după cel care, luîndu-şi zborul, fuge de tine ? Eu, în ce mă priveşte, n-am fost niciodată atît de nebună încît să mă fi ţinut după careva. Lasă-l, fetiţa mea, şi îndreaptă-ţi gîndul altundeva ; căci în oraşul ăsta al nostru n-o să duci lipsă de tineri de seama ta, care-or să te iubească şi-or să fie fericiţi să te ia de nevastă. Şi de unde ştii tu că ăsta, chiar dacă nu te-a recunoscut pînă acum, n-o să te recunoască, într-o bună zi, şi n-o să se înfrupte din toate desfătările dorite, după care n-o să-i mai pese de tine şi-o să se poarte în asemenea chip încît să ajungi de rîsul lumii, arătată cu degetul drept tîrfă neruşinată ? Aşa că, fata mea, ascultă-mi sfatul şi rămîi aici, lîngă mine.

Nicuola stătu cîtva timp pe gînduri ; apoi, după un suspin înfocat, spuse :

— Măicuţă dragă, ştiu că eşti plină de bunăvoinţă cînd vorbeşti astfel : eu, însă, am făcut atîta, încît vreau să văd sfîrşitul, întîmple-se ce s-o întîmpla. O să mă duc acuma să stau de vorbă cu Catella şi o să văd cum o să se poarte ; căci, pînă astăzi, Lattanzio n-a căpătat nici un răspuns lămurit ; şi, pe urmă, o să m-ajute Dumnezeu, căci îmi cunoaşte inima şi ştie că nu mă zbat decît ca să-l iau pe Lattanzio de bărbat. O să trec zilnic pe-aici, să stau de vorbă cu tine : iar dac-o să vină taică-meu, o

să ne vedem de treburile noastre cum vom putea mai bine, părîndu-mi-se că n-are rost, deocamdată, să mă gîndesc la rău înainte ca el să se întîmple.

Părăsind-o apoi pe Pippa, se îndreptă către casa familiei Lanzetti ; şi pică acolo tocmai cînd Gerardo se ducea la piaţă, cu nişte treburi de-ale lui. În uşă se afla slujnica fetei, care, după ce Romulo îi făcu semnul pe care-l învăţase de la stăpîn, îl vîrî în casă, lăsîndu-l într-una din odăile de jos. Slujnica se duse apoi sus şi îi spuse Catellei :

— *Madonna,* veniţi jos, căci Lattanzio l-a trimis să vă vorbească pe pajul ăla minunat de frumos, despre care mi-aţi spus că vă place atît de mult.

Catella coborî de îndată şi intră în odaia unde o aştepta Romulo. Îndată ce-l zări, îşi închipui că vede un înger : atît îi păru de frumos şi de fermecător ! După ce i se închină, pajul începu să-i spună tot ce-i poruncise stăpînul. Auzindu-l vorbind, Catella încerca o plăcere nespusă şi îl privea cu mult drag, părîndu-i-se că din ochii lui frumoşi izvora o dulceaţă neasemuită, şi murea de dorinţa de a-l săruta. Romulo avu grijă să-i înfăţişeze în întregime păsul lui Lattanzio ; fata nu înţelegea însă mai deloc ceea ce-i spunea el, toată grija ei fiind să-l privească şi iar să-l privească, spunîndu-şi în sinea sa că nu mai văzuse niciodată un flăcăiaş atît de frumos. Iar în cele din urmă, cu atîta dragoste îl privi şi atît de mult îi pătrunseră în inimă frumuseţea şi boiul plăcut al băiatului încît, nemaiputîndu-se stăpîni şi înlănţuindu-i gîtul cu braţele, îl sărută de cinci-şase ori drept pe gură, topindu-se de dragul lui, şi îi spuse :

— Crezi că faci bine să vii cu asemenea solii şi să înfrunţi primejdia de-a te găsi taică-meu aici ?

Romulo, dîndu-şi lămurit seama că fata era îndrăgostită de el şi văzînd-o cum se schimbase la faţă în mii de culori, îi răspunse :

— Doamna mea, cine stă pe lîngă un altul, ca slujitor, trebuie să facă şi asemenea treburi, potrivit cu voinţa şi

cu porunca stăpînului ; în ce mă privește, fac treaba asta cu multă silă, dar, de vreme ce asta e voia celui care îmi poruncește, vreau și eu același lucru. Și, tocmai de aceea, vă rog să-mi dați un răspuns plăcut și să vă fie milă de stăpînul meu, care vă iubește nespus și e gata să vă slujească, pentru ca, înapoindu-mă la el, să-i pot duce o veste bună și să-l înveselesc.

Iar după ce mai stătură cîtva timp de vorbă, părîndu-i-se ei că frumusețea pajului sporise și mai mult și înțelegînd că urma să se despartă de el, Catella, simțind cîteva înțepături în inimă, se hotărî să-și dezvăluie dragostea, așa că prinse să-i vorbească astfel :

— Nu știu, zău, ce mi-ai făcut și îmi închipui, bineînțeles, că m-ai fermecat.

— Rîdeți de mine, doamnă, răspunse el : nu v-am făcut nimic și n-am habar nici de vrăji, nici de descîntece. Vă sînt doar slugă supusă și vă rog să-mi dați un răspuns plăcut : fiindcă de dumneavoastră atîrnă viața stăpînului meu și puteți face ca el să vă iubească mai mult decît pînă acum.

Catella, care nu se mai putea stăpîni și se mistuia toată, în timp ce-l săruta pe paj, spuse :

— Vezi tu, viața și sufletul meu, eu nu cunosc nici un tînăr pe lumea asta care să mă fi putut hotărî să fac ceea ce am făcut acuma cu tine ; dar frumusețea ta și dragostea nemăsurată pe care ți-o port, din prima zi cînd te-am văzut mergînd în urma stăpînului tău, m-au împins la asta. Eu nu te vreau slugă, ci, dacă n-o să faci vreo greșeală, vreau ca, tot timpul vieții mele, să-mi fii stăpîn și să faci cu mine ce ai să vrei. Nu țin să știu cine ești, nici dacă ești sărac ori bogat, nici din ce neam te tragi. Taică-meu, slavă Domnului, este bogat și pentru tine, și pentru mine, și atît de bătrîn încît nu mai are prea mult de trăit : așa că lasă-l în pace pe Lattanzio și vezi-ți de treburile tale, căci eu, în ce mă privește, n-o să-l iubesc niciodată ; și-o să încep chiar de astăzi să nu mă mai uit la el cu ochi buni.

Părîndu-i-se că treburile mergeau după pofta inimii sale, Romulo, după ce mai schimbară cîteva cuvinte, îi făgădui Catellei că-i va face pe voie și îi mulțumi din suflet pentru propunerea ei, rămînîndu-i îndatorat pe viață ; îi arătă însă că se cerea să fie prevăzători, pentru ca Lattanzio să nu prindă de veste, niciodată. Iar cînd fiecare sfîrși cu ceea ce avusese de spus și după nenumărate sărutări date și primite, Romulo plecă, speriat nevoie mare, ca nu cumva Catella, cercetîndu-l cu mîinile cine știe pe unde, să-și dea seama că nu era bărbat. Plecînd, deci, se duse drept acasă și-l găsi pe stăpînu-său, care-l aștepta cu sufletul la gură. Își ceru mai întîi iertare de întîrzierea cu care se înapoiase, spunînd că trecuse mult pînă cînd se-nvrednicise Catella să stea de vorbă cu el, după care povesti că, în timpul discuției, aceasta se arătase foc de supărată, atît fiindcă fusese certată cu multă asprime de către taică-său, chiar în ziua aceea, pentru dragostea asta nouă, cît și fiindcă aflase că el era îndrăgostit de o altă fată.

— Eu, spuse Romulo, m-am silit cît am putut să-i scot credința asta din cap și m-am ciorovăit îndelung cu ea, dîndu-i nu știu cîte lămuriri : numai că totul a fost zadarnic.

La auzul acestei vești, Lattanzio rămase foarte speriat și mîhnit, și-l puse pe Romulo să repete de zece ori întreaga discuție pe care o avusese cu Catella. Pe urmă, Lattanzio îl rugă pe paj ca, atunci cînd se va ivi prilejul, să stea din nou de vorbă cu Catella și s-o asigure că el, unul, afară de ea, nu iubea nici o altă fată și că era gata să-i dea toate dovezile cu putință ; și că ea putea să facă orice-ar fi vrut, căci el nu avea cîtuși de puțin de gînd s-o iubească pe alta, fiind gata să-i fie pe veci slujitor credincios. Romulo răspunse că va face tot ce-o să se priceapă și ce-o să știe, ca să mai stea încă o dată de vorbă cu fata. Chiar a doua zi, însă, Lattanzio trecu prin cartier, dar, cînd ajunse lîngă locuința Catellei, fata, cu un gest disprețuitor, se trase înăuntru. Faptul acesta

spori nemăsurat de mult încrederea stăpînului în Romulo, aşa că Lattanzio se înapoie acasă plin de mîhnire şi începu să-şi plîngă în faţa pajului necazul şi ghinionul ; împins apoi de mînie, spuse că, în orice caz, Catella nu era totuşi fata cea mai frumoasă de pe lume şi nici cea mai nobilă, pentru a avea dreptul să se înfumureze şi să-l dispreţuiască, după care mai spuse încă o mulţime de alte lucruri. Folosind prilejul acesta, Romulo, cu multă iscusinţă, începu să-i spună stăpînului său că, de cele mai multe ori, asemenea fapte izvorăsc fie din supărări, fie din bîrfe, fie din nepotriviri sufleteşti ; căci este limpede că, deseori, poţi să vezi un bărbat iubind o femeie care nu se va îndupleca niciodată să-l iubească ; şi-l va iubi, în schimb, o altă femeie, pe care el nu va izbuti s-o iubească. Şi-n timp ce discuţia lor continua, Lattanzio spuse :

— Ai dreptate, Romulo : tu spui lucrurilor pe nume şi adevărul adevărat. Acum cîteva luni am fost iubit de una dintre cele mai frumoase fete din oraşul ăsta, care venise de curînd de la Roma şi ştiu că mă iubea din tot sufletul, iar eu o iubeam fierbinte ; ea însă a plecat nu ştiu unde şi a rămas acolo vreme îndelungată, iar, între timp, mi-a ieşit în cale înfumurata de Catella ; aşa că, fără să-mi pese de dragostea celeilalte, am dat-o cu desăvîrşire uitării şi m-am îngrijit să o slujesc pe nerecunoscătoarea asta. Întorcîndu-se apoi în oraş, cealaltă mi-a scris şi mi-a trimis vorbă prin alţii, dar mie nu mi-a păsat de nimic.

— Stăpîne, spuse atunci Romulo, aveţi ce vi se cuvine şi aţi primit răsplata meritată, fiindcă, dacă eraţi iubit de o fată atît de frumoasă pe cît spuneţi, aţi făcut rău, neîndoielnic, să o părăsiţi pentru asta de-acum, care, fără să ştie, o răzbună pe cealaltă. Trebuie să iubim pe cine ne iubeşte, nu să ne ţinem după cine fuge de noi. Cine ştie dacă nu cumva fata asta frumoasă vă iubeşte încă şi-acum şi trăieşte adînc mîhnită din pricina dumneavoastră ? Am auzit de multe ori spunîndu-se că fetele, la prima lor dragoste, iubesc cu mult mai multă simţire

şi cu mai multă înflăcărare decît bărbaţii. Îmi spune, parcă, mie inima că nefericita de fată se mistuie pentru dumneavoastră şi duce o viaţă chinuită şi necăjită.

— Habar n-am de asta, răspunse Lattanzio, dar ştiu foarte bine că mă iubea mult şi că e nespus de frumoasă ; iar Catella, alături de ea, îţi pare de-a dreptul urîtă. Şi-am să-ţi mai spun că nu o dată m-am gîndit că dac-ai fi îmbrăcat femeieşte, te-aş lua drept fata aceea : atît de mult mi se pare că îi semeni întru totul ; şi chiar ca vîrstă nu cred să fie între voi cine ştie ce deosebire. E-adevărat însă că ea mi se părea ceva mai înălţuţă. Să ne întoarcem, însă, şi să vorbim din nou despre hoţoaica asta de Catella, pe care nu mi-o pot scoate din minte, de care sînt prins zi şi noapte, într-una, fără a mai putea să-mi îndrept gîndul într-altă parte. Spune-mi : ai fi în stare să stai de vorbă cu ea şi să-i dezvălui în întregime iubirea mea ?

— O să fac ce-o să pot şi ce-o să mă pricep, răspunse Romulo ; o să mă duc din nou la ea, chiar dacă nu m-aş îndoi cîtuşi de puţin că voi fi ucis.

Să-i lăsăm acum pe cei doi să pună mai departe ţara la cale şi să vorbim de Paolo, feciorul lui Ambrogio, deoarece, fără el, povestea noastră nu poate fi încheiată. S-a întîmplat deci ca neamţul, stăpînul lui Paolo, după ce-a plecat de la Napoli, să ajungă la Acquapendente, de unde urma să se ducă în Lombardia, iar apoi în Germania ; dar, tocmai cînd voi să plece din Acquapendente, îl prinseră nişte colici cumplite şi muri, în numai trei zile. Îşi văzu însă sfîrşitul cu ochii, înainte de a-şi da duhul, aşa că, făcîndu-şi testamentul, îl lăsă pe Paolo moştenitor al întregii sale averi. După ce se îngriji ca stăpînu-său să fie înmormîntat cu cinste şi plăti gazda, Paolo o luă la dreapta, pe drumul care duce la Esi, unde, cu puţin înainte de prăpădul din Roma, stătuse timp de aproape o lună, trimis acolo de taică-său. Din nu ştiu ce pricină, cînd ajunse la Esi, nu se duse la ei acasă, ci se

îndreptă cu chervanele lui către han. Acolo, porunci să i se descarce toate bagajele și, după ce le dădu în paza hangiului, se răcori și, lăsîndu-i pe ai săi la han, porni să hoinărească, de unul singur, prin oraș. Din pricina unui legămînt pe care-l făcuse, umbla îmbrăcat în alb, întocmai cum se purta și Romulo. Paolo se duse să vadă dacă era deschisă casa lui taică-său ; mergînd într-acolo, trecu însă prin fața casei Catellei, care stătea la fereastră, dar, cum n-o cunoștea de fel, nu-i făcu nici un semn. Nu mică fu mirarea fetei la vederea unui asemenea lucru, și, avînd credința că era vorba de Romulo, trimise repede slujnica după el, să-l cheme. Se apropia ceasul vecerniei și nu prea trecea lume pe drum. Îndată ce slujnica îl strigă, dîndu-i numele de Romulo și spunîndu-i : „haide, vino mai repede, căci te cheamă doamna", Paolo înțelese că numai din greșeală i se dăduse numele acela și era poftit înăuntru ; iar părerea asta i se întări cu atît mai mult cu cît văzu că slujnica vorbea cu el ca și cum s-ar fi cunoscut de nu știu cîtă vreme ; de aceea, se hotărî în gînd să vadă cine era *madonna* asta care îl căuta. Și, gîndindu-se că va fi fost o femeie de stradă, își spuse în sinea sa : „Haidem să-mi încerc soarta, căci, afară de un carlin ori, cel mult, de-un jul, pe care o să i-l dau, tot n-o să cîștige dumneaei nimic de la mine. Iată însă că în timp ce el dădea să intre în casă, se ivi și Gerardo, iar slujnica, îndată ce-l zări pe acesta în capul uliței, spuse :

— Romulo, iată că vine stăpînul ; vezi-ți de drum și-o să te abați mai tîrziu pe aici.

Paolo plecă mai departe, luînd totuși aminte pe ce ușă pierise slujnica și cine era stăpînul. Intrînd în casă, slujnica încuie ușa, făcîndu-se că nu-l văzuse pe stăpîn, care, venind încetișor, cum merg bătrînii, n-o luase nici el în seamă. Așadar, Gerardo sosi și ciocăni în ușă, iar după ce i se deschise, pătrunse în casă. Paolo își însemnase foarte bine în minte casa și, văzînd-o pe Catella la fereastră, o plăcuse foarte mult, părîndu-i a fi frumoasă și plină de farmec, din care pricină îi trecură prin minte

tot felul de gînduri. Se îndreptă deci către locuința tatălui său, pe care o găsi încuiată și cu ferestrele închise, ceea ce îl făcu să-și spună că taică-său nu era în oraș. Totuși, ca să se lămurească mai bine, îl întrebă pe un croitor, care-și avea prăvălia alături, ce se întîmplase cu Ambrogio Nanni. Croitorul îi răspunse că trecuseră multe zile de cînd acesta nu se mai arătase prin Esi. Paolo se întoarse la han, gîndindu-se în toate chipurile la fata pe care-o zărise și, dorind s-o vadă din nou, se întreba dacă să se ducă singur ori să ia cu el cei cîțiva servitori, care-i rămăseseră de la răposatul stăpîn.

Tot cam în acest timp, Ambrogio, înapoindu-se de la Roma și îndreptîndu-se spre casă, se întîlni nas în nas cu Gerardo, care, după ce-i ură bun venit, adăugă :

— Ambrogio, ai picat tocmai la timp. Căci dacă erai în oraș zilele astea, mă bate gîndul că încheiam și căsătoria fetei tale cu mine, sau, barem, mă lămureai dacă vrei sau nu să mi-o dai, căci m-am hotărît să nu mai rabd asemenea îndoială.

— După cum vezi, îi răspunse Ambrogio, de-abia am sosit și-o să rămîn aici vreme îndelungată, fără să mai plec. O să ne întîlnim și-o să vorbim despre asta mai pe îndelete.

Și-n timp ce ei stăteau de vorbă, Ambrogio călare, iar Gerardo pe jos, Romulo, dorind să se întoarcă să stea de vorbă cu Catella, cum îi poruncise stăpînu-său, îl văzu pe taică-său, așa că, făcînd cale-ntoarsă, porni drept spre Pippa, căreia îi spuse :

— Vai de mine, măicuță, sînt pierdută, căci s-a întors taică-meu și nu știu ce să mă fac.

— Hai, lasă, răspunse Pippa, bun e Dumnezeu ; nu ieși din casă și lasă totul pe seama mea. Scoate-ți hainele astea și îmbracă-le pe-ale tale, care-s aici, în lada aia de colo.

Pippa plecă apoi drept către casa lui Ambrogio, care tocmai descăleca, și îl salută, fără să-și ascundă bucuria, spunîndu-i :

— Fiţi binevenit, *messere* ; ce mai faceţi ?

— Oho, bun sosit, dragă Pippa : răspunse Ambrogio : ce te-aduce atît de degrabă ?

— Am venit, răspunse ea, drept încoace, ca să văd ceea ce e de făcut, fiindcă Giannelloccio Bindi mi-a spus c-aţi venit şi nu ştiu dacă servitorii ăştia ai dumneavoastră se pricep la bucătărie.

— Îţi mulţumesc, spuse Ambrogio, dar nu era nevoie să te oboseşti, căci am trimis după Margarita, care cunoaşte casa şi o să vină cît de curînd. Dar ia spune-mi : de cîtă vreme n-ai văzut-o pe Nicuola noastră ?

— O văd zilnic, *messere,* răspunse Pippa, şi chiar azi-dimineaţă am stat cu ea o bună bucată de timp. De-abia aşteaptă să vă înapoiaţi. Am dus-o deseori la mine acasă şi am ţinut-o cîte două-trei zile ; e-ntr-adevăr o copilă bună şi frumoasă, iar din mîinile ei ies lucruri de-a dreptul minunate.

În toiul acestei discuţii apăru şi Margarita, care se apucă de treburile casei, Pippa silindu-se şi ea să-i dea ajutor. Pe urmă, pierzîndu-şi răbdarea, spuse :

— Cu îngăduinţa dumneavoastră, *messere,* am să mă duc astă-seară la mînăstire, să o iau pe Nicuola şi s-o mut la mine acasă. Iar mîine dimineaţă o s-o aduc aici ; ori poate c-o s-o mai ţin o zi sau două la mine, pîn-o să deretecaţi bine casa.

— Fă cum vrei, răspunse Ambrogio ; mulţumeşte-i mult sorei Camilla, în numele meu, şi sărut-o pe faţă din parte-mi : mergi sănătoasă.

Pippa plecă, dar, înainte de a se duce acasă, se abătu pe la mînăstire, să se întîlnească şi să stea de vorbă cu sora Camilla, împreună cu care puse la cale cele de cuviinţă pentru a scoate pe Nicuola din încurcătură, în caz că Ambrogio ar fi trecut şi el pe-acolo. Sora Camilla, care era iscusită în asemenea meşteşug, îi spuse Pippei să stea liniştită, căci totul se va sfîrşi cu bine. Plecînd deci, aceasta se duse acasă la ea, unde Nicuola, care încetase de a mai fi Romulo, o aştepta cu cea mai mare nerăbdare, ca să afle cum mergeau treburile. Se îmbrăcase, între timp, cu hainele ei şi îşi pieptănase părul aşa cum obişnuiesc s-o facă fetele noastre. Odată înapoiată, Pippa îi povesti pe larg tot ce făcuse, spunîndu-i că era liberă să se ducă acasă la taică-său chiar a doua zi, ori să mai rămînă cu ea încă o zi-două. Nicuola hotărî să stea şi ziua următoare împreună cu măicuţa ei ; şi nu făcea altceva decît s-o piseze pe aceasta cu Lattanzio al ei, arătînd că nu dorea nimic mai mult decît să se mărite cu dînsul. Pippa îi spusese totuşi să şi-l scoată din minte, limpede fiind pentru ea că orice trudă era zadarnică şi dîndu-şi seama că lui Lattanzio îi sfîrîiau călcîiele de dragul Catellei, că nu se mai gîndea la nimic altceva şi că, pînă la urmă, tot şi-ar fi împlinit dorinţa, cerîndu-i lui Gerardo să i-o dea de nevastă.

— Tocmai asta mă şi supără cel mai mult, răspunse Nicuola ; şi îndată ce încerc să mă gîndesc, m-apucă deznădejdea. Iar dacă taică-meu nu venea atît de curînd, am credinţa că aş fi scîrbit-o pe Catella atît de mult de Lattanzio încît s-ar fi măritat mai curînd cu un ţăran decît cu el : numai că venirea atît de grabnică şi de neprevăzută a lui taică-meu a stricat totul.

— Nu numai că n-a stricat nimic, răspunse Pippa, dar, dimpotrivă, a dres totul. Iar dacă e-adevărat ceea ce mi-ai povestit cu privire la cele întîmplate între tine şi Catella, îţi atrag atenţia că treburile tale mergeau cum nu se poate mai rău : căci dacă te mai duceai încă o singură dată să-i vorbeşti, nu încape îndoială că ea, după sărutări, ar fi căutat să-ţi umble cu mîinile pe unde nu trebuie : descoperind însă că eşti fată, cum crezi tu că te-ar fi judecat ? Nu rămîneai oare în ochii ei, pentru totdeauna, o neruşinată ? Crezi că şi-ar fi închipuit altceva decît că eşti ţiitoarea lui Lattanzio ?

— Asta şi voiam să se întîmple, vorbi mai departe Nicuola. Cu toate că, aşa cum spui, ar fi descoperit că sînt fată, ea nu şi-ar fi dat seama că sînt Nicuola, fata lui Ambrogio, iar pe Lattanzio l-ar fi urît atît de mult,

încît nu ar mai fi putut nici să-l vadă vreodată, nici să audă pomenindu-i-se numele ; şi în felul acesta, puteam trage nădejde să dobîndesc la loc dragostea lui Lattanzio.

Pippa nu se putu stăpîni să nu rîdă de cele rostite de Nicuola, căreia îi spuse :

— Liniştește-ţi inima, fata mea. Dacă va fi scris de la Dumnezeu ca Lattanzio să se însoare cu Catella, nu vei fi în stare să strici căsătoria lor, oricîtă iscusinţă, viclenie ori trudă ai risipi. Eşti încă tînără ; eşti frumoasă ; eşti bogată, fiindcă se poate crede că dacă Paolo, fratele tău, mai trăia, dădea pînă acum un semn de viaţă : nu încape însă îndoială că bietul băiat a murit ; aibă-l deci Domnul în pază. Aşa că, dac-o să te porţi frumos, o să rămîi singura moştenitoare a lui taică-tău şi, ca atare, vei avea de ales între cei mai nobili şi mai bogaţi tineri marchigiani. Scoate-ţi, prin urmare, din cap aiurelile astea, menite să-ţi aducă supărare şi pagubă, mai curînd decît bucurie ori folos.

Şi-n timp ce ele puneau astfel ţara la cale, Paolo se hotărî să se ducă singur s-o vadă pe Catella ; tîrziu, pe înserat, trecu deci prin faţa casei ei, dar neputînd s-o vadă, se înapoie la han şi nu mai voi să iasă în ziua aceea. Lattanzio, pe care aşteptarea îl apăsa cum nu se poate mai rău, văzînd că afară se întuneca, începu să se mire că Romulo nu se înapoiase încă acasă, pentru a-i spune ce făcuse cu Catella : iar după ce-l mai aşteptă încă un ceas sau două, văzînd că tot nu se înapoia, se necăji rău de tot şi se temu să nu i se fi întîmplat cine ştie ce nenorocire ; şi, nefiind în stare să îşi închipuie ceva sigur, stătu treaz aproape toată noaptea, frămîntînd în minte tot felul de gînduri. Ţinea foarte mult la Romulo, care-l slujea frumos şi se dovedea a fi un tînăr cuminte şi binecrescut, văzîndu-şi sîrguincios de treburi, fără să se fi certat cu nimeni din casă. De aceea, îi părea nespus de rău că-l pierduse. La rîndul ei, Catella, care-l iubea fierbinte pe Romulo şi se înfruptase din dulceaţa

sărutărilor lui, dorea şi ea să strîngă prietenia cu el ; şi cum nu-l mai văzuse în ziua aceea, după ce Gerardo se înapoiase acasă (şi cînd îl luase pe Paolo drept Romulo), se duse la culcare, foarte necăjită.

Nicuola stătu toată noaptea de vorbă cu măicuţa ei numai despre Lattanzio ; şi suspinînd, şi frămîntîndu-se, nu dormi deloc şi n-o lăsă să aţipească nici pe Pippa ; într-un tîrziu, ştiind că Pippa îi spusese lui taică-său c-o va mai ţine lîngă ea o zi sau două, se hotărî să rămînă.

După ce se lumină de ziuă, iar Romulo tot nu se arătă, Lattanzio porunci să fie căutat, ba ici, ba dincolo, şi să se spioneze pe diferite căi, doar-doar s-o afla ceva despre el. Iar după ce se cercetă cu rîvnă, dîndu-se şi amănunte în legătură cu veşmintele şi cu vîrsta lui, se găsi unul care spuse că în ajun îl văzuse intrînd în casa Pippei lui Giacomaccio, care locuia alături de catedrală. Îndată ce prinse această urmă, Lattanzio, cunoscînd-o pe Pippa, se duse să stea de vorbă cu ea, la ceasul cinei, şi bătu în uşă. Ieşind la fereastră şi recunoscîndu-l pe tînăr, Pippa se miră şi, temîndu-se ca nu cumva acesta să ştie că Nicuola era înăuntru, îl întrebă :

— Ce doreşti dumneata, tinere ?

— Dacă nu te superi, *monna* Pippa, răspunse el, mi-ar face plăcere să schimb cîteva vorbe cu dumneata.

— Chiar şi mai multe, îi răspunse Pippa ; iar după ce-i şopti Nicuolei că Lattanzio era jos, coborî de îndată şi deschise uşa. Tînărul intră în casă şi se aşeză alături de Pippa, într-un loc unde Nicuola, fără să fie văzută de el, putea să-l vadă şi să-i audă spusele. O dată aşezat, Lattanzio începu deci să vorbească :

— *Monna* Pippa, ştiu că nu ţi-am făcut niciodată vreun bine, care să-mi dea dreptul să-ţi cer şi să mă bucur de vreun folos din partea dumitale, dar, atît din pricină că eu sînt deprins să fac pe voia tuturor cît şi pentru că eşti o femeie la care ţin o mulţime de gentilomi, mi-am luat inima-n dinţi şi am venit la dumneata, cu nădejdea de neclintit că vei împlini întru totul dorinţa

mea, aşa că, fără să mai lungesc vorba, te rog mult să ai bunătatea de-a-mi spune ce s-a întîmplat cu un paj al meu numit Romulo, băiat în jur de şaptesprezece ani, îmbrăcat în alb şi avînd o înfăţişare plăcută şi blîndă, care a venit ieri aici, la dumneata, iar de atunci nu s-a mai întors acasă. Te rog să fii bună şi să-mi dai orice amănunte vei găsi de cuviinţă şi-ţi voi rămîne veşnic îndatorat.

— Copilul meu, răspunse Pippa, îţi mulţumesc pentru vorbele frumoase şi cuminţi pe care mi le spui şi mă bucur, bineînţeles, că ai binevoit să te opreşti la uşa acestei case sărmane, căci doream, încă mai de mult, să am prilejul de a sta de vorbă cu dumneata ; şi fiindcă mi-ai dăruit cu atîta omenie prilejul ăsta, nu vreau să-l pierd. Iar acum, răspunzînd la ceea ce întrebai, îţi spun, de la bun început, că habar nu am de pajul ăsta al dumitale, deoarece, după ştiinţa mea, nici ieri, nici zilele trecute, nu a fost aici nici un copil şi nici un băieţandru, iar dacă ar fi fost, sigur că aş fi ştiut-o şi eu.

— Ţi-e frică, poate, răspunse Lattanzio, că am să-l pedepsesc pe paj fiindcă nu a venit acasă. Mă leg, însă, pe cuvîntul meu, să nu-i fac nici un rău, numai să-mi spună drept din ce pricină nu s-a întors ieri la mine.

— N-are rost să-ţi pierzi vremea cu asta, răspunse Pippa, fiindcă nici un bărbat nu se află aici şi nici ieri n-a fost nici unul. Şi-mi pare rău că nu-ţi pot fi de nici un folos în privinţa aceasta, căci aş fi bucuroasă să te pot ajuta.

În timp ce Pippa vorbea cu el, Lattanzio suspina din adîncul inimii. Aşa că ea îi spuse :

— Tinere, arăţi a fi cumplit de îndurerat ; şi oricine ar auzi suspinele astea înflăcărate ar socoti că eşti prea îndrăgostit de pajul dumitale. Auzisem însă, mai de mult, că iubeai o fată frumoasă, aşa că nu-mi vine a crede să fii chiar atît de mare vrăjmaş al femeilor.

— Ehei, răspunse Lattanzio, măcar de-ar da Dumnezeu să nu mă fi îndrăgostit, căci aş fi într-adevăr mai vesel

şi mai mulţumit decît sînt astăzi ! Şi să nu-ţi închipui că e vorba de pajul meu, căci nu la el mă gîndesc ; vorbesc însă de o fată, la care ţin mai mult decît la lumina ochilor şi mult mai mult decît la sufletul meu.

Rostind însă aceste cuvinte, ochii i se umplură, fără voia lui, de lacrimi fierbinţi, cîteva dintre acestea scăldîndu-i obrajii, în timp ce suspina îngrozitor. Pippei i se păru că se ivise prilejul de a schimba în faptă ceea ce avea de gînd să facă, aşa că spuse :

— Ştiu foarte bine, copilul meu, că nu e nimic mincinos în ceea ce spui, dacă iubeşti într-adevăr aşa cum arăţi ; şi cu atît mai mult îmi închipui că suferinţa trebuie să fie cumplită, cu cît sînt puternic încredinţată că nu există pe lume o durere mai crîncenă şi mai chinuitoare decît aceea de a iubi şi de a nu fi iubit. Mai ştiu de asemenea că fata pe care o iubeşti nu te iubeşte deloc, ba, dimpotrivă, mai degrabă te urăşte, iubind pe altcineva.

— Şi de unde ştii dumneata asta, *monna* Pippa ? o întrebă atunci Lattanzio, plin de mirare.

— Nu căuta, răspunse aceasta, să afli de unde-o ştiu : ajungă-ţi că ştiu că astăzi iubeşti pe cineva care nu te iubeşte şi că acum cîteva luni o iubeai pe-o alta, mult mai frumoasă decît asta : mai ştiu, de asemeni, că aceea dintîi te iubea cu înflăcărare şi-o să-ţi mai spun şi că te iubeşte încă şi astăzi, mai mult ca oricînd, în vreme ce dumneata nici n-o mai iubeşti, nici nu-ţi mai aduci aminte de ea, de parcă n-ai fi văzut-o niciodată.

— Ai pus atît de sigur degetul pe rană, grăi Lattanzio, şi îmi cunoşti treburile atît de bine, încît nu-mi mai rămîne nimic de spus. Dar, te rog, îndură-te şi spune-mi de unde ştii că asta pe care o iubesc acum nu mă iubeşte şi e îndrăgostită de un altul.

— Asta n-am să ţi-o spun, răspunse Pippa, căci nu mi se pare potrivit s-o fac : drept însă mi se pare să-ţi aduc aminte că nu culegi decît ce-ai semănat, deoarece, dispreţuind-o pe cea care te iubeşte, o iubeşti pe cea care nu te iubeşte : asta este pedeapsa pe care ţi-o dă

Dumnezeu pentru păcatul şi pentru nerecunoştinţa dumitale ; iar dacă n-o să ţi se întîmple vreo nenorocire mai mare, se va sfîrşi totul cu bine. Ehei, nefericită Nicuola, iată pe cine iubeşti şi ai iubit tu ! Ca să dobîndeşti dragostea lui ai făcut lucruri nemaipomenite, dar totul a fost în zadar ; iar dumneata, Lattanzio, o iubeşti pe Catella mai mult decît pe dumneata însuţi, lucru de care ei nu-i pasă cîtuşi de puţin. Dar, lasă, mergi mai departe pe calea asta, căci, la sfîrşit o să-ţi dai seama de greşeală ; şi poate că, atunci cînd ai să vrei s-o îndrepţi, n-o să mai fie cine să te ajute.

Auzind aceste amănunte, tînărul stătea ca năuc, neştiind ce să răspundă. La rîndul ei, Nicuola, care auzea şi vedea totul, ar fi ieşit bucuroasă la iveală, ca să spună şi ea două vorbuliţe în legătură cu suferinţa ei ; hotărîtă însă să aştepte sfîrşitul la care urma să ajungă acest schimb de cuvinte, rămase liniştită acolo unde se afla. Pippa voia şi ea s-audă ce-avea să spună tînărul, care, trezit parcă dintr-un somn adînc, grăi :

— *Monna* Pippa, vreau să vorbesc cu dumneata, fiindcă îmi cunoşti păsurile mai bine decît mine. E-adevărat că am iubit-o pe Nicuola Nanni, care ştiu că mă iubea şi ea. Mai tîrziu, taică-său a trimis-o undeva, afară din oraş, dar nu-mi mai aduc aminte unde ; în răstimpul acesta, deci, am început să o iubesc pe Catella, fata lui Gerardo Lanzetti, care, timp de cîteva zile, a arătat că m-ar îndrăgi şi ea ; mai tîrziu, nu ştiu din ce pricini, s-a dovedit a fi îndărătnică şi cu desăvîrşire potrivnică dorinţelor mele, în aşa fel încît, dacă, atunci cînd trec, se află în uşă ori la fereastră, se trage înăuntru, îndată ce mă vede, şi nu mai vrea să dea ascultare nici trimişilor, nici răvaşelor mele : chiar ieri, de pildă, l-am trimis pe pajul meu, să vadă dacă ar putea să-i vorbească, dar acesta nu s-a mai întors cu nici un răspuns, astfel că mi-am pierdut şi iubita, şi un slujitor bun şi îndatoritor. Dacă el venea înapoi şi-mi spunea că ea stăruie în obişnuita asprime, eram hotărît să nu mai încerc s-o supăr

şi să-mi caut o alta, în ochii căreia iubirea mea să fie mai bine primită, deoarece, ca să spunem adevărul adevărat, mi se pare o nebunie cumplită să mă ţin după cineva care fuge de mine, să iubesc pe cine nu mă iubeşte, să vreau pe cine nu mă vrea.

— E foarte bine aşa ! Ţine-te deci de cuvînt, spuse Pippa ; la urma urmelor, nici eu n-aş fi atît de neghioabă încît să iubesc pe cineva căruia nu-i pasă de mine. Spune-mi, însă, te rog : dacă Nicuola te-ar iubi încă, ba te-ar iubi chiar mai mult ca oricînd, ce-ai zice ? Ţi-ar părea vrednică s-o iubeşti şi dumneata ?

— Zău c-ar merita, răspunse flăcăul, să o iubesc la fel ca şi pe mine însumi. Ceea ce spui nu poate fi însă adevărat ; ea trebuie să fie, şi pe bună dreptate, foc de supărată pe mine, căci, scriindu-mi de mai multe ori, după ce s-a înapoiat la Esi, mie nu mi-a păsat cîtuşi de puţin de ea ; nici nu ştiu pe unde-o mai fi, atît de mult a trecut de cînd n-am mai văzut-o !

— Ehei, răspunse Pippa, eu ştiu însă că, de cîteva zile încoace, ai văzut-o de nenumărate ori şi ai vorbit cu ea foarte prieteneşte.

— Aici te înşeli, *monna* Pippa, îi spuse Lattanzio.

— Nu mă înşel, răspunse ea, fiindcă ştiu bine ce spun şi nu vorbesc într-aiurea. Dar ia spune-mi : dac-ar fi adevărat ceea ce-ţi spun şi dacă ţi-aş da prilejul să vezi că Nicuola te iubeşte mai mult ca oricînd, ce-ai face ? Iar dacă ea s-ar fi aflat în casa dumitale şi te-ar fi slujit, făcînd tot ce trebuie să facă un slujitor mărunt, iar dumneata nu ţi-ai fi dat seama de asta, cam ce-ai spune oare ? Să nu ţi se pară ciudat ceea ce-ţi vorbesc şi caută să nu te mai minunezi atît cît o faci ; căci lucrurile stau într-adevăr aşa cum îţi spun. Iar ca să vezi că ţi-am spus adevărul, sînt gata să ţi-o dovedesc în aşa fel încît să recunoşti că am dreptate. Înainte de orice, spune-mi însă : dacă Nicuola ar fi făcut într-adevăr ceea ce-am spus, ce-ar merita ea oare ?

— Îmi povestești basme și născociri, spuse Lattanzio: dar dacă toate astea ar fi adevărate, n-aș mai putea spune decît că sînt dator să-i port o dragoste nețărmurită și să fac din ea stăpîna mea.

— E foarte bine așa, răspunse Pippa și o strigă pe Nicuola, spunîndu-i să aducă și veșmintele de paj pe care le purtase.

La această cerere Nicuola, care auzise totul, luă veșmintele de paj și, îmbujorată toată la obraji, veni în fața măicuței și a iubitului.

— Iată, Lattanzio, spuse atunci Pippa, iat-o pe Nicuola dumitale; iată-l pe Romulo al dumitale; iată-ți pajul mult dorit, care ți-a stat zi și noapte alături și care, de dragul dumitale, și-a pus în primejdie și cinstea, și viața; iată cine, fără să-i pese de nimeni, s-a îngrijit numai de dumneata; iat-o deci pe aceea pe care, în atîta vreme, nu ai recunoscut-o niciodată.

Doica povesti apoi toată întîmplarea, cu preschimbarea din fată în paj, și-l întrebă:

— Iar acum, ce mai ai de spus?

Lattanzio rămăsese pe jumătate prostit și se uita la Nicuola, părîndu-i-se că visează, fără a ști ce să spună în legătură cu faptul că ea, îmbrăcată băiețește, locuise împreună cu el. Apoi, venindu-și oarecum în fire și gîndindu-se la cruzimea Catellei, mult mai puțin frumoasă decît Nicuola, și la primejdia pe care aceasta din urmă o înfruntase, din prea multă dragoste, spuse, aproape plîngînd:

— N-am să intru acum, Nicuola, în hățișul basmelor menite să-mi aducă iertarea; dar, dacă sufletul tău este cel de care mă încredințează *monna* Pippa, am să te iau de nevastă, oricînd ai să vrei.

Ca una care nu dorea nimic altceva mai mult decît asta și care nu-și mai încăpea în piele de bucurie, Nicuola i se aruncă la picioare și îi răspunse astfel:

— Stăpîne al meu, de vreme ce domnia-ta, nesilit de nimeni, binevoiești să mă iei de nevastă, iată-mă gata să te slujesc, pe toată viața: căci, în orice împrejurare, voi fi, necontenit și cu tot sufletul, a domniei-tale.

Atunci, scoțîndu-și un inel din deget, Lattanzio o luă de nevastă legiuită, de față aflîndu-se Pippa, după care spuse:

— Pentru a face totul cu cît mai multă cinste și cît mai cuviincios, mă voi duce, îndată după prînz, să te cer de la taică-tău și sînt încredințat că el o să mi te dea, fără nici o împotrivire: vom face apoi nunta, cu tot dichisul ei.

Ca să întărească și mai mult căsnicia ce se încheiase pe cuvînt, numai cu ea ca martoră, *monna* Pippa, înainte ca Lattanzio să plece, îl vîrî într-o odaie, împreună cu Nicuola, unde consumară sfînta căsătorie, spre minunata mulțumire a fiecăreia dintre părți. După aceea, cu gîndul la ceea ce-avea de făcut, Lattanzio plecă și se duse să mănînce; apoi, îndată ce termină masa, se întîlni cu tatăl Nicuolei. Iar aceasta, împreună cu Pippa, se duse acasă să-și vadă părintele, care o primi cu multă bucurie.

După prînz, fără a mai zăbovi, Paolo plecă și el de la han și se îndreptă, singur, spre locuința Catellei. Cînd ajunse însă la capătul străzii, îl zări pe Gerardo ieșind din casă și plecînd nu știu unde. Fără s-aștepte măcar ca el să plece de-acasă, Catella se și ivi la fereastră și îl văzu pe Paolo; și luîndu-l drept Romulo al ei, îi făcu semn, cînd acesta se apropie de ușă, să intre în casă. Hotărît să lămurească povestea asta, Paolo pătrunse în casă, chiar atunci cînd Catella cobora scările; sărutîndu-l deci și îmbrățișîndu-l, aceasta, încredințată că era Romulo, îi spuse:

— Viața mea scumpă și țintă ultimă a oricărui gînd al meu, ești cam zgîrcit cu persoana ta. Nu mă iubești tot atît cît te iubesc eu pe tine: ți-am arătat totuși, acum două zile, ce am pe suflet și că, afară de tine, nu vreau drept soț pe nimeni altcineva. Hai aici, în odaia asta de jos.

Îi porunci apoi slujnicei să ia aminte dacă se înapoia cumva *messer* și să-i dea de veste. Sărutîndu-l deci cu mult drag pe Paolo, șoptindu-i vorbe dulci și mușcîndu-l în joacă, simțea că se topește în brațele lui. Cum nu era prost deloc și își dădea seama că fusese luat drept altul, băiatul, făcea și el pe înflăcăratul, părînd de-a dreptul amuțit de prea multă dragoste, și o săruta tot timpul, suspinînd.

— Sufletul meu, îi spuse ea, aș vrea să te desparți de stăpînul ăsta al tău, ca să putem sta împreună cînd o să vrem.

— De-asta să nu-ți pese, răspunse Paolo, căci o să găsesc eu chipul de a trăi fără el.

— Da, viața mea, îi spunea Catella, în timp ce-l strîngea la piept și-l săruta.

Paolo, care era tînăr, gata întru totul să-i facă pe plac, simțind că-i crește iarba-n fîneață, îi puse mîinile pe piept, mîngîind-i cu gingășie sînii, care erau neprihăniți, ca de fecioară, încă nu ajunși la desăvîrșire, dar rotunzi și tari, ca două mere. Văzînd-o că nu se arăta deloc îndărătnică, deveni și mai cutezător și începu să se joace cu mîinile prin locurile acelea unde plăcerile dragostei își găsesc ultima lor împlinire. În ce-o privește, cum ardea toată de iubire și era atît de aprinsă încît, văzîndu-se în brațele unui băiat nespus de frumos, simțea o plăcere pe care n-o mai încercase niciodată, Catella îl lăsa să facă ce vrea. Așa că, profitînd de prilej, Paolo, glumind într-una, o trînti pe pătuc și o făcu să guste dulcața dureroasă a celei dintîi lănci pe care o rupse : pe urmă, însă, în celelalte înfruntări pe care le mai susținu, rupse încă patru lănci, spre marea bucurie a fetei, care-ar fi vrut să-l vadă rupînd alte patru. Cum nu-și dădură seama de goana ceasurilor și fiindcă slujnica, prinsă cu treburile casei, lăsase deschisă ușa dinspre uliță, se întîmplă ca Gerardo să vină și el și să intre în casă. Trecînd însă prin fața odăii în care îndrăgostiții, istoviți de-atîta

trîntă, se așezaseră pe o laviță, să se odihnească și să stea de vorbă, și auzind că era cineva înăuntru, întrebă :

— Cine-i acolo ?

Numai că, o dată cu întrebarea, lovi și cu piciorul în ușa odăii și o deschise. Cînd îl văzu pe Paolo împreună cu fata, îi trecu prin minte că nu era Paolo, ci Nicuola, de care (după cum am spus) era aprig îndrăgostit. Pierindu-i deci toată furia care îl cuprinsese la gîndul că un bărbat îi ținea de urît Catellei, îl privea pe Paolo și, cu cît îl privea mai mult, cu atît credea mai vîrtos că era Nicuola. Atît Catella, care, la ivirea tatălui, rămăsese fără grai, cît și Paolo, care tremura tot, după ce văzură că bătrînul se oprise în loc și stătea fără să scoată o vorbă, așteptară, ceva mai încrezători, să vadă ce-avea de gînd să facă. Așa cum am mai spus-o, Paolo și soră-sa, Nicuola, semănau atît de mult între ei, încît, cu mare greutate, numai dacă-i știai bine puteai deosebi care dintre ei era băiatul și care fata. După ce-l privi o bună bucată de timp pe Paolo, cu nespusă mirare, Gerardo, știind că feciorul lui Ambrogio nu mai trăia, rămase încredințat că Nicuola se îmbrăcase bărbătește, așa că-i spuse lui Paolo :

— Nicuola, Nicuola, dacă nu erai cine ești v-arătam eu, și ție, și Catellei.

Apoi, întorcîndu-se către fată, îi porunci să se ducă sus și s-o lase pe Nicuola jos, căci el îi va ține mai bună tovărășie decît ea. Catella plecă, părîndu-i-se că pîn-atunci scăpase destul de ușor, întrucît taică-său nici n-o certase, nici n-o bătuse ; nu înțelegea însă și nu izbutea să-și lămurească pricina pentru care taică-său o pomenea pe Nicuola aceea. La rîndul său, temîndu-se ca nu cumva bătrînul să vrea să-i facă lui ceea ce-i făcuse el fetei, Paolo își spuse în sinea sa :

— Nebunul ăsta bătrîn ar vrea să umble cu saboții pe uscat, dar n-o să-i meargă așa cum crede.

Iată însă că, îndată după plecarea Catellei, Gerardo spuse :

— Nicuola, draga mea, ce veşminte sînt astea cu care te văd îmbrăcată ? Cum de-ţi îngăduie Ambrogio, taică-tău, să umbli singură ? Spune-mi adevărul : ce cauţi aici ? Ai venit să vezi cum îngrijesc de casă şi cum trăiesc ? Sînt două zile de cînd am vorbit cu taică-tău, care sosea chiar atunci de la Esi ; iar cînd i-am cerut să hotărască dacă vrea sau nu să mi te dea de nevastă, mi-a spus c-o să mai stăm de vorbă. Te-asigur c-ai s-o duci bine cu mine şi-o să las casa pe mîna ta.

Şi-n timp ce Gerardo îi spunea cît de frumos o să se poarte cu el, Paolo îşi zicea, în sinea sa : „Astăzi am fost luat de două ori drept altcineva. Fata îşi închipuie c-aş fi un oarecare Romulo al ei, iar ăsta crede că sînt soră-mea : fata însă nu s-a înşelat chiar de tot.

Gerardo stăruia, totuşi :

— Tu nu zici nimic, Nicuola ? Spune-mi ceva, sufletul meu, căci o să-ţi împlinesc orice voie.

Cînd încercă însă să-l sărute, Paolo îl respinse, grăind :

— Dacă vrei ceva, stai de vorbă cu taică-meu şi lasă-mă să plec, căci nici eu nu ştiu de ce-am venit aici.

Bătrînul, care-l lua drept Nicuola, spuse :

— Haide, du-te, căci o să stau de vorbă cu taică-tău şi-o să rînduiesc totul.

Paolo plecă şi se duse drept acasă la taică-său, unde-l găsi pe Lattanzio, care-o ceruse pe Nicuola de nevastă : iar Ambrogio, ştiindu-l că era un tînăr nobil şi bogat, i-o făgăduise. Cînd Paolo intră în casă, Lattanzio, văzîndu-l, rămase ca năuc. Şi dacă Ambrogio nu i-ar fi cerut chiar atunci să strîngă mîna fetei într-a lui, ar fi crezut şi el că este vorba tot de Nicuola. Nu ar putea fi arătată prin cuvinte nemăsurata bucurie cu care Ambrogio îşi primi feciorul, după ce-l socotise mort ; iar bucuria sporea cu atît mai mult cu cît nu numai că-şi redobîndise fiul, dar îşi măritase şi fata, în chip vrednic de cinste. Între ei patru domnea o bucurie nespusă şi un aer de sărbătoare dar, tocmai cînd se aduseră bucatele, iată că sosi şi Gerardo, care, văzînd-o pe Nicuola glumind cu Lattanzio, iar pe Paolo (pe care-l luase drept Nicuola) vorbind cu Ambrogio, îşi spuse, ca scos din minţi : „Doamne, ajută-mă ! Habar n-am dacă dorm ori ce altceva fac". Şi încrucişîndu-şi mîinile, stătea, plin tot de uimire. Paolo, căruia duldile sărutări ale Catellei îi plăcuseră cum nu se poate mai mult, îi ceru lui taică-său să îl însoare cu fata lui Gerardo. Ambrogio, ştiind că nu putea face o înrudire mai bună, îi povesti lui Gerardo că o măritase pe Nicuola cu Lattanzio şi îl rugă să primească a i-o da pe Catella de nevastă lui Paolo, aşa că încheie şi această a doua căsătorie. Şi se trezi astfel că feciorul îi venise înapoi, bogat şi făcuse o căsătorie frumoasă, iar fata se măritase şi ea cu un om înstărit. Paolo îşi ridică lucrurile şi oamenii de la han, după care, oprindu-şi pentru el numai doi servitori, îi răsplăti pe ceilalţi în aşa fel încît plecară mulţumiţi. Toată lumea era fericită, în afară de Gerardo, căruia încă i se mai scurgeau ochii după Nicuola. Pînă la urmă, se linişti însă şi el. Cei doi îndrăgostiţi, împreună cu nevestele lor, nu făceau altceva decît să petreacă, aşa cum fac încă şi astăzi.

BANDELLO

către preavirtuosul senior

signor

CARLO BRACCHIETTO

senior de Marigni şi consilier

al regelui preacreştin în marele său sfat

Zilele trecute, înapoindu-se de la Paris, unde, vreme de cîţiva ani, s-a îngrijit tot timpul, şi cu mare folos, de treburile monseniorului episcop de Agen pe lîngă marele consiliu, messer *Gian Giordano m-a făcut să înţeleg nu numai grija cu care păstraţi în inima domniei-voastre amintirea numelui meu, dar (iar aceasta izvorăşte din nemăsurata bunătate a domniei-voastre) şi cu ce cuvinte pline de dragoste şi de cinstire vorbiţi despre mine. Lucrul acesta, însă, nu l-am meritat, într-adevăr, nici prin faptele mele, nici prin vreo însuşire ce ar sălăşlui în mine şi nici prin vreun gest binevoitor pe care l-aş fi făcut faţă de domnia-voastră, deoarece nici nu s-a ivit un anume prilej în care domnia-voastră să-mi fi poruncit un asemenea lucru, dar nici eu n-am săvîrşit singur aşa ceva, ca unul care n-am întrezărit chipul în care omul de rînd din mine ar putea fi de folos măreţiei voastre. Este foarte adevărat însă că, dacă ţinem seama de înclinarea sufletului şi de voinţa mea, care, de cum v-am cunoscut, am fost totdeauna gata să vă slujesc, atît cît mi-a stat în putinţă, merit să mă iubiţi şi să mă socotiţi în numărul celor mai dragi domniei-voastre, nu de puţine ori trebuind ca, în locul faptei, să fie preţuită voinţa. Aşa că, povestindu-se, nu de mult, într-o adunare din casa slăvitului* messer *Gerardo Boldiero, cavalerul, o întîmplare înduioşătoare, am voit să o adaug la celelalte pe care le-am scris şi care sînt în număr destul de mare şi, potrivit obiceiului, să-i dau un stăpîn. Şi, de aceea, am închinat-o numelui domniei-voastre. Veţi binevoi deci să o primiţi, cu acelaşi suflet cu care obişnuiţi să-i primiţi şi să le apăraţi interesele pe cei care caută ocrotirea rodnică şi legiuită a domniei-voastre. Să nu se mire nimeni, deci, de faptul că îndrăznesc să-i trimit aceste nimicuri ale mele unui om atît de prins de îndatoririle publice şi de mult preaînsemnatele treburi ale unui regat atît de întins, deoarece nu fac asta pentru ca domnia-voastră, părăsindu-vă îndeletnicirile zilnice, să vă irosiţi ceasurile bune de lucru (căci dacă m-ar însufleţi asemenea gînd aş fi de-a dreptul neghiob şi vrednic de aspră mustrare); am cutezat totuşi s-o fac ştiind că firea sa nu-i îngăduie omului să poarte într-una discuţii, să se îndeletnicească numai cu studierea ştiinţelor foarte nobile şi să nu facă altceva decît să cerceteze îndelung tainele firii ori ale cerului, fără să-i dea sufletului o oarecare odihnă. Scevola, care a fost un strălucit jurisconsult al romanilor, după ce termina cu îndeletnicirile religioase, după ce rînduia ceremoniile, după discuţii în legătură cu dreptul cetăţenesc şi după ce judeca pricinile care-i erau înfăţişate, ca să-şi odihnească mintea ostenită, să se înviorezе şi să capete putere pentru a studia, se îndeletnicea cu jocul cu mingea, iar uneori se desfăta şi cu şahul sau cu alte jocuri plăcute şi liniştite, petrecîndu-şi astfel acel puţin timp pe care i-l îngăduia îndeplinirea sarcinilor ce le avea şi arătîndu-se a fi Scevola în treburile grele şi însemnate şi om în clipele de oboseală. Ce vom spune însă despre atît de înţeleptul Socrate, căruia nici un fel de ştiinţă nu i-a rămas necunoscută şi care-a fost unul dintre oamenii cei mai binecrescuţi ai vremii sale? Se deprinsese ca deseori, cînd se înapoia acasă, după disputele filozofice, să joace cu copilaşii lui jocurile acelea cu care este obişnuită vîrsta copilărească. Scipio Africanul, bărbat fără seamăn în vremea lui, ale cărui strălucite fapte de arme şi a cărui viaţă de o cinste desăvîrşită le-au proslăvit în mii*

de volume atît latinii, cît și grecii, nu se dădea îndărăt ca, împreună cu Lelio, prietenul lui de încredere, să se preumble pe țărmul de la Caieta ori pe cel din dreptul orașului Laurento și să adune cochilii de melci de mare și pietricele din nisipul mărunt. Iar dacă aș vrea să caut și să aduc și alte pilde în legătură cu lucrurile acestea, nu pildele mi-ar lipsi, ci, mai curînd, vremea. Nu este deci nepotrivit pentru nici un fel de oameni să se desprindă uneori de lucrurile apăsătoare, pentru ca, îndeletnicindu-se cu unele jocuri plăcute, să se odihnească și, ajutîndu-și și întărindu-și mintea, să poată face față apoi, cu și mai multă putere, poverii treburilor, aducătoare toate, mai mult sau mai puțin, de griji și de trudă, după împrejurări. Așa că, domnia-voastră, domnul meu, atunci cînd, plictisit de grelele îndeletniciri, veți rîvni să vă bucurați de un pic de odihnă, veți putea să citiți nuvela asta a mea și să vă veseliți. Fiți sănătos și aduceți-vă aminte de mine. Fie ca Domnul să vă binecuvînteze gîndurile.

NUVELA XLI

Un oarecare se însoară într-ascuns cu iubita, iar apoi pleacă la Barutti. Tatăl fetei vrea să o mărite; de durere, aceasta leșină și, crezîndu-se că a murit, este înmormîntată. În aceeași zi, se înapoiază adevăratul soț și o scoate din mormînt, dîndu-și seama că nu e moartă; o îngrijește, deci, iar apoi face și nunta, cu mare alai

S-a vorbit astăzi, preaplăcute doamne și curtenitori tineri, despre numeroasele și feluritele întîmplări care se pot ivi în legăturile de dragoste, depășind orice prevedere omenească, și s-a arătat că, deseori, atunci cînd și-a pierdut cu desăvîrșire nădejdea de a putea să-și vadă visul cu ochii, omul descoperă că speranța naște din nou și că dobîndește pe neașteptate lucrul acela pe care-l plîngea ca pierdut. Și este adevărat că, de cele mai multe ori, întîmplările acestea sînt de-a dreptul uluitoare pentru cine nu ține seama de nestatornicia lucrurilor, care, sub cerul lunii, se află într-o necontenită mișcare. Cel care este puternic încredințat că se află aproape de atît de doritul scop al ostenelilor sale se trezește dintr-o dată că s-a îndepărtat de el ori că l-a pierdut cu desăvîrșire. Un altul, după ce s-a trudit și s-a chinuit îndelung și zadarnic, tocmai cînd e gata să se lepede de tot ce-a dorit pîn-atunci și s-o apuce pe alt drum, se pomenește pe neașteptate că ține în mînă lucrul de care se lepădase și se vede întru totul stăpîn peste ceea ce nu mai credea să poată dobîndi vreodată. Astfel își învîrte de multe ori mișcătoarea ei roată, jucîndu-se cu lucrurile omenești, soarta cea oarbă, care, deși nu stă niciodată pe loc și e schimbătoare în toate faptele ei, se dovedește a fi mai mult decît nestatornică în treburile iubirii. Dar, pentru că, așa cum se spune în vorbirea obișnuită, pildele mișcă mult mai mult decît vorbele și sînt dovada neîndoielnică pentru acestea din urmă, o să vă povestesc o întîmplare petrecută în strălucitul oraș al Veneției. Spun deci că acolo (cum dovedesc, încă și astăzi, înscrisurile asprului conducător al așa-numiților *avvocatori* ai comunei) trăiau odinioară doi gentilomi cu care soarta se arătase darnică în ce privește averea și care își avea palatele lor pe canalul cel mare, aproape unul în fața celuilalt. Stăpînul unuia se numea *messer* Paolo și avea nevastă, o fată și un singur băiat, al cărui nume era Gerardo. Celălalt gentilom se chema *messer* Pietro, iar acestuia nevasta îi dăruise o singură fată, numită Elena, în vîrstă de treisprezece spre paisprezece ani, care era neînchipuit de frumoasă și al cărei farmec înnăscut sporea în chip minunat pe fiecare zi ce trecea.

Gerardo, care avea cam douăzeci de ani, întreţinea foarte strînse legături de dragoste cu nevasta unui bărbier, deosebit de arătoasă şi de plăcută : şi aproape în fiecare zi se urca în gondolă, împreună cu servitorul său, şi, trecînd canalul cel mare, pătrundea apoi într-unul mai mic, lîngă care se afla casa părintelui Elenei, pe sub ale cărei ferestre trecea de obicei drumul lui.

Cum însă nenorocirile vin atunci cînd le aştepţi mai puţin, s-a întîmplat ca mama Elenei să se îmbolnăvească, murind în scurt timp, spre neţărmurita durere a bărbatului şi a fetei. De cealaltă parte a canalului celui mic, drept în faţa casei lui *messer* Pietro, locuia un gentilom împreună cu nevasta şi cu cele patru fete ale lui. Dorind, mai presus de orice, să-şi înveselească fata, dîndu-i însoţitori vrednici de cinste, *messer* Pietro, la cîteva săptămîni după moartea nevestei, o trimise pe doica pe care-o ţinea în casă şi care o alăptase pe Elena, să-l roage pe părintele celor patru fete ca, în zilele de sărbătoare, acestea să vină şi să se veselească împreună cu Elena ; lucru pe care gentilomul, binevoitor, îl îngădui, aşa că, în fiecare zi de sărbătoare, cele patru surori veneau bucuroase şi cu destulă uşurinţă, acasă la Elena, căci, fără să fie văzute, se urcau, în dreptul uşii casei lor, în gondola pe care o priponeau, apoi, în dreptul uşii lui *messer* Pietro, aflată chiar peste drum. Odată împreună, cele cinci fete se dedau la numeroase jocuri potrivite cu sexul şi cu vîrsta lor ; iar, printre altele, îl jucau pe cel numit *alla forfetta,* despre care aflu că era un joc cu mingea, pe care şi-o zvîrleau una altuia, greşind şi ieşind din joc aceea care nu izbutea să prindă mingea în aer şi o lăsa să cadă pe pămînt. Cele patru surori aveau între şaptesprezece şi douăzeci sau douăzeci şi unu de ani, iar fiecare dintre ele era îndrăgostită de cîte un tînăr : aşa că, deseori, în timp ce se jucau cu mingea, cînd una, cînd alta şi, uneori, chiar trei sau toate patru împreună fugeau în balcoane ca să-i vadă pe iubiţii lor sau pe alţi bărbaţi care treceau pe canal, în gondolă. Cum era neştiutoare şi nu simţise încă flăcările iubirii, Elena se necăjea şi se tulbura mult din pricina asta, trăgîndu-le pe celelalte de haine, să vină înapoi la joaca obişnuită. Fiindcă vederea iubiţilor le bucura mai mult decît mingea, ele, prea puţin păsîndu-le de Elena, nu se clinteau din loc. Iar uneori, cînd îndrăgostiţii treceau pe sub balcoane, fetele le aruncau flori sau cine ştie ce fleacuri, după anotimpul în care se aflau. S-a întîmplat însă că într-o zi de sărbătoare, una dintre surori, plictisită de Elena, care-i cerea stăruitor să plece de pe balcon, îi spuse :

— Elena, dacă ai gusta şi tu o parte din plăcerea de care ne bucurăm noi la ferestrele astea, zău că ai sta şi tu aici, aşa cum stăm noi, şi nici nu ţi-ar mai păsa de minge. Tu, însă, eşti doar o copilă prostuţă şi nu te pricepi la treburile astea.

Fără să ia aminte la vorbele pe care i le spuneau celelalte, Elena le chema mai departe la joacă şi le necăjea, copilăreşte. Veni apoi o sărbătoare în care, împiedicate de nu ştiu ce treburi, cele patru surori nu putură veni să petreacă împreună cu Elena. Tristă şi mîhnită din pricina asta, fata se aşeză la una din ferestre, chiar deasupra canalului şi drept în faţa locuinţei prietenilor. Şi stătu acolo singură, îndurerată de-a nu se afla împreună cu acestea, cum avea obiceiul s-o facă, într-o zi ca aceea. Iată însă că, din întîmplare, în timp ce nevinovata copilă se necăjea astfel, Gerardo, ducîndu-se la întîlnirea cu nevasta bărbierului şi trecînd cu gondola pe canal, o zări la fereastră şi îi aruncă o privire. Observînd acest lucru, Elena se întoarse către el şi începu să-l privească şi ea veselă, cum le văzuse făcînd pe prietenele ei, cînd le treceau iubiţii pe-acolo. Mirîndu-se mult, Gerardo, care poate că nu-i dăduse niciodată vreo atenţie, ba nici măcar n-o văzuse, începu să se uite galeş la ea, iar Elena, închipuindu-şi că era vorba de-un joc şi că aşa trebuia să se poarte, îl privea şi ea, aproape rîzînd.

Gerardo îşi văzu apoi de drum, dar, înainte de-a ajunge prea departe, servitorul cu care era în barcă îi spuse :

— Stăpîne drag, v-ați uitat cumva la fetișcana aia frumoasă și ați luat seama cu ce căutătură veselă și cu cîtă drăgălășenie vă sorbea din priviri ? Asta (să mă trăsnească Dumnezeu dacă vă mint) arată a fi o altfel de bucățică, mai gingașă decît nevasta bărbierului : știu că v-ar da o noapte plină de bucurii și o grozavă lipsă de somn.

Gerardo se prefăcu a n-o fi băgat de seamă și răspunse :

— Aș vrea să văd cine e fata și dacă arată așa cum spui tu : întoarce gondola și mergi încet-încet, strecurîndu-te cît mai pe lîngă casă.

Elena nu plecase din balconul unde o zărise flăcăul, care, plutind ușor, cu gondola descoperită, îndată ce văzu încîntătoarea copilă, începu să o privească bucuros, uitîndu-se galeș la ea, cu coada ochiului. Cum se nimerise să aibă și o garoafă la ureche, fata și-o smulse, iar cînd gondola ajunse sub balcon, lăsă ca înmiresmata floare să cadă cît mai aproape de tînăr. Vesel, nevoie mare, de o asemenea întîmplare, Gerardo, făcîndu-i fetei cuvenita închinăciune, prinse minunata floare și o sărută de mai multe ori, plin de bucurie. Parfumul acesteia și frumusețea Elenei pătrunseră în inima flăcăului, așa că orice alt jar ar fi ars în ea se stinse într-o singură clipă, iar flăcările din ochii frumoasei Elena îl aprinseră cu atîta putere încît nu mai fu niciodată în stare nu să le stingă, dar nici măcar să le micșoreze cît de cît tăria. Ars de acest jar proaspăt, Gerardo rupse cu desăvîrșire legătura cu nevasta bărbierului și se dărui trup și suflet frumoasei copile. Aceasta, însă, era neștiutoare și nu-și deschisese încă pieptul pentru săgețile iubirii, atunci cînd Gerardo trecea pe sub ferestrele ei, cu toate că îi era drag să-l vadă, nu-l privea altfel decît ca și cum ar fi fost vorba de-un joc. Tînărul trecea pe drumul acela de cîte patru-cinci ori, zilnic, dar pe Elena o vedea numai în zilele de sărbătoare, căci fata, în care iubirea nu se trezise încă, socotea zilele de lucru ca nefiind potrivite

pentru jocul ei. Gerardo, care iubea cu înflăcărare, trăia copleșit de o adîncă mîhnire, căci nu întrezărea nici o cale de a-și vedea iubita și, cu atît mai puțin, de a-i putea dezvălui dragostea lui, fie prin viu grai, fie prin scrisori. Și astfel, mistuindu-se și chinuindu-se fără nici un folos, în zilele de sărbătoare, cînd o vedea, se căznea ca, prin gesturile cele mai potrivite pe care le putea face, să-i dezvăluie flăcările acelea care-l pîrjoleau atît de crunt. Ea însă nu pricepea mai nimic din purtarea aceasta a lui. Și totuși, cu trecerea vremii, începu să simtă și ea în inimă o plăcere destul de mare cînd îl vedea pe Gerardo și ar fi vrut ca acesta să se facă văzut de douăzeci de ori într-un ceas, dar numai în zilele de sărbătoare. De aceea, ca să nu mai fie tulburată și fiindcă vederea lui Gerardo o încînta mai mult decît jocul cu mingea, începu, cînd cu o scuză, cînd cu alta, să se lepede de tovărășia celor patru surori. Astfel stînd lucrurile, se întîmplă ca într-o zi, mergînd el pe jos, pe uscat, sau pe dig (cum se obișnuiește să se spună la Veneția), nemîngîiatul îndrăgostit o văzu pe doica Elenei, care fusese și doica lui, tocmai cînd dădea să intre în casa Elenei și bătea în ușă. Deși departe de ea, el începu să o strige : „doică, doică“, dar din pricina ciocăniturilor, aceasta nu auzea deloc strigătele băiatului. Așa că, deschizîndu-i-se ușa, ea intră în casă. Tînărul se grăbea totuși să o ajungă, înainte ca ea să pătrundă înăuntru, și o striga tot timpul. Cînd dădu să închidă ușa, doica se întoarse însă cu fața spre stradă și îl văzu pe Gerardo, care nu izbutise să alerge atît de repede încît să ajungă la timp. Ca atare, amînînd închiderea ușii, îl așteptă pe flăcău, iar acesta ajunse de îndată la ea. Cînd se află însă în pragul ușii și o zări în curtea lăuntrică pe Elena, care coborîse acolo pentru unele treburi, Gerardo, copleșit de bucuria de-a o vedea de-aproape pe fată, ori în urma vreunei amețeli, sau poate din cine știe ce alte pricini, leșină și se prăbuși țeapăn la pămînt, dar atît de palid la chip încît părea să fie un trup neînsu-

flețit. Înspăimîntate de această priveliște neașteptată și cumplită, doica și Elena, împreună cu o slujnică, aflată cu fata, acolo, în curtea lăuntrică, începură să plîngă și să strige după ajutor. Împinsă de nu știu ce pornire, Elena căzu, plîngînd, lîngă băiat. Înțeleaptă, doica o ridică însă de jos și o vîrî într-o odaie aflată cam la jumătatea scării. Apoi, așezîndu-se lîngă Gerardo, începu să-l zgîlțîie și să-l frecționeze, strigîndu-l pe nume. Cînd văzu însă că acesta nu scotea nici o vorbă, îl trase înăuntru în curte și încuie ușa. Doica îl iubea pe băiat, căci îl hrănise cu laptele ei, și încerca o durere nemăsurată din pricina celor întîmplate. Începu deci să plîngă cu hohote. Auzind plînsul întretăiat de suspine al îndureratei doici, *messer* Pietro, care era acasă, alergă jos în curtea lăuntrică, împreună cu cîțiva servitori. Voind să afle ce anume se întîmplase, doica îi povesti totul, de-a fir-a-păr. Cum era un gentilom cumsecade și milos, porunci ca tînărul să fie ridicat și dus sus, unde îl așeză pe un pat bogat, ajutîndu-l cu grijă părintească, dar cînd văzu că nici un leac nu-i era de folos hotărî să-l trimită acasă la *messer* Paolo, tatăl lui Gerardo. Îl așeză deci în gondolă și porunci să fie trecut peste canal, întovărășit de doică și de un om al său de încredere. Aflînd ce se întîmplase și văzîndu-și feciorul, *messer* Paolo fu cît pe-aci să leșine și el, biruit de durere. Închipuiască-și însă oricine și-ar vedea un fecior drag în starea aceea, cîte lacrimi vărsă și cît de jalnic putea să se vaite. Căci, deși mai avea o fată, care era măritată, el se uita totuși la Gerardo ca la singurul lui fecior și îl iubea mai presus de orice. În plînsetele tatălui, ale mamei și ale tuturor celor din casă, băiatul fu dus deci în odaia lui și culcat în pat. Acolo veniră apoi cîțiva doctori și un spițer foarte priceput, care încercară cu multă rîvnă și prin toate mijloacele să-l aducă pe flăcău înapoi în simțiri. Drept urmare, după îndelungată trudă, Gerardo începu să răsufle și, încetul cu încetul, să-și vină în fire. Iar îndată ce

izbuti să-și dezlege limba, bîlbîindu-se, spunea numai : „doică, doică". Aceasta, aflată acolo, îi răspunse :

— Sînt aici, băiatul meu ; ce vrei ?

O chema într-una pe doică, fiindcă nu-și venise cu totul în simțire și își închipuia că aleargă încă după ea, întocmai cum făcuse ceva mai înainte. Căpătîndu-și însă cunoștința și văzînd unde era și că în jurul patului se aflau taică-său, maică-sa, soră-sa și cumnatu-său, care fuseseră chemați între timp, precum și alte neamuri și prieteni, deși nu înțelegea din ce pricină se întîmplau toate astea, ca unul care nu-și aducea aminte de nimic, își dădu totuși seama că locul acela nu era cel mai potrivit pentru a sta de vorbă cu doica despre ceea ce dorea el să-i dezvăluie acesteia. Ca atare, schimbînd vorba și spunînd că nu-i mai era rău și nu-l mai supăra nimic, îi umplu de o nespusă bucurie pe toți ai săi. Iar cînd taică-său și doctorii îl întrebară din ce pricină îi fusese atît de rău și căzuse în nesimțire, răspunse că nu are habar. Plecînd, însă, unul cîte unul, cei aflați acolo-n odaie și rămînînd, în cele din urmă numai cu doica, se întoarse îndurerat către ea și-i spuse :

— Dumneata, măicuță dulce, văzînd cumplita nenorocire ce s-a abătut asupră-mi, ți-ai putut da seama ce se întîmplă cu mine. Adevărul este că viața mea se va sfîrși curînd, în chinuri, dacă n-o să găsesc ajutor. Și nici nu știu cui aș putea să-i cer sprijin, afară de dumneata, în mîinile căreia îmi dau limpede seama că se află și viața, și moartea mea. Dumneata ești cea care, dacă vrei, îmi poți da acel ajutor de care am nevoie ca să pot rămîne în viață. Iar dacă n-ai să vrei să m-ajuți, îmi vei răpi, neîndoielnic, viața și vei ajunge să fii ucigașa mea.

La auzul acestor cuvinte, după ce-l îndemnă pe chinuitul Gerardo să aibă încredere și să caute să-și capete la loc puterile pierdute, binevoitoarea și duioasa doică îi făgădui din tot sufletul să-l ajute și să facă pentru el tot ce-o să-i stea în putință, slujindu-l fără să ostenească nicicînd. Auzind aceste făgăduieli pline de generozitate,

tînărul își dobîndi la loc tot curajul și îi mulțumi cît putu el mai mult. Apoi, după ce o mai rugă încă o dată și fierbinte, folosind cuvintele cele mai potrivite de care se dovedi în stare, îi vorbi despre ciudățenia dragostei lui, fără să știe cum o chema pe iubita sa, ci numai că era una dintre cele cinci fete din casa lui *messer* Pietro și că, în zilele de sărbătoare, o vedea la fereastră, cînd singură, cînd însoțită. Doica ascultă cu răbdare tot ce îi spuse tînărul, întrebîndu-se în sinea sa cine putea să fie fata de care Gerardo era atît de aprig îndrăgostit: și socoti că aceasta trebuia să fie, neîndoielnic, una dintre prietenele Elenei, pe care le știa plăcute și cutezătoare. Cunoscînd-o a fi curată și nevinovată, nu s-ar fi dus niciodată cu gîndul la Elena. Gerardo se liniști mult, iar făgăduielile doicii îl umplură de speranță. Se înțeleseră deci ca în prima zi de sărbătoare care urma, doica să stea cu fetele la fereastră, atentă să vadă care era iubita lui Gerardo, pentru ca apoi, la vremea și la locul potrivit, să poată mijloci în folosul lui. Într-o asemenea zi, Gerardo trebuia să străbată canalul, cu gondola, de cît mai multe ori. Și fiindcă rînduiala asta fusese hotărîtă într-o luni, Gerardo, sfătuit de taică-său, deși se simțea foarte bine, se duse la o proprietate a lor aflată la șase sau șapte mile departe de Veneția. Acolo, bucurîndu-se de tot soiul de desfătări, rămase pînă vineri dimineața, cînd se înapoie în oraș. Venind și duminica atît de așteptată de tînăr și de doică, cele patru surori îi dădură de înțeles Elenei că voiau să petreacă ziua împreună cu ea, potrivit obiceiului. Cum începuse să se înfierbînte de dragul tînărului, iar după leșinul acestuia simțise tot timpul nu știu ce suferință în inimă, împreună cu o milă nespusă, copila, bucuroasă să se gîndească la el și dornică să îl revadă, își ceru iertare cît putu mai frumos, îndrugînd nu știu ce fleacuri copilărești de-ale ei. Și făcu asta pentru ca, dacă i-ar fi trecut iubitul pe-acolo, așa cum nădăjduia, nimeni să n-o împiedice să-l vadă atît cît îi dorea inima. Aflînd că surorile nu vor veni să-și petreacă timpul împreună cu Elena, doica se necăji mult, nemaiștiind în ce chip va putea împlini dorința lui Gerardo. După masa de prînz, însă, văzînd că Elena nu-și mai găsea locul și că fugea tot timpul la ferestre, începu să se teamă c-ar fi și ea îndrăgostită de vreun tînăr; iar ca să înțeleagă mai bine cum stau lucrurile, spuse că voia să tragă un pui de somn. Elena, nu numai că se bucură de asta, ca să-i fie mai lesne să stea la fereastră, dar o și îndemnă, cu mult drag, să se odihnească. Îndată ce-o văzu deci pe doică retrăgîndu-se într-o odaie, plecă și ea într-o alta, ca să-și înceapă jocul ei de dragoste, atît de dorit; iar soarta i se dovedi mai mult decît prielnică, deoarece nici nu se așeză bine la fereastră și Gerardo, care nu dormea deloc, ci își vedea cu grijă de treburile lui, se ivi pe canalul cel mic. Și cum se așezase și ea la o altă fereastră, înțeleapta doică, îndată ce zări ivindu-se gondola băiatului, își îndreptă privirile către fereastra unde se afla Elena, care, zărindu-și iubitul, se înveseli toată, iar prin anumite gesturi copilărești voia parcă să-i arate că se bucura împreună cu el de faptul că era din nou sănătos. În mînă, fata avea un buchețel de flori, pe care, cînd gondola ajunse în dreptul ei, i-l aruncă băiatului, nespus de veselă. Văzînd aceasta, doica socoti că Elena era, fără nici o îndoială, iubita lui Gerardo. De aceea, dîndu-și seama că înrudirea dintre ei putea fi făcută cu multă cinste, dacă voiau cumva să se căsătorească, doica intră neîntîrziat în odaia Elenei, care se afla tot la fereastră, privindu-și cu drag iubitul, și o întrebă:

— Spune-mi, fata mea, ce fel de faptă e aia pe care te-am văzut săvîrșind-o? Ce ai tu de împărțit cu tînărul care-a trecut chiar acum pe canal? Halal fată cinstită, care stă toată ziulica la ferestre și aruncă buchete de flori oricui trece pe canal. Vai și-amar de tine dacă te-ar afla cumva taică-tău! Pot să-ți spun că ți-ar trage o asemenea mamă de bătaie, încît i-ai pizmui pe cei morți.

Pierzîndu-și aproape cu totul cumpătul din pricina acestei mustrări, fata nu mai cuteza și nu mai era în stare

să sufle o vorbă. Cu toate acestea, citind pe chipul doicii că, deşi o certase cu asprime, nu era totuşi prea supărată, îi cuprinse gîtul cu braţele şi, sărutînd-o copilăreşte, îi spuse cu multă dulceaţă în glas :

— *Nena* (căci aşa le spun veneţienii doicilor), măicuţa mea preascumpă, îţi cer cu umilinţă iertare dacă, în jocul pe care m-ai văzut adineauri jucîndu-l, am săvîrşit cumva vreo greşeală (deşi n-o cred). Dacă doreşti însă ca eu să trăiesc fericită, fii bună şi ascultă-mă un pic, iar apoi, socotind că am săvîrşit într-adevăr o greşeală, pedepseşte-mă cum vei găsi de cuviinţă. Ştii că taică-meu le chema aici, în zilele de sărbătoare, pe cele patru surori care locuiesc dincolo, peste canal, ca să ne petrecem timpul împreună, jucîndu-ne. La început, ele m-au învăţat să mă joc cu mingea, dar pe urmă mi-au spus că un joc mult mai plăcut era să stăm la fereastră, iar cînd tinerii treceau pe canal, în gondolă, să le aruncăm trandafiri, garoafe şi alte flori, jucîndu-ne astfel cu ei. Jocul ăsta mi-a plăcut foarte mult ; iar, printre alţii, l-am ales să mă joc cu el pe tînărul cu care m-ai văzut adineauri jucîndu-mă. Şi aş dori, în ce mă priveşte, să-l văd trecînd pe-aici cît mai des. Aşa că nu ştiu de ce vrei să mă cerţi pentru un asemenea joc. Totuşi, dacă e cumva o greşeală, o să mă lipsesc de el.

Auzind cu cîtă nevinovăţie şi cît de deschis vorbea fata, doica nu-şi putu stăpîni rîsul şi hotărî să facă în aşa fel încît să ducă la bun sfîrşit povestea începută în glumă. Ca atare, îi vorbi Elenei după cum urmează :

— Copila mea scumpă, vreau să ştii că tot cu laptele meu l-am hrănit şi pe tînărul care-a trecut adineauri şi care se numeşte Gerardo ; este feciorul lui *messer* Paolo, iar acesta stăpîneşte, de partea cealaltă a canalului mare, un palat frumos şi bogat împodobit, iar în casa lor am trăit mai bine de doi ani. Aşa că îl iubesc pe băiat, ca pe copilul meu, şi am fost totdeauna primită de ei, văzută cu ochi buni de toată lumea şi răsfăţată. Şi de aceea ţin la fericirea, la cinstea şi la binele lui ca şi cînd ar fi

vorba de mine însămi, după cum doresc şi ca tu să fii mulţumită, fiind eu oricînd gata să trudesc pentru tine şi pentru el mai mult decît pentru oricine altcineva pe lume.

Pornind de la discuţia asta, doica se întinse cu vorba în aşa fel încît îi dezvălui fetei cîte capcane se ascund sub asemenea jocuri de dragoste şi de cîte ori fetele neştiutoare şi chiar femeile se trezesc înşelate de bărbaţi. O mai făcu să priceapă şi cît de mult trebuie să preţuiască cinstea fiecare femeie, de orice rang ar fi ea, şi să şi-o păstreze cu toată grija şi rîvna. În cele din urmă, după ce-i spuse toate astea, ca să ajungă unde voia ea, o întrebă pe fată dacă dorea să încheie în chip cinstit jocul acesta de dragoste, căci joc îl numea, deoarece pe ea o bătea gîndul să facă în aşa fel încît să i-o dea de nevastă lui Gerardo. Deşi era neştiutoare şi curată la suflet, fata, fiind dezgheţată la minte, înţelese de minune tot ce-i spusese doica, aşa că, trezindu-se în ea dragostea pe care i-o purta lui Gerardo, şi înteţindu-se, răspunse că l-ar fi luat pe acesta de bărbat cu mai mult drag decît pe oricare alt gentilom ce s-ar fi aflat în Veneţia. Căpătînd un răspuns atît de frumos, doica aşteptă să se ivească prilejul şi se duse să-l întîlnească pe tînărul îndrăgostit, care se zbătea între nădejde şi spaimă. Îndată ce văzu că doica se îndreaptă spre el cu o căutătură veselă, luînd asta drept un semn prielnic împlinirii dorinţei sale, o primi cu nespusă dragoste şi bucurie, spunînd :

— Fii binevenită, măicuţa mea scumpă ; ce veşti bune mi-aduci ?

— Foarte bune, copilul meu, răspunse ea, dacă n-o să le strici tu.

Şi luînd-o de la început, îi povesti toată discuţia pe care o avusese cu Elena, spunîndu-i, în încheiere, că Elena era gata să-l ia de bărbat orişicînd ar fi vrut să se însoare cu ea.

Cum ţinea cu înflăcărare la fată, el se arătă bucuros să o ia de nevastă legiuită ; şi era cu atît mai hotărît, cu cît ştia că e fiica lui *messer* Pietro. Îi mulţumi deci doicii,

cum se pricepu mai frumos, iar apoi vorbiră amîndoi despre ziua şi chipul în care avea să o întîlnească pe Elena, ca să încheie atît de dorita căsătorie. După ce rînduiră totul între ei, doica se înapoie acasă. Şi fiindcă nu simţise niciodată dragostea, dar simţea trezindu-i-se în suflet nu ştiu ce văpaie, care o înfierbînta uşor şi, în acelaşi timp, o aţîţa, buna Elena, gîndindu-se că în scurtă vreme avea să fie nevasta scumpului ei Gerardo, nu-şi mai găsea locul de bucurie. O îndemna să se căsătorească dorinţa de a juca împreună cu cel drag un joc pe care încă nu-l cunoştea, dar pe care îl socotea cum nu se poate mai plăcut. O înfricoşa şi îi dădea fiori de gheaţă nevoia de a săvîrşi o asemenea faptă fără ştiinţa şi îngăduinţa lui taică-său şi se temea ca dintr-asta să nu se stîrnească un scandal nemaipomenit. Luptînd deci cu aceste două simţăminte, se frămînta, aci nădăjduind, aci temîndu-se, aci spunîndu-şi în sinea sa : „O să am oare atîta cutezanţă, atîta îndrăzneală, încît să pot face un asemenea lucru într-ascuns ?“. Alungînd apoi acest gînd, îşi spunea : „Dar nu-s datoare să fac orice ca să mă pot juca, veşnic fericită, cu Gerardo al meu ?“.

Rătăcind astfel cu gîndul şi făcînd tot soiul de planuri, se hotărî, în cele din urmă, să se mărite cu iubitul ei, fără să-i pese de ce s-ar putea întîmpla mai apoi. Aşa că, atunci cînd află de la scumpa ei doică minunata hotărîre a iubitului, rămase nespus de mulţumită. După ce întoarseră lucrurile pe toate feţele, plănuiră ca într-o anumită zi, cînd *messer* Pietro avea să fie plecat, să dea cît mai multe rufe la spălat, scoţînd la treabă toate slujnicele, pentru ca Gerardo să poată intra cît mai lesne în casă. După ce puseră totul la cale, isteaţa doică îl înştiinţă pe Gerardo de ziua în care urmau să se facă toate acestea. În ziua cu pricina *messer* Pietro, luînd parte la adunarea Senatului, doica şi cu Elena trimiseră toate slujnicele la spălat rufe, ţinîndu-le în aşa fel ocupate acolo încît Gerardo putu să vină şi, împingînd încetişor uşa, pe care o găsi descuiată, intră în casă şi, fără să fie văzut

de cineva, urcă scările şi se adăposti într-o odaie, întocmai cum îi spusese doica. Rămase deci s-o aştepte acolo, iar ea, fără să zăbovească deloc, veni şi-l conduse, pe o scăriţă secretă, în odaia în care îl aştepta Elena. Sfioasă şi neştiutoare, copila tremura şi, năpădită de un fior rece, care-i prinsese într-o sudoare de gheaţă toate mădularele, nu se clintea şi nu ştia ce să spună.

Copleşit, la rîndu-i, de prea multă bucurie şi nemaiîncăpîndu-şi în piele, Gerardo stătu şi el un pic fără să poată scoate o vorbă. Apoi, venindu-şi în fire şi dezlegîndu-i-se limba, o salută pe fată cu glas tremurător, închinîndu-se după cuviinţă. Ruşinată toată, ea îi ură bun venit. Văzîndu-i pe cei doi îndrăgostiţi că stăteau ca înlemniţi, fără să-şi vorbească, doica le spuse, zîmbind :

— Pare-mi-se că vreţi să vă jucaţi pe muteşte. Cum însă fiecare dintre voi ştie de ce se găseşte aici, e mai bine să nu pierdem vremea. Şi, tocmai de aceea, socot că dorinţa voastră trebuie să-şi afle cinstita împlinire. Iat-o înfăţişată aici, la capătul acestui pat, pe regina cerului, în braţe cu pruncul ei, mîntuitorul nostru : pe ei îi rog, şi voi trebuie de asemenea, să-i rugaţi, să dea căsniciei, pe care vă pregătiţi s-o încheiaţi pe cuvînt, început bun, mijloc şi mai bun şi sfîrşit minunat.

Cînd termină cu ceea ce-avea să le spună, doica rosti cuvintele acelea frumoase, care se rostesc de obicei cu prilejul unor asemenea căsătorii, după slăvita rînduială a bisericii romano-catolice. Şi astfel, Gerardo îi dărui inelul scumpei sale Elena. Văzînd că lucrurile fuseseră duse la bun sfîrşit, doica îi îndemnă să se desfete împreună, fiindcă aveau putinţa s-o facă. Şi plecînd, îi lăsă pe luptători în arenă şi merse jos, unde se spălau rufele. Fiindcă n-au existat martori, n-am să vă pot spune ce-au făcut mirii, o dată încuiaţi în odaie. Nu există însă nimeni aici care să nu şi-o poată închipui singur, cu ajutorul minţii, gîndindu-se ce-ar fi făcut el, dacă s-ar fi aflat într-o situaţie asemănătoare. Cînd socoti că luptătorii stătuseră destul împreună, doica se duse în odaia lor şi, găsindu-i,

nu sătui, dar, poate, obosiţi, intră în vorbă cu ei despre cîte-n lună şi-n stele, făcînd tot felul de glume pline de haz, ca să-i înveselească şi mai mult decît erau. După ce hotărîră în ce chip ar mai fi fost cu putinţă, în viitor, să se întîlnească fără primejdii, pînă cînd s-ar fi ivit prilejul de-a da pe faţă căsătoria încheiată şi consumată, şi după numeroase sărutări pline de gingăşie, Gerardo, cu ajutorul doicii ieşi din odaie şi din casă, fără să fie văzut, copleşit de prea multa bucurie care îl năpădise întru totul cu dulceaţa ei. Elena rămase mîhnită de plecarea soţului, dar, altfel, veselă cum nici nu se poate spune. Era cea mai fericită femeie din Veneţia şi binecuvînta ceasul şi împrejurarea în care îl văzuse pe Gerardo. Dar ce vom spune oare despre uimitoarele şi nemăsuratele puteri ale iubirii. Întocmai cum, atunci cînd a pătruns în pieptul lui Cimon, dintr-un ins grosolan, necuviincios şi sălbatic, dobitoc şi neom, cum era, l-a preschimbat dintr-o dată în unul isteţ, plin de bunăvoinţă, înţelept şi omenos, la fel a făcut şi cu Elena. Îndată ce se înfruptă din jocul dragostei, iar dumnezeieştile flăcări ale iubirii îi încinseră şi-i aprinseră inima, ochii minţii ei se deschiseră şi deveni atît de bună, de isteaţă, de dezgheţată şi de plină de farmec încît cu greu s-ar fi găsit în Veneţia o alta care să-i stea alături ca frumuseţe, ca farmec ori ca şiretenie femeiască, fără să se afle nici una care să i-o ia înainte, iar însuşirile ei frumoase sporeau cu fiecare zi ce trecea. Din ce în ce mai mulţumit, Gerardo, ori de cîte ori putea s-o facă, ajutat de isteaţa doică, se ducea, noaptea, să se culce cu soţia lui multiubită şi petreceau amîndoi, mai fericiţi ca nimeni altcineva. Iată însă că, în timp ce îndrăgostiţii o duceau numai în veselie şi-n desfătări, soarta cea rea, care nu lasă niciodată pe nimeni în pace, dar mai ales pe cei ce se iubesc, pregăti noi greutăţi şi tulburări pentru Gerardo şi Elena ; pentru ca, după ce trăiseră fericiţi amîndoi vreme de doi ani, să înceapă să guste din fierea amară a necazurilor, pe care ea ţi-o strecoară, pe neaşteptate, tocmai cînd ţi-e lumea

mai dragă, fiind cu atît mai bucuroasă să-ţi facă una ca asta cu cît îşi dă seama că viaţa îţi este mai fericită.

Era obiceiul în Veneţia ca, în fiecare an, cîrmuirea să scoată la licitaţie cîteva galere pe care voia să le trimită la Barutti, pentru ca, în schimbul unei sume plătită Republicii, oricine era dornic să întreprindă o asemenea călătorie să poată dobîndi galera care-i plăcea mai mult. Dorind, cum doresc, îndeobşte, toţi taţii buni, ca feciorul-său să înceapă a îndrăgi îndeletnicirile negustoreşti şi să se deprindă şi cu treburile cetăţeneşti, *messer* Paolo, tatăl lui Gerardo, înţelegîndu-se din preţ, ceruse şi dobîndise şi el o galeră, în numele băiatului, fără să-i sufle acestuia nici o vorbă. *Messer* Paolo avea în casă o mulţime de lucruri, strînse pentru Barutti, pe care voia ca feciorul să le ducă acolo, pentru ca, în schimb, să cumpere alte mărfuri pentru Veneţia, gîndindu-se că în felul acesta îşi va spori îndeajuns averea, după care putea să-şi însoare băiatul şi să lase în seama lui toate treburile familiei, el urmînd să vadă numai de cele ale cîrmuirii republicii. Aşa că, punînd mîna pe galeră, în chipul în care s-a arătat, *messer* Paolo veni acasă, unde, după ce prînziră şi se strînse masa, rămînînd numai el cu fiu-său, mai vorbiră cît mai vorbiră despre altele, iar apoi tatăl îi spuse feciorului :

— Tu ştii, băiatule, cîte lucruri avem adunate în casă, pentru a le trimite la Barutti şi a aduce de-acolo mărfurile de care este nevoie aici, unde pot fi desfăcute cu uşurinţă. De aceea, am făcut astăzi contract pentru o galeră, pe numele tău, ca să te duci să vezi lumea, începînd în chip vrednic de cinste să ai o îndeletnicire şi să devii bărbat de ispravă. Căci nimic nu-i dă omului mai multă iscusinţă şi nu-i trezeşte mintea mai uşor decît vederea cît mai multor oraşe, a felurite provincii şi obiceiuri din cutare ori cutare ţară. Aici, în oraşul nostru, îţi dai zilnic seama că toţi cei care s-au vînturat fie prin răsărit, fie prin apus, fie prin alte părţi, atunci cînd se înapoiază acasă, după ce şi-au legat măgarul la gard şi-au

dobîndit o faimă de oameni isteţi, iscusiţi şi foarte muncitori, sînt aleşi pentru felurite magistraturi ori slujbe ale republicii. Ceea ce nu se întîmplă cu cei care n-au altă grijă decît să stea ca nişte trîntori cît e ziua de mare şi să umble cu femei neruşinate. De obicei, călătoria pînă la Barutti şi înapoi durează şase sau, cel mult, şapte luni. De aceea, copilul meu drag, cată să vezi limpede tot ce-ţi trebuie pentru călătoria asta, căci îţi voi face rost de toate. Iar pe urmă, cînd o să te întorci, ne vom vedea de treburile noastre aşa cum ne va învăţa Dumnezeu.

Messer Paolo se aştepta ca feciorul să-i răspundă bucuros că era gata să facă tot ceea ce-i spusese, părîndu-i-se că-i făcuse rost de o călătorie şi vrednică de cinste, şi folositoare. Numai că Gerardo, căruia i se părea cu neputinţă să poată trăi măcar o zi departe de nevastă-sa, stătea, fără să scoată o vorbă, puternic tulburat în sufletul lui, deşi pe dinafară nu lăsa să se vadă nici mînie, nici durere.

— Văd că nu-mi dai nici un răspuns, grăi atunci taică-său.

— Nici nu ştiu ce să răspund, zise el, căci, în ce mă priveşte, aş vrea bucuros să-ţi dau ascultare dar îmi este cu neputinţă, călătoria pe mare fiind neprielnică şi primejdioasă pentru mine. Căci dacă aş porni cu corabia pe mare mi s-ar părea că mă îndrept de bună voie către o moarte sigură. O să ai deci bunătatea să mă ierţi şi să înţelegi cîtă dreptate am, încredinţat fiind că neascultarea asta mă doare mult.

Messer Paolo, care nu şi-ar fi închipuit niciodată că feciorul lui îi va da un astfel de răspuns, rămase copleşit şi de mirare, şi de durere ; şi începu să-l roage din nou, folosind şi cuvinte frumoase, şi aspre, dar se osteni în zadar, neputînd să dobîndească din partea feciorului alt răspuns în afara celui dintîi. Ridicîndu-se deci certaţi de la masă, plecară care încotro. Tatăl, îndurerat peste măsură de cele întîmplate, se duse la Rialto, unde îl întîlni

pe ginere-său, un tînăr bogat şi nobil, căruia, după ce vorbiră despre multe altele, îi spuse :

— Lionardo (căci acesta era numele ginerelui), am luat la licitaţie o galeră, ca să-l trimit pe Gerardo la Barutti, cu unele mărfuri pe care le am, dar cînd am stat de vorbă cu el, mi-a înfăţişat nu ştiu cîte scuze, dîndu-mi de înţeles că n-o să se poată duce. Aşa că, dacă vrei să te duci tu, n-am să-ţi spun altceva decît c-ai să dobîndeşti din cîştig partea pe care-o s-o vrei.

Lionardo îi mulţumi din inimă socrului, spunîndu-i că era gata să-i împlinească orice dorinţă. Şi se-nţeleseră deci cît ai clipi din ochi.

La rîndul lui, Gerardo aşteptă venirea nopţii şi îi făcu nevestei obişnuitul semn cu privire la dorinţa sa. La ceasul potrivit, pătrunse în casă, iar cînd ajunse în odaie, după salutări şi obişnuitele sărutări şi îmbrăţişări, luînd amîndoi loc pe scaune, Gerardo spuse :

— Soţioară dragă, mai scumpă mie decît însăşi viaţa, ai să te miri poate că am stăruit atîta să vin şi astăzi aici, după ce am fost şi noaptea trecută. Dar, pe lîngă faptul că m-aş bucura să stau necontenit cu tine, lucru de care pînă acum ţi-ai putut da seama cu uşurinţă, am simţit astăzi nevoia să vin şi dintr-o altă pricină.

Şi-i povesti astfel întreaga desfăşurare a discuţiei pe care-o avusese cu taică-său. Elena ascultă cu mare atenţie spusele bărbatului ei, dar cînd îşi dădu seama că el terminase de vorbit, ca una care, prin bunăcuviinţă şi ascuţime de minte, depăşea mult numărul mic al anilor, scoase mai întîi un suspin înduioşător, iar apoi răspunse :

— Ar fi vai şi-amar de mine, scumpul meu, dacă alte fapte nu mi-ar fi arătat adîncimea iubirii ce mi-o porţi şi ar trebui s-o măsor numai prin dovada pe care mi-o dai în clipa de faţă ; căci prin rana asta adîncă pe care mi-o faci acum, nevoind să-l asculţi pe părintele tău, îmi închizi totodată şi calea către bucuria la care aş fi avut dreptul să nădăjduiesc.

Între timp, împiedicată să vorbească de suspine grele și dureroase, dădu frîu liber plînsului nestăpînit. Apoi, cînd lacrimile vărsate răcoriră cît de cît arșița cumplită a durerii, căpătînd puțină putere, îi spuse bărbatului, plîngînd totuși jalnic :

— Vai mie, scumpul meu, cît de greu ai păcătuit cînd nu i-ai dat ascultare fără zăbavă părintelui tău ! Vai, nefericita de mine, ba chiar de trei ori nefericită, pricină de atîta pagubă, de atîta rușine și de atîta durere pentru preacinstitul meu socru, deși încă nu m-a văzut ! Nu va fi el îndreptățit, cînd o să mă cunoască, să nu mă iubească prea mult ? N-o să spună el că-i sînt piază rea și, ceea ce atîrnă încă și mai greu, că sînt pricina de netăgăduit a ruinării familiei lui ? O va putea spune, și pe bună dreptate. Așadar, pentru a fi încredințată că mă iubești cu adevărat și ca să am o dovadă sigură a iubirii tale, te rog, dacă-ți sînt cît de cît dragă, să ții seama de rugămintea mea și să-i dai neapărat ascultare tatălui tău, îndurînd cu răbdare ca aceste cîteva luni să te îndepărtezi de ochii mei. Du-te, deci, sănătos, bărbate dragă, păstrîndu-mă în amintire, la fel cum te voi păstra și eu, care te voi urmări necontenit cu gîndul, orișiunde vei merge, dorind să trăiesc și să mor numai a ta. Și să ferească Sfîntul ca, din pricina mea, să nu trăiești cu taică-tău în acea pace și bună înțelegere de care aveți amîndoi nevoie !

Mai vorbiră apoi despre multe altele. În cele din urmă, Gerardo se lăsă biruit de cererile drepte ale înțeleptei și chibzuitei fete, iar la ora obișnuită, după multe lacrimi, se despărți de ea, și plecă la treburile lui. Se așeză mai tîrziu la masă, împreună cu necăjitul lui părinte, iar după ce mîncară, plecînd toți ceilalți din încăpere, se ridică în picioare și, ducîndu-se înaintea lui taică-său, îngenunche și, cu capul descoperit, îi vorbi astfel :

— Slăvite și cinstite tată, m-am gîndit mult, azi-noapte, la călătoria către Barutti, de care mi-ai vorbit ieri, și, înțelegînd limpede cît de greu am păcătuit nedînd

ascultare rugăminților tale, care, în fața mea, trebuie să aibă oricînd și oriunde puterea unor porunci, îți cer iertare, cu umilință și din toată inima, pentru neștiința și nebunia mea, rugîndu-te să nu iei în seamă puținul respect ce ți l-am arătat și să primești a-mi înapoia bunăvoința ta. Iată-mă gata, prearespectate tată, să te ascult și să plec peste mări nu numai la Barutti, dar și în oricare altă parte unde ai dori să mă trimiți, hotărît fiind eu ca mai degrabă să mor decît să mă mai împotrivesc voinței tale vreodată.

Auzind cuvintele acestea, milostivul tată îi ceru feciorului să se ridice și, copleșit de o dragoste duioasă, își simți ochii plini de lacrimile care, căzînd din belșug, îl împiedicau să vorbească, așa că, înlănțuind cu brațele grumazul băiatului, rămase astfel o bună bucată de vreme. Fierbințile și drăgăstoasele lacrimi ale părintelui său îl făcură să izbucnească în plîns și pe fecior, care, deși lăcrima copleșit de milă, își regăsi totuși cumpătul și, ștergîndu-și ochii, puse capăt plînsului și începu să-și mîngîie tatăl, cu vorbe din cele mai duioase. Încetînd să mai plîngă și stăpînit de o bucurie nespusă, *messer* Paolo trimise după ginere, gîndindu-se să-l convingă să îngăduie să plece Gerardo, urmînd ca lui să-i facă rost de o altă călătorie. Veni și ginerele, căruia socrul îi dezvălui bucuria care îl stăpînea, acum cînd feciorul se hotărîse să plece pe mare, la Barutti : îl rugă apoi fierbinte să nu se supere și să rămînă acasă, renunțînd la călătoria asta, căci avea să-l despăgubească, la primul prilej care s-ar fi ivit, ceea ce și făcu, nu după mult timp. Știrea aceasta îl mîhni pe Lionardo, care dorea mult să facă el călătoria la Barutti. Cu toate acestea, fiind un tînăr cu judecată, își ascunse nemulțumirea, spunîndu-i socrului că era fericit să-i împlinească orice voie și că, pentru a-i mulțumi, pe el și pe cumnatu-său, era gata să facă mult mai mult decît asta. Atît *messer* Paolo cît și Gerardo îi mulțumiră din suflet lui Lionardo pentru bunăvoința ce-o arătase. Se îngrijiră apoi ca galera să fie înzestrată cu

toate cele de trebuință, iar mărfurile să fie încărcate. Cui ar vrea să arate ce fel de nopți au fost cele scurse între cea dintîi, cînd Gerardo se hotărîse să plece, și cea din urmă, dinaintea zilei cînd urma să pornească la drum, și de cîte desfătări s-au bucurat cei doi îndrăgostiți, și cîte lacrimi au vărsat în clipa ultimului rămas bun, aceluia, zic, i-ar veni foarte greu, căci se poate ca înseși lacrimile pe care îndurerata Fiametta scrie că le-ar fi vărsat pentru Panfilo să fi fost mai puține decît cele ale Elenei și ale lui Gerardo. Voi lăsa totul deci în seama închipuirii celui care iubește și a iubit cu adevărat, aflîndu-se într-o situație asemănătoare. Venind însă vremea plecării, marinarii desfăcură parîmele galerei și, avînd vînt prielnic, porniră în călătoria lor. Și-n timp ce Gerardo, plutind pe ape, o purta veșnic în gînd pe soața lui dragă și scumpă, același lucru îl făcea și ea, avînd totuși o mîngîiere, căci vorbea tot timpul cu credincioasa doică despre soțul ei mult iubit; iar dacă uneori o apucau îndoielile în legătură cu dragostea lui, buna doică o liniștea și o asigura că, afară de ea, Gerardo nu iubea nici o altă femeie. Ceea ce nu se întîmpla și cu Gerardo, care, cu cît ardea mai închis, cu atît îndura și chinuri mai crîncene. El nu avea pe nimeni căruia să-i dezvăluie suferințele lui de îndrăgostit și nici nu i se întîmplase vreodată să fi avut încredere în cineva în legătură cu taina acestei iubiri. Să-l lăsăm însă pe el să-și vadă mai departe de drum, căci o s-avem neîndoielnic grijă să îl scăpăm de suferințe.

Trecuseră între timp cam șase luni de cînd Gerardo plecase din Veneția, iar Elena, care număra ceasurile, zilele, săptămînile și lunile, stăpînită de nădejdea înapoierii dragului ei soț, se bucura din tot sufletul și, părîndu-i-se că un ceas de întîrziere făcea cît o mie de ani, îi spunea credincioasei doici:

— Nu vor trece cincisprezece ori, cel mult, douăzeci de zile pînă cînd preadoritul meu soț se va înapoia la Veneția. Pe lîngă mărfuri, el va aduce și fel de fel de

lucruri frumoase, iar la plecare mi-a spus că vrea să-ți aducă o mulțime de daruri scumpe.

Și astfel, îndrăgostita copilă își afla singură alinarea, fără să știe că se urzea împotriva ei o pînză care avea să-i fie pricină de cumplită durere și nesfîrșită jale. Văzînd că, în ciuda vîrstei, fata devenise plăcută, atrăgătoare și peste măsură de frumoasă și că în casă nu era nici o femeie care s-o îndrume, pe taică-său îl cuprinse teama ca nu cumva să se întîmple ceva împotriva voinței lui (lucru care se și întîmplase), așa că se hotărî s-o mărite. Și nu-i trebui cine știe cît timp ca să găsească un ginere potrivit, deoarece fiind el bogat și nobil, iar fata bună și de o frumusețe strălucitoare, nu erau puțini cei de rangul lui care s-ar fi înrudit bucuroși cu el. Dintre mai mulți, *messer* Pietro alese un tînăr care îi plăcu atît ca bogăție cît și ca noblețe a neamului, așa că, prin mijlocirea unor rude și-a unor prieteni comuni, se înțeleseră ca, în sîmbăta care venea, băiatul să vadă fata, iar dacă i-ar fi plăcut, să-i pună inelul în deget, în duminica următoare, și, în aceeași noapte, să consume și căsătoria. Odată luată hotărîrea aceasta, *messer* Pietro îi dezvălui fetei tot ce plănuise în legătură cu măritișul ei. Vestea, atît de neașteptată și de jalnică și la fel de tristă pentru ea cît și dacă i s-ar fi spus că, a doua zi chiar, cîrmuirea avea s-o spînzure între cele două coloane înalte din piața San Marco, o îndureră pe Elena atît de mult, încît, copleșită de o suferință crîncenă, nu izbuti să răspundă nimic lui taică-său. Acesta, care nu se gîndea prea departe, își închipui că fata se purta astfel din pricina unei sfieli copilărești și nu-i mai spuse nimic altceva, ci se duse să se-ngrijească de toate cîte erau de trebuință, pentru ca nunta să fie făcută după cuviință, cu fast și cu mîncăruri alese, pe măsura nobleței și bogăției lor. În seara de sîmbătă, după ce băiatul o văzuse și o plăcuse, Elena nu mîncă nimic sau aproape nimic. Retrăgîndu-se apoi în odaia ei, împreună cu doica, izbucni în hohote de plîns, dar atît de nestăpînite, încît cu greu ar putea fi închi-

puite de cineva ; și era cu neputință ca doica să o poată alina în vreun fel, căci nu întrezărea nici ea calea potrivită pentru ca, a doua zi, să o scape de căsătorie și s-o ferească de-a se urca în pat împreună cu noul soț. Iar lucrul acesta, Elena era hotărîtă să nu îl facă în nici un caz, prea puțin păsîndu-i de ceea ce s-ar fi întîmplat. Nu cuteza nici să-i dezvăluie tatălui ei că era măritată, și nu de teamă că acesta s-ar fi năpustit asupră-i, căci ar fi fost bucuroasă să moară, ci fiindcă o speria gîndul că, dînd pe față căsătoria încheiată, i-ar fi putut dăuna iubitului ei Gerardo. Cu ajutorul doicii, fu cît pe-aci să plece din casă chiar în noaptea aceea, și să se ducă să-l întîlnească pe socru-său, pentru ca, azvîrlindu-se în brațele lui, să-i dezvăluie tot ce se petrecuse între Gerardo și ea ; nu știa însă nici dacă lucrul acesta ar fi fost pe placul soțului ei. Cine ar vrea însă să povestească, unul cîte unul, toate gîndurile care-i trecură prin cap în noaptea aceea, s-ar descurca mai ușor dacă s-ar apuca să numere stelele ce acoperă cerul, noaptea, atunci cînd acesta este mai senin. Credeți însă și fiți siguri că suferința ei era de neînchipuit și de nemăsurat. Sărmana Elena se chinui toată noaptea, fără să se poată odihni deloc. Cînd se făcu ziuă, doica, ieșind din odaie, își văzu de treburile pe care le-avea de făcut prin casă, vînturînd în minte, aproape într-aiurea, numai necazul în care se afla deznădăjduita copilă ; și nu izbutea să descopere nici un mijloc în stare să o salveze. Iar durerea ei nu era, într-adevăr, mai mică decît cea a Elenei, care, îndată ce se văzu singură, frămîntată de gînduri năstrușnice și ucigașe, încuie pe dinăuntru ușa odăii și, fiindcă nu se dezbrăcase toată noaptea aceea, se urcă în pat, așa îmbrăcată cum era, și își potrivi veșmintele cît mai cu grijă, înfășurîndu-și-le în jurul trupului. Își adună apoi toate gîndurile într-unul singur, dar, neîngăduindu-i inima să se mărite cu acela pe care taică-său i-l și alesese și neștiind cînd avea să se înapoieze Gerardo, se hotărî să-și pună capăt zilelor. Cum nu avea însă atîta tărie sufletească încît să se omoare singură cu o armă oarecare, ori să se strîngă de gît (căci otravă nu avea la îndemînă), se înăbuși cu desăvîrșire, ținîndu-și răsuflarea cît putu și cît se pricepu mai mult, dar cu atîta rîvnă, încît, copleșită fiind și de durere, leșină, părînd să-și fi pierdut viața. Și cum acolo nu se afla nimeni care să-i dea ajutor, simțurile o părăsiră aproape cu desăvîrșire, rătăcind la voia întîmplării. Cînd veni ceasul sculării, doica se îndreptă spre odaia Elenei pentru a-i cere acesteia să se îmbrace dar, de unde credea că va găsi ușa deschisă, o găsi încuiată. Ciocăni deci de mai multe ori, iar apoi bătu cu putere, fără ca dinăuntru să-i răspundă cineva : singur *messer* Pietro veni într-acolo, auzind zarva. După ce mai bătură încă de nu știu cîte ori, ușa fu smulsă cu forța din țițîni. Tatăl pătrunse în odaie, împreună cu alții, iar, după ce deschiseră ferestrele, o văzură cu toți pe biata Elena stînd îmbrăcată pe patul ei, ca moartă. Se stîrni o larmă nemaipomenită, iar sărmanul tată, plîngînd de ți se rupea inima, răcnea îndurerat, de se auzea pînă la cer. Doica, țipînd și urlînd, ca ieșită din minți, se prăbuși lîngă fată. Nu era nimeni în casă, care să nu plîngă sfîșietor. Se trimise după medici, după noul mire și după neamuri. Se întreprinseră o mulțime de lucruri și se încercară felurite leacuri pentru readucerea la viață a Elenei ; totul se dovedi însă zadarnic. Doica fu cercetată cu grijă și spuse că, în tot timpul nopții, Elena se chinuise și se zbătuse ca și cînd ar fi fost cuprinsă de o febră cumplită și că atunci cînd ea părăsise odaia, fata era încă trează. În adîncul sufletului, ea era însă încredințată că Elena murise înecată de o nesfîrșită durere ; și plîngînd cu hohote, nu-și mai găsea liniștea. Sărmanul tată vărsa șuvoaie de lacrimi și spunea fel de fel de lucruri, care ar fi înduioșat pînă și pietrele, necum oamenii. După ce folosiră nenumărate leacuri, care nu-i folosiră fetei cîtuși de puțin, medicii socotiră că aceasta murise de apoplexie, din pricina unui catar, care, de la cap, coborîse la inimă. Socotită deci moartă de către toată lumea, se luă hotărîrea ca, în aceeași seară, să fie dusă,

cu tot fastul cuvenit, la Castello al Patriarcato și așezată în cripta de marmură a strămoșilor ei, aflată în afara bisericii. Și astfel, în plînsetele tuturor celor care o cunoscuseră, nefericita copilă fu înmormîntată. Priviți, deci, cum se stîrnesc uneori învolburările nenorocite și luați aminte că nu poți avea niciodată o bucurie desăvîrșită, care să nu fie amestecată și cu o oarecare tristețe și că întotdeauna mierea cea dulce va fi stricată de amarul pelinului, ca să nu te poți desfăta cu dulceața plăcerii. În aceeași zi, Gerardo urma să sosească la țărm, aproape de Veneția, împreună cu galera sa ; călătoria lui se dovedise atît de fericită, încît n-ar mai fi știut ce să-și dorească, întorcîndu-se cu bogății uriașe. La Veneția, ori de cîte ori corăbiile sau galerele se înapoiază din lungile lor călătorii și, mai ales, cînd totul se sfîrșește cu bine, un obicei vrednic de laudă cere ca prietenii și rudele să îi întîmpine, ca să-i primească și să-i felicite, pe cei ce s-au înapoiat cu bine și cu folos. Cei tineri precum și destul de mulți alți cetățeni se duseră deci să-l aștepte la sosire pe Gerardo, care venise peste măsură de fericit, nu atît pentru că se înapoia bogat și la timp, cît pentru că nădăjduia s-o revadă pe soața lui preascumpă și mai iubită de el decît oricine altcineva. Nefericitul nu știa însă că tocmai la ora cînd ajungea el la țărm, avea loc și înmormîntarea Elenei. Se vede astfel cît de înșelătoare sînt gîndurile noastre. Sosind deci la țărm cam la întîiul ceas al nopții, chiar atunci cînd se termina slujba înmormîntării nefericitei tinere, văzură de departe lumina strălucitoare pe care o răspîndeau lumînările aprinse. Cîțiva dintre cei înapoiați de la Barutti se apucară să-i întrebe pe cei veniți în întîmpinarea lor ce voiau să însemne atîtea lumini, la ceasul acela. Printre aceștia din urmă se aflau numeroși tineri, care, cunoscînd nefericita întîmplare a bietei Elena, răspunseră că fusese găsită moartă în odaie, chiar în dimineața zilei cînd trebuia să se mărite, și că acum era vorba, neîndoielnic, de înmormîntarea ei. La auzul unei vești atît de jalnice și de dureroase nu se

găsi nimeni care să nu se înduioșeze de mila sărmanei fete. Spre deosebire însă de toți ceilalți, Gerardo, pe lîngă mila care îl copleșise, se simți străpuns de o durere atît de crîncenă, încît numai printr-o adevărată minune izbuti să-și stăpînească lacrimile și să nu-și dezvăluie, prin țipete jalnice, chinurile lăuntrice care îl mistuiau fără cruțare. Avu totuși atîta putere încît să stea liniștit, iar apoi, îndată ce izbuti să scape de oamenii săi de pe galeră precum și de cei care-i ieșiseră în întîmpinare, în semn de aleasă cinstire, și care se înapoiară cu toții la Veneția, hotărî ca, sub nici un motiv să nu-i supraviețuiască iubitei sale Elena. Credea cu tărie că nefericita tînără se otrăvise pentru a nu se căsători cu acela pe care taică-său i-l hărăzise drept soț. Înainte însă de a se omorî, fie prin otrăvire, fie altfel (căci nu hotărîse încă în ce fel să-și ia viața), ținu să se ducă și să deschidă mormîntul în care zăcea Elena și s-o vadă, așa moartă cum era, iar apoi să rămînă și el alături, punîndu-și capăt zilelor : neștiind însă dac-o să poată deschide singur cripta, se gîndi să i se încredințeze mai-marelui vîslașilor de pe galeră, care-i era foarte bun prieten, și să-i dezvăluie acestuia întreaga poveste a dragostei lui. Chemîndu-l, deci, deoparte, îi aduse la cunoștință tot ce se întîmplase între el și Elena. Căpetenia vîslașilor îl sfătui pe Gerardo, cît se pricepu mai bine, să nu încerce să se ducă să deschidă mormîntul, din pricina scandalului care s-ar fi putut isca ; văzîndu-l însă că stăruie în această hotărîre, se arătă gata să-l ajute în orice-ar fi întreprins și hotărî să nu-l părăsească, ci să împartă cu el aceeași soartă. Luară apoi amîndoi o mică luntre și, fără nimeni altcineva, după ce lăsară grija galerei în seama cui găsiră ei de cuviință, se îndreptară către Veneția și, trăgînd acasă la mai-marele vîslașilor, își luară cu ei unelte cu care să poată aduce la îndeplinire ceea ce doreau ; se urcară apoi din nou în luntre și se duseră la Castello al Patriarcato. Era cam miezul nopții cînd deschiseră cripta și sprijiniră lespedea de deasupra. Gerardo intră în criptă și se prăbuși peste

trupul nevestei, așa că oricine s-ar fi uitat la ei nu ar fi putut să-și dea bine seama care dintre amîndoi semăna mai curînd a mort. Venindu-și apoi în fire, Gerardo, plîngînd amarnic, spăla cu lacrimi și săruta chipul și gura nevestei. Căpetenia echipajului, care se temea ca nu cumva paza de noapte să dea peste ei în timp ce se îndeletniceau cu asemenea treburi, îi cerea necontenit lui Gerardo să părăsească mormîntul ; nefericitul îndrăgostit nu mai era însă în stare să se desprindă de-acolo. Ca s-o spunem pe-a dreaptă, Gerardo era atît de scos din minți încît, fiind silit de prieten să plece, ținu morțiș, cu toată împotrivirea acestuia, să-și ia cu el și nevasta. Așa că, scoțînd-o încetișor afară, închiseră cripta și luară fata cu ei în luntre. Acolo, Gerardo se așeză din nou alături de nevastă și nu se mai putea sătura să o îmbrățișeze și să o sărute. Certat însă cu asprime de către celălalt pentru o asemenea nebunie, căci voia să ia cu el trupul, dar nu știa ce va face cu el, dădu, în cele din urmă, ascultare sfaturilor sincere ale prietenului și se hotărî să-l ducă înapoi în criptă. Întoarseră deci luntrea și se îndreptară către Patriarcato ; cum nu era însă în stare să termine cu îmbrățișările, lui Gerardo i se păru că simte o anumită mișcare în trupul femeii, așa că îi spuse însoțitorului :

— Prietene drag, simt în ea ceva care mă face să trag nădejde că nu e încă moartă.

Intrînd și el la bănuieli, din pricina întorsăturii fericite pe care o iau deseori faptele, căpetenia vîslașilor se apropie de cei doi îndrăgostiți și puse mîna pe sînul stîng al fetei ; simțind însă o oarecare căldură a cărnii și o firavă bătaie a inimii, îi spuse lui Gerardo :

— Stăpîne, pipăie aici și-o să-ți dai seama că dumneaei nici vorbă să fi murit.

La o atît de fericită veste, Gerardo, vesel nevoie mare, puse mîna pe inima care-și sporise, între timp, bătăile, firea voind să cheme înapoi simțurile rătăcite, și spuse :

— E vie, într-adevăr : ce-o să facem oare ?

— O să facem ce trebuie, răspunse celălalt ; ține-ți cumpătul, căci o s-avem tot ce-o să ne trebuie. În nici un caz nu se cade s-o ducem înapoi în criptă. Haidem la mine acasă, căci nu este prea departe : o am acolo pe maică-mea, femeie în vîrstă și pricepută la toate.

Se îndreptară deci către casa acestuia, iar cînd sosiră și bătură în ușă, cei dinăuntru îi auziră și recunoscură pe căpetenia vîslașilor : căci prima dată cînd acesta venise acasă, maică-sa nu auzise nimic. Buna bătrînă, peste măsură de veselă de venirea feciorului, porunci slujnicei să facă lumină și să deschidă ușa. Fiu-său, după ce-și îmbrățișă mama, o trimise pe slujnică după nu știu ce treburi, iar apoi, împreună cu Gerardo, o duseră pe Elena într-o odaie frumoasă și o așezară, dezbrăcată, pe un pat ca lumea. Aprinseră, pe urmă, focul și (cu știința bătrînei mame), înfierbîntară cearceafuri cu care, frecționînd-o ușor, încercară ca, încetul cu încetul, să încălzească trupul tinerei. Și astfel, tot frecînd-o și încălzind-o, trudiră atîta pe lîngă ea, încît Elena prinse să-și vină în fire și să se trezească la viață, după care, împleticindu-i-se limba în gură, începu totuși să rostească jumătăți de cuvinte. Mai apoi, cînd deschise ochii și își căpătă din nou vederea, îl recunoscu pe Gerardo, dar, cum nu-și venise cu desăvîrșire în simțiri, nu știa dacă tot ceea ce vedea era lucru adevărat ori vis. În fața unor atît de lămurite semne de viață, Gerardo își îmbrățișă soțioara lui mult iubită, sărutînd-o cu nespusă dragoste ; și, copleșit de prea multă bucurie, nu înceta să verse lacrimi fierbinți. Cînd fata se trezi, însă, de-a binelea și află de la Gerardo și de la celălalt tot ce se întîmplase cu ea, și cum fusese înmormîntată, iar apoi scoasă afară din criptă, puțin lipsi ca, între spaimă și bucurie, să nu leșine încă o dată. Iar acela care și-ar închipui sau ar crede că poate să povestească veselia și mulțumirea celor doi îndrăgostiți ar săvîrși o mare greșeală, fiindcă, la drept vorbind, nu ar putea fi înfățișată prin cuvinte nici măcar a mia parte din desăvîrșita lor bucurie. Trezită deci la viață, i se dădu

să mănînce ouă proaspete, fisticuri, cofeturi și vin dulce și aromat, foarte scump. Și fiindcă era aproape de ziuă, o rugară cu toții pe Elena să se odihnească, împrospătîndu-și puterile cu un pui de somn. Se culcă, așadar, și, cum nu dormise nici în noaptea aceea, nici în cea din ajun, o prinse cu ușurință somnul. Lăsînd-o deci pe Elena să se odihnească, Gerardo îl trimise pe celălalt la galeră, iar el, luînd o gondolă, se îndreptă către casa tatălui său, care, fiind sculat încă mai de mult, își îmbrățișă feciorul cu o bucurie nespusă. Apoi, veselul și norocosul Gerardo îi arătă lui taică-său, pe scurt, cît de fericită fusese toată călătoria, cît de bine cîștigase vînzînd mărfurile ce le dusese cu el și cu ce folos nu mai puțin însemnat avea să se aleagă de pe urma celor aduse încoace. Lucruri de care taică-său se arătă mulțumit întru totul și își binecuvîntă feciorul de mii de ori. În dimineața aceea, Gerardo mîncă acasă, împreună cu taică-său și cu maică-sa, într-o nespusă bucurie. După prînz, se îngriji cîtva timp de aducerea galerei la Veneția și-și rîndui toate treburile. Se duse apoi, însoțit de căpetenia echipajului, s-o vadă pe scumpa lui Elena, împreună cu care cină și dormi noaptea ; iar dimineața, se sfătui cu binecredinciosul lui ajutor în legătură cu ceea ce era de făcut pentru îngrijirea Elenei. După multe discuții, Gerardo își dădu seama că aceasta n-ar fi stat nicăieri mai plăcut și mai cu cinste decît în casa lui Lionardo, cumnatul său. De aceea, în ziua următoare, Gerardo se duse să ia masa împreună cu el și cu soră-sa. După prînz, îi rugă să se retragă cu toții într-o odaie, fiindcă voia să le vorbească în taină. Intrînd toți trei în încăperea aceea, Gerardo începu să vorbească, după cum urmează :

— Preacinstite cumnate și tu, multiubită surioară, v-am adus aici dintr-o pricină de nespusă însemnătate pentru mine și, de aceea, vă cer să țineți totul tăinuit și să mă ajutați. Și fiindcă știu că mă iubiți și că, pentru a dobîndi un hatîr din partea voastră, n-am nevoie să-mi

caut cuvintele, cum aș face-o dacă aș sta de vorbă cu niște străini, o să vă spun răspicat ce vreau de la voi.

Și le dezvălui, de la început și pînă la sfîrșit, atît întreaga poveste a iubirii lui, cît și cumplita pățanie a nevestei, pe care o adăpostise în casa căpeteniei vîslașilor. Le ceru apoi să fie buni și să-i îngăduie să-și aducă nevasta în casa lor, precum și să o țină pînă cînd căsătoria va fi dată în vileag, el neștiind, deocamdată, unde ar putea s-o lase cu mai multă cinste și cu mai multă încredere, decît în mîinile lor. Lionardo și nevastă-sa rămaseră muți de uimire cînd auziră ciudata și primejdioasa pățanie a cumnatei, părîndu-li-se a fi ascultat o poveste. Încredințîndu-se însă că lucrurile stăteau așa cum le auziseră, primiră bucuroși grija adăpostirii cumnatei. Iar drept urmare, urcîndu-se cu toții într-o gondolă, se duseră la locuința mai-marelui vîslașilor să o ia pe Elena și să o ducă acasă la Lionardo. Ce vom spune însă despre nemîngîiata doică ? Aceasta, știind că Gerardo se înapoiase, nu cuteza să i se înfățișeze, durerea pierderii scumpei sale Elena fiind prea mare. Nu trecură multe zile după înapoierea lui Gerardo și taică-său începu să-i spună că ar dori să-l însoare ; el, însă, se codea tot timpul, spunînd că era tînăr și că nu venise încă vremea să se lege cu strînsul nod al căsniciei ; și că i se părea cinstit să se bucure în libertate de tinerețe, la fel cum făcuse și taică-său, care, cînd se însurase, era mult mai în vîrstă decît el. Neînțelegerile acestea dintre tată și fiu ținură cîteva zile, iar Gerardo se ducea aproape în fiecare noapte să se bucure de nevastă. *Messer* Paolo își dădea seama că feciorul nu dormea acasă mai niciodată ; neștiind însă unde își petrecea nopțile, se temea ca nu cumva să fie vorba de vreo curtezană sau de-o altă femeie destrăbălată, dar iscusită, care să caute să se mărite. Pentru a scăpa de bănuiala asta, dar și pentru că era într-adevăr bătrîn, dorea să-l vadă însurat, așa că, într-o zi, chemîndu-l la el, îi spuse :

— Ți-am vorbit de multe ori, Gerardo despre însurătoare, iar tu n-ai căutat niciodată să-mi dai ascultare. Acum, fiindcă vreau ca înainte de moarte să mă bucur de mîngîierea de-a te vedea însurat, spune-mi dacă ești gata să-mi îndeplinești dorința sau nu, ca să știu ce am de făcut. Dacă vrei să te însori, n-o să mă împotrivesc să iei, cînd o să găsești de cuviință, pe cine-o să-ți placă ție. Dacă însă nu vrei, pe Evanghelia sfîntului Marcu, îți jur c-o să înfiez pe unul din copiii lui Lionardo și-ai fetei mele, iar ție n-o să-ți las nici un bănuț din averea mea.

Gerardo își văzu tatăl schimbat la față și socoti că nu mai avea rost să țină ascuns tot ceea ce făcuse. Îi povesti deci pe scurt cum ajunsese să se însoare, cum îi leșinase nevasta și cum fusese salvată. Ascultînd povestea băiatului, *messer* Paolo părea năucit și nu-i venea să creadă. În cele din urmă, văzînd cît de stăruitor vorbea fiu-său, spuse că în ziua următoare, după prînz, avea de gînd ca, văzînd-o pe Elena, să-și dea seama de adevăr ; și că, dacă lucrurile stăteau într-adevăr astfel, era foarte mulțumit. Gerardo îi ceru apoi să-l ierte fiindcă se căsătorise fără să-i ceară voie. Iar tatăl, milos, îl iertă cu multă ușurință. În aceeași zi, Gerardo se duse să-și vadă nevasta și le spuse, atît ei cît și cumnatului și soră-si, tot ceea ce discutase și hotărîse împreună cu taică-său. Venind și ziua următoare, *messer* Paolo și Gerardo, după ce prînziră, porniră, pe dig, fără nici un alt însoțitor, să o vadă pe Elena. Ajunși în fața ușii și ciocănind, li se deschise. De-abia intrară, iar Elena, coborînd scările în mare grabă, căzu la picioarele socrului și îi ceru iertare, plîngînd, pentru supărările și frămîntările pe care i le pricinuise, fără ca el să o cunoască, măcar. Bunul bătrîn, văzînd cît îi era de frumoasă nora, plînse, înduioșat, după care o ridică de jos și o sărută, binecuvîntînd-o și primind-o în chip de fiică scumpă inimii lui. Urcară apoi scările, iar *messer* Paolo, mai rămînînd cîtva timp împreună cu fata și cu ginerele, nu se mai sătura să stea de vorbă cu Elena, care-i părea, într-adevăr, foarte

atrăgătoare, înțeleaptă la vorbă și sprintenă în răspunsuri. Și cum numai peste cîteva zile urma să aibă loc, într-una dintre bisericile de lîngă casa lor, o foarte frumoasă serbare, *messer* Paolo dori ca și nunta să se facă în aceeași zi și ca Elena, bogat înveșmîntată, să meargă la slujbă însoțită de ceilalți, iar apoi să fie adusă acasă în chip vrednic de cinste. Cînd toate ajunseră să fie rînduite, fură poftite o mulțime de doamne, cărora li se dădu de înțeles că mireasa nu era din partea locului. Gerardo îi pofti și pe mai-marele vîslașilor săi, care știa cum stau lucrurile, precum și pe cîțiva gentilomi foarte nobili, încredințați cu toții că mireasa era străină. Așadar, în ziua hotărîtă, Elena fu dusă la slujba religioasă, cu mare alai și bucurie. Toți cei care o văzură o socotiră a fi cea mai frumoasă fată din Veneția, fiecare privind-o cu uimire.

Se întîmplă însă ca acela căruia Elena îi fusese făgăduită de nevastă de către *messer* Pietro să se afle și el acolo, împreună cu un prieten bun, care îl însoțise și în sîmbăta aceea cînd avusese loc vederea, în biserică. Și, uitîndu-se la mireasă, cum se face de obicei, îi ridicară în slăvi frumusețea și își spuseră că, de fapt, semăna ca două picături de apă cu răposata Elena. Începură apoi s-o cerceteze cu atîta atenție, de parc-ar fi vrut s-o mănînce din ochi. Ea, care-i zărise și îi recunoscuse, nu-și putu stăpîni un oarecare zîmbet, dar, pe urmă, întoarse capul în altă parte. Din pricina asta, cei doi prieteni ajunseră la părerea că mireasa era, fără nici o îndoială, Elena. Plecară deci din biserică și se duseră drept la Patriarhie, unde atîta stăruiră încît patriarhul îi învoi să deschidă cripta în care fusese înmormîntată fata. Dar cum nu găsiră nici oase, nici carne, cei doi tineri stîrniră un scandal îngrozitor ; iar cînd sosiră acolo unde avea loc nunta, cerură ca Elena să le fie dată lor, cu orice preț, unul dintre ei spunînd că fata îi fusese făgăduită chiar de către taică-său. După mai multe schimburi de cuvinte, Gerardo și potrivnicul său își făgăduiră ca la orele douăzeci să se

întîlnească într-un anume loc din Veneția, cu spada și cu scutul în mînă. Lucrurile ajunseră însă la cunoștința căpeteniilor Consiliului celor Zece, care îi opriră să se lupte cu armele și le poruncire să se poarte ca niște oameni de omenie. Se duseră deci în fața justiției, dar acolo, întrucît tînărul care-o cerea pe Elena nu putea să spună decît că îi fusese făgăduită de către tatăl ei, în vreme ce Gerardo dovedi cu ajutorul doicii că se însurase cu ea, consumînd și căsătoria, lucru adeverit dealtfel și de către Elena, se socoti că aceasta era neîndoielnic nevasta lui Gerardo. Plecat pe atunci din Veneția, *messer* Pietro, cînd află ce se întîmplase, știind că Gerardo era un tînăr nobil și bogat, primi ca acesta să-i fie nu numai ginere, dar și copil, așa încît bunul Gerardo, din bogat precum era, ajunse putred de bogat și trăi îndelung în pace și-n bucurie, împreună cu Elena lui, deseori aducîndu-și aminte, ei amîndoi și cu draga lor doică, de necazurile din trecut, care nu înfățișau însă decît o parte foarte mică din toate pățaniile lor, mergîndu-le apoi din ce în ce mai bine.

PARTEA A TREIA

BANDELLO

către preastrălucita doamnă

signora

GINEVRA BENTIVOGLIA

marchiză de Finario

Cine ar vrea să dezvăluie, neprețuita mea doamnă, pricina pentru care urmările dragostei sînt atît de felurite și să arate de ce, atunci cînd iubește, unul este vesel, iar altul stă toată ziua posomorît; ăstuia nu-i pasă de nimic, celălalt e tot timpul cu inima cît un purice; unul crede orice, altuia de-abia îi vine să creadă ce vede cu ochii lui, acela, zic, ar putea scrie șapte epopei în legătură cu asta, iar un asemenea subiect ar fi bun mai curînd pentru niște filozofi, care caută natura lucrurilor, decît pentru mine care, deocamdată, nu rîvnesc altceva decît să scriu despre feluritele întîmplări ce se petrec în diferite locuri, atît în legătură cu dragostea, cît și cu oricare alt lucru. A fost, dealtfel, însăși mama domniei-voastre cea care m-a sfătuit, cu tot felul de îndemnuri, să scriu aceste nuvele. Mai zilele trecute, de față cu virtuoasa doamnă Margarita Pia și Sanseverina, vorbindu-se despre acela care, în cartierul de la poarta Lodovica, își ucisese iubita în timpul nopții, Girolamo Bandello, vărul meu (desăvîrșit cunoscător al literaturilor greacă și latină și medic strălucit), aflat atunci la Milano, ne-a povestit o întîmplare vrednică de mirare, care ne-a umplut pe toți de nespusă uimire. Și nu încape îndoială că a și fost o întîmplare într-adevăr nemaipomenită. Auzind-o însă spusă, întru totul la fel, încă de două-trei ori (pe lîngă faptul că eram de față atunci cînd a povestit-o vărul meu), ca s-o pot spune și eu altora, mi-a părut vrednică

de a fi adăugată la celelalte nuvele ale mele. Și fiindcă este dintre acelea despre care am vorbit împreună în atîtea rînduri, părîndu-ni-se totuși foarte ciudat ceea ce face prietenul nostru, am vrut să o închin numelui domniei-voastre, ca să poată fi citită de oricine și să poată sta în mîinile orișicui. Am credința că se vor găsi și dintre cei care nu vor voi să creadă că faptele povestite sînt adevărate. Unora ca aceștia le spun că nu este vorba de-o dogmă și că fiecare poate să creadă ceea ce vrea. Îi asigur însă că văru-meu susținea c-ar fi auzit că este foarte adevărată. Oricum ar fi ea, sînt sigur că domnia-voastră, doamna mea, o să credeți că e vorba de fapte adevărate, știind că și aici, la Milano, s-au petrecut altele nu mai puțin uluitoare, și că dacă ar fi îngăduit să le scriem, povestea asta de-acum nu ar mai părea atît de uimitoare. Adevărul este că atunci cînd un lucru pare cu putință, eu nu mi-aș pierde vremea susținînd că nu s-a petrecut; tocmai de aceea, și filozofii au o lege a lor care cere ca, ori de cîte ori li se înfățișează un caz posibil, să îl ia ca atare. Să ne înapoiem însă la nuvelă, căreia veți avea bunătatea să-i faceți loc printre scrierile pe care le îndrăgiți cel mai mult și să nu mă lipsiți de mila domniei-voastre. Iar Dumnezeu, stăpînul nostru, să vă dăruiască împlinirea oricărei dorințe. Fiți sănătoasă.

NUVELA I

Pandolfo del Nero este îngropat de viu împreună cu iubita lui și scapă din primejdie printr-o întîmplare neașteptată

Nu s-a scurs prea mult timp de cînd, îndreptîndu-mă spre Loreto, ca să-mi îndeplinesc un legămînt, am ajuns în orașul Rimini, unde, fiind cîrmuitor, numit de către înaltul pontif, preavirtuosul și nobilul doctor în drept și în literaturile greacă și latină, *messer* Antonio Cappo, gentilom mantovan și om cu o adîncă judecată, a trebuit să mă duc să locuiesc la el. M-a găzduit două zile și a ținut să-i făgăduiesc, în numele străvechii noastre prietenii, că la înapoiere voi rămîne în casa lui alte patru, pînă la șase zile. Aflîndu-mă deci acolo, am auzit o altă întîmplare, despre care se spunea că se petrecuse cu puțin timp înainte ; prin noutatea ei și prin neasemuita primejdie pe care-a iscat-o, aceasta mi s-a părut vrednică de-a fi păstrată în amintire, cuvînt cu cuvînt. Și, cu toate că nu-mi sînt necunoscute adevăratele nume, am ținut, pentru pricini întemeiate, să le trec sub tăcere și să mă folosesc de nume mincinoase. Iar dacă o povestesc acum, în această cinstită adunare, o fac fiindcă mi se pare c-ar avea legătură cu subiectul despre care se vorbește. Trăia deci în Rimini un tînăr nobil și foarte bogat, numit Pandolfo del Nero ; acesta o iubea atît de fierbinte pe o nobilă doamnă din orașul acela încît nu putea să stea nici măcar o oră fără s-o vadă. Doamna, care se numea Francesca, era nevasta unui gentilom bogat, dar mai vîrstnic decît ar fi dorit-o ea. Și, tocmai de aceea, trezindu-se tot timpul cu scrisori, cu bilețele și cu tot soiul de trimiși și părîndu-i-se că, deseori, soțul îi stîrnea pofta de mîncare, iar apoi nu era în stare să-i dea bucatele potrivite, vorbesc de cele ce se mănîncă în pat, începu și ea să-și plece urechea la rugăciunile lui Pandolfo. Și nu peste cine știe cît timp, plăcîndu-i mult tînărul, doamna, care nu împlinise încă douăzeci de ani, se întîlni cu el, ajutată fiind de o slujnică a ei. Iar după ce cunoscu dulcile îmbrățișări ale Francescăi, flăcăul, de unde pînă atunci doar iubise, ardea, acum, cu desăvîrșire. La fel și ea, după ce se înfruptă din gustoasele bucate ale lui Pandolfo, nu mai putea trăi fără el, blestemîndu-i la fiecare pas pe cei care o măritaseră cu un bătrîn. Iubindu-se deci unul pe altul fără măsură, Pandolfo înfrunta nu de puține ori primejdii de moarte, numai ca să se poată desfăta cu iubita lui, care

nu pierdea nici un prilej de-a se afla alături de el, prea puțin păsîndu-i de viață cînd era vorba să-l întîlnească pe iubitul ei Pandolfo. Stăruiră pe drumul acesta cam doi ani, desfătîndu-se laolaltă de fiecare dată cînd le era cu putință, iubirea lor părînd să se aprindă și să se întețească tot mai mult. Se întîmplă însă ca Francesca să cadă greu bolnavă și, în scurtă vreme, avînd o boală de piept foarte supărătoare, starea sănătății ei se înrăutăți atît de mult încît medicii socotiră că nu mai avea cine știe cît de trăit, putînd să moară în orice clipă. Sărmanul și bătrînul ei soț, care-o iubea nebunește, făcu tot ce-i stătu în putință ca s-o însănătoșească. Trimise la Bologna după medici străluciți, fără a se da înapoi de la nici o cheltuială, dar totul fu în zadar. Zi după zi, Francescăi îi era tot mai rău și se topea aidoma zăpezii în bătaia soarelui. Îndată ce află că doamna lui se află în primejdie de moarte, Pandolfo fu gata-gata să moară de durere și nu mai știa ce să facă, sigur fiind că, dacă murea ea, ar fi ajuns și el să-și urască viața. Prin mijlocirea slujnicei, care știa de iubirea lor, izbuti să-i trimită îmbărbătări și s-o roage ca, din dragoste pentru el, să se întărească și să caute să-și redobîndească sănătatea. Salutările și îmbrățișările iubitului îi făcură femeii o plăcere nespusă, căci ținea la Pandolfo al ei mai mult decît la oricine altcineva. I se păru apoi că moartea n-ar mai supăra-o, dacă ar găsi putința să-l aibă alături și să stea de vorbă cu el ; și, dîndu-și seama că se sfîrșea tot mai mult, o cuprinse atîta gelozie la gîndul că, după ea, o altă femeie urma să se bucure de îmbrățișările lui Pandolfo, încît gîndul acesta o chinuia mult mai crunt decît apropiata moarte. Se frămînta deci, întrebîndu-se cam ce-ar putea face ca să moară amîndoi o dată și să fie îngropați împreună ; și, îndelung stăpînită de gîndurile acestea, se hotărî ca, înainte de a muri, să stea de vorbă cu Pandolfo, nădăjduind, după cum se poate bănui, că lucrurile se vor desfășura așa cum s-au și desfășurat mai apoi. În odaie, doamna asta avea și o ladă, în stare să

cuprindă un om, pe care o făcuse anume ca să-și ascundă în ea iubitul, în cine știe ce împrejurare care s-ar fi ivit pe neașteptate atunci cînd se aflau amîndoi, iar Pandolfo chiar avusese în cîteva rînduri prilejul să se ascundă acolo pentru patru-cinci ore. Îndată ce capacul era lăsat în jos, lada se încuia în așa fel încît nu mai putea fi deschisă fără cheie, avînd date însă niște găuri, în chip de răsuflători. Tot în lada asta își ținea doamna și toate lucrurile ei scumpe. Așadar, după ce se gîndi în toate chipurile, îi trimise vorbă lui Pandolfo, rugîndu-l, ca, în noaptea următoare, să vină s-o vadă. Bucuros afară din cale, flăcăul se duse acolo la ora hotărîtă, iar slujnica îl vîrî în casă și, după o scurtă așteptare, îl conduse în odaie. După îmbolnăvirea Francescăi, soțul ei se hotărîse să doarmă într-o încăpere de jos, iar noaptea, uneori, obișnuia să trimită pe cineva, ori să meargă chiar el, să vadă cum se simțea nevasta, pentru a cărei îngrijire nu uita să facă tot ce era de trebuință. Cum dorea ca în seara aceea să stea cîtva timp de vorbă cu iubitul, fără a fi stingherită, femeia, înainte de sosirea lui Pandolfo, se sili să arate că s-ar simți mai bine și spuse că, peste noapte, afară de slujnica ei, nu voia nici o altă femeie în odaie, așa că rămaseră numai ele două. Iar cînd veni Pandolfo, după ce se sărutară, plîngînd, de mii de ori și-și spuseră tot soiul de vorbe de dragoste, cum se obișnuiește în asemenea împrejurări, Francesca, suspinînd adînc, grăi :

— Pandolfo, dragul meu drag, spune-mi adevărat, n-o să te doară oare moartea mea ? N-o să-ți pară rău că n-ai s-o mai poți vedea pe Francesca ta ?

— Cum, adică, răspunse atunci iubitul, plîngînd : te mai îndoiești oare de dragostea mea, sufletul meu iubit și singura mea fericire ? Fii sigură că dacă aș putea să te-ajut, atît cu viața mea cît și cu încă o mie altele, de le-aș avea, le-aș pune pe toate la bătaie, cu orice risc, întru salvarea ta. Iar dacă s-ar întîmpla, și deie Domnul

să nu fie așa, ca tu să nu poți scăpa de boală, nu știu nici eu ce mi-ar mai rămîne de făcut, căci, numai gîndindu-mă la asta, simt că mă părăsește viața. Fii tare, și nu te speria, căci n-ai ajuns să stai chiar atît de rău încît să nu se mai afle leac pentru boala ta : ești tînără, iar tinerețea biruie orice boală, oricît de primejdioasă : caută doar să nu-ți pierzi cumpătul.

— Pandolfo, dragule, spuse femeia, zilele mele s-au sfîrșit, iar firul de viață pe care-l mai am de trăit este atît de șubred, încît nu mai ține. Simt cum se scurge viața din mine, treptat, și cum mă topesc, întocmai ca negura în bătaia vîntului ; iar Domnul știe bine că moartea nu mă doare decît din pricina ta ; căci gîndul că altă femeie va pune cîndva mîna pe tine îmi pricinuiește atîta jale încît, față de asta, moartea nu mai îmi pare o suferință. Măcar dac-aș putea face în așa fel încît să mori și tu în aceeași clipă cu mine, pentru ca, după ce am fost uniți prin iubire cît timp am trăit, să fim așezați și după moarte în același mormînt. Aș muri totuși mulțumită, dac-aș putea avea siguranța aceasta !

La auzul unor asemenea vorbe, Pandolfo, lăcrimînd totuși mai departe, îi spuse să alunge gîndurile astea, căci se va face bine și vor avea destul timp să stea împreună și să se bucure de viață ; și se silea din toate puterile să o mîngîie și să o liniștească. Iată însă că în timp ce îndrăgostiții, hohotind de plîns, vorbeau despre cele de mai sus și despre altele, bărbatul, căruia medicii îi spuseseră totuși că nevastă-sa era pe ducă, se ridică din pat, la cîtva timp după miezul nopții ; numai că, tocmai cînd le cerea slujitorilor să-i dea o lumînare ca să se ducă să vadă ce face bolnava, îl auzi camerista, care le dădu de veste îndrăgostiților, fără nici o zăbavă, și merse în întîmpinarea stăpînului, ca să-i îngăduie lui Pandolfo să iasă din casă pe calea obișnuită, căci ea lăsase descuiată o ușă, pentru care stăpîna se îngrijise mai de mult să facă niște chei la fel cu cele pe care le ținea bărbatul.

Îndată ce îndrăgostiții auziră că urma să vină soțul, Pandolfo dădu să iasă din odaie și să plece, ca de obicei ; femeia, însă, care vedea petrecîndu-se totul după cum își închipuise ea, îl rugă să se ghemuiască în ladă, ca să mai poată sta de vorbă după plecarea soțului. Cum îi făcea multă plăcere să discute cu ea, Pandolfo intră în ladă, care se încuie singură, îndată ce capacul se lăsă în jos. Veni sus și soțul, care tocmai aflase de la cameristă că doamna fusese destul de liniștită. Iar cînd intră în odaie, se duse la pat și o întrebă pe nevastă cum se simte. Ea îi răspunse că, deși se mai liniștise puțin, credea totuși că va muri chiar în ziua următoare, căci se simțea sleită de puteri. Bărbatul o mîngîie, spunîndu-i să nu se piardă cu firea, căci faptul că se liniștise era un semn foarte bun ; și îi mai spuse o mulțime de alte lucruri, silindu-se din toate puterile să o îmbărbăteze. Închipuindu-și că Pandolfo plecase, camerista se duse pe furiș și încuie ușa casei, iar apoi veni sus, unde soțul și soția stăteau de vorbă ; doamna, însă, îi ceru să aștepte afară. După asta, nevasta îi spuse bărbatului :

— Dragul meu soț, iubit de mine ca nimeni altul, am ajuns, după cum poți vedea, să îmi trăiesc ultimele clipe, la care mai devreme sau mai tîrziu, fiecare trebuie să ajungă, neavînd nimeni vreo scutire de la Dumnezeu, ca să rămînă veșnic în viață. În acești cîțiva ani, cît am trăit alături de tine, mi-am dat tot timpul seama că m-ai iubit fierbinte și că te-ai silit necontenit să-mi faci pe plac, de vreme ce am avut parte, fără nici o opreliște, de tot ce mi-am dorit și n-am cerut niciodată ceva care să-mi fie refuzat ; și, ca atare, îmi place să cred că te vei purta la fel și în această ultimă clipă a mea. De aceea, vin să-ți cer, cu și mai mare cutezanță, încă o favoare, rugîndu-te din suflet să ai bunătatea de a mi-o face, iar în privința aceasta aș vrea să te legi, dîndu-ți cuvîntul. Ce răspuns îmi dai ?

— Nu-ţi băga în cap, nevastă dragă, nebunia asta cu moartea, ci întăreşte-te, fiindcă trag nădejde că te vei vindeca. Îţi dau totuşi cuvîntul meu că şi astăzi, şi totdeauna, n-ai să-mi ceri vreun lucru care să atîrne de mine şi pe care eu, atît cît îmi va fi cu putinţă, să nu ţi-l îndeplinesc. Cere, deci, fără sfială, tot ceea ce crezi că stă în puterile mele să-ţi îndeplinesc, căci n-ai să ceri nimic în zadar, eu fiind gata să-mi dau şi sîngele, ca să te mulţumesc.

— Te rog atunci, spuse ea, ca, după ce voi muri, iar asta nu mai poate întîrzia mult, să pui în aceeaşi criptă în care voi fi înmormîntată eu şi lada asta de-aici. În ea sînt lucruri mărunte de-ale mele şi cîteva giuvaere, nu prea scumpe, căci nu fac mai mult de zece florini, ceea ce-nseamnă că tu n-ai avea cine ştie ce pagubă, iar eu aş încerca o bucurie nemăsurată. Lada e încuiată şi n-ai altceva de făcut decît să porunceşti ca ea să fie dusă odată cu mine, atunci cînd voi fi purtată la groapă. Dacă-mi vei împlini dorinţa asta, am să mor cît se poate de mulţumită.

Bărbatul, care-şi iubea într-adevăr nevasta nespus de mult, îi făgădui cu jurămînt să facă pe voia ei şi-n ce priveşte lada, şi-n ce priveşte orice altă cerere care-ar sta în puterea lui, închipuindu-şi că în ladă nu se aflau lucruri de preţ şi că Francesca va fi pus acolo vreun veşmînt de-al ei, ori alte fleacuri femeieşti, pe care nu voia, poate, să le mai vadă şi-altcineva. Ce să mai spunem însă despre Pandolfo, care, închis acolo în ladă, auzise totul, cuvînt cu cuvînt ? Iată cît de adevărat este proverbul care spune : ferice de cel îndrăgostit de o femeie deşteaptă şi vai şi-amar de cel care-a dat de una neghioabă şi de rînd ! Sărmanul îndrăgostit se afla ca între ciocan şi nicovală, căci, dacă tăcea, se vedea îngropat de viu, fără nici o nădejde de ajutor, în timp ce, dacă se dădea de gol, era sigur că ar fi fost tăiat în bucăţi, fiindcă, după ce că-l acoperise de ruşine pe soţul doamnei, făcîndu-l cetăţean al republicii Corneto, mai era şi dintr-un partid vrăjmaş celui în care se afla acesta din urmă. După ce se gîndi în toate chipurile, fără a izbuti să găsească mijlocul de a scăpa cu viaţă, căci, se vedea prins în cursă, întocmai ca şoarecele, hotărî ca mai bine să aştepte moartea, cu răbdare, acolo, în ladă.

Eu, domnii mei, am frămîntat în minte de mai multe ori păţania asta şi mi-am zis că Francesca, apucată de o toană atît de jalnică şi dorind ca iubitul să fie îngropat împreună cu ea, s-a gîndit să-l îndemne să intre în ladă, dîndu-şi seama că el, dacă nu sufla nici o vorbă, avea să fie îngropat laolaltă cu ea, iar dacă făcea cumva cea mai mică mişcare, nu avea cum să mai scape, fiindcă bărbatul şi cu cei ai casei l-ar fi ucis fără milă. Şi, fie că neferi-citul îndrăgostit murea înăbuşit în ladă, fie că era ucis de către vrăjmaşi, Francesca îşi îndeplinea, oricum, planul şi putea să moară liniştită, de vreme ce Pandolfo nu mai rămînea, după ea, în viaţă. Ferească-i Dumnezeu pe toţi bărbaţii să cadă pe mîna unor astfel de femei ! Avînd deci cuvîntul bărbatului şi fiind încredinţată că iubitul urma să fie înmormîntat împreună cu ea, Francesca îşi spuse că nu mai avea de ce să rămînă pe lumea asta ; şi, ca atare, îşi înecă în ea licărul de viaţă pe care-l mai avea şi, silindu-se din toate puterile să nu mai răsufle şi să nu mai răspundă la nimic din ceea ce-i spunea soţul, îşi dădu duhul.

Bărbatul izbucni în hohote cutremurătoare de plîns ; apoi, după ce vărsă destule lacrimi, porunci ca înmormîntarea să se facă a doua zi, tîrziu. Încă din zori, începură să sosească rudele şi prietenii, bărbaţi şi femei, să-l mîngîie pe soţ pentru pierderea nevestei şi să se îngrijească de îngropăciune. După ce hotărî ca, în privinţa lăzii, să împlinească întocmai ceea ce-i ceruse nevasta, bărbatul aduse aceasta la cunoştinţa cîtorva neamuri. Toată lumea găsi de cuviinţă ca el să poruncească deschiderea lăzii, unde se puteau afla lucruri pe care ar fi păcat să le îngroape ; statornic în hotărîrea de a respecta cuvîntul dat

nevestei, el nu primi însă cu nici un preț ca lada să fie deschisă. Pe înserat, ridicară deci trupul neînsuflețit și duseră după el lada, spre uimirea întregului oraș. Nu are rost să ne mai întrebăm cum se simți Pandolfo cînd își dădu seama că era ridicat de jos și auzi cîntîndu-se acel cunoscut *requiem aeternam*. În cîteva rînduri fu cît pe-aci să strige și să se dea de gol, călcînd astfel hotărîrea de a-și aștepta răbdător sfîrșitul. Fiind însă sigur că, în aceeași clipă, ar fi fost tăiat în bucăți de rudele soțului și ale doamnei, care întovărășeau trupul neînsuflețit către mormînt, iar apoi, gîndindu-se la dragostea femeii și spunîndu-și că ea săvîrșise asemenea faptă numai biruită de prea multă iubire, se hotărî, o dată pentru totdeauna, să moară tăcînd, ca să n-o acopere de rușine, după moarte, pe aceea pe care, cît fusese în viață, o iubise atîta. Și gîndind astfel, se lăsă dus la vrednica de respect biserică a sfîntului Cataldo, care ține de călugării predicatori. În timp ce în jurul trupului neînsuflețit al Francescăi se rosteau obișnuitele rugăciuni ale îngropăciunii, lada fu așezată într-un colț al criptei, care era destul de încăpătoare. Apoi, cioclii aduseră înăuntru și trupul femeii. Și fiindcă între timp se întunecase de-a binelea, lespedea de deasupra fu lăsată în jos, fără a mai fi prinsă cu mortar, urmînd ca dimineața să fie terminat totul, după tipic. Simțind că fusese îngropat, sărmanul Pandolfo, care de cînd se ascunsese în ladă nu mai făcuse nici o mișcare, încercă să se așeze pe un șold ; pipăind însă cu mîinile, descoperi că în ladă se aflau niște lucruri înfășurate în pînză, dar nu voi să cerceteze despre ce era vorba, îngrijindu-se numai să se întoarcă în așa fel încît să moară cît mai puțin chinuit. Lada, după cum am mai spus, avea cîteva răsuflători ; dar, cu toate că mormîntul nu era bine închis și mai lăsa să pătrundă înăuntru o picătură de aer, Pandolfo începu să simtă că i se îngreunează răsuflarea, ca să nu mai vorbim de duhoarea de nesuferit pe care o răspîndea umezelea din criptă. Dumnezeu, însă, arătînd față de Pandolfo mai

multă milă decît arătase chiar el față de însăși viața lui, avu totuși grijă să îl salveze în chipul următor. Un nepot al soțului răposatei doamnei aflase de la cameristă că toate lucrurile scumpe ale stăpînei se aflau în lada care urma să fie îngropată împreună cu ea. De aceea, îndată după terminarea slujbei de îngropăciune, găsi doi prieteni cărora le dezvălui ceea ce avea de gînd să întreprindă, iar aceștia îi spuseră că erau gata să-l însoțească. Drept urmare, puțin înainte de trezirea călugărilor pentru utrenie, aflară chipul în care să se strecoare în mînăstire, iar apoi în biserică ; aici, după ce intrară și descoperiră că mormîntul nu era încă bine închis, ridicară cu ușurință lespedea de deasupra. Auzind mișcare și înțelegînd cum stăteau lucrurile, Pandolfo, pe jumătate înăbușit, își căpătă din nou încrederea în viață. Îndată ce ridicară lespedea, nepotul soțului, împreună cu unul dintre prieteni coborîră în criptă și, folosindu-se de anumite unelte pe care le aduseseră cu ei, deschiseră lada fără întîrziere. Simțind că încuietoarea fusese sfărîmată, Pandolfo sări de îndată în picioare nespus de furios, și, scuturîndu-se cumplit, scoase un urlet sălbatic ; atunci, amîndoi tinerii ce se aflau înăuntru, săriră numaidecît afară și, pornind după cel de deasupra, care, înspăimîntat, fugea mîncînd pămîntul, o luară și ei la sănătoasa, gonind de le scăpărau călcîiele. Închipuie-și fiecare cît de vesel putea să fie Pandolfo acum, cînd se vedea din nou liber, datorită unui noroc atît de neașteptat. Ieși deci afară și, după ce luă una din făcliile acelea ce se aprind atunci cînd preotul ridică trupul lui Cristos, coborî din nou în criptă, voind să-și vadă iubita moartă. Dorind apoi să știe și ce era cu lucrurile din ladă, dădu peste toate inelele și lanțurile de aur ale doamnei, precum și peste o frumoasă sumă de bani. Luă totul și părăsi cripta, nu înainte de a închide lada la loc ; apoi, cu un par ce se afla pe-acolo, răsturnă lespedea peste groapă, cum fusese mai înainte, după care, prin grădină, părăsi biserica și mînăstirea și se îndreptă spre casă, unde rămase zile în șir,

fără să se arate în lume, părîndu-i-se că era tot îngropat. Sînt însă puternic încredințat că dacă, mai tîrziu, s-a îndrăgostit iarăși de vreo femeie, s-a dovedit atît de deștept încît să nu mai cadă în asemenea primejdii. Căci, într-adevăr, nu sînt lucruri pe care să le faci de mai multe ori, iar fiecare trebuie să se ferească de a iubi femei care țin mai mult la poftele lor nesăbuite decît la viața iubiților.

BANDELLO

către *messer*

TOMASO CASTELLANO

sănătate

Așa cum știți, mai bine decît mine, messer *Antonio Castellano, unchiul domniei-voastre, este un om foarte mucalit, care are oricînd la îndemînă o nouă vorbă de duh. Cum a fost însă sprijinitor înfocat al familiei Bentivoglio, s-a văzut izgonit din Bologna de către Iuliu al II-lea, înaltul pontif, și a locuit vreme îndelungată la Milano, în casa lui* signor *Alessandro Bentivoglio, care, după pierderea statului bolognez, se retrăsese la Milano, unde* signora *Ippolita Sforza, soția sa, stăpînea castele și proprietăți moștenite din partea tatălui. Și fiindcă unchiul acesta al domniei-voastre era un foarte bun vorbitor și, întotdeauna, în orice discuție la care lua parte, avea de spus o poveste ori o întîmplare, iată că într-o zi, cînd sus-zisa* signora *Ippolita era bolnavă, Firenzuola, un medic renumit din Bologna, adus acolo anume ca s-o îngrijească, a povestit o întîmplare foarte hazlie în legătură cu Barbaccia, un doctor sicilian, care predase vreme îndelungată, în Bologna, dreptul civil ; îndată după aceea,* messer *Antonio ne-a spus și el o altă poveste, care ne-a făcut să rîdem nu mai puțin decît aceea a lui Firenzuola.*

Spunea deci Firenzuola că Barbaccia îi dăduse o consultație unuia din familia Ghisilieri, în legătură cu un proces pe care acesta din urmă îl avea cu un nepot al său, după care Ghisilieri i-a trimis douzeci și cinci de ducați ; numai că Barbaccia, găsind șapte sau opt ducați care nu

aveau greutatea pe care ar fi vrut-o el, i-a trimis pe toți înapoi, spunînd că voia monezi bune, iar nu din cele cu lipsă la cîntar. Primind ducații, bunul Ghisilieri l-a amînat pe Barbaccia de azi pe mîine, socotind că pentru patru pagini pe care le scrisese, acesta n-avea dreptul să se arate atît de lacom, și n-a mai vrut să-i dea nici un ban. Din pricina asta, Barbaccia nu făcea altceva decît să spună, plîngînd, că merita o sută de lovituri de bici, fiindcă trimisese ducații înapoi.

Așa cum am spus, messer *Antonio ne-a povestit și el o altă întîmplare, pe care de vreme ce am scris-o, mi se pare potrivit să v-o dau, fiind rodul muncii unchiului domniei-voastre. V-o dăruiesc deci, ca semn al prieteniei noastre. Fiți sănătos.*

NUVELA VIII

Don *Bartolomeo da Bianoro înapoiază un ducat dublu, primit ca pomană; și cum nu-l mai căpătă înapoi, cere să fie biciuit*

Dacă Barbaccia, domnii mei, se plîngea de concetățeanul nostru, așa cum a povestit adineauri, aici, strălucitul Firenzuola, mie mi se pare totuși că avea oarecare dreptate, deoarece fiind el un doctor vestit, ale cărui sfaturi erau foarte prețuite, este, într-adevăr, de presupus că va fi trudit mult cu răsfoirea atîtor cărți, în care sînt cuprinse legile cele încîlcite, și că se va fi silit să găsească temeiuri atît de îndreptățite încît să-i aducă, lui, cinste, iar clientului, folos. Eu, unul, n-aș cuteza să spun că Ghisilieri al nostru ar fi vrednic de laudă fiindcă a păstrat banii. Voi spune, în schimb, și voi jura pe sfînta cruce, că o nobilă doamnă de pe la noi, numită Giovanna dei Bianchi, merită laude oricît de mari pentru renghiul deosebit de frumos pe care i l-a jucat unui preot pe care nu-l întrecea nimenea de zgîrcit ce era. Iată însă despre ce este vorba.

Nu a trecut prea mult timp de cînd, aflîndu-se în păresimi, cînd toți bunii și adevărații creștini ar trebui să se spovedească unui preot, zisa *madonna* Giovanna s-a dus să se spovedească, în biserica San Petronio, la un preot numit *don* Bartolomeo da Bianoro, care se bucura de faima de-a fi foarte învățat și de-a duce o viață virtuoasă, dar care suspina după un bănuț mai dihai decît pisica după un șoarece. Se spovedi, așadar, cu toată rîvna, nobila noastră doamnă, iar după ce primi canonul și iertarea, îi dădu preotului un ducat dublu de aur, din cei pe care, în vremurile bune, îi bătea *signor* Giovanni Bentivoglio. Preotul luă bucuros moneda și se duse cu ea în chilie : iar acolo, ca și cînd ar fi vîndut piper ori scorțișoară, o cîntări și găsind că lipsea ceva din greutatea cuvenită, se înapoie în biserică, unde descoperi că doamna nu plecase, rostindu-și încă rugăciunile. Avu totuși atîta cumințenie încît s-o aștepte să se ridice. Îndată însă ce-o văzu ridicîndu-se, se îndreptă degrabă spre ea și-i spuse :

— *Madonna,* mi-ați dat un ducat dublu, care nu are greutatea cuvenită. Vă rog s-aveți bunătatea de-a mi-l schimba : iată-l aici.

Doamna îl luă și, dîndu-și seama dintr-asta de lăcomia călugărului, îi spuse :

— *Sere,* adevărul este că acum nu am alți bani la mine, deoarece l-am luat numai pe ăsta, gîndindu-mă că e bun, căci mi l-a dat *messer* Taddeo Bolognino, pe care-l știți că este un om cinstit ; mîine dimineață, însă, o să v-aduc altul.

Preotul îi dădu crezare și așteptă să capete un alt ducat mai bun. În aceeași zi însă, doamna se duse și la biserica San Domenico, unde se spovedi din nou, la unul din călugării de-acolo, căruia îi dădu moneda de doi ducați, rugîndu-l să citească rugăciunile sfîntului Grigorie,

pentru odihna sufletului răposatului ei tată. Preotul luă moneda și, chemîndu-l pe sacristan, îi arătă pomana și porunci să citească rugăciunile cerute de femeie, după care aruncă moneda de doi ducați în cutia milelor, potrivit regulei călugărilor franciscani. În ziua următoare, ca de obicei, *madonna* Giovanna se duse la predică în biserica San Petronio. Cînd se termină predica, preotul ieși în calea femeii și-i spuse, pe un ton care aducea mai mult a poruncă :

— Ați adus banii, *madonna ?*

Față de această neobrăzare, doamna îi răspunse :

— *Messere,* ca să vă spun adevărul, văzînd că nu-mi primiți aurul, m-am dus să mă spovedesc la un alt preot, care l-a găsit bun și fără lipsă la greutate.

La auzul acestei știri, nefericitul preot fu cît pe-aci să-și dea duhul și nu mai știa ce să spună, nici ce să facă, părîndu-i-se că s-ar fi prăbușit tavanul bisericii peste el. Și așa, fără grai, se duse în chilia lui, iar în dimineața aceea nu vîrî mai nimic în gură, hrănindu-se mai mult cu suspine. Pe urmă, cum nu izbutea să se împace cu gîndul pierderii atîtor bani, fiind stăpînit de prea multă lăcomie, îl chemă la el pe unul dintre ucenicii săi, de fel din valea Lamone, bărbat destul de tînăr, dar foarte dezghețat și viclean ; apoi, încuind ușa chiliei, se trînti pe o laviță, cu rotunjimile dosului dezvelite, și spuse :

— Naldello, căci acesta era numele ucenicului, ia cureaua aia de pe masă și trage-mi douăzeci și cinci de lovituri peste dos, fără nici o cruțare.

Văzînd dezgolit coliseul din Roma, ucenicul îl întrebă pe călugăr ce poveste mai era și asta. El însă nu-i răspunse decît :

— Trage, trage, ți-o spun încă o dată, și nu mai cerceta atîta.

Auzind, prin urmare, cît de nestrămutată era voința mai-marelui său, ucenicul îi dădu douăzeci și cinci de lovituri, cu mînă grea și pe săturate, cum se spune, așa

încît pe coliseu se iviră numeroase dungi însîngerate. După ce-și primi loviturile, preotul se ridică și spuse cu glas jalnic :

— Fiule, să nu te mire că te-am pus să mă biciuiești, căci am săvîrșit o greșeală atît de grea încît merita o pedeapsă mult mai aspră decît aceea pe care mi-ai dat-o.

Și îi povesti ucenicului pierderea monedei de doi ducați.

Îndată ce auzi nebunia mai-marelui său, ucenicul se întoarse spre el, privindu-l chiorîș, și-i spuse :

— Vai de mine, ce mi-e dat să aud ! Lovi-te-ar damblaua ! Și ce-ai fi vrut, oare, om de nimic ce ești ? Ai dat, așadar, înapoi o monedă de doi ducați fiindcă nu era atît de grea cît ar fi vrut-o lăcomia și zgîrcenia dumitale, cu toate că o cîștigaseși făcînd semnul crucii deasupra capului unei femei ? Plesni-ți-ar rînza ! Doar nu-i vîndușeși șofran. Și nu mai spun, zău, că dacă știam asta de la-nceput, îți ardeam o sută de lovituri cu paftaua curelei. Hai, du-te, căci nu știi să trăiești.

Și astfel bietul preot rămase și bătut, și batjocorit.

BANDELLO

către preavirtuosul senior

signor

ANTONIO FILEREMO

cavalerul

sănătate

Strălucita și virtuoasa noastră stăpînă, signora *Ippolita Sforza și Bentivoglio, bea deci apele izvoarelor de la Acquario ; și, după cum știți, atît pentru mai multă înlesnire cît și pentru petrecere, și-a ales atunci grădina ei, aflată lîngă poarta Comense, unde își are o casă, ori, mai bine zis, un palat, din care nu lipsește aproape nimic. Zilnic, își dădeau întîlnire acolo fruntașii orașului, fie bărbați, fie femei, iar în fiecare după-amiază avea loc o discuție frumoasă și virtuoasă, în legătură cu tot felul de lucruri, potrivit cu îndeletnicirea și cu învățătura celor care luau parte la ea, iar, uneori, în legătură cu unele întrebări pe care le punea însăși stăpîna casei sau altcineva dintre noi. Într-o zi, în timp ce se vorbea ba de una, ba de alta, s-a ajuns la lăudarea părții femeiești și la proslăvirea anumitor femei strălucite, atît din vechime cît și din vremea noastră, care, înzestrate cu însușiri rare și minunate, s-au bucurat de respectul lumii și de o strălucită faimă. Dintre toate femeile vrednice de laudă despre care s-a vorbit, cel mai mult, pentru a nu face o prea mare înșiruire de nume, a fost ridicată în slăvi și admirată Panteea. Iar cînd unele dintre doamnele de față, ca să fie mai lămurite, au căutat să afle cine fusese această Panteea,* signor *Nicolò, conte de Arco (un tînăr care, pe lîngă noblețea sîngelui, bogățiile și rarele însușiri trupești, se dovedește a fi un om învățat și un poet cultivat și plin de gingășie, cum se vede din elegiile și din celelalte poeme ale sale) ne-a spus pe scurt povestea ei. Lucru care a mulțumit pe toată lumea, și nu puțin. Cum însă povestea nu este dintre cele obișnuite și-i vrednică de ținut minte, nu mi s-a părut nepotrivit să o scriu, întocmai cum a spus-o contele, deși poate nu cu aceeași eleganță și frumusețe, dar cel puțin fără să las nimic deoparte. După ce-am scris-o, m-am gîndit cui ar trebui să i-o dăruiesc și mi-am amintit dintr-o dată de domnia-voastră. Așa că v-o trimit, închinînd-o preanobilului domniei-voastre nume, atît pentru că nu vă aflați de față în ziua cînd a fost povestită, cu toate că aveați obiceiul să fiți aproape întotdeauna acolo, cît și pentru că, în bunătatea domniei-voastre, îmi citiți bucuros și îmi lăudați lucrările, pe cele în versuri ca și pe cele în proză. Celelalte discuții care-au mai avut loc, timp de cîteva zile, în legătură cu unele lucruri vrednice de mirare și aproape de necrezut, și la care ați luat parte, atît ca ascultător cît și ca povestitor, se găsesc adunate de mine într-o carte separată, pe care, însă, nu am revăzut-o pentru ultima oară. Veți binevoi deci să primiți darul acesta neînsemnat, cu obișnuita domniei-voastre noblețe, și bunătate, împărtășindu-l și preacinstitului* messer *Bartolomeo Simioneta, cel mai bun cunoscător al literaturilor greacă și latină dintre bărbații nobili și cel mai nobil dintre bărbații învățați, și cu care vă înrudiți, rugîndu-vă, și pe unul, și pe altul, să nu mă dați uitării. Fiți sănătos.*

NUVELA IX

Poveste despre stăpînirea de sine a regelui Cirus și despre dragostea conjugală a Panteei

Am pătruns într-un cîmp nemăsurat de întins și minunat de frumos cînd ne-am apucat să ridicăm în slăvi partea femeiască, în fața unei atît de cinstite adunări și

mai ales în fața niciodată îndeajuns de slăvitei *signora* Ippolita și a celorlalte doamne aflate aici; iar astfel au fost pomenite multe femei, și din vremurile străvechi și din cele ale noastre, cu adevărat vrednice de a se povesti despre ele. Și cu toate că atît legile omenești cît și cele divine au hotărît ca bărbatul să fie cap femeii, nu înseamnează însă că femeile trebuie să fie disprețuite ori ținute drept slujnice, firea lor făcîndu-le în stare de orice îndeletnicire de seamă și virtuoasă, de care viața omenească are nevoie. Iar în privința aceasta nici nu se cer alte dovezi, întrucît noi înșine am lăudat o mulțime de femei strălucite, dintre care, unele, cum au fost amazoanele, și nu numai ele, s-au arătat minunate în meșteșugul armelor; altele, ca, de pildă, viteaza Zenobia, au făcut să se cutremure împărăția romanilor; unele s-au dovedit cu totul deosebite și prevăzătoare în cîrmuirea și în gospodărirea regatelor; altele au născocit poeme, într-un stil plin de noblețe; unele și-au arătat talentul în cuvîntări și în susținerea unor procese, iar altele au căpătat faimă în felurite îndeletniciri, în care s-au dovedit neîntrecute. Dar cine se îndoiește oare că există și astăzi foarte multe care s-ar arăta întru totul la fel cu cele din vechime, și poate chiar le-ar întrece, dacă noi, datorită stricăciunii din lume, nu le-am împiedica, socotindu-le bune doar pentru ac și pentru fus? Să ne rugăm însă lui Dumnezeu ca roata să nu se învîrte; căci dacă s-ar întîmpla vreodată să ne cîrmuiască ele pe noi și nu ne-ar plăti cu vîrf și-ndesat greul jug sub care sînt ținute astăzi, zău c-aș spune că n-au pic de minte. Cu toate astea, deși le înjosesc și le taie aripile, ca să nu-și poată lua zborul, bărbații nu pot face însă nimic, și nici nu sînt destul de iscusiți, pentru ca femeile să nu-și bată joc de ei toată ziua și să nu-i ducă pe mulți de nas, unde vor ele, ca pe bivoli. Pe mine, însă, mă cuprinde o îndreptățită mînie, cînd văd cît de puțin prețuit este sexul acesta atît de nobil. Venind deci la povestirea despre Panteea, vă spun că era o tînără asiriană, atît de vestită pe vremea aceea

pentru frumusețea ei încît ar fi fost greu, ba chiar cu neputință, să găsești în toată Asia o alta care să se măsoare cu ea ori s-o poată întrece. Dar, pe lîngă faptul că era foarte frumoasă, mai era înzestrată și cu numeroase virtuți și, mai ales, înfățișa o strălucită și adevărată pildă de modestie și de dragoste conjugală, după cum veți auzi în cursul povestirii mele. A fost măritată cu un înalt dregător al regelui Asiriei, numit Abradat, bărbat pe care regele său îl prețuia nespus de mult și îl folosea în toate treburile de seamă ale statului. S-a întîmplat însă ca, tocmai în vremea aceea, Cirus, regele Persiei, să se hotărască a porni război împotriva regelui Asiriei, făcînd, în acest scop, pregătiri uriașe, pentru a nu-i lipsi nimic din ceea ce urma să-i fie de trebuință în viitorul război. Aflînd de toate acestea, regele Asiriei începu să se pregătească și el, pentru ca vrăjmașii să nu-l atace prin surprindere; iar printre alte pregătiri, porunci ca Babilonul să fie întărit și îndestulat cu tot felul de merinde, așa că-l făcu de necucerit. Apropiindu-se deci de Asiria, Cirus fu oprit din înaintare, deoarece fluviul Gindo, avînd foarte multă apă, nu putea fi trecut fără vase. Acolo, Cirus a săvîrșit una din isprăvile lui vrednice de aducere aminte, căci, muncind împreună cu toată armata, a izbutit ca, în scurt timp, să împartă apa în o sută optzeci de pîrîiașe, pe care și o femeie le putea trece, fără nici o primejdie. Și, îndată ce a trecut dincolo, cu întreaga lui oaste, s-a năpustit asupra asirienilor; ciocnindu-se cu ei și încleștîndu-se într-o bătălie în cîmp deschis, i-a biruit și i-a silit să se retragă între zidurile orașului. La bătălie lua parte și Abradat, care, după ce luptase din toate puterile și văzuse oștirea pusă pe fugă, nu a voit să-și părăsească regele, ci l-a dus, viu și nevătămat, în Babilon. Pe vremea aceea, bărbații obișnuiau să-și aducă nevestele pe cîmpul de bătaie și să poarte cu ei bogății uriașe. Panteea căzu deci prizonieră și fu dată în grija medului Arasp.

Cirus încercuî apoi Babilonul, strîngîndu-l puternic în chingi. Văzîndu-se asediat, regele asirian îl trimise pe Abradat ca ambasador al său la regele batrianilor, după ajutor. Cu pricepere și vicleșug, Cirus cuceri însă Babilonul, al cărui rege pieri în luptă. La aflarea acestei vești, Abradat se înapoie în Asiria, unde își dădu seama că regele Cirus nu mai avea mult pînă să cucerească întreaga țară. Între timp, Panteea (prizonieră, așa cum am spus) era tîrîtă în urma oștirii, sub pază, împreună cu celelalte femei : și se răspîndise atît de mult vestea frumuseții ei, încît nici nu se vorbea despre altceva. Într-o zi, în timp ce lăuda în fața lui Cirus desăvîrșita frumusețe a Panteei, Arasp spuse că în toată Asia, fără nici o îndoială, nu s-ar fi putut găsi o altă femeie împodobită cu atîta frumusețe ori cu tot atîta virtute ca ea. Cirus, care se silea să cucerească întreg statul asirian și să-l supună celui persan, deși îi auzise pe mulți, și chiar de mai multe ori, lăudînd frumusețea de necrezut a Panteei, și hotărîse să o ia de nevastă, nu își îngăduise totuși niciodată să o vadă, ca să nu se îndepărteze de treburile pe care le începuse. Așa se face că într-o zi, cînd mai mulți înalți dregători se duseră să o viziteze și o găsiră foarte prost dispusă și tristă (căci se gîndea tot timpul la soțul său, iar mîhnirea era pricinuită mai curînd de faptul că se afla departe de el, decît de starea de prizonierat) unul dintre ei, care cunoștea gîndul regelui, îi vorbi astfel :

— Panteea, alungă de la tine orice mîhnire : bucură-te și te veselește, căci dacă ai avut un soț tînăr, frumos și bogat, soarta ți-a pregătit acum un altul și mai frumos, și mai puternic, iar pe deasupra, mai este și rege ; fii sigură că în scurt timp o să ne fii regină, căci Cirus s-a hotărît să te ia de nevastă.

Credeți cumva dumneavoastră că ea s-a înveselit, s-a bucurat, s-a înfumurat sau a dat un cît de mic semn de mulțumire ? Panteea a izbucnit de îndată în plîns și, sfîșiindu-și de sus pînă jos veșmîntul pe care-l purta, se văita de ți se rupea inima de mila ei, spunînd că nu mai existase niciodată pe lume o altă femeie mai nenorocită decît ea căci, chiar dacă și-ar pierde soțul, singurul om pe care-l iubea și pentru care dorea să rămînă în viață, altcineva tot n-avea să se bucure de ea.

— Ferească-mă zeii preaînalți, spunea ea, ca altcineva să mă aibă : am fost de la bun început a lui Abradat : sînt încă și-acum tot a lui și voi fi în vecii vecilor. Încredințați-l dumneavoastră, domnilor, pe regele Cirus, că mai curînd aș vrea să mor decît să nu mai fiu a lui Abradat și sînt sigură că voi muri tot a lui.

Cuvintele acestea au fost aduse la cunoștința lui Cirus și au pătruns atît de adînc în pieptul său, încît i-a trimis vorbă Panteei să se liniștească, arătîndu-se gata să-i împlinească orice dorință. Ea însă nu-i ceru nimic altceva decît înapoierea soțului. Dorință pe care Cirus i-o împlini cu multă bunăvoință. Abradat veni să-și întîlnească nevasta, iar cînd află de la ea cîtă stăpînire de sine arătase Cirus, rămase copleșit de o adîncă mirare, după care spuse :

— Nevastă dragă, iubită de mine mai mult decît însăși viața-mi, ce crezi tu c-ar trebui să fac pentru ca, atît în numele tău, cît și într-al meu, să-mi pot plăti datoria ce o am față de un rege atît de mare și să nu trec, pe bună dreptate, drept un nerecunoscător ?

— Dar ce alt lucru mai vrednic și de tine, și de mine, ai putea face tu, bărbate dragă, decît să îl imiți pe un rege atît de strălucit și atît de virtuos și, de vreme ce soarta vrăjmașă ne-a lipsit de regele nostru, să îl slujești pe acesta, care și-a cîștigat regatul atît de vitejește ?

Panteea, așadar, a făcut ca regele Cirus nu numai să îl pună din nou în drepturi pe Abradat, dar să și vadă în el unul dintre oamenii cei mai dragi lui și să-l folosească în numeroase treburi, datorită cărora Abradat, făcînd dovada vitejiei sale de ostaș și a înțelepciunii sale de comandant, cîștigă în asemenea chip dragostea lui Cirus încît acesta îi spunea *prietene* și voia ca toată lumea să-l numească prietenul regelui. Cu toate acestea, Cirus tot

nu voi s-o vadă pe Panteea, temîndu-se poate că frumusețea ei l-ar împinge la desfrîu.

Abradat se ruga tot timpul lui Jupiter să-i îngăduie să fie bărbat vrednic al Panteei și prieten de ispravă al lui Cirus. Mai tîrziu, cînd Cirus porni cu război împotriva Tomiriei, regina Massagerilor, Abradat căzu luptînd vitejește, iar trupul lui îi fu adus Panteei. Aceasta, după ce-l plînse amarnic, nemaivoind să fie supusă schimbătoarelor hotărîri ale soartei, luă un cuțit ascuțit ca briciul și își tăie beregata ; apoi, prăbușindu-se peste trupul bărbatului lipsit de viață, își amestecă sîngele cu cel din rănile acestuia și-și sfîrși zilele la pieptul lui, lăsînd în urmă faima veșnică a virtuților sale. Ce vom spune, așadar, doamnele mele, despre această femeie rară și de nepreţuit ? Sigur că sufletul ei era vrednic să rămînă îndelung în viață și să nu părăsească trupul, avînd un sfîrșit atît de sîngeros. Iar de certat, poate fi certată numai fiindcă le-a lipsit de tovărășia ei pe celelalte femei, multora dintre ele putînd să le fie pildă de purtări frumoase. Căci nu trebuia, într-adevăr, să-și ia zilele, ci să aștepte să moară de moarte bună.

BANDELLO

către preavirtuoasa și nobila

signora

MARGARITA PELLETTA și TIZZONA

contesă de Deciana

Sosindu-mi de-abia zilele acestea, am primit și am citit bucuros atît de frumoasele madrigale pe care mi le-ați trimis prin domnul conte Ercole Roscone și pe care le-ați scris întru slăvirea tuturor dumnezeieștilor daruri, și mai ales a minunatei și nemaiîntîlnitei frumuseți a niciodată îndeajuns lăudatei signora *Giulia Gonzaga și Colonna. Vă spun, deci, că le-am citit și le-am recitit de mai multe ori, cu nemăsurată plăcere, atît pentru că sînt o parte din sublima domniei-voastre minte, pe care eu o cinstesc, o respect și, în același timp, o admir, ca pe ceva rar în vremurile noastre, cît și pentru însușirile alese care împodobesc orice faptă a domniei-voastre, aidoma unor stele strălucitoare ; îmi plac, de asemenea, fiindcă sînt frumoase, luminoase, elegante și foarte limpezi, și pline de o dulce sprinteneală, înnăscută și curată, fără nimic de prisos. Afară de asta, mi-au fost dragi, și nu puțin, fiindcă vorbesc despre acea preaînaltă* signora, *care, ajutată de aripile strălucitei faime, plutește astăzi atît de sus și dovedește a fi atît de cunoscută pe orice meleaguri, încît toate mințile alese ale vremii noastre, care și-au apropiat și și-au udat buzele în apa izvorului pegaseu, nu ostenesc să o preamărească, iar asta nu pentru a-i înmulți laudele ori pentru a spori onorurile ce i se cuvin pe bun drept și care nu pot nici să crească mai mult decît ceea ce sînt, datorită scrierilor altcuiva, oricît de meșteșugite*

și de iscusite ar fi acestea, nici să fie împuținate de bîrfelile rău-voitorilor, scrierile și poemele lor fiind cele care capătă faimă datorită numelui ei, încărcat, veșnic, de măreție. Întocmai cum mi-ați poruncit în scrisorile domniei-voastre, m-am îngrijit de ajungerea madrigalelor la Fondi, încredințîndu-le unui om de nădejde al lui signor *Cesare Fregoso, pe care acesta îl trimisese la Capoa, la fratele său,* signor *Federico. De față cu mine,* signor *Cesare i-a poruncit acestui om al său ca de îndată ce va ajunge la Fondi, să ducă scrisorile domniei-voastre, împreună cu madrigalele, acasă la* signora *Giulia, căreia i-a scris și el, cu mîna lui, o lungă scrisoare de recomandație, în stilul acela milităros al său. Sînt adînc încredințat că atunci cînd va vedea madrigalele domniei-voastre (și nu mai e mult pînă cînd trimisul să ajungă la Fondi),* signora *Giulia, fiind ea o doamnă atît de binevoitoare și de înțeleaptă, cum o socotește întreaga lume, le va citi cu nesfîrșită plăcere și le va primi cu acea cinste cu care primește orice lucru ce-i este înfățișat; și poate că scrierile acestea ale domniei-voastre îi vor face mai mare plăcere și îi vor deveni mai dragi decît oricare altele în care este proslăvită. Ceilalți, care scriu despre ea toată ziua, o cîntă și se silesc să o înfățișeze așa cum este, sînt bărbați, a căror firească îndatorire este aceea de a iubi, de a cinsti, de a respecta și de a preamări toate femeile și mai ales pe cele care o merită, cum este ea, acesta putînd fi un subiect veșnic nesecat, pentru toți scriitorii din vremea noastră. Dar, ca să spun adevărul, laudele pe care bărbații le cîntă femeilor trezesc întotdeauna un pic de bănuială, existînd temerea ca nu cumva ei să întreacă măsura, fie din prea marea iubire pe care le-o poartă acestora, fie din dorința de a le cîștiga bunăvoința. Atunci însă cînd o femeie cu judecată, cum sînteți domnia-voastră, laudă o altă femeie, cum s-ar putea bănui că ea n-o să spună adevărul gol-goluț? Venită pe lume împodobită de frumusețe, măritată cu un bărbat foarte nobil și de rang înalt, înzestrată cu o frumoasă știință de carte, domnia-voastră (fie-mi îngăduit să vorbesc astfel, de vreme ce spun adevărul și ceea ce vede întreaga lume) scrieți cu mult farmec în limba italiană și vă puneți singură versurile pe muzică, schimbîndu-le în cîntece, pe care, după ce le-ați compus cu multă măiestrie, vi le cîntați la felurite instrumente, cu ușurință și îndemînare, întovărășind astfel dulceața glasului ce-l aveți: domnia-voastră, deci, care aveți toate aceste însușiri, sînteți cea care o lăudați pe* signora *Giulia. Acestea vor fi laude sincere și cum nu se poate mai drepte, care nu vor stîrni bănuiala nimănui, bineștiindu-se că singur adevărul v-a îndemnat să o cîntați astfel. Ferice deci de* signora *Giulia, care a găsit o atît de nobilă cîntăreață a virtuților sale. Și fiindcă-mi scrieți să vă trimit una dintre lucrările mele, vă spun că în arșița aceasta dogoritoare, care bîntuie aici, în Milano, în zilele acestea aprinse, am lăsat deoparte toate studiile mele serioase, iar dacă totuși citesc sau scriu ceva, ceea ce fac este treabă de puțină însemnătate, care nu-mi cere să aiurez născocind silogisme și să-mi schilodesc firava și nevolnica mea fantezie. Ducîndu-mă deci cu gîndul la numeroasele discuții plăcute și scumpe inimii mele pe care, anul acesta, în aprilie și mai, le-am avut în castelele domniei-voastre de la Deciana și de la Monferrato a Ponzano, ori din alte locuri, unde s-a vorbit în atîtea rînduri despre renghiurile pe care femeile obișnuiesc să le joace bărbaților, mi-am adus aminte de povestea pe care ne-a spus-o dragul și învățatul nostru* messer *Giacinto Arpino, voind să arate că uneori și bărbații le plătesc femeilor cu vîrf și-ndesat. Și părîndu-mi a fi foarte frumoasă și folositoare pentru o mulțime de oameni, am scris-o în aceste zile zăpușitoare și v-o trimit, închinînd-o numelui domniei-voastre. Cînd o să fiți necăjită, o s-o puteți citi, ușurîndu-vă astfel povara studiilor. Zău că este cu adevărat fericită epoca asta a noastră. Căci dacă vremurile vechi au avut o Sàfo, cele ale noastre se pot mîndri că au două, adică pe învățata și fermecătoarea domniei-voastre mătușă,* signora *Camilla*

Scarampa, și pe domnia-voastră, nepoata ei vrednică de cinste. Dar vremurile noastre se vor bucura și de mai multe laude, întrucît antica Sàfo nu era mai învățată decît domniile-voastre amîndouă, care sînteți însă mult mai cinstite și mai cuminți decît ea. Fiți sănătoasă.

NUVELA XVII

Signor *Filiberto se îndrăgostește de* madonna *Zilia, care, pentru un sărut, îl silește să rămînă mut vreme îndelungată, și chipul iscusit în care el știe să se răzbune*

În Moncalieri, un sat nu prea îndepărtat de Torino, trăia o văduvă, numită *madonna* Zilia Duca, al cărei soț murise de puțin timp și care era tînără, avînd numai douăzeci și patru de ani, și foarte frumoasă, dar avea purtări grosolane, semănînd mai curînd a țărancă, decît a femeie bine crescută. De aceea, hotărîndu-se să nu se mai căsătorească, se îngrijea să-i strîngă avere unui băiețaș, singurul pe care-l avea, în vîrstă de trei spre patru ani. În casă, își ducea zilele nu ca o femeie nobilă, cum era, ci ca o sărăntoacă, făcînd singură toate treburile, chiar cele înjositoare, ca să nu cheltuiască și să țină cît mai puține slujnice. În lume se arăta numai rareori, iar în zilele de sărbătoare se ducea, dis-de-dimineață, la prima liturghie, într-o bisericuță vecină, înapoindu-se de îndată acasă. Mai toate femeile din ținutul acela sînt deprinse să îi sărute pe străinii care le intră în casă ori care le vin în vizită și să stea de vorbă prietenește cu ei ; ea, însă, se ferea de toate aceste deprinderi și trăia retrasă. S-a întîmplat, tocmai în vremea aceea, ca *monsignor* Filiberto da Virle, un gentilom din ținut, care era

ostaș de ispravă și foarte viteaz, să vină la Moncalieri, iar apoi, cînd să se înapoieze la Virle, să se ducă la liturghie tocmai în biserica în care se afla și *madonna* Zilia ; văzînd-o prin urmare acolo și părîndu-i frumoasă și foarte arătoasă, întrebă cine era, simțindu-se cu desăvîrșire aprins de iubire ; și, cu toate că nu-i făcu nici o plăcere să afle ce fel de purtări avea, nu izbuti totuși să înceteze de-a o iubi. În aceeași zi, se duse la Virle, iar după ce-și rîndui unele treburi pe care le avea, se hotărî să se înapoieze la Moncalieri, care nu se afla prea departe, și să rămînă acolo cît mai mult cu putință, încercînd în toate chipurile să cîștige dragostea femeii. Tot de aceea, sub nu știu ce pretext, își făcu rost de o casă în Moncalieri, locuind în ea și necruțîndu-și nici o osteneală ca să-și poată vedea iubita cît mai des. Nu izbutea însă să o vadă decît în zilele de sărbătoare, iar cînd încerca să intre în vorbă cu ea și să discute mai pe îndelete, *madonna* Zilia îl părăsea după numai cîteva cuvinte și se îndrepta spre casă, lucru care îl supăra nespus de mult, fiindu-i totuși cu neputință să mai scape de iubirea aceasta a lui. Găsi alte femei care vorbiră cu ea, îi scrise și folosi toate mijloacele la îndemînă, dar totul se dovedi zadarnic, deoarece femeia rămînea mai neclintită decît o stîncă în fața valurilor și nu-l învrednicea niciodată cu vreun răspuns mai acătării. Cînd văzu că nu se alege cu nici o răsplată pentru iubirea asta a lui și că nu izbutește să scape dintr-o asemenea încurcătură, pierzîndu-și somnul și aproape chiar și pofta de mîncare, sărmanul îndrăgostit căzu greu bolnav. Și, cum nu-i descopereau boala, medicii nu știau nici ce leac să-i dea, așa încît bietul tînăr gonea cu pași mari către moarte, fără să găsească ajutor. În timp ce zăcea însă la pat, veni să-l vadă un ostaș, care-l iubea foarte mult și era de fel din Spoleto. Acestuia îi dezvălui *messer* Filiberto întreaga poveste a dragostei lui și cumplita neînduplecare a aspreі și nemiloasei femei, iar în încheiere îi mai spuse și că, negăsind nici un leac, are să moară de durere și de prea

multă suferință. Auzind pricina bolii lui *messer* Filiberto, la care ținea cum nu se poate mai mult, spoletinul îi spuse :

— Filiberto, lasă totul în seama mea, căci o să găsesc eu chipul în care să stai de vorbă cu ea, cît ți-o pofti inima.

— Nici nu vreau altceva, răspunse bolnavul : căci dacă am asta, îmi spune mie inima c-o s-o înduplec și-o să i se facă milă de mine ; dar cum ai s-o faci, de vreme ce eu am risipit trudă multă, am trimis oameni la ea, i-am făcut daruri bogate și i-am făgăduit marea cu sarea, și tot n-am putut obține nimic ?

— Ai grijă numai să te faci sănătos, adăugă spoletinul, iar restul lasă-l în grija mea.

Făgăduiala asta îl mulțumi atît de mult pe Filiberto, încît, fără să mai întîrzie, se simți mai bine ca niciodată, iar în cîteva zile părăsi patul. După cum știți, toți spoletinii sînt niște palavragii neîntrecuți și colindă întreaga Italie, strîngînd, mai întotdeauna, pomeni pentru sfîntul Anton. Căci sînt vorbitori desăvîrșiți, îndrăzneți și iuți și nu duc niciodată lipsă de sămînță de vorbă, pricepîndu-se de minune să te facă să zici ca ei, atunci cînd vor, în legătură cu tot ce le trece prin minte. Tot astfel, cei mai mulți dintre cei care-i înșeală pe neghiobi, vînzîndu-le iertarea păcatelor de către sfîntul Pavel și purtînd cu ei șerpi de apă, șerpi mici, vipere lipsite de auz, ori cîntînd prin piețe, în timp ce se îndeletnicesc cu tot soiul de meșteșuguri, sînt spoletini. Prietenul lui *messer* Filiberto era deci unul dintre aceștia și poate că în trecut colindase și el piețele, vînzînd bob pisat drept alifie de rîie. Văzîndu-l pe *messer* Filiberto vindecat, spoletinul nostru, fără să uite făgăduiala ce i-o făcuse, dădu peste unul dintre aceia care, legîndu-și un coș de gît și lăsîndu-l să-i atîrne sub brațul stîng, cutreieră ținutul strigînd și vînzînd panglici, degetare, ace cu gămălie, cordoane, șireturi, șiraguri de mătănii și alte asemenea fleacuri, bune pentru femei. Înțelegîndu-se deci cu acesta și răsplătindu-l mulțumitor, îi luă coșul și hainele, iar după ce le înlocui cu ele pe ale lui, ca să pară a fi asemenea negustător, se îndreptă spre acea parte a orașului în care locuia *madonna* Zilia, unde începu să colinde ulițele și să strige, după obicei. Auzindu-i glasul și ducînd lipsă de unele pînzeturi, *madonna* Zilia îl chemă înăuntru. Văzînd că i se împlinește gîndul, spoletinul intră curajos în casă și o salută pe doamnă cu vorbe frumoase și prietenești, de parcă s-ar fi cunoscut de cînd lumea. Scormonind în coș, ea începu să scoată afară ba un lucru, ba altul, iar el, făcîndu-i pe voie, desfășura cînd niște panglici, cînd un val de pînză ; văzînd unele pînzeturi de care avea nevoie și care-i părură a fi foarte frumoase, *madonna* Zilia întrebă :

— Spune-mi, om bun, cu cît vinzi cotul de asemenea pînză ? Dacă-mi lași mai ieftin, o să-ți iau pînă la treizeci și cinci de coți.

— *Madonna*, răspunse atunci spoletinul, dacă pînzeturile vă plac, luați-le și nu întrebați de preț, căci au fost plătite, și nu numai pînzeturile, ci tot ceea ce am este al dumneavoastră, fără nici o plată, numai să vreți să luați.

— Așa nu se poate, rănpunse femeia, fiindcă nu e cinstit : îți mulțumesc pentru bunăvoință. Spune-mi deci cît vrei pe pînzeturi și-ți voi plăti ; căci nu e frumos ca dumneata, care-ți cîștigi traiul cu asemenea treburi, să pierzi atît de mult. Fă-mi un preț potrivit și-o să-ți dau banii.

— Nu numai că nu pierd, dar, dimpotrivă, cîștig foarte bine în caz că se află aici vreun lucru care să vă placă, răspunse spoletinul. Iar dacă aveți sufletul atît de nobil pe cît o arată înfățișarea dumneavoastră, o să primiți pînzeturile astea în dar, precum și tot ce-o să vă placă din celelalte lucruri ; căci vi le dăruiește cineva care, ca să vă intre în voie, și-ar da pentru dumneavoastră nu numai averea, ci însăși viața.

Auzind acest lucru, femeia se îmbujoră la obraji aidoma unui trandafir roşu, în mai, cînd, la ivirea soarelui, începe să-şi desfacă petalele ; şi, privindu-l pe spoletin drept în ochi, îi spuse :

— Tare mă minunează spusele dumitale şi aş fi bucuroasă să ştiu cine eşti şi cu ce scop mi-ai spus cuvintele astea, fiindcă mă bate gîndul că m-ai luat drept o alta, eu nefiind aşa cum se pare că îţi închipui.

Fără să se sperie cîtuşi de puţin, el îi povesti atunci, găsind cuvintele cele mai potrivite (căci era spoletin, aşa cum am spus), şi chinurile pe care le îndura *messer* Filiberto, din dragoste pentru ea, şi cît de credincios slujitor îi era, şi că nu exista nimeni pe lume de care ea să poată dispune după voie mai mult decît de el şi de toată averea pe care o avea ; căci doar era bogat şi se trăgea din seniorii din Virle, şi era om cum nu se poate mai darnic. Pînă la urmă, se pricepu să vorbească atît de frumos şi s-o îndemne atît de stăruitor încît femeia primi ca îndrăgostitul să vină să stea amîndoi de vorbă, în taină, alegînd tot ea locul şi data întîlnirii.

Primind vestea aceasta bună, *messer* Filiberto se arătă cum nu se poate mai mulţumit de spoletin ; şi, potrivit înţelegerii, se duse să stea de vorbă cu *madonna* Zilia, într-o odaie aflată în partea de jos a locuinţei acesteia. Sosind acolo, o găsi pe femeie, care îl aştepta, avînd-o alături pe camerista ei. Odaia era foarte mare, aşa că puteau vorbi amîndoi, fără ca slujnica să îi audă. Folosind cuvintele cele mai potrivite pe care se pricepu să le găsească, *messer* Filiberto începu deci să-i povestească doamnei şi frămîntările lui sufleteşti, şi cît suferise din pricina iubirii ce i-o purta, rugînd-o să nu se arate nepăsătoare şi să-i fie milă de el şi încredinţînd-o că îi va rămîne slujitor toată viaţa. În ciuda a tot ceea ce se pricepu el să-i spună, nu izbuti să scoată din parte-i altceva decît că, fiind văduvă, nu-i stătea bine să se ţină după astfel de lucruri, că voia să se îngrijească numai de buna creştere a copilului şi că el avea să găsească alte femei,

mai frumoase decît ea. Aşa că, după multe discuţii, văzînd că se ostenea în zadar şi că doamna nu înclina cîtuşi de puţin să-i dea ascultare, sărmanul îndrăgostit, simţind că-i venea să moară de durere, îi spuse, cu lacrimi în ochi :

— Doamna mea, de vreme ce îmi răpeşti cu desăvîrşire nădejdea de a mă primi ca slujitor şi mă văd nevoit să plec de lîngă domnia-ta cu o atît de mare mîhnire şi fără să mai am poate prilejul de a-ţi vorbi, dăruieşte-mi, cu prilejul acestei despărţiri, ca răsplată pentru toată dragostea pe care ţi-am purtat-o, ţi-o port şi-o să ţi-o port mai departe atît cît voi trăi, măcar un singur sărut, pe care m-am aşteptat să-l primesc în clipa sosirii mele aici (potrivit obiceiului din ţinutul nostru), iar domnia-ta, împotriva deprinderii noastre vrednice de laudă, mi l-ai refuzat ; şi doar ştii bine că nu-i nici o ruşine ca bărbaţii şi femeile să se sărute, chiar cînd se întîlnesc pe drumul mare.

Doamna rămase puţin descumpănită, după care răspunse :

— Vreau să văd, *monsignor* Filiberto, dacă dragostea dumitale este atît de fierbinte cît spui. O să primeşti de la mine sărutul dorit dacă juri să faci un lucru pe care-o să ţi-l cer, iar dac-o să-ţi respecţi jurămîntul, o să pot fi sigură că mă iubeşti într-adevăr atît cît mi-ai spus.

Jură nesocotitul îndrăgostit să facă tot ce-i va sta în putinţă să facă : şi spunîndu-i să ceară ce voia, rămase în aşteptarea poruncii doamnei. Înlănţuindu-i gîtul cu braţele, aceasta îl sărută pe gură, iar după ce-l sărută, îi spuse :

— *Monsignor* Filiberto, ţi-am dat sărutul pe care mi l-ai cerut, în nădejdea că vei face ce-o să-ţi poruncesc. Îţi spun deci că, drept dovadă a credinţei dumitale, vreau ca, începînd din ceasul acesta, timp de trei ani încheiaţi, să nu vorbeşti niciodată cu nimeni, bărbat sau femeie, oricine-ar fi : cu alte cuvinte, să rămîi mut trei ani în şir.

Cîteva clipe, *monsignor* Filiberto stătu copleşit de uimire; şi cu toate că porunca asta îi părea necugetată, nesăbuită şi greu de a fi întru totul respectată, făcu semn cu mîna că o va îndeplini întocmai, iar apoi, înclinîndu-se în faţa doamnei, plecă şi se înapoie la locuinţa lui. Acolo, gîndindu-se la treburile sale şi frămîntînd în minte asprul jurămînt pe care-l făcuse, hotărî să respecte neabătut şi întru totul îndatorirea pe care şi-o luase cu atîta uşurinţă, jurînd pe cele sfinte. Prefăcîndu-se deci că îşi pierduse graiul întîmplător, plecă de la Moncalieri şi se duse la Virle; şi trăind ca un mut, se făcea înţeles prin semne şi în scris. Mila pe care i-o arăta toată lumea era mare, fiecăruia părîndu-i vrednic de mirare faptul că îşi pierduse graiul fără să fi fost bolnav. *Monsignor* Filiberto îşi rîndui toate treburile, numindu-l împuternicit al său pe un văr primar, iar apoi, pregătindu-şi cai buni şi poruncind să i se trimită bani din timp în timp, plecă din Piemonte şi trecu la Lyon, în Franţa. Era foarte frumos la chip, bine legat şi nobil la înfăţişare; aşa încît, oriunde se ducea şi se afla de nenorocirea lui, fiecăruia i se făcea milă de el. În vremea aceea, regele Franţei, Carol al şaptelea, purtase un război crîncen cu englezii, cu care continua încă să lupte, dobîndind înapoi, prin forţa armelor, tot ceea ce aceştia, cu mulţi ani înainte, răpiseră de la ceilalţi regi ai Franţei. Iar acum, după ce-i alungase din Gasconia şi din alte ţinuturi, se silea să termine cu alungarea lor şi din Normandia. Cunoscînd toate astea, *monsignor* Filiberto se hotărî să meargă la curtea regelui Carol, aflat pe atunci în Normandia. Îndată ce sosi acolo, dădu peste cîţiva nobili de rang mare, prieteni de-ai lui, care îl primiră frumos şi se înduioşară cînd auziră că rămăsese mut dintr-o întîmplare necunoscută. Tuturor acestora *monsignor* Filiberto le spuse, prin semne, că venise să lupte ca ostaş, în slujba regelui, ceea ce-i bucură nespus, cunoscîndu-l ei, încă mai de mult, ca pe un bărbat plin de cutezanţă şi aprig în luptă. Iar după ce-şi făcu rost de arme şi de cai, trebui să fie luat cu asalt oraşul

Rouen, cel mai de seamă din Normandia. Cu acest prilej, *monsignor* Filiberto se purtă mai neînfricat decît oricare altul, fiind văzut în cîteva rînduri de către regele Carol luptînd bărbăteşte, ca un ostaş viteaz şi chibzuit, aşa că, în urma unui nou asalt, oraşul Rouen fu cucerit. După căderea oraşului, regele îl chemă la el pe *monsignor* Filiberto şi voi să ştie cine era, pentru a-i răsplăti vitejia în chip cuvenit. Iar cînd află că era dintre seniorii din Virle, din Piemont, şi că rămăsese mut numai de puţin timp, fără să se ştie din ce pricină, îl opri ca gentilom de cameră al său, cu simbria obişnuită şi, poruncind să i se plătească chiar atunci două mii de franci, îl îndemnă să-l slujească şi pe mai departe aşa cum începuse, făgăduindu-i să facă totul pentru a-l vindeca. Prin semne, *monsignor* Filiberto îi mulţumi regelui, cu umilinţă, şi, ridicînd mîna, dădu de înţeles că îl va sluji întotdeauna cu aceeaşi credinţă. Într-o zi, se întîmplă însă ca, la trecerea unui pod, să se stîrnească o încăierare aprigă între francezi şi vrăjmaşi; dîndu-se alarma cu trîmbiţele şi stîrnindu-se zarvă printre ostaşi, regele, ca să-i îmbărbăteze, se îndreptă şi el într-acolo. Talbot, căpitanul englezilor, îi comanda pe ai săi: iar el în persoană se afla pe pod, pe care-l cucerise aproape în întregime. Regele îşi îndemna oamenii săi, trimiţîndu-i în ajutor ba pe unii, ba pe alţii, cînd se ivi, călare pe un armăsar năvalnic, voinicul şi viteazul *messer* Filiberto. Îndată ce sosi, cu lancea în cumpănire, el se năpusti dezlănţuit asupra lui Talbot, pe care îl doborî la pămînt, cu cal cu tot. Înşfăcînd apoi o măciucă puternică şi grea, se strecură printre englezi şi, lovind crîncen cînd ici, cînd dincolo, trîntea la pămînt ori ucidea cîte un englez, de fiecare dată cînd izbea, nici o lovitură nefiind dată zadarnic: în chipul acesta, vrăjmaşii se văzură siliţi să părăsească podul şi s-o ia la goană, în neorînduială. Ajutat de ai săi să se urce din nou pe cal, Talbot o rupse şi el la fugă. În urma acestei biruinţe, aproape întreaga Normandie ajunse în stăpînirea regelui Carol. Văzînd de cît folos îi fusese

messer Filiberto, bunul rege îl acoperi de laude în fața tuturor mărimilor de la curte, îi dărui cîteva sate, împreună cu comanda a o sută de oșteni, și îi spori simțitor simbria, îndrăgindu-l, zi după zi, tot mai mult. Sfîrșindu-se războiul, regele hotărî ca, la Rouen, să aibă loc o întrecere cavalerească, la care luară parte toți vitejii și toate mărimile Franței, iar *monsignor* Filiberto o cîștigă. Cum îl iubea și dorea din tot sufletul să-l vadă vindecat, pentru a putea sta de vorbă cu el, regele porunci să se dea de veste în toate colțurile țării că avea la curtea sa un gentilom, care amuțise într-o noapte, și că acela care l-ar fi putut vindeca ar fi primit de îndată zece mii de franci. Vestea se răspîndi în întreaga Franță, ba ajunse chiar în Italia. Și astfel, numeroși inși, atît francezi cît și de peste munți, veniră să-și încerce puterile, fără nici o urmare. Iar medicii se trudeau, bineînțeles, zadarnic, de vreme ce așazisul mut nu voia să vorbească. Supărat, deci, că nu găsea nici un medic în stare să-l vindece, regele socoti că toți aceștia erau împinși să vină mai curînd de setea de cîștig decît de știință ori de nădejdea de a-l putea însănătoși, așa că porunci să se dea de veste că oricine ar mai fi vrut să-l vindece pe *monsignor* Filiberto să-și hotărască singur termenul pe care-l socotea potrivit pentru tratament, urmînd ca, dacă îl vindeca, să-și primească cei zece mii de franci, împreună cu alte daruri, iar dacă nu, să-și piardă capul, în caz că n-ar fi putut să plătească el aceeași sumă de bani. Răspîndindu-se vestea acestei hotărîri nemiloase, cîrdul de medici se făcu nevăzut ; se mai găsi însă cîte unul, care, împins de o deșartă nădejde, nu se temu totuși să înfrunte o atît de mare primejdie ; așa că, neizbutind să-l vindece, cîțiva se văzură osîndiți să plătească cei zece mii de franci sau să-și piardă capul, în timp ce alți cîțiva fură osîndiți la închisoare pe viață. Ajunsese pînă și la Moncalieri vestea că *monsignor* Filiberto da Virle se bucura de mare trecere pe lîngă regele Franței și cîștigase averi uriașe. Aflînd acest lucru și știind bine din ce pricină nu vorbea *monsignor* Filiberto,

madonna Zilia, văzînd că între timp se și scurseseră doi ani, își închipui că nu vorbea nu atît din respect față de asprul jurămînt pe care-l făcuse, cît din iubire față de ea, ca să nu-și calce făgăduiala. Și socotind că iubirea lui era la fel de aprinsă cum fusese atunci cînd plecase din Moncalieri, se hotărî să se ducă ea la Paris, unde se afla în vremea aceea regele, și să cîștige cei zece mii de franci, făcîndu-l să vorbească pe *monsignor* Filiberto, Căci nu-i venea să creadă că el, care amuțise la cererea ei, n-o să vorbească îndată ce o s-o vadă, iar ea o să-l roage s-o facă. Își rîndui deci treburile așa cum găsi de cuviință și, sub un pretext oarecare, porni către Franța și sosi la Paris. Odată ajunsă acolo, se duse fără nici o zăbavă să stea de vorbă cu cei care aveau în grija lor însănătoșirea lui *monsignor* Filiberto și le spuse :

— Domnilor, am venit să-l îngrijesc pe *monsignor* Filiberto, căci stăpînesc anumite taine deosebit de însemnate ale acestui meșteșug doftoricesc, cu ajutorul cărora, și cu voia lui Dumnezeu, trag nădejde că peste cincisprezece zile omul nostru o să vorbească foarte bine. Iar dacă în răstimpul ăsta nu-l vindec întru totul, să mi se taie capul. Nu înțeleg însă ca, atît cît îl voi îngriji, să mai rămînă și altcineva în odaia lui *monsignor* Filiberto afară de mine, socotind eu că nu se cuvine ca un altul să știe care sînt leacurile pe care am de gînd să le folosesc în acest tratament ; voi locui, deci, împreună cu el, zi și noapte, fiind nevoie să mă slujesc de leacurile astea ale mele și la anumite ore din noapte.

Auzind cît de cutezător vorbea această nobilă doamnă într-o treabă atît de primejdioasă și în care dăduseră greș cei mai învățați doctori din Franța, ca și de pe alte meleaguri, oamenii regelui îi trimiseră vorbă lui *monsignor* Filiberto că sosise o doamnă nobilă din ținutul Piemontului și că se oferea să-l îngrijească. El ceru să fie adusă la locuința sa și o recunoscu de cum o văzu. Socoti deci că femeia îndurase oboseala acelei călătorii nu de dorul lui, ci de dragul celor zece mii de franci ; și gîndindu-se

la nespusa asprime și la cruzimea pe care le arătase față de el, ca și la chinurile pe care le suferise din pricina ei, simți că iubirea lui înflăcărată, care, și-așa, începuse să se cam răcească, se preschimba în dorință de dreaptă răzbunare. De aceea, se hotărî să dobîndească de la ea desfătarea aceea pe care i-o oferea soarta și s-o răsplătească după cuviință. Și cum rămăseseră singuri în încăpere, a cărei ușă fusese închisă pe dinăuntru cu zăvorul de către femeie, aceasta îi spuse :

— Nu mă mai cunoști oare, domnul meu ? Nu vezi că sînt draga dumitale Zilia, pe care spuneai odinioară că o iubești atît de mult ?

El făcu semn că o cunoștea foarte bine, dar atingîndu-și limba cu degetul, arăta că nu poate să vorbească și dădea din umeri. Și-n timp ce femeia îi spunea că-l iartă de jurămînt și de făgăduiala pe care i-o smulsese, și că venise la Paris pentru a îndeplini tot ce i-ar porunci el, *monsignor* Filiberto nu făcea altceva decît să dea din umeri și să-și atingă limba cu degetul. Văzînd cum se purta *monsignor* Filiberto, *madonna* Zilia era foc de supărată ; și, dîndu-și seama că rugămințile nu erau de nici un folos, începu să-l sărute cu mult drag și să-l mîngîie în toate chipurile, așa că el, care era tînăr și care o iubise totuși cu înflăcărare, căci femeia era într-adevăr foarte frumoasă, simți că i se trezesc iarăși pătimașele lui dorințe. Și, drept urmare, primi din partea ei, așa, pe mutește, acele desfătări pe care le dorise cu aprindere. Iar în răstimpul acela de cincisprezece zile se drăgosti cu ea de numeroase ori, numai că, în ciuda faptului că i se dezlegaseră toate mădularele, limba nu voi totuși să i se dezlege, părîndu-i-se lui că sărutarea aceea primită în Moncalieri nu merita o pocăință atît de îndelungă și grea. Iar celui care ar vrea să povestească tot ce spuse femeia, toate rugămințile fierbinți cu care îl conjură și toate lacrimile pe care le vărsă, ca să-l facă să vorbească, aceluia, zic, nu i-ar ajunge întreagă ziua de astăzi.

Ajungîndu-se, așadar, la termenul hotărît chiar de ea și nevoind *monsignor* Filiberto să vorbească, femeia înțelese cît fusese de neghioabă și de îngîmfată, precum și cît de crudă se arătase față de cel care o iubea și se socoti ca și moartă, căci, depășind termenul dinainte hotărît, i se ceru ca ori să plătească cei zece mii de franci, ori să se spovedească, urmînd ca a doua zi să i se taie capul. Fu scoasă deci din odaia lui *monsignor* Filiberto și dusă la închisoare. Zestrea ei nu era atît de mare încît să poată plăti osînda. Se pregăti, ca atare, de moarte. Aflînd acest lucru și zicîndu-și că o chinuise prea mult și că se răzbunase de ajuns, se duse la rege și, închinîndu-se, după cuviință, începu să vorbească, spre bucuria și uimirea atît a regelui cît și a tuturor celor de față, istorisind toată povestea atît de îndelungatei sale tăceri. Îl rugă apoi cu umilință pe rege să-i ierte pe toți cîți se aflau în închisoare, precum și pe femeie. Iar regele îi îndeplini chiar atunci rugămintea. Femeia fu scoasă deci din închisoare și, nespus de rușinată, voi să se înapoieze în Piemont ; *monsignor* Filiberto dori însă ca atît ea cît și oamenii ei să fie găzduiți în casa lui. Apoi, chemînd-o să stea de vorbă între patru ochi, îi spuse :

— Știi bine, *madonna*, că la Moncalieri ți-am fost slujitor luni de zile, căci te iubeam într-adevăr, cu nemăsurată înflăcărare. Știi, de asemeni, că, pentru un sărut, mi-ai poruncit să stau mut vreme de trei ani încheiați ; și-ți jur că dacă atunci, sau pe urmă, cînd am plecat la Virle, m-ai fi iertat de jurămînt, îți rămîneam slugă pe toată viața ; cruzimea dumitale, însă, m-a silit să umblu rătăcitor aproape trei ani, timp în care (mulțumită lui Dumnezeu, și nu dumitale) mi-a mers atît de bine încît am ajuns să mă îmbogățesc și să mă bucur de bunăvoința regelui meu. Părîndu-mi-se totuși că m-am răzbunat, așa cum aveam dreptul, vreau să m-arăt atît de om încît, deși puteam lăsa să ți se taie capul, o să plătesc eu toată cheltuiala cu drumul pe care l-ai făcut, atît ca să vii încoace,

cît şi pentru înapoiere. Învaţă, prin urmare, să te porţi cu băgare de seamă şi nu mai chinui oamenii cumsecade, căci, vorba proverbului : munte cu munte nu s-o întîlni, dar om cu om se întîlneşte.

Porunci deci să i se dea bani de ajuns şi o lăsă să plece. Iar cînd regele dori să-l însoare, i-o dădu de nevastă pe o tînără, care moştenea mai multe sate şi castele. Pe urmă, *monsignor* Filiberto trimise după prietenul său, spoletinul, şi îl opri lîngă el, dîndu-i putinţa să huzurească în belşug. Şi trăi astfel, bucurîndu-se mai departe de mila regelui, iar după moartea lui Carol al şaptelea ajunse favorit şi al regelui Ludovic al unsprezecelea.

PARTEA A PATRA

BANDELLO

către măritul și viteazul cavaler

signor

ALOISE GONZAGA

sănătate

S-a văzut de multe ori, așa că nu este nevoie să stăruim îndelung în privința aceasta, cîte greșeli și cîte nemaipomenite scandaluri se iscă din ignoranța acelor preoți care ascultă spovedaniile pocăiților ce merg să se mărturisească dacă nu mai des, măcar cu prilejul postului mare. Și este adevărat că n-ar trebui să se îngăduie cu atîta ușurință primirea spovedaniilor de către orice slujitor al bisericii, fie el preot sau călugăr, dacă nu trece barem drept un bun cunoscător al acelor lucruri ce țin de vindecarea sufletelor, putîndu-se înțelege destul de lesne cît de însemnată poate fi îndeletnicirea aceasta. Pentru îngrijirea trupului, cînd este bolnav, omul caută să găsească medicul cel mai strălucit. Sînt însă numeroși cei care, avînd sufletul bolnav de moarte, ar vrea ca, atunci cînd se mărturisesc, să dea peste un preot care să fie orb și surd, ba chiar și ignorant, pentru a nu fi în stare să deosebească un păcat de un altul, ci să le ierte pe toate, ca și cînd iertarea aceea ar fi bună de ceva: căci nu iertare, ci osîndă veșnică ar trebui să se cheme, atît pentru o parte cît și pentru cealaltă. Și venind vorba despre acești slujitori ai bisericii, lipsiți de cunoștințe și neobrăzați, în timp ce petreceam în atît de plăcuta grădină a marchizei de Mantova, madama *Isabella, unde vă*

aflaţi şi domnia-voastră, precum şi numeroşi alţi signori *şi gentilomi, s-a pomenit şi de călugărul acela care l-a iertat pe un fiu spiritual al său de o excomunicare papală, fără să ştie, nefericitul, nici ce e un păcat, nici ce e o excomunicare. În privinţa aceasta, domnia-voastră cunoaşteţi ce i-am spus preastrălucitului* signor *marchiz, atunci cînd, noi amîndoi, împreună cu* messer *Tomaso degli Strozzi şi cu* messer *Alberto Cavriana, ne-am dus să-i vorbim, la palatul de la San Bastiano. Trebuie să vă mai amintiţi şi de tot ceea ce i-am spus doamnei, în grădina mai sus-pomenită, cu privire la pedeapsa pe care o merita neghiobul acela. Iar după ce am tăcut eu, preanobilul nostru* messer *Benedetto Capi di Lupo, secretarul sus-numitei doamne, ne-a spus, în legătură cu ceea ce se discuta, o foarte frumoasă poveste, care ne-a plăcut tuturor foarte mult şi ne-a făcut să rîdem : atunci, adresîndu-mi-se mie, doamna mi-a spus :*

— Bandello, povestea asta e una dintre cele cărora nu le-ar sta rău printre cele multe, pe care le scrii zilnic.

Ca atare, i-am făgăduit să o scriu. Acum, strîngînd laolaltă nuvelele mele şi căzîndu-mi şi asta în mînă, am vrut ca ea să iasă în lume sub ocrotirea numelui domniei-voastre, mărturisind în faţa tuturor dragostea ce mi-o purtaţi şi respectul ce vi-l păstrez, ca unuia pe care, datorită numeroaselor daruri ce v-au fost hărăzite, vă iubesc şi vă cinstesc. Vă rog de asemenea să arătaţi nuvela aceasta slăviţilor domniei-voastre fraţi, pe care îi respect ca pe nişte stăpîni ai mei, adică lui signor *Francesco şi lui* signor *Augostino, rugîndu-l pe Dumnezeu, stăpînul nostru al tuturor, să vi-i păstreze pe amîndoi şi să vă dăruiască, de asemenea, tot ce doriţi. Fiţi sănătos.*

NUVELA III

Un curtean se duce să se spovedească şi mărturiseşte că a vrut să ucidă un om, cu toate că nu s-a întîmplat nimic. Bunul călugăr, care era un nătărău, nu vrea să-i dea iertarea de păcate, spunînd că voluntas pro facto reputatur [1] *şi că trebuie să capete dezlegarea episcopului din Ferrara : iar în legătură cu aceasta, o şotie care i se face călugărului*

Aşa cum s-a spus, sînt vrednici de o pedeapsă aspră cei care primesc spovedaniile credincioşilor şi nu sînt în stare să judece greutatea păcatelor şi deosebirile dintre ele, neavînd habar de afurisenii, atît de cele episcopale cît şi de cele ale înaltului pontif, nici de dreptul canonic, nici de nenorocirile care se petrec deseori. Şi tocmai de aceea, dacă li se joacă din cînd în cînd cîte un renghi, se pare că toată lumea se bucură. Îmi face plăcere deci ca, în legătură cu asta, să vă povestesc un asemenea renghi, jucat de un om cumsecade unuia dintre călugării aceştia neghiobi. Ascultaţi cum s-au petrecut lucrurile. Există mai peste tot deprinderea ca, după Paşti, prietenii să se întrebe unul pe altul ce canon le-a dat duhovnicul lor, dacă acesta ştie să pună frumos întrebările, dacă e aspru sau glumeţ şi alte asemenea lucruri. Iată însă că, pe vremea marchizului Nicolò da Este, preacinstitul domniei-voastre străbun din partea tatălui, un slujitor al acestui marchiz, ducîndu-se să se spovedească stareţului de la San Francesco, din Ferrara, mărturisi, între altele, că vreme de aproape şase luni stăruise în hotărîrea de a-l ucide pe un vrăjmaş al său, dar că nu avusese niciodată prilejul să o şi facă ; şi că, pe urmă, nemaiîmpăcîndu-se cu un asemenea păcat, se căise şi îi iertase celuilalt orice jignire. Cum nu era prea învăţat, stareţul, auzind aceasta şi socotind a fi vorba de un păcat deosebit de greu, spuse :

[1] Voinţa e totuna cu fapta (lat.).

— Vai de mine, fiule, ce uşor te-ai lăsat tîrît într-un păcat atît de cumplit şi de nelegiuit! Află că nu-ţi pot da iertăciunea şi că va trebui să te duci să vorbeşti cu monseniorul episcop al nostru, fiindcă astfel de cazuri nu le poate dezlega decît el.

— Nu m-ai înţeles bine, părinte, căci eu nu spun că l-am ucis pe celălalt, ci, dimpotrivă, m-am şi împăcat cu el, deşi am vrut să-i iau viaţa.

Stareţul adăugă :

— Ba te-am înţeles foarte bine ; tu eşti însă cel care nu înţelegi. Dacă ai fi studiat şi tu, ca mine, la Bologna, unde mi-am pierdut cîţiva ani buni cu studierea dreptului obştesc şi a celui canonic, ai fi învăţat un lucru de seamă şi anume că *voluntas pro facto reputatur*. Du-te, deci, de-l întîlneşte pe vicarul monseniorului episcop, care este un mare cunoscător al canoanelor, şi roagă-l să-ţi dea iertăciunea, căci pe urmă o să-ţi iert şi eu celelalte păcate.

Slujitorul plecă foarte necăjit ; şi, părîndu-i-se totuşi că a te gîndi să faci o faptă şi-a n-o mai face nu era unul şi-acelaşi lucru cu a te gîndi s-o faci, iar apoi să treci la săvîrşirea ei, aducînd-o întru totul la îndeplinire, nu voi cu nici un preţ să stea de vorbă cu vicarul, ci se duse la un alt călugăr, care se bucura, în Ferrara, de faima de a fi foarte învăţat şi de a duce o viaţă plină de evlavie. Înfăţişîndu-i acestuia cele întîmplate, înţelese că stareţul greşise şi că, la Bologna, acesta studiase mai degrabă poezia pastorală şi latina macaronică. Vorbi apoi despre asta cu multă lume, între care şi cu şugubăţul Gonnella, despre care toţi trebuie să fi auzit pomenindu-se ca despre un om plăcut şi plin de haz în tot ce spunea. Auzind cum stau lucrurile, bunul Gonnella, adresîndu-se slujitorului, îi spuse :

— Adevărul este că stareţul ăsta al dumitale trebuie să fi studiat orice altceva în afară de dreptul canonic, de vreme ce, lovi-l-ar buba neagră de neghiob ce e, nu ştie cîtă deosebire este între un lucru pe care numai îl vrei,

dar nu-l preschimbi în faptă, şi un altul, pe care îl vrei, iar apoi, cu trudă, îl şi aduci la îndeplinire.

Întîmplarea se împrăştie aşadar din gură în gură şi ajunse la urechile marchizului, care îi spuse lui Gonnella :

— Ce părere ai, cumetre Gonnella, despre nătărăul ăsta de călugăr ? Vai, ce bine-ar fi să i se joace un renghi de pomină !

Gonnella îşi însemnă în minte cele spuse de marchiz şi începu să se întrebe în gînd cam ce-ar fi de făcut pentru ca stareţul să se aleagă şi cu batjocura şi c-o pagubă. Cînd descoperi însă ce avea de făcut, aduse totul la cunoştinţa marchizului, căruia îi pricinui o neasemuită plăcere. Odată puse lucrurile la cale, Gonnella se înveşmîntă în aşa fel încît semăna cu un prinţ şi, cu un alai măreţ, se duse la liturghie în biserica San Francesco. Trebuie să ştiţi însă că Gonnella ăsta era în stare de unele lucruri de-a dreptul uluitoare ; iar printre altele, într-o singură clipă, oricînd voia, izbutea să-şi schimbe atît de meşteşugit trăsăturile chipului încît nimeni pe lume nu l-ar mai fi putut recunoaşte, iar preschimbarea aceea ţinea şi o zi întreagă. Vorbea apoi orice grai, din orice oraş al Italiei, şi atît de firesc, de parcă s-ar fi născut şi ar fi crescut, încă de copil, în locul acela. Pe căi potrivite, îi trimise deci vorbă stareţului că principele de Bissignano se afla în Ferrara, în drum spre Milano, la ducele Filippo Visconte, unde era trimis de către Alfonso de Aragon, pentru treburi de mare însemnătate. Şi cum la liturghie se afla şi un secretar al marchizului, acesta îl chemă la el pe stareţ, căruia îi spuse că stăpînu-său îi ceruse să-l întovărăşească pe prinţul de Bissignano, unul dintre cei mai de seamă dregători ai regatului Napoli şi că sus-zisul prinţ voia ca, după slujbă, să stea de vorbă cu el. Aflînd de asta, bunul stareţ îi luă alături pe patru sau cinci dintre cei mai bătrîni călugări din mînăstire şi, văzînd că slujba era pe terminate, aşteptă sfîrşitul. Gonnella era îmbrăcat cu un veşmînt deosebit de bogat, de-al marchizului, cu un lanţ mare de aur la gît, şi stătea jos, cu o

gravitate uimitoare, citind rugăciunile preafericitei Fecioare Maria. Cînd se termină slujba, toţi gentilomii şi toţi curtenii care îl însoţeau pe principe, adică pe Gonnella, i se închinară, plini de respect, cu bereta în mînă, dîndu-i bineţe, după obicei. Stareţul se apropie şi el, şi salutîndu-l, îi ură bun sosit. Plin de bunăvoinţă, Gonnella le înapoie şi el salutul. După aceea, în auzul tuturor celor care îl însoţeau, spuse :

— Părinte multrespectat, am fost întotdeauna foarte devotat şi îndrăgostit de acest preacucernic ordin al tău, cum a fost întreg neamul seniorilor şi principilor Sanseverino, străbunii mei, avîndu-ne noi toate mormintele în bisericile sfintei voastre tagme. Şi fiindcă obişnuiesc să fac pomeniri în fiece an, cu slujba şi cu liturghia morţilor, iar mîine este ziua uneia dintre aceste pomeniri, deşi sînt sigur că în principatul meu nu vor uita s-o facă, te rog ca, întru mai marea mea mulţumire, să porunceşti să fie cîntate atît vecernia cît şi utrenia, cu cele nouă capitole din scripturi ale ei, precum şi liturghia morţilor. Voi veni să ascult totul şi îţi voi face o danie, potrivită cu rangul meu.

Stareţul îi mulţumi, spunîndu-i că se va face întocmai şi că, pe deasupra, liturghia morţilor o vor sluji toţi călugării. Atunci, falsul prinţ îl chemă la el pe majordomul său şi îi porunci să stea de vorbă cu părintele stareţ şi să împlinească întru totul poruncile pe care le primise din parte-i ; şi, de asemenea, să-i dea douăzeci de ducaţi, plus încă zece pentru liturghiile separate ; după aceea plecă, însoţit de tot alaiul său.

Majordomul rămase să-l întrebe pe stareţ cîţi călugări avea. Iar după ce află numărul acestora spuse :

— Părinte, stăpînul meu, prinţul, mi-a poruncit azi-dimineaţă să vă pregătesc un prînz bun, cum obişnuieşte să facă întotdeauna, cu prilejul acestor pomeniri ; şi vor fi toate bucatele ce se găsesc aici, în oraş, aşa încît şi tu, şi călugării tăi, veţi avea parte de un prînz princiar. Voi îngriji să se pregătească totul la curte, iar mîine dimineaţă, îndată după terminarea slujbei, îl vei trimite cu mine pe economul tău, căruia îi voi încredinţa totul, dîndu-i ca însoţitori şi cîţiva servitori, să îl ajute la adusul bucatelor, care vor veni, toate, în vase de argint, dintr-ale domnului marchiz. O să vin şi eu împreună cu ei, ca să mă îngrijesc de aducerea înapoi a întregii vesele, în care să pregătesc apoi prînzul stăpînului meu, principele ; căci el obişnuieşte să prînzească tîrziu, iar după terminarea sfintelor slujbe, ca să facă mişcare, o să vrea să colinde o bună bucată de timp prin oraş, mergînd pe jos. Voi aduce de asemeni şi douăzeci de ducaţi de aur, atît cît obişnuieşte să dea ca danie stăpînu-meu, cu prilejul acestor pomeniri, precum şi încă zece ducaţi, pe deasupra, pentru slujbele pe care te-ai arătat gata să le faci împreună cu călugării tăi, şi ţi-i voi încredinţa ţie pe toţi.

Stareţul se înveseli nevoie mare ; şi povesti tot ce i se spusese celorlalţi călugări, ce aşteptau cu toţii, cu un dor nespus, mărinimoasa danie şi bucatele grase la care trăgeau nădejde pentru a doua zi. Iar cînd veni şi ziua următoare, bunul stareţ nu se gîndi deloc la prînzul călugărilor, ci, aşteptînd sosirea prinţului, puse să se pregătească toate cîte erau de trebuinţă pentru slujbă, ţinînd ca, pentru a-i da acesteia un aer şi mai sărbătoresc, să cînte el însuşi liturghia. Ştiind că slujba avea să fie cam lungă, falsul prinţ, împreună cu cei care urmau să-l însoţească la biserică, prinseră puteri mîncînd marţipan, turtă dulce, fistic şi tot felul de dulciuri şi bînd vinuri scumpe, fie dulci şi parfumate, fie seci (care curăţă stomacul şi-i linişteşc) după cum îi plăcea fiecăruia mai mult. Părîndu-li-se deci că vor putea aştepta destul de lesne prînzul tîrziu, se îndreptară către biserica preacuratului sfînt şi găsiră totul în ordine. Falsul principe îi ceru stareţului iertare pentru că venise atît de tîrziu, arătînd că fusese nevoit să îl trimită la Napoli, la regele său, cu diligenţa, pe un slujitor, pentru treburi de cea mai mare însemnătate. Cu multă pompă, călugării începură deci slujba de pomenire, care ţinu foarte mult. Cînd se sfîrşi, închipuitul

principe îi mulţumi stareţului cu cele mai frumoase cuvinte şi-i ceru majordomului să se îngrijească fără zăbavă de prînzul călugărilor şi de darul bănesc pe care îi poruncise să li-l dea. Majordomul răspunse că totul era gata, aşa că prinţul porni către palatul marchizului, împreună cu tot alaiul său, nespus de vesel şi de-abia aşteptînd să-l găsească pe marchizul Nicolò şi să-l facă să rîdă puţin de renghiul jucat stareţului şi călugărilor. După plecarea sa, majordomul ceru ca stareţul să-i dea ca însoţitori pe economul mînăstirii şi pe încă un călugăr şi se îndreptă, fără nici o grabă, către curte, mergînd atît de încet de parcă ar fi avut gută la picioare. O dată ajunşi la curte, îi conduse pe cei doi călugări într-o încăpere, spunîndu-le să aştepte, căci acolo urmau să le fie aduse toate bucatele ce fuseseră pregătite. Călugării rămaseră în odaia aceea, fără să-şi dea seama că erau închişi în aşa fel încît nici ei nu puteau să iasă în nici un chip, nici altcineva n-ar fi putut pătrunde acolo. Şi stătură astfel zăvorîţi, fără să priceapă că era vorba de-o înşelătorie. Văzînd însă că mana cerească nu începea încă să pice, începură ei să se teamă, fără să înţeleagă de ce. Cum nu se îngrijise cîtuşi de puţin de prînzul călugărilor, stareţul aştepta cu sufletul la gură sosirea bucatelor făgăduite, care nu se mai iveau. Şi, de aceea, se ducea tot mai des la poarta mînăstirii, să vadă dacă nu cumva se înapoia economul. Nu văzu însă pe nimeni venind şi, fiindcă ceasul prînzului trecuse de mult, nu mai ştia ce să-şi închipuie, dar aştepta mai departe, zadarnic. Cum nu puseseră încă nimic în gură, călugării, la rîndul lor, erau şi ei foarte necăjiţi. Între timp, după ce îi povesti stăpînului său pompa cu care fusese făcută slujba, Gonnella, care încetase să mai facă pe prinţul, plecă însoţit de prietenii săi, iar după ce mîncară, plini de veselie, se înapoie la palat, acolo unde se afla şi marchizul. Ceru apoi să fie aduşi cei doi călugări, care stătuseră tot timpul închişi în odaie, şi le spuse :

— Iubiţi părinţi, să-i spuneţi stareţului vostru că avusesem de gînd să-i dau un prînz gras şi îmbelşugat : să-şi aducă însă bine aminte că în postul trecut n-a vrut să-i dea iertăciunea unuia dintre cameriştii stăpînului nostru, *quia voluntas pro facto reputatur*. Ca atare, cred şi eu cu tărie că mi-am îndeplinit pe deplin făgăduiala. Să studieze, da, da, să studieze şi să înveţe mai bine cum să asculte spovedania omului ; căci dacă eu săvîrşesc acum un păcat, toată vina o poartă el.

Marchizul spuse că Gonnella vorbise, fără îndoială, ca un om cuminte. Călugării plecară şi aduseră totul la cunoştinţa stareţului şi-a celorlalţi fraţi întru Domnul, care, foc de supăraţi, se înfuriară atît de rău încît nu lipsi mult ca, de foame, să îl înfulece pe stareţ, mai ales cînd aflară că Gonnella fusese cel care-şi bătuse joc de ei. Fură siliţi totuşi să se potolească şi să mănînce pîine cu brînză, bombănind mai departe.

BANDELLO

către preavrednicul și credinciosul

messer

GIULIO CALESTANO

sănătate

S-a recunoscut de nu știu cîte ori, dîndu-se nenumărate dovezi, că în nenorocirile care, deseori se ivesc, pe neașteptate, sfatul femeilor a fost pentru mulți de mare sprijin și deosebit de folositor; și, tocmai de aceea, sînt destui bărbați care, căzuți în asemenea nenorociri, nu ar fi găsit altfel calea de scăpare nici atît de repede, nici atît de bine. Și totuși, nu o sfătuiesc pe nici o femeie ca, din această pricină, să întreprindă vreun lucru nejudecat, căci nu întotdeauna treburile ies bine. Le îndemn mai întîi să nu săvîrșească fapte pentru care ar putea fi mustrate și învinovățite; iar dacă, din pricina slăbiciunii lor, se lasă uneori tîrîte de pofte nesăbuite, se cuvine ca mai înainte de a întreprinde ceva să se gîndească bine la ceea ce se poate întîmpla și să-și ia măsuri de pază cît mai sigure cu putință, pentru ca, dacă se ivește vreun necaz, să nu fie luate pe neașteptate și să spună: „Vai de mine! nici nu mă gîndeam la una ca asta", așa cum obișnuiesc să spună cele lipsite de prevedere. Pornindu-se de la cazul unei femei dintr-un orășel aflat nu departe de-aici, pe care bărbatul însuși a găsit-o cu iubitul în pat, și vorbindu-se despre acest subiect într-o adunare aleasă, s-au spus cîte-n lună și-n stele, potrivit cu feluritele păreri ale celor de față. În adunarea aceea se afla și maestrul Arnaldo de Brugia, din Flandra, pictor deosebit de iscusit și foarte muncitor, care, în legătură cu cele de mai sus,

ne-a spus o poveste nu prea lungă, din care se vede limpede cu cîtă istețime a știut o femeie, într-o împrejurare neașteptată, să salveze atît viața stăpînei sale, cît și pe aceea a unui negustor florentin. În ce mă privește, scriind nuvela aceasta, întocmai cum a fost povestită și amintindu-mi de domnia-voastră, căruia nu i-am dăruit nici una dintre nuvelele mele, am hotărît ca aceasta să iasă în lume și să fie citită sub numele domniei-voastre de către cei cărora le plac palavrele mele, ca simbol al prieteniei ce ne leagă, în ochii celor ce vor veni după noi. Vă rog, deci, cu multă dragoste, să o primiți. Fiți sănătos și aduceți-vă aminte de mine, care sînt întru totul al domniei-voastre.

NUVELA VIII

Istețul șiretlic folosit de o slujnică pentru a-i salva de la moarte atît pe stăpînă-sa, cît și pe iubitul acesteia

Trăia în Anvers și poate mai trăiește încă și astăzi un ins care luase parte, vreme îndelungată, la războaiele ce au avut și au încă loc în anii aceștia; și fiindcă se dovedise a fi bărbat viteaz în luptă, primise numeroase sarcini vrednice de cinste din partea comandanților săi și mai ales din partea contelui Burra, care ținea nespus de mult la el. Omul se pricepuse să se descurce atît de bine cu cantonamentele (și avea întotdeauna trei sau patru), încît izbutise să strîngă o frumoasă sumă de bani, așa că se hotărî să părăsească armata și să se facă negustător. Era isteț la minte și, pentru că trăise, încă de copil, în casa unui negustor din Anvers, deprinsese destul de bine meșteșugul negustoresc. Se apucă, așadar, de negoț

şi, dîndu-şi seama că, în puţină vreme, se alesese cu un cîştig însemnat, nu se mai mulţumi cu negoţul pe care-l făcea în Anvers, ci îşi găsi un prepus al său la Bruxelles, căruia îi încredinţă o frumoasă sumă de bani, ca să lucreze cu ei şi să scoată cît mai mult cîştig cu putinţă, prin mijloacele cunoscute de neguţători. Şi avea obiceiul ca în fiecare sîmbătă, cu ajutorul fluxului şi al refluxului oceanului, să navigheze pînă la Bruxelles, iar, duminica, după ce controla socotelile omului său, să se înapoieze devreme la Anvers. Mai tîrziu, luă de nevastă o fată foarte frumoasă, cu o zestre destul de bună. Fata era plină de farmec şi poate că în Anvers, unde sînt destule femei frumoase şi atrăgătoare, nu-i stătea totuşi nici una alături, ca frumuseţe. De ea se îndrăgosti însă un neguţător florentin, bărbat în vîrstă de treizeci sau treizeci şi unu de ani, care începu să o îmbie cu iubirea sa. Toate încercările lui nu-i aduceau însă nici un folos, căci tînăra nu voia să-şi plece cu nici un preţ urechea la ceea ce-i cerea el. Şi de aceea, neguţătorul florentin era aproape deznădăjduit şi, cu cît îl respingea femeia, cu atît mai mult parcă se înteţeau atît dragostea lui, cît şi însufleţirea cu care lupta. În cele din urmă, cu ajutorul Sfîntului Ioan Gură de Aur, izbuti să cumpere bunăvoinţa cameristei doamnei, care ştiu şi ce să spună, şi ce să facă pentru ca, folosind argumentele cele mai convingătoare, să o înduplece pe stăpînă-sa să împărtăşească dragostea florentinului. Adevărul e că toscanul arăta a fi un tînăr mult mai frumos şi mai plăcut decît flamandul, care, după atîtea altele, mai era şi cam murdar. Ca urmare, se înţeleseră ca îndată ce bărbatul va pleca la Bruxelles, el să fie vîrît noaptea în casă şi să se culce cu femeia. Cînd veni sîmbăta cea atît de aşteptată, soţul doamnei navigă spre Bruxelles, după obicei, iar florentinul, la ceasul cuvenit, fu strecurat de cameristă în odaie şi intră în pat alături de aleasa inimii lui. Gîndiţi-vă şi dumneavoastră, acum, dacă el ştiu sau nu să-şi facă vitejeşte datoria. Lăsîndu-şi stăpîna într-o tovărăşie plăcută, camerista, ca

să n-o tulbure vreun strigoi, trecu în casa de peste drum, să se culce şi ea cu un prieten pe care-l avea. La plecare, ca să poată intra în casă înainte de răsăritul soarelui, îl lăsă de pază la uşă pe un servitor care cunoştea toată povestea.

Îndată ce ajunse la Bruxelles, bărbatul doamnei termină cu prepusul în mai puţin de un ceas şi, îmbarcîndu-se împreună cu doi neguţători flamanzi, se înapoie la Anvers. Este obiceiul flamanzilor ca atunci cînd vor să-l cinstească pe un prieten străin, să-l ducă la birt şi să-i ofere o cină îmbelşugată, unde mănîncă şi beau după pofta inimii lor. După ce-şi cinsti, deci, şi-şi ospătă prietenii, omul nostru se duse acasă şi bătu în uşă. Servitorul, care era de pază, întrebă :

— Cine bate ?

— Deschide, răspunse neguţătorul, căci sînt eu.

Neştiind ce să facă, servitorul deschise.

Stăpînul se duse în odaie, unde ardea o luminiţă, şi, găsindu-şi nevasta cu iubitul alături, scoase sabia să-i ucidă. Gîndindu-se însă că ar fi fost osîndiţi la iad, se stăpîni ; şi coborînd, îi porunci slugii să se ducă să-i ceară stareţului de la San Francesco să vină de îndată, pentru treburi de cea mai mare însemnătate. Nici n-apucă bine servitorul să iasă şi iată că se înapoie şi camerista, care, aflînd ce se întîmplase, plecă ea în locul lui. Şi chemîndu-l pe stareţ, care era la utrenie, îi povesti toată păţania şi dobîndi învoirea de-a se îmbrăca în straie de călugăr. Iar în chipul acesta veniră împreună acasă, unde neguţătorul îi spuse călugărului ce voia de la el. Stareţul se duse sus, iar camerista, astfel înveşmîntată, îi trezi pe îndrăgostiţii care, obosiţi de-atîta trudă, dormeau ; numai că, trezindu-se, se îngroziră auzind cum stăteau lucrurile. Cum nu mai aveau însă timp de pierdut, florentinul se îmbrăcă de îndată, iar peste hainele lui îşi puse veşmîntul pe care îl adusese camerista, aceasta culcîndu-se alături de stăpînă. Stareţul coborî din odaie împreună cu însoţitorul, care, cu

gîtul strîmb, căuta să-și țină gluga peste ochi ; și găsindu-l pe negușător, cu care era prieten, călugărul îi spuse :

— Știu că ți-ai bătut joc de mine. Mă chemi să vin la ceasul ăsta neobișnuit și-mi torni, din nu știu ce pricină, o născocire josnică : în pat, nu le-am găsit însă decît pe soția dumitale și, alături de ea, pe cameristă, așa că le-a apucat pe amîndouă o furie de toată frumusețea : Dumnezeu să te ierte pentru felul în care defăimezi lumea.

Pierzîndu-și cumpătul, negușătorul începu să jure că o văzuse în pat pe nevastă-sa, dormind îmbrățișată cu un alt bărbat, și că în privința asta nu încăpea nici o îndoială.

— Te înșeli, îi spuse călugărul, și tare mi-e teamă să nu ai orbul găinilor : du-te și uită-te bine, căci o să-ți dai seama de adevăr ; eu, unul, am plecat către mînăstire. Rămîi cu bine.

Bietul om urcă în odaie și o găsi pe cameristă alături de nevastă-sa, care, îndată ce-l văzu, începu să se vaiete amarnic de el, amenințîndu-l că îndată ce se va lumina de ziuă, se va duce să stea de vorbă cu taică-său, cu maică-sa și cu frații, ca să le aducă la cunoștință frumoasele lui purtări ; că încă de cîteva zile a băgat ea de seamă că, din prea multă băutură, dumnealui cam încurcă lucrurile și că, în noaptea asta, chiar, trebuie să fi chefuit, făcîndu-și de cap, prin cine știe ce cîrciumă.

La rîndul ei, slujnica se oțărî și ea, spunînd că stătuse toată noaptea lîngă stăpînă-sa, femeie cumsecade, pe care ea, una, nu a prins-o niciodată umblînd cu șoalda : iar apoi, țin-te scandal.

În cele din urmă, bietul flamand ajunse să creadă că avusese într-adevăr orbul găinilor și-i ceru iertare nevestei, așa că se împăcară. Se găsi apoi chipul în care, fără a mai da loc la vreo bănuială, cei doi îndrăgostiți să se poată întîlni și desfăta împreună. Așa că numai viclenia și iuțeala de minte a cameristei au scăpat viața celor doi iubiți.

CUPRINS

PARTEA ÎNTÎI
(Continuare)

PARTEA A DOUA

PARTEA A TREIA

PARTEA A PATRA

Lector : ELENA MURGU
Tehnoredactor : ION GHICA

Bun de tipar 14.VIII.1978. Tiraj 39.110 exemplare broşate. Coli ed. 15,61. Coli tipar 10,25.

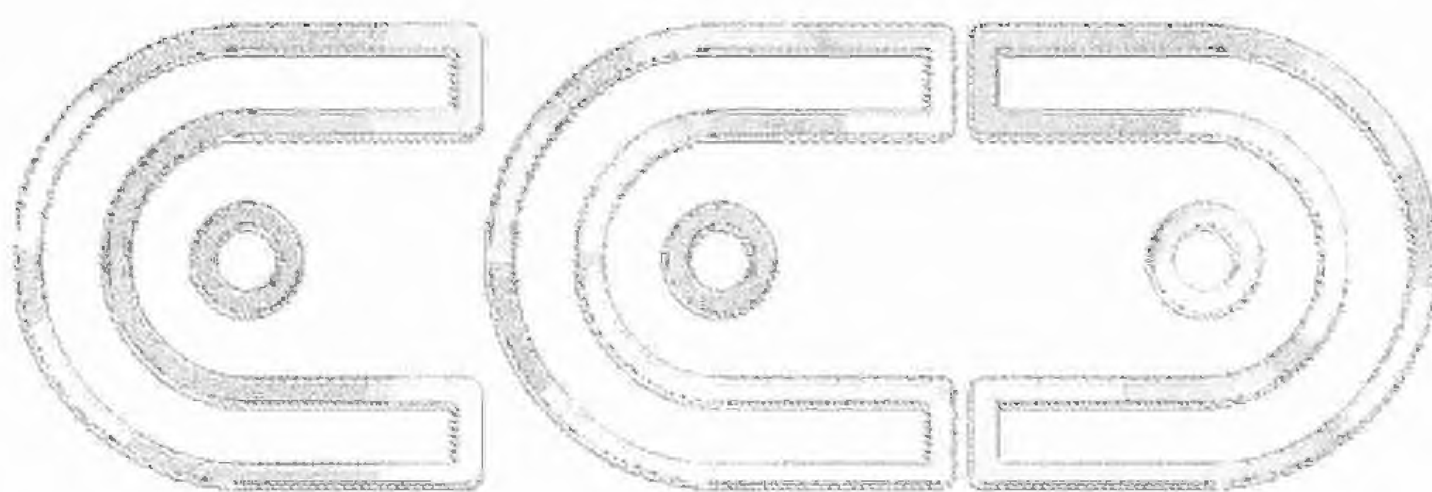
Tiparul executat sub comanda nr. 5.084/978 la Întreprinderea poligrafică Bacău, str. Eliberării nr. 63.

REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Lucrarea a fost tipărită pe hîrtie fabricată de C.C.H. „Letea" Bacău.

Scanare și prelucrare digitală

AVENTURA

de

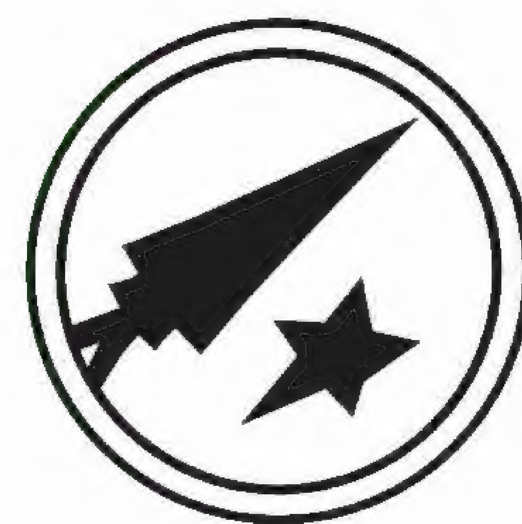

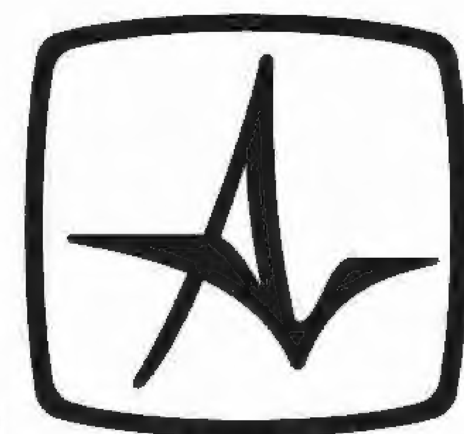
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

